ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

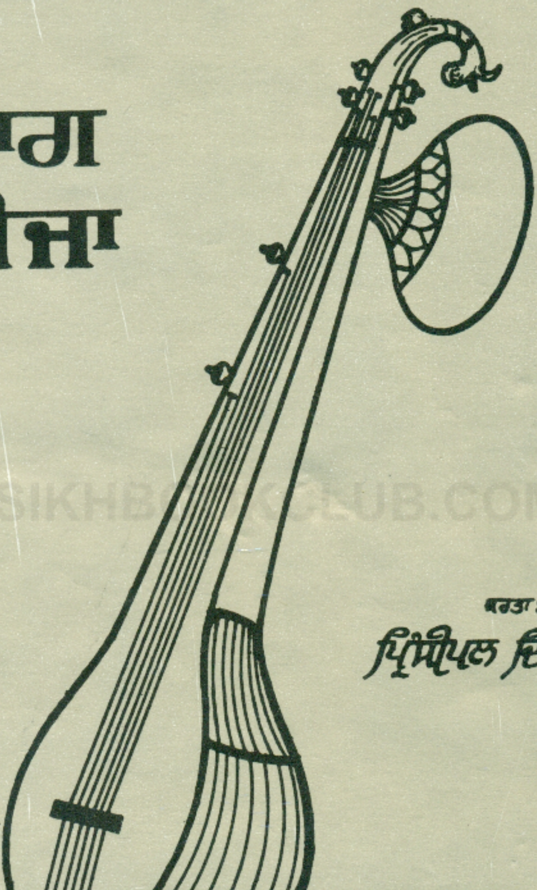

SIKHBOOKCLUB.COM

ਕਰਤਾ:
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :-
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ
ਨਵੀ ਦਿੱਲੀ

Page 1
www.sikhbookclub.com

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਕਰਤਾ :
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

※

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟਰੱਸਟ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

www.sikhbookclub.com

ਸਭ ਹੱਕ ਕਰਤਾ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 1000 ਮਈ 1993
ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ : 1000 ਨੰਵਬਰ 1999
ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ 1000 ਜਨਵਰੀ 2011

ਭੇਟਾ : 230 ਰੁਪਏ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :

1. **ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ**

   ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 110001

   ਫੋਨ : 23719495, 8527832736

2. **ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ**

   ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

3. **ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਦਰਜ਼**

   ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਛਾਪਕ : ਨਿਉ ਗਿਆਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਦਿੱਲੀ।

 www.sikhbookclub.com

ਸੂਚੀ-ਪੱਤ੍ਰ

(ੳ) ਤਾਲ ਠੇਕੇ ਤੇ ਸੁਰ-ਲਿਖੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ੧
(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ੩
(ੲ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ੮
(ਸ) ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ੧੨
(ਹ) ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ੧੬
(ਕ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ੧੮
(ਖ) ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ੨੦
(ਗ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ ੨੧
(ਘ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ੨੨
੧. ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ੨੩
੨. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ੪੫
੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ੬੩
੪. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ੮੧
੫. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ ੯੬
੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ੧੦੮
੭. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ ੧੨੩
੮. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ ੧੩੬
੯. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ੧੪੯
੧੦. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ੧੬੧
੧੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ ੧੮੧
੧੨. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ੧੯੮
੧੩. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ੨੧੪
੧੪. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ ੨੨੯
੧੫. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ ੨੪੫

੧੬.	ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ	੨੬੫
੧੭.	ਰਾਗ ਸੂਹੀ	੨੮੪
੧੮.	ਰਾਗ ਲਲਿਤ	੩੦੩
੧੯.	ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰ:)	੩੧੬
੨੦.	ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ	੩੨੯
੨੧.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ (ਭੈਰਉ ਠਾਟ)	੩੩੪
੨੨.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ	੩੪੯
੨੩.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ	੩੬੦
੨੪.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ	੩੭੦
੨੫.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ	੩੮੨
੨੬.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ	੩੯੩
੨੭.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ	੪੦੦
੨੮.	ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ	੪੦੮

SIKHBOOKCLUB.COM

ਮੁਖ-ਬੰਧ

ਸੰਗੀਤ ਇਕ ਐਸੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਸੀ, ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ (ਨੋਟੇਸ਼ਨ) ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ-ਬਜਾਉਣਾ ਸਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ "ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ" ਦਾ ਇਹ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਰ ਇਕ ਰਾਗ ਤੇ ਖੋਜ-ਭਰਿਆ ਲੇਖ, ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ੨੪੫ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੌਂ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ, ਪੜਤਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਸੁੰਦਰ ਠੁਮਰੀਆਂ, ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ ਤੇ ਕੇਦਾਰਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਗੁਲਦਸਤਾ ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ੨੯ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ੨੫੬ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ 'ਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੀ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਾਸ :–
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ
ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ–੧੧੦੦੦੧
ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੯੩

 www.sikhbookclub.com

ਧੰਨਵਾਦ!

ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂਦਾਨੀ ਸ. ਬਹਾਦਰ ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਰੋਹਤਕ, ਸੋਨਾ, ਆਗਰਾ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ, ਮਥੁਰਾ, ਹਾਥਰਸ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਵਾਏ, ਉੱਥੇ (ਯੂ.ਪੀ.) ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਨ 1930 ਵਿਚ "ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ" ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਗਭਗ ਸੌ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਰ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ) ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਕ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਅਜਕਲ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਰਾਗੀ ਜੱਥਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਸੋ, ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

 www.sikhbookclub.com

ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ

ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਹ ਚੰਗੇ ਉਸਤਾਦ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਕ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ, ਕਥਨੀ-ਕਰਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੱਦ ਜ਼ਿਲਾ ਹਜ਼ਾਰਾ, ਪਿੰਡ ਜਾਬਾ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ੧੩ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਜਾਬੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਕੋਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਗੁੱਠੇ ਚਮਨੱਕਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰੀਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਠਵੀਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ, ਅਠਵੀਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਜਬ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਰੁਚੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਵਲ ਸੀ। ਸੋ, ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਨ ੧੯੧੯ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਿਦਿਆਲਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਆਯੂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਰੀਲਾ ਗਲਾ ਤੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸੁੰਦਰ ਨਗਮੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਆ ਪੰਡਿਤ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਆਏ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਆਪ ਨੇ ਗਿ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬਤੌਰ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁ: ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਵਿਚ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਸ: ਬ: ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਕੋਠੀ ਨੰ: ੭, ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਰੋਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਆ ਲਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਾ ਬਿਜਨੌਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਸ: ਬ: ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਿਜਨੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤ੍ਰੀਹ ਚਾਲ੍ਹੀ ਪਿੰਡ ਸਿਖ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੇ ਹੋਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਸੋ, ਸ: ਬ: ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਲੈ ਕੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਓ ਅਤੇ ਰੀਪੋਰਟ ਦਿਓ ਕਿ ਉੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਕੁ ਲਿਖਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਰੀਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਾ। ਭਾਵ, ਜ਼ਿਲਾ ਬਿਜਨੌਰ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਮੇਰਠ ਤੇ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁਜੇ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ

www.sikhbookclub.com

ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇੰਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਘਾਟ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ: ਬ: ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੨ ਫਰਵਰੀ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗਿ: ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੁਣ ਤਕ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਨ ੧੯੩੫ ਤੋਂ ਬਾਦ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈ, ੩੬ ਵਿਚ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ੪੦ ਵਿਚ ਤਹਿਸੀਲ ਹਾਪੜ ਵਿਖੇ 'ਯੂ.ਪੀ. ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਰਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਰਕੜਾ ਕਮਾਲ ਤੇ ਖੰਡਸਾਲ ਕਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੈਂਟਰ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਲਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਕਰਾਉਣੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੁਆਉਣੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਅਜਬ ਚੀਜ਼) ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁਣ ਵੀ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਪੰਡਿਤ ਭਾਤ ਖੰਡੇ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ। ਇੰਜ ਉਸਤਾਦ ਤੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਆਪ ਨੇ ੧੯੪੨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਐਬਟਾਬਾਦ" ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ੨੫ ਜਨਵਰੀ ੧੯੬੭ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਏ।

ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਿੰ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰਵਾਨਾ', ਗਿ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਹੇਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਰੇਡੀਓ ਅ:), ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ 'ਸਿੰਧੀ', ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਇਤਿਆਦਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਲਗ-ਭਗ ਸਤ ਸਾਲ ਤਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੦

www.sikhbookclub.com

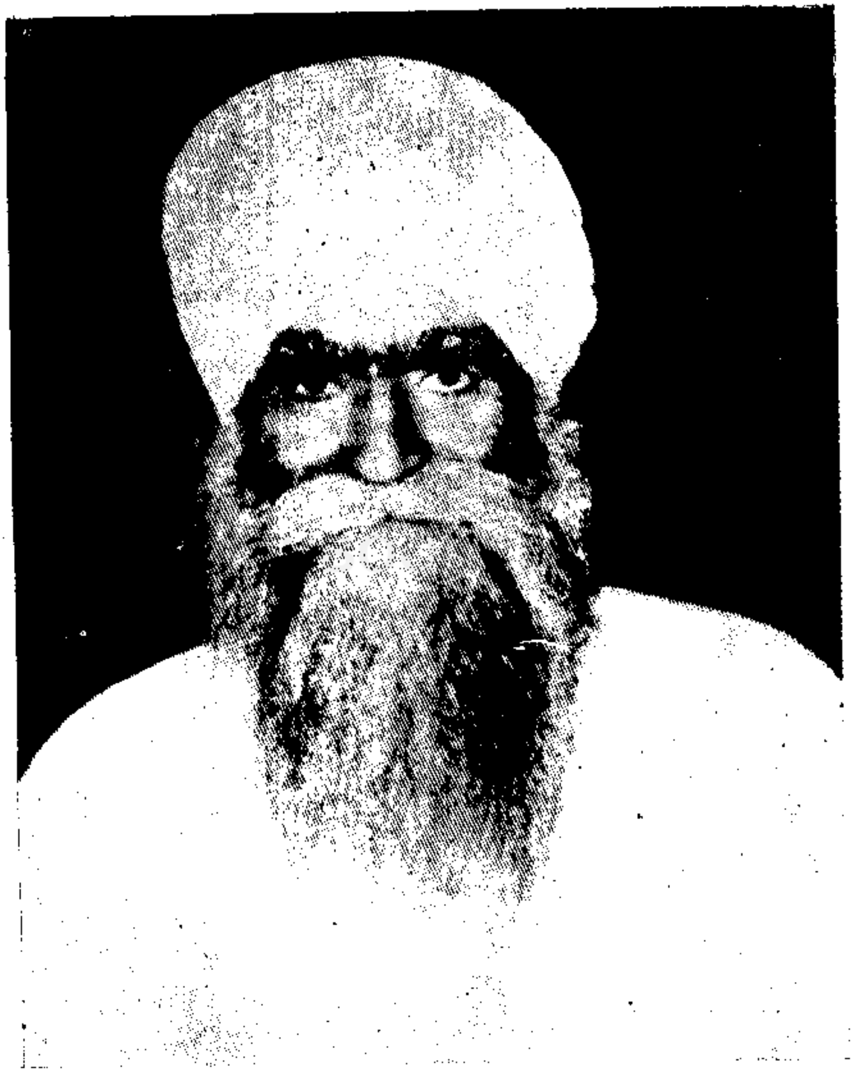

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ

ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

(1904–1967)

 www.sikhbookclub.com

ਤਾਲ-ਠੇਕੇ

ਮੱਤ-ਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੯)

ਤਾਲੀ	×	੨	੩
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਤਿਰਕਿਟ	ਧੀਂ ਧਾ ਤਿ	ਟ ਧਾਗੇ ਨੱਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਮਣੀਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੧)

ਤਾਲੀ	×	੨	੩	੪
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ऽਤਾ ऽਕ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾ	ਤ੍ਰਿਟ ਕੱਤਾ ਗਿਦੀ ਗਨ

ਭਾਨਮਤੀ-ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਵਾਰੀ-ਚਾਰਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੧)

ਤਾਲੀ	×	੨	੩	੪
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਤੀਂ ਨਾ	ਕੱਤ ਤੀਂ	ਧਾਗੇ ਨੱਧਾ ਤ੍ਰਿਕੜ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਜੈਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੩)

ਤਾਲੀ	×	੨	੩	੪
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਤਿਰਕਿਟ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਕੱਤਾ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨੱਤਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਤਾਲ–ਚੰਚਲ ਜਾਂ ਦੀਪਚੰਦੀ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਧੀਂ ऽ	ਧਾ ਗੇ ਤੀਂ ऽ	ਤਾ ਤੀਂ ऽ	ਧਾ ਗੇ ਧੀਂ ऽ

ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩	੦	੪	੦
ਠੇਕਾ	ਧਾ ऽਕੜ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾ	ਤਿ ਟ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ, ਧਾਗੇ	ਨੱਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਤਾਲ–ਫਰੋਦਸਤ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	×	੦	੨	੩	੪	੫
ਠੇਕਾਂ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਤੂੰ ਕਾ	ਕੱਤ ਤੀਂ	ਧਾਤਿਰ ਕੜਧਿੰ ਨਗ	ਧਾਤਿਰ ਕੜਧਿੰ ਨਗ

ਤਾਲ—ਧਮਾਰ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਕੇ ਧਿੱ ਟ ਧਿੱ ਟ	ਧਾ ऽ	ਗੇ ਤਿੱ ਟ	ਤਿੱ ਟ ਤਾ ऽ

ਤਾਲ–ਝੂਮਰਾ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	X	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ऽਧਾ ਤਿਰਕਿਟ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਰਕਿਟ	ਤੀਂ ऽਤਾ ਤਿਰਕਿਟ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਰਕਿਟ

ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੫)

ਤਾਲੀ	X	੨	੩	੪	੫
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ऽਤਾ ऽਕ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਛੋਟੀ–ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੬)

ਤਾਲੀ	X	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ऽਧੀਂ ऽ ਧਾ	ਧਾ ऽਧੀ ऽ ਤਾ	ਤਾ ऽਤੀਂ ऽ ਧਾ	ਧਾ ऽਧੀਂ ऽ ਧਾ

ਖਟਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੮)

ਤਾਲੀ	X	੦	੨	੩	੦	੪	੫	੬	
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਧਿਟ	ਧਿਟ ਧਾ	ऽ ਧਾ	ਦੂੰ ਤਾ	ਕੇ ਤਿ	ਟ ਧਾਗੇ	ਦੂੰ ਤਾਗੇ	ਤਿਟ ਕੱਤਾ	ਗਿਦੀ ਗਨ

ਸੁਰ–ਲਿਪੀ ਚਿਨ੍ਹ

	ਮੰਦ੍ਰ–ਸਪਤਕ	ਮੱਧ–ਸਪਤਕ	ਤਾਰ–ਸਪਤਕ
ਤਿੰਨ ਸਪਤ			
ਸ਼ੁਧ-ਸੁਰ	ਸ̣ ਰ̣ ਗ̣ ਪ̣ ਧ̣ ਨ̣	ਸ ਰ ਗ ਪ ਧ ਨ	ਸਂ ਰਂ ਗਂ ਪਂ ਧਂ ਨਂ
ਕੋਮਲ–ਤੀਵਰ ਸੁਰ	ਰ̱̣ ਗ̱̣ ਮ̣́ ਧ̱̣ ਨ̱̣	ਰ̱ ਗ̱ ਮ́ ਧ̱ ਨ̱	ਰ̱ਂ ਗ̱ਂ ਮ́ਂ ਧ̱ਂ ਨ̱ਂ

ਪ — — — / ਰੇ ऽ ऽ ऽ } ਪਾ ਸੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਡੈਸ਼ ਹਨ, ਇੰਜ ਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮਾਤਰੇ ਹੋਏ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਡੈਸ਼ ਕਿਸੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ ਹੇਠਲਾ ਅੱਖਰ ਉਨ੍ਹੇ ਮਾਤਰ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

X, ੦ ੨-੩—ਇਹ ਜੋੜੀ (ਤਬਲੇ) ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ (ਭਾਵ, ਸਮ (ਗੁਰ) ਜਿਥੋਂ ਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ, X, ਅਤੇ ਖਾਲੀ ੦, ਬਾਕੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅੱਗੇ ਤਾਲੀਆਂ ਹਨ।

* * ਸ — / * * * * } ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਚੁਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤੇ ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਸਿਰਫ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰ ਗ

ਗ —, ਮ—ਉਤਲੀ ਸੁਰ ਛੋਹ ਕੇ ਹੇਠਲੀ ਸੁਰ ਵਜਾਓ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਣ ਆਖਦੇ ਹਨ।

(ਮ)—ਉਤਲੀ ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵਜਾਓ, ਜਿਵੇਂ ਪਮਗਮ ਜਾਂ ਰਸਨ̣ਸ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਗਮਕ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਉਤਲੇ ਹੇਠਲੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅੰਸ਼ ਲੈਣੇ ਹਨ।

ਧਪ, ਮ — ਇਕ ਮਾਤਰੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅੱਧੇ ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ 'ਧਪ' ਤੇ ਅੱਧੇ ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ ਮ।

ਆऽ ऽ — ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕੈਸੇ ਹੋਈ ? ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਮਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :—

(੧) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਸਵਰਗ ਦੇ ਗੰਧਰਵ (ਗਾਇਕ) ਕਿੰਨਰ (ਵਾਦਕ) ਅਤੇ ਅਪਸਰਾਵਾਂ (ਨਿਰਤਕੀਆਂ) ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਰਤ, ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ।

(੨) ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁੱਤੀ,ਸੌਣ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ 'ਰੁੰਦਰ ਵੀਣਾ' ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾ ਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਛੇਵਾਂ ਰਾਗ ਪਾਰਵਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ : ਭਾਵ—ਭੈਰਉ, ਹਿੰਡੋਲ, ਮੇਘ, ਦੀਪਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ। ਇਹ ਪੰਜ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕੌਸ਼ਿਕ ਰਾਗ, ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ।

(੩) ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਜਦੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਗ਼ੈਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ "ਹੇ ਮੂਸਾ ਤੂੰ ਇਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਾ (ਸੋਟਾ) ਮਾਰ।" ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੋਟਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੱਤ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਗਣ ਲਗ ਪਈ। ਉਸ ਜਲਧਾਰਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

(੪) ਇਕ ਹੋਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ "ਮੂਸੀਕਾਰ" ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪੰਛੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੁਰਾਖ਼ ਬਾਂਸੁਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਤਾਂ ਦਾ ਉਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੋ-ਕਲਪਿਤ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਚਾਈ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ

www.sikhbookclub.com

ਇਲਾਵਾ ਤਰੱਕ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਸੋ, ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ—ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਵਾਂ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਰੋਣਾ, ਹੱਸਣਾ, ਗਾਣਾ, ਬਜਾਣਾ ਤੇ ਨੱਚਣਾ ਇਤਿਆਦਿ ਗੁਣ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਂਜ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ੨੫੦੦ ਸਾਲ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ—ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਿਗ ਵੇਦ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ 'ਸਾਮ ਵੇਦ' ਰਚਿਆ ਗਿਆ। ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਸਾਮ' ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ 'ਰਿਗ ਵੇਦ' ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਮ ਵੇਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਮ ਵੇਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, "ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਗਿਆਨ।" ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਕਾਫ਼ੀ ਫੈਲ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਗਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਉੱਦਾਤ, ਅਨਉੱਦਾਤ ਤੇ ਸਵਰਿਤ" ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਉੱਦਾਤ ਤੋਂ 'ਨੀ-ਗਾ' ਅਨਉੱਦਾਤ ਤੋਂ 'ਰੇ-ਧਾ' ਅਤੇ ਸਵਰਿਤ ਤੋਂ 'ਸਾ-ਮਾ-ਪਾ' ਸੁਰ ਬਣੇ। ਇੰਜ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੁਰ ਵਧਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਮਗਾਨ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੰਸ਼ (ਘਰਾਣੇ) ਵੀ ਸਨ। ਕੱਨੁਵ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ੫੦ ਸੂਕਤ (ਅਧਿਆਇ) ਅਤੇ ਅੱਠਵੇਂ ਮੰਡਲ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਗੀਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਤਸੰਮਦ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸਨ, ਤੀਸਰਾ ਮੰਡਲ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ, ਚੌਥਾ ਵਾਮਦੇਵ, ਪੰਜਵਾਂ ਆਤ੍ਰਿਯ, ਛੇਵਾਂ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤਿ ਅਤੇ ਸਤਵਾਂ ਵਸਿਸ਼ਟ ਵੰਸ਼ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੌਵੇਂ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘਰਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਾਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾ ਉਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਵਾਂ (ਘਰਾਣੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਕੁਝ ਪੰਜਾਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਛੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੋਥੁਮ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਲੋਗ ਦੋ ਹੀ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।" ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਡਵ, ਖਾਡਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਨ।

ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵੀਣਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ਤਤੰਤਰੀ, ਆਲਾਬੂ, ਔਦੰਬਰੀ, ਬਾਣ, ਵਿਪੰਛੀ, ਚਿਤਰਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਦੁੰਦਭੀ ਆਦਿ ਦਾ ਉਲੇਖ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਬੋਧਜ ਕਾਲ—ਈਸਾ ਤੋਂ ੧੦੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸਵੀ ਇਕ ਤਕ, ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਬੋਧਜ ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਫੀ ਉੱਨਤੀ ਤੇ ਸੀ। ਹਰੀ ਵੰਸ਼ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਗਨੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

 www.sikhbookclub.com

ਜਿਵੇਂ—ਸੁਰ, ਗ੍ਰਾਮ, ਮੂਰਛਨਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੌਧਜ ਅਤੇ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੰਧਰਵ ਸੰਗੀਤ—ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 'ਸੰਗੀਤ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਗੰਧਰਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੰਧਰਵ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੰਧਰਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਲੇਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਦੇਵ ਗੰਧਰਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤਿ ਬਾਹੂ, ਹਾ ਹਾ, ਹੂ ਹੂ ਤੇ ਤੁੰਬਰੂ ਉੱਤਮ ਗੰਧਰਵ ਸਨ। ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਤੇ ਨਿਰਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗੰਧਰਵ ਚਿੱਤ੍ਰਸੇਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਯਾਨਿ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਰਾਟ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਉਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਭਰਤ ਦਾ ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ—ਤੀਸਰੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਰਤ ਨੇ 'ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗੀਤ, ਵਾਦ੍ਯ, ਨਿਰਤ, ਸੁਰਤੀ, ਸੁਰ, ਜਾਤੀ ਗ੍ਰਾਮ-ਰਾਗ, ਅਲੰਕਾਰ, ਮੂਰਛਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਦਾ ਇਹ 'ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਕ ਆਧਾਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਆਪਣੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾਪ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ੨੨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਸਪਤਕ ੨੨ ਸਾਮਾਨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸੀ।

ਮਤੰਗ ਦਾ ਬ੍ਰਿਹਦਦੇਸ਼ੀ ਗ੍ਰੰਥ—ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਲਗ-ਭਗ ਮਤੰਗ ਮੁਨੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਬ੍ਰਿਹਦਦੇਸ਼ੀ' ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਮੂਰਛਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਤੰਗ ਮੁਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ—"ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਰੀਤੀ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਰਾਗ ਰੀਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।" ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਰਤ ਦੇ ਬਾਦ ਅਤੇ ਮਤੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਲ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ, ਤਾਲਾਂ ਤੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ

www.sikhbookclub.com

ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਸਰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਵਾਦਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ—ਦੇਵਗਿਰੀ ਯਾਦਵ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਨੇ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ "ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ" ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨਾਦ, ਸੁਰਤੀ, ਸੁਰ, ਗ੍ਰਾਮ, ਮੂਰਛਨਾ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਆਧਾਰਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਰਾਗ ਅਜੇ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖੜਜ-ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਮੱਧਮ-ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਸੁਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ 'ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ' ਇਕ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ।

ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ--ਸੰਨ ੧੩ ਤੋਂ ੧੯ ਤਕ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਹਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਅਲਾਉੱਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਰਾਜ-ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਕਵੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰਾਗ, ਸਾਜ਼ ਤੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੱਧਤੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ-ਕਲ "ਉਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ" ਆਖਦੇ ਹਨ। ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲੋਚਨ ਕਵੀ ਨੇ "ਉਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ" ਪੱਧਤੀ ਉਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ' ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਠਾਟ (ਮੇਲ) ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਠਾਟ ਨੂੰ 'ਮੇਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੇ ਬਖੇੜੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਨਕ-ਜੰਨਜ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ੧੨ ਜਨਕ ਮੇਲਾਂ (ਠਾਟਾਂ) ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਠਾਟ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਨਾਰਦ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਸੰਗੀਤ ਮਕਰੰਦ' ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਪਰਿਵਾਰ-ਵਰਗ) ਨੂੰ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ। ਭਾਵ, ਮਨੁਖ ਰਾਗ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਏ—ਸ਼ਿਵ ਮਤ, ਭਰਤ ਮਤ, ਕਾਲੀਨਾਥ ਮਤ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ।

ਰਾਗ-ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਭੈਰਉ, ਮਾਲਕੌਂਸ, ਹਿੰਡੋਲ, ਦੀਪਕ, ਸ੍ਰੀ, ਮੇਘ ਜਾਂ ਬਸੰਤ, ਪੰਚਮ, ਨਟ ਨਾਰਾਇਣ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਬਤਾਏ ਗਏ। ਅਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ, ਪੁੱਤਰ-ਵਧੂ, ਇੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਇਕ 'ਪ੍ਰਵਾਰ-ਵਰਗ' ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਗੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਐਸੀਆਂ ਕਪੋਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੋਹੀਣੀਆਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਨਾ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁਖ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕੋਮਲ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ-ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ—ਸੌਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਸਿਖਰ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਵਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਦਰ-ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਹਿੰਦੂ, ਈਰਾਨੀ, ਤੁਰਕੀ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਆਦਿ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ੩੬ ਮੁਖ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਨਸੇਨ, ਰਾਮਦਾਸ, ਬਾਜ਼ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਤਾਨ-ਤਰੰਗ ਖਾਂ (ਤਾਨਸੇਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ।

ਅਕਬਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ—ਆਪ ਇਕ ਕੁਸ਼ਲ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸਿਤਾਰ-ਵਾਦਕ ਸੀ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਉਹ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗੀਤ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਇਤਨਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਾਇਕ ਦਿਰੰਗਖਾਂ ਤੇ ਲਾਲਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਚਾਂਦੀ ਤੋਂ ਤੋਲ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ੪੫੦੦/- ਰੁਪਏ, ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ ਸਨ।

ਸਦਾਰੰਗ ਤੇ ਅਦਾਰੰਗ—ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੂਰਵਾਰਧ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ 'ਰੰਗੀਲਾ' ਮੁਗਲ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ 'ਸਦਾਰੰਗ' ਤੇ 'ਅਦਾਰੰਗ' ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਯਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਸਦਾਰੰਗ ਬੀਨਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਰੰਗ ਧਰੁਪਦੀਯਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਯਾਲ ਰਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ। ਅਜੇ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਖਯਾਲ ਹੀ ਅਕਸਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਅਤੇ ਰਾਗ ਵਿਬੋਧ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ ਨੇ ਮੇਲ ਪੱਧਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਯੰਕਟਮਖੀ ਨੇ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਿਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁਲ ੭੨ ਬਤਾਈ। ਪਰ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਅਖੀਰ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਨੇ ੭੨ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ੧੦ ਠਾਟ ਚੁਣ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਰਾਗ-ਵਰਗ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇੰਜ ਲੋਚਨ ਕਵੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਸ੍ਰੀ ਭਾਤਖੰਡੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ।

www.sikhbookclub.com

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ-ਸ਼ੈਲੀਆਂ

ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ, ਰਾਗ ਤੇ ਨਿਰਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :—

ਧਰੁਪਦ—ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸਾਮਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤਰ ਧਰੁਪਦ ਪੱਧਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਤਰ ਹੱਥ ਦੀ ਤਾਲੀ ਨਾਲ ਲਯ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ 'ਰੌਦ੍ਰੀ' ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਂਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ ਨੇ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਪਰਚਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰੁਪਦ ਰਚੇ, ਇਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ।

ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਹੀ ਪਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਾਇਕ ਧਰੁਪਦੀਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ, ਨਾਇਕ ਬੈਜੂ (ਸ਼ੇਖ ਬੈਜੂ), ਨਾਇਕ ਬਖਸ਼ੂ, ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ, ਮੀਆਂ ਤਾਨਸੇਨ, ਰਾਮਦਾਸ ਇਤਿਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਧਰੁਪਦ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਗਾਇਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਗੀਤ ਵਧੇਰੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਰੁਪਦ ਮਰਦਾਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

ਧਰੁਪਦ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ ਚਾਰ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਂਜ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਧਰੁਪਦ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਚਾਰਤਾਲ (ਚੌਤਾਲਾ), ਝਪਤਾਲ, ਸੂਲਫਾਕ, ਤੀਵਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਤਾਲ, ਰੁਦ੍ਰਤਾਲ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਖਾਵਜ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਵਿਚ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ, ਲਯ ਵਿਚ ਬੋਲਤਾਨ ਗਮਕ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਵੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਲਾਵੰਤ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ (ਵਾਣੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਚਾਰ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ 'ਚਾਰ ਵਾਣੀਆਂ'। ਤਾਨਸੇਨ ਤੋਂ ਗੋਬਰਹਾਰੀ, ਬ੍ਰਜਚੰਦ ਤੋਂ ਡਾਗੁਰੀ, ਰਾਜਾ ਸਮੋਖਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਖੰਡਹਾਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਤੋਂ ਨੋਹਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ, ਪਰ ਇਹ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

 www.sikhbookclub.com

ਧਮਾਰ—ਧਮਾਰ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧਰੁਪਦ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਰਾਸ ਲੀਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਮਾਰ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਵਾਂਗ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਲੇ 'ਧਮਾਰ' ਗਾਇਨ 'ਧਮਾਰ ਤਾਲ' ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਦਮਦਾਰ ਲੰਬੀ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼, ਉੱਤਮ ਸੁਰ-ਗਿਆਨ, ਲਯ ਦਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਅੱਛਾ ਰਾਗ-ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ ਧਮਾਰ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਹੀ ਧਮਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖਯਾਲ—ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਖਆਲ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ। ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ (ਆਲਾਪ) ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ—ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝੂਮਰਾ, ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ, ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਖਯਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਯਾਲ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਅਧਿਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਜੇਹੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀਰਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖਯਾਲ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਾਇਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਯਾਲ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਚਲਿਤ ਹਨ :—

(੧) ਜੋ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਖਯਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (੨) ਜੋ ਮੱਧਜ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਖਯਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖਯਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਬਿਲੰਬਿਤ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝੂਮਰਾ, ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਛੋਟਾ ਖਯਾਲ ਤਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਈਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਖਯਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜੌਨਪੁਰ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਰਕੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ 'ਰੰਗੀਲੇ' ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸਦਾਰੰਗ ਤੇ ਅਦਾਰੰਗ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਯਾਲ ਰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਯਾਲ ਅਜੇ ਤਕ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਟੱਪਾ—ਖਯਾਲ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਟੱਪਾ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ। ਟੱਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ੧੯ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਦੇ ਨਵਾਬ ਆਸਫ਼-ਉਦੌਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕ ਤੇ ਕੱਵਾਲ ਗੁਲਾਮਨਬੀ 'ਸ਼ੋਰੀ' ਉਰਫ਼ ਸ਼ੋਰੀ ਮੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਲਖਨਊ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਟੱਪੇ ਰਚੇ। ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਦ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਆ ਕੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਟੱਪੇ ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਤੇ ਅੰਤਰਾ ਦੋ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੱਪਾ ਅਧਿਕਤਰ ਕਾਫ਼ੀ, ਭੈਰਵੀ, ਝਿੰਝੋਟੀ, ਬਰਵਾ, ਪੀਲੂ, ਖਮਾਜ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਰਕੀ, ਜ਼ਮਜ਼ਮਾ, ਮੀਂਡ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਲਯ ਵਿਚ ਦਾਨੇਦਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂ

 www.sikhbookclub.com

ਗ਼ਜ਼ਲ : ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ, ਚੰਚਲ, ਦਾਦਰਾ, ਕਹਿਰਵਾ ਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਉਹੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ੍ਰ-ਪੱਟ (ਸਨੀਮਾ) ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੱਵਾਲੀ—ਕੱਵਾਲੀ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਇਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਧਿਕਤਰ ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਸ਼ਿਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਭੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਕੱਵਾਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਭੀ ਕੱਵਾਲੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੱਵਾਲੀ ਦੇ ਸਾਥ ਅਕਸਰ ਢੋਲਕ ਹੀ ਬਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਤਾਲੀਆਂ ਭੀ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ ਤੇ ਦਾਦਰਾ-ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਤੁਰੰਗ—੧. ਖ਼ਯਾਲ, ੨. ਤਰਾਨਾ, ਸਰਗਮ ਤੇ ੪. ਤ੍ਰਿਵਟ। ਇੰਜ ਚਾਰ ਅੰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਉਸੇ ਨੂੰ 'ਚਤੁਰੰਗ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਗੀਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਤਰਾਨੇ ਦੇ ਬੋਲ, ਤੀਜੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਦੀ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਵਟ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਪਰਨ ਜਾਂ ਤਿਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਤੁਰੰਗ ਨੂੰ ਖ਼ਯਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖ਼ਯਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ :—ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ—ਦਾਦਰਾ, ਸਾਦਰਾ, ਤ੍ਰਿਵਟ, ਖ਼ਮਜਾ, ਲਾਵਣੀ ਸਰਗਮ, ਰਾਗਮਾਲਾ, ਲੱਛਣ ਗੀਤ, ਭਜਨ ਆਦਿ ਵੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇਥੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਹਲਕਾ ਗਾਇਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

www.sikhbookclub.com

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਮਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਨੇ ਅਗੋਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਕਿੰਨਰ, ਗੰਧਰਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਸ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਰਤ, ਨਾਰਦ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁਤੀ ਸੁੰਣ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 'ਰੁਦ੍ਰ ਵੀਣਾ' ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਕੀਤੀ, ਛੇਵਾਂ ਰਾਗ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ।

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਖਯਾਲ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਭਗਤੀ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਲਯ-ਬੱਧ ਗਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਨ-ਮੋਹਕ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੁਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੀ ਅਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਰਹੱਸਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੋਣਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਲਯ-ਬੱਧ ਚਾਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਐਸੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਡ-ਵਡੇਰੇ ਆਦਿਮ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਉਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਵਿਚ ਰਚੇ। ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਿਗਵੇਦ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ—ਮਿਸ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਬਾਬਿਲੋਨ ਹੋਵੇ, ਸੀਰਿਯਾ, ਯੂਨਾਨ, ਚੀਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ। ਸਭੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮਪਰਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਯੱਗ ਆਦਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਭਾਵ, ਸਾਮ-ਗਾਨ ਨੂੰ ਹੀ 'ਸਾਮਵੇਦ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਦਾ ਵੇਦ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ, ਅਗਨੀ, ਵਰੁਣ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਤੇ (ਭਗਵਾਨ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਛਾ-ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਮਾਇਣ' ਅਤੇ 'ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਆਪ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਸੀ, ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਨਾਰਦ, ਤੂੰਬਰੂ, ਬਾਲਮੀਕ, ਵਯਾਸ, ਸ਼ੁਕਾਚਾਰੀਯ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਉਲੇਖ 'ਮਤੰਗ' ਅਤੇ 'ਸਾਰੰਗਦੇਵ' ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਰਗ-ਸੰਗੀਤ' ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਲੇਛਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ, ਲੁਟ-ਮਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - 'ਹਰੀ ਕੋ ਭਜੇ, ਸੋ ਹਰੀ ਕਾ ਹੋਇ' ਇੰਜ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਨ ੧੪ ਤੋਂ ੧੭ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਭੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਉੱਤ੍ਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ, ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ ਮੀਰਾ, ਬੰਗਾਲ਼ ਵਿਚ ਚੇਤੰਨ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੈਦੇਵ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸਮ੍ਰਥ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਰਸੀ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਤਯਾਗ ਰਾਜਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਵੀ ਤੇ ਗਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ—੧. ਗਿਆਨ ਮਾਰਗੀ ਸੰਤ, ੨. ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗੀ ਸੂਫ਼ੀ। ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ ਕਬੀਰ, ਨਾਮਦੇਵ, ਰਵਿਦਾਸ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ (ਸ਼ੱਕਰ-ਗੰਜ) ਨਿਜ਼ਾਮੁੱਦੀਨ (ਦਿੱਲੀ) ਮਲਿਕ ਮੁਹੰਮਦ ਜਾਇਸੀ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਗੁਣ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਨ - ੧. ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ੨. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ। ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਗੋ: ਸਵਾਮੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਕਵਿ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਸਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਪਾਸਨਾ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ— (੧) ਸ੍ਰਵਣ, ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦਾ ਯਸ਼ ਸੁਣਨਾ। (੨) ਕੀਰਤਨ, ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ। (੩) ਸਿਮਰਣ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। (੪) ਪਾਦਸੇਵਨ, ਚਰਨ ਸੇਵਾ। (੫) ਅਰਚਨ, ਚੰਦਨ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ। (੬) ਵੰਦਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ। (੭) ਸਖਾ, ਇਸ਼ਟ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ। (੮) ਦਾਸ, ਸੇਵਕ ਭਾਵ। (੯) ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਅਰਪਨ ਕਰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਲ ਤੇ ਆਸਾਨ ਮਾਰਗ 'ਕੀਰਤਨ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਭ-ਕੁਛ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਇਕ ਐਸੀ ਅਦਭੁਤ ਰਚਨਾ (ਬਾਣੀ) ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਤਮ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਭੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 'ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ' ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—"ਹੇ ਨਾਰਦ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ। ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਜਿਥੇ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਜੋ ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ, ਮੇਰੀ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ।"

www.sikhbookclub.com

ਇਕ ਥਾਂ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—"ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਸਾਮਵੇਦ' ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਦ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ-ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਗੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਜਨ ਅਨਹਦ ਨਾਦ 'ਸੰਗੀਤ' ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।" ਇੰਜ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ :

੧. ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ੨. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਮੀਰਾ, ਰਾਮਦਾਸ, ਗਯਾਨੇਸ਼੍ਵਰ, ਤੁੱਕਾ ਰਾਮ, ਨਾਮਦੇਵ, ਚੇਤੰਨ, ਦਾਦੂ ਦਯਾਲ, ਨਰ ਸਿੰਘ ਮੇਹਤਾ, ਨੰਦ ਦਾਸ, ਹਰੀ ਦਾਸ, ਮਲੂਕ ਦਾਸ, ਸਹਜੋ ਬਾਈ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ। ਭਾਵ, ਢੋਲਕ, ਛੈਣੇ, ਘੁੰਘਰੂ, ਇਕਤਾਰਾ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਇੰਜ ਕੱਲਾ-ਕੱਲਾ ਵੀ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਡਲੀ (ਜਥੇ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕ-ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਢੋਲਕ ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ 'ਜੋਟੀਆਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸੇ ਨਾਇਕ-ਗਾਇਕ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕ-ਗਾਇਕ ਸਨ— ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ, ਗੋਪਾਲ ਨਾਇਕ, ਹਰੀਦਾਸ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ, ਬੈਜੂ, ਸ਼ਮੋਖਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਧਰੁਪਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਤੌਰ ਉਧਾਰਣ :

ਰਾਗ ਮਾਲਕੌਂਸ (ਚਾਰਤਾਲ)

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਅਤਿ ਅਗਾਧ, ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਤ ਮੋਸੋਂ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਾਰਾਯਣ।
ਤੁਹੀ ਸੂਰਜ ਤੁਹੀ ਚੰਦ੍ਰ, ਤੁਹੀ ਪਵਨ ਤੁਹੀ ਪਾਨੀ, ਤੁਹੀ ਗਗਨ ਤੁਹੀ ਸਕਲ ਨਾਰਾਯਣ।
ਤੁਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੁਹੀ ਸਿਵ,ਤੁਹੀ ਅਗਮ ਤੁਹੀ ਨਿਗਮ,ਤੁਹੀ ਸ੍ਵਰਗ ਤੁਹੀ ਪਤਾਲ,ਤੁਹੀ ਧਰਾ ਧਾਰਾਯਣ।
'ਤਾਨਸੇਨ' ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਰਬੇ ਕੋ ਤੁਹੀ ਏਕ, ਸੁਮਿਰ-ਸੁਮਿਰ ਭਜ ਲੇ ਮਨ ਪਾਰਾਯਣ।

ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ (ਚਾਰਤਾਲ)

ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਧਰਨਹਾਰ, ਗਰੁੜ ਕੇ ਅਸਵਾਰ, ਨੰਦ ਕੇ ਕੁਮਾਰ, ਮੇਰੇ ਸੰਕਟ ਨਿਵਾਰੋ।
ਯਮਲ ਅਰਜੁਨ ਕੂੰ ਤਾਰਿਯੋ, ਗਜ-ਗ੍ਰਹ ਤੇ ਨਿਸਤਾਰਿਯੋ, ਕਾਲੀ ਕੇ ਨਥਨਹਾਰ ਵਿਪਦ ਨਿਵਾਰੋ।
ਗਿਰੀਗੋਵਰਧਨ ਕਰਪੈ ਧਾਰਿਯੋ,ਇੰਦ੍ਰ ਹੂੰ ਕੋ ਗਰਵ ਗਾਰਿਯੋ,ਬ੍ਰਜ ਕੇ ਰਖਨਹਾਰ ਮੋਹੂੰ ਕੋ ਉਬਾਰੋ।
ਦਰੁਪਦ-ਸੁਤਾ ਕੀ ਵੇਰ, ਨੇਕ ਹੂੰ ਨ ਕੀਨੀ ਦੇਰ, ਅਬ ਕਿਯੋਂ ਅਬੇਰ, 'ਸੂਰ' ਸੇਵਕ ਟਿਹਾਰੋ।

www.sikhbookclub.com

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਧਰੁਪਦ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਸਦਾਰੰਗ-ਅਦਾਰੰਗ ਦੇ ਰਚੇ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਪਰਾ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਸੁਰਗ: ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਿਗੰਬਰ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਲਸੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਮੀਰਾ ਇਤਿਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਰਚੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਛੋਟੇ-ਬੜੇ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਨੂੰ ਪੰ: ਵਿਨਾਯਕ ਰਾਵ 'ਪਟਵਰਧਨ' ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਰਾਗ ਵਿਗਯਾਨ' ਸੰਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਖਯਾਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ, ਕੱਵਾਲੀ, ਕਜਰੀ, ਚੇਤੀ, ਆਦਿ 'ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ' ਅਤੇ 'ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ' ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ – ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਤਾਏ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਵੇਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਉਸ ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਨਾਦ ਵਿਚ ਲਿਵ-ਲੀਣ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਾਲ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ ਗਏ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾ, ਬਾਣੀ ਆਈ।" ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ ਰਬਾਬ ਤੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਰਾਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਪੋਥੀ (ਕਿਤਾਬ) ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਗਤ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਵਸੇ, ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਡੂਰੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਭੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਊਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਵਖੋ-ਵਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ੨੨ ਮੰਜੇ (ਪ੍ਰਚਾਰਕ) ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਇਆ। ਭਾਵ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਰੁਪਦੀਏ ਸਤਾ-ਬਲਵੰਡ (ਰਬਾਬੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ (ਗੁਰੂ ਘਰ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ ਜਿਥੇ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਵੀ ਸੀ ਉਥੇ ਉਹ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦਾ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਇ (ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ, ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕਾਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਰਤੇ ੧੯ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੧੧ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧੯, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੧੭, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੨੯ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੩੦ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਨਿੱਤ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਮਹਾਰਾਜ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਜ਼ ਫੜਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂਗੇ।" ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿ "ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਬਾਬ, ਸਰੰਦਾ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਵਜਾਓ", ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਰਤਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਕਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਪਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਚੌਕੀ ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਗੈਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਤਰਲੇ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਉਦੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਮਿਲ ਕੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਚੌਕੀ ਭੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਰਬਾਬੀ ਹੀ ਰਹੇ, ਪਰ 'ਸੱਤੇ-ਬਲਵੰਡ' ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਈ। ਭਾਵ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 'ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਟਕਸਾਲ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਇੰਜ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ-ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਲੀ 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਮਤ ਦੂਸਰੇ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ।" ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਲੋਂ ਇੰਜ ਲਿਖਣਾ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ :—

(੧) ਕਰਣਾਟਕੀ, (੨) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ।

ਕਰਣਾਟਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੈਸੂਰ ਤੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਵਈਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਪੱਧਤੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਆਸਾਵਰੀ ਆਪਣੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਆਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਾਨ-ਪਲਟੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆਲਾਪ ਬੋਲਤਾਨ ਅਤੇ ਤਾਨ-ਪਲਟੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਤਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤਬਲੇ ਤੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜੋੜੀ ਉਤੇ ਉਹੀ ਤਾਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

੨. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ ਧਰੁਪਦ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ 'ਨੋਮ ਤੋਮ ਤਾਨਾ ਨਾਨਾ' ਰਾਹੀਂ ਆਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ

ਦੂਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਆੜ-ਕੁਆੜ ਦੀ ਲਯ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਚੌਂਕੇ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯ ਵਿਖਾ ਕੇ ਤਿਹਾਈ ਭੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸ਼ਬਦ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਦੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਰੋਤਾ ਨੇ ਇਹੀ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਕਿਨਾ ਕੁ ਪਰਪੱਕ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗਾਇਕੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

ਬ, ਹਿੰ: ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ 'ਵਡਾ ਖਯਾਲ' ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਆੜਾਚੌਤਾਲਾ ਇਤਿਆਦਿ 'ਵਿਲੰਬਿਤ ਲਯ' ਦੇ ਠੇਕੇ ਵਿਚ ਧੀਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ, ਤਾਨਾਂ, ਪਲਟੇ ਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗੁਰ (ਸਮ) ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਗਾਇਕ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਖਯਾਲ ਦੇ ਕੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸ-ਮਗਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ) ਇਸ 'ਖਯਾਲ-ਗਾਇਕੀ' ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮਨੋਂ-ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਪੰਜਾਬੀ ਠੇਕਾ) ਆੜਾ, ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਆਦਿ ਤਾਲ-ਠੇਕੇ ਵਿਚ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੇ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚਰਨ-ਬੰਦਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਲੋਕ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗੀ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ "ਸਿਰ ਮਸਤਕ ਰਖ੍ਯਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ" ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਕਿ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਲੱਖਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈਰਵੀ, ਪੀਲੂ, ਪਹਾੜੀ, ਤਿਲੰਗ, ਕਾਫੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ 'ਠੁਮਰੀ ਅੰਗ' ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ 'ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ' ਨੂੰ ਵੀ ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ, ਚੰਚਲ, ਦਾਦਰਾ ਤੇ ਕਹਿਰਾਵਾ ਤਾਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਹਨ।

 www.sikhbookclub.com

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਅਸਾਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ :

੧. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ, ੨. ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ।

੧. ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਗਤਜਨ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜਿੱਥੇ ਤੁਲਸੀ, ਕਬੀਰ, ਸੂਰ, ਚੇਤੰਨ, ਦਾਦੂ, ਮੇਹਤਾ, ਮਲੂਕ, ਹਰਿਦਾਸ ਇਤਿਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਦੋਹੇ, ਪਦੇ, ਕਬਿੱਤ, ਸਵਈਏ, ਛੰਦ ਆਦਿ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ) ਕੇਵਲ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਬਾਣੀਆਂ ਧਰੁਪਦ, ਧਮਾਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਇਕਤਾਲਾ, ਸੂਲਫਾਕ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ (ਟਿਯੂਨਾ) ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

੨. ਭਗਤਜਨ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਇਤਿਆਦਿ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈਆ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰੱਤ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਿਰੱਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੀ ਸਖ਼ਤ ਮੁਮਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ।

੩. ਰਾਮ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਭਗਤੀਏ (ਰਾਸਧਾਰੀਏ) ਜੱਥਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਢੋਲਕੀ, ਛੈਣਿਆ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਟਿਯੂਨਾ (ਲੋਕ ਧੁਨਾਂ) ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮਸਤੀ (ਰੰਗ) ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਰੇ ਰਾਮ, ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਦੀ ਧੁਨੀ ਭੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਲ ਕੇ ਢੋਲਕੀ, ਛੈਣਿਆਂ, ਚੀਮਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਟਿਯੂਨਾ (ਲੋਕ ਧੁਨਾਂ) ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ (ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ-ਤਾਲ ਦੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਚੰਗੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਜਾਂ ਉਂਜ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦੀ ਧੁਨੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਕਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ, ਉੱਤੇ ਲਿਖੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਨਿਰੱਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

Page 29 www.sikhbookclub.com

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਜ਼

(ਕੀਰਤਨ ਮਰਯਾਦਾ)

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਰਾਗ, ਸੁਰ-ਤਾਲ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤਕ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਰਬਾਬ ਦੀ "ਟੁਨਕ ਟੁਨਕ, ਟੁਨ, ਟੁਨ-ਟੁਨ" ਤਾਲ (ਲਯ) ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਖਾਵਜ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਬਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਟਿਕੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਭੀ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਕੇ 'ਸਰੰਦਾ' ਸਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੰਗੀ ਇਕ ਐਸਾ ਸਾਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਗਾਇਕ ਤੇ ਭੀ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਾਰੰਗੀ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਈ ਵੇਰ ਗਾਇਕ ਦੀ ਮਧੁਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭੀ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੀਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਸੋ, ਆਪ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ (ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ 'ਸਰੰਦਾ' ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਰਬਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੰਦਾ ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਆਪ ਨੇ ਚਲਾਈ। ਸਰੰਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਬਿਲੰਦ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਭੀ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪੂਜ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸਰੰਦਾ ਬਜਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛੇ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ—ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਕਾਯਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਦੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਖਯਾਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ ਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤੋਂ ਤਬਲਾ (ਜੋੜੀ) ਵੀਣਾ ਤੋਂ ਸਿਤਾਰ, ਰਬਾਬ ਤੋਂ ਸਰੋਦ ਅਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਤੋਂ ਸਰੰਦਾ ਦਿਲਰੁਬਾ (ਤਾਊਸ) ਇਤਿਆਦਿ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਵੀ ਪਇਆ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਘਰ (ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ) ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਬਾਬ' ਤੇ 'ਸਰੰਦੇ' ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਤਾਊਸ (ਦਿਲਰੁਬਾ) ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋੜੀ (ਤਬਲਾ) ਦੀ ਥਾਪ ਲਗਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਉਨੀਸਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਕਾਯਮ ਰਹੀ।

www.sikhbookclub.com

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤਿ (ਪਤਨ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ (ਵਾਜੇ) ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਿਹਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਖੁਦ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਔਗੁਣ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ ਚੌਧਰਾਹਟ ਜਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤ੍ਰ ਇਤਿਆਦਿ ਬੰਦੇ ਰੱਖੇ ਗਏ, ਉਹ ਅਗੋਂ ਰਾਗੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕੋਝਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬੰਦਾ (ਸ੍ਵੈ-ਅਭਿਮਾਨੀ) ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰਣ ਕਈ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਹੋ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਪਰ ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਇਸੇ ਦੁਖ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਇਤਿਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਨ।

ਪਿਆਨੋ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ (ਵਾਜਾ) ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕੰਗਾਲ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਲ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਕਈ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੱਤ-ਸੱਤ, ਅੱਠ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਨਾ ਰਾਗ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਤਾਲ। ਕੇਵਲ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਖਰੀਦੋ ਅਤੇ ਪੁੱਠੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਦੀ ਪੋਥੀ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਣੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪੜ੍ਹੀ ਚਲੋ, ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤਿ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ, ਸੰਗੀਤ ਪਖੋਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਸਤਾਰਾਂ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

 www.sikhbookclub.com

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ

ਵਾਦੀ = ਰੇ | ਥਾਟ = ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ = ਸ਼ਾਮ (ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ)
ਸੰਵਾਦੀ = ਪ | ਜਾਤੀ = ਔੜਵ-ਸੰਪੂਰਨ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — ਰੇ = ਪ, ਅਤੇ ਧ = ਰੇ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ — ਸ, ਰੇ ਰੇ, ਸ = ਰੇ ਮੰਪ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ — ਸਂ ਨ ਧ, ਪ, ਮੰਗਰੇ, ਗਰੇ, ਰੇ ਸ।

ਪਕੜ — ਸ, ਰੇ ਰੇ, ਸ, ਪ, (ਪ) ਮੰਗਰੇ, ਗਰੇ, ਰੇ ਸ। (ਸ)

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੀ "ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ।" ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ "ਰਾਗਨ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਪਾਰਸ ਪਰਧਾਨ ਹੈ।" ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਾਗ ਕਿਉਂ ਕਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਥੇ ਲਿਖਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਾਮਵੇਦ ਤੋਂ ਪਾਣਿਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ "ਤੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਇਕੀਸ ਮੂਰਛਨਾ" ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੱਤ ਸੁਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :—

ਬੀਣਾ ਦਾ ੩੬ ਇੰਚ ਲੰਮਾ ਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕਰਨ ਤੇ ੩੬ ÷ ੨ = ੧੮ ਇੰਚ ਤੇ ਤਾਰ ਖਰਜ ਬੋਲੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ੧੮ + ੨ = ੯ ਇੰਚ ਤੇ ਅਤੀ ਤਾਰ ਖਰਜ ਬੋਲੇਗਾ।

ਸ ———— ਸਂ ———— ਸੱਂ
ਮੇਰੂ |————————|————————|———————| ਘੋੜੀ
੩੬ ਇੰਚ ———— ੧੮ ਇੰਚ ———— ੯ ਇੰਚ

(ਮੱਧਮ) ਮੇਰੂ ਅਤੇ ਖਰਜ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ੧੮ ਇੰਚ ਦਾ ਤਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ੯-੯ ਇੰਚ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ੧੮ + ੯ = ੨੭ ਇੰਚ ਤੇ ਬੋਲੇਗਾ। ਭਾਵ, 'ਸ' ਅਤੇ 'ਸਂ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਬੋਲੇਗਾ।

ਸ ———— ਮ ———— ਸਂ
|————————|————————|————————|————
੩੬ ———— ੨੭ ———— ੧੮

(ਪੰਚਮ) ਮੇਰੂ ਅਤੇ ਤਾਰ ਖਰਜ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੋ ਤਾਂ ੧੮ ÷ ੩ = ੬ ਇੰਚ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਬੋਲੇਗਾ। ਇੰਜ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ੧੮ + ੬ = ੨੪ ਇੰਚ ਹੋਵੇਗੀ।

 www.sikhbookclub.com

ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਗੀਤ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ੧੩ਵੀਂ ਤੋਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਵ, ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਠਾਟ, ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਆਦਿ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਭੀ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਖਮਾਜ, ਖਮਾਜ ਤੋਂ ਭੈਰਉ ਅਤੇ ਭੈਰਉ ਤੋਂ ਫਿਰ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੇ ਨਿਰਾਲਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕੁਝ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ—ਬਸੰਤ, ਪਰਜ ਅਤੇ ਗਉੜੀ (ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਕਾਰ) ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਵੇਂ, ਜੈਤਸਰੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ, ਮਾਲਸ੍ਰੀ,ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ, ਓੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰ 'ਸ-ਪ' ਜਾਂ 'ਰੁ-ਧੁ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ 'ਰੇ-ਪਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਪਵਾਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਚਲਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ 'ਰੁ-ਪ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਭੀ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਗਾ-ਧਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਕ੍ਰ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸ਼ਾਮ (ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ) ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਗੰਧਾਰ ਦੇ ਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਿਖਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਠੀਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗੇਗਾ। ਭਾਵ, ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ. ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਰਿਖਭ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ ਸਪਸ਼ਟ

ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ_ ਪ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ "ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ — ਗਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਸ, ਰੁ, ਰੁ, ਰੁ ਪ, ਰੁ,

ਗ ਪ ਗ

ਜਾਂ ਸ, ਗਰੁ, ਰੁਪ, ਮੰਪ, ਪਧੁ ਮੰਗਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਗੋਂ ਜਿਸ

ਪ

ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਸ" ਇਹ ਸੁਰ ਲੱਗੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਤੇ ਜੈਤਸਰੀ ਆਦਿ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਨ "ਪ, ਮੰਪ.

ਮੰ

ਨ-ਸਂ ਜਾਂ ਪ, ਪਨ, ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਰੁ-ਪ' ਜਾਂ 'ਧੁ-ਰੁ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ, ਬਿਲੰਬਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਭਿਆਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪਹਿਲਾ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

ਸੂਹ-ਬਿਲਾਵਲ (ਆਲਾਪ)

ਲ਼ ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ ਗ ਸ ਗ
੧. ਸ =ਰੁ, ਰੁ, ਸ—ਲ਼ਰੁ, ਸ =ਰੁ ਰੁ, ਸ—, ਗਰੁ ਮੰਗਰੁ, ਰੁ, ਸ - ਲ਼ਰੁ =ਗਰੁ ਰੁਸ— ।

ਲ਼ ਸ ਪ ਸ ਗ ਸ
੨. ਸ -ਲ਼ ਰੁਲ਼ਧੁ, ਪ ਲ਼ਧੁਪ ਮੰਪ ਧੁਪ, ਮੰਪਲ਼, ਸ—ਰੁ ਰੁ, ਮੰਗਰੁ ਪ - ਮੰਗਰੁ ਗਰੁ—ਸ, ਲ਼,

ਗ
ਰੁਲ਼ਧੁਪ, ਮੰਪਲ਼, ਰੁਗਰੁ, ਰੁਸ = ।

ਸ ਗ ਗ ਪ ਗ ਸ
੩. ਸ -ਲ਼ਰੁ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਸ—ਰੁ ਮੰ, ਪ—ਮੰਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਸ—ਸ, ਰੁ, ਰੁਪ—ਮੰਪਧੁਪ, ਮੰਧੁ,
ਗ ਗ ਗ ਗ ਮੰ
ਮੰਗਰੁ ਰ, ਰੁਪ=ਮੰਪ, ਮੰਧੁਪ =ਮੰਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਰੁ, ਸ - ਰੁਪ - ਰੁ=ਮੰਪ, ਧੁਪ, ਲਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ,
ਗ ਮੰ ਗ
ਰੁਪ—ਰੁ, ਰੁ, ਸ= ।

ਗ ਪ ਸ ਗ
੪. ਸ —ਰੁਪ =ਮੰਪ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਪਧੁਮੰਪਲ—ਧੁਪ, ਮੰਪਧੁ, ਮੰਪ, ਮੰਧੁ ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ ਸ ਲ਼ਰੁ, ਰੁ, ਸ—
ਪ ਗ
ਮੰਪ=ਮੰਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਰੁਪ—ਮੰਪਲ=ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਪਲ= ਸਂ= ਲਸਂ ਲਧੁਪ, ਮੰਪਲ, ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਪ
ਪ ਸਂ ਪ ਮੰ ਗ
ਧੁਮੰਪਲ—ਸਂ, ਮੰਪ ਲ -ਸਂ =ਲਰੁਸਂ = ਲ, ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਪ, ਮੰਧੁ ਮੰਗਰੁ ਗਰੁ, ਪ =ਰੁ= ਰੁ ਮੰਪਧੁ,
ਗ
ਮੰਗਰੁ, ਰੁ ਸ— ।

ਪ ਪ ਪ ਪ ਗਂ ਗਂ
੫. ਮੰਪ, ਲ—ਸਂ, ਸਂਰੁਸਂ, ਲ, ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਪਧੁ, ਧੁਪ—ਮੰਪਲ—ਸਂ—ਲਸਂ, ਰੁਂ, ਰੁਂ, ਸਂ - ਲਸਂਰੁਸਂਲ,
ਸਂ ਗਂ ਗਂ ਗਂ ਸਂ ਸਂ ਗਂ
ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਧੁਲਰੁਂਲਧੁਪ, ਮੰਪਲ, ਸਂ - ਲਰੁਂ, ਗਰੁਂ, ਰੁਸਂ—ਲਸਂਲ, ਰੁਂ —ਰੁਸਂ—ਲਸਂ, ਰੁਂ ਰੁਂ, ਗਰੁਂ,
ਸਂ ਸਂ ਗ
ਲ, ਲਸਂ—ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਪਲ, ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਧੁਲ, ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ, ਪ-ਮੰਧੁਮੰਗਰੁ
ਗ ਮੰ ਗ
ਰੁਪ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ — ।

ਸ
ਲ਼ਸ, ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਲ਼ਲ਼ ਰੁਲਧੁਪ, ਮੰਪ ਲ਼ਲ਼ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੰਪ ਧੁਪ ਮੰਧੁ

ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੰਪ, ਮੰਪ ਧੁਪ ਲਲ ਧੁਪ ਮੰਧੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਲ਼ਲ਼ ਰੁਲ਼ ਧੁਪ ਮੰਪ ਲ਼ਲ਼ ਸਸ,

ਮੰਪ ਲਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਲਲ ਰੁਲ ਧੁਪ, ਮੰਪ ਲਲ ਰੁਲ ਧੁਪ, ਮੰਧੁ ਮੰਗ ਰੁਪ ਮੰਧੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਮੰਪ ਲਲ
ਸਂਸਂ ਲਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਲ ਧੁਪ ਮੰਪ, ਲਸਂ ਗਂਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਲਰੁਂ ਲਧੁ ਪਪ, ਲਲ ਧੁਪ ਮੰਧੁ ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੰਗ
ਰੁਰੁ ਸਸ, ਲ਼ਲ਼ ਰੁਲ਼ ਧੁਪ ਮੰਪ ਲ਼ਲ਼ ਸਸ, ਮੰਪ ਲਲ ਸਂਸਂ ਲਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਮੰਗ ਰੁਪ, ਮੰਗ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਲ ਰੁਂਲ

ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਪ ਮੰਧੁ ਮੰਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ, ਪਪ ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਸਸ— ।

 www.sikhbookclub.com

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸਰਵ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	0				੩				×				੨			
੧.	ਤੈਂ	ਰੀ	ਮੈਂ	ਰੀ	ਮੈਂ	ਰੀ	ਤੈਂ	ਰੀ	ਸਰੁ	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਸਸ
੨.	'	'	'	'	ਪਨ	ਸਂਨ	ਸਂਰੁਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੱ	ਪਨ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੩.	ਮੱਪ	ਨਧੁ	ਪਮੱ	ਪਨ	ਸਂਨ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੪.	' ਮੱਪ	' ਨਨ	' ਧੁਪ	' ਮੱਪ	' ਨਸਂ	' ਰੁਂਸਂ	' ਨਧੁ	' ਮੱਪ	' ਨਸਂ	' ਗਂਰੁਂ	' ਸਂਨ	' ਧੁਪ	ਸਰੁ ਮੱਗ	ਗਰੁ ਰੁਮੱ	ਮੱਪ ਗਰੁ	ਧੁਪ ਸਸ
੫.	' ਰੁਸ,	' ਮੱਪ	' ਨਸਂ	' ਰੁਂਰੁਂ	ਸਰੁ ਸਂਨ	ਗਰੁ ਧੁਪ	ਮੱਗ ਮੱਗ	ਰੁਸ, ਰੁਸ,	ਮੱਪ ਮੱਪ	ਧੁਪ ਨਸਂ	ਮੱਗ ਰੁਂਸਂ	ਰੁਸ, ਗਂਰੁਂ	ਮੱਪ ਸਂਨ	ਨਨ ਧੁਪ	ਧੁਪ ਮੱਗ	ਮੱਗ ਰੁਸ
੬.	' ਰੁਰੁ ਸਰੁ	' ਸਸ, ਧੁਧੁ	' ਨਨ ਮੱਪ	' ਧੁਪ ਨਨ	' ਮੱਮੱ ਪਨ	' ਗਗ ਸਂਸਂ	' ਰੁਰੁ ਨਸਂ	' ਸਸ ਗਂਗਂ	' ਰੁਂਰੁਂ ਰੁਂਰੁਂ	' ਸਂਸਂ ਸਂਸਂ	' ਨਨ ਨਨ	' ਧੁਪ ਧੁਪ	ਰੁਰੁ ਮੱਮੱ ਮੱਮੱ	ਸਸ, ਗਗ ਗਗ	ਮੱਮੱ ਰੁਰੁ ਰੁਰੁ	ਗਗ ਸਸ ਸਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਸ	ਚੀ	ਰ	ਅ	ਰਾ	ਧੈ	ਮੈ	ਕਉ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਪਨ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੨.	'	'	'	'	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਸਸ
੩.	ਨਸਂ	ਨਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ
੪.	' ਰੁਰੁ	' ਸ,ਰੁ	' ਰੁਸ	' ਨਸ,	' ਸਮੱ	' ਧੁਪ	' ਮੱਧੁ	' ਪਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਰੁਂਗਂ	ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ	ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਨ	ਨਸਂ ਧੁਪ	ਧੁਧੁ ਧੁਮੱ	ਪਧੁ ਗਰੁ	ਧੁਪ ਮੱਪ	ਮੱਪ ਨਸਂ
੫.	ਪਨ ਨ,ਪ	ਸਂ,ਪ ਨਸਂ,	ਨਸਂ ਨਸਂ	ਪਨ ਰੁਂਗਂ	ਸਰੁ ਰੁਂਸਂ	ਸਨ ਨਧੁ,	ਧੁਮੱ ਨਨ	ਗਰੁ, ਰੁਂਨ	ਪਮੱ ਧੁਪ	ਗਰੁ ਮੱਗ	ਮੱਗ ਰੁਮੱ	ਰੁਸ ਗਰੁ	ਸਰੁ ਸਰੁ	ਮੱ,ਰੁ ਮੱਪ	ਮੱਪ, ਨਸਂ	ਮੱਪ ਰੁਂਸਂ
੬.	ਰੁਂਰੁਂ ਮੱਗ	ਗਂਰੁਂ ਰੁਸ,	ਸਂਨ; ਰੁਰੁ	ਸਂਸਂ ਗਰੁ	ਸਂਨ ਸਸ	ਧੁਪ, ਰੁਸ,	ਨਨ ਰੁਗ	ਨਧੁ ਰੁਰੁ	ਪਮੱ ਮੱਪ	ਧੁਧੁ ਮੱਮੱ	ਧੁਪ ਪਧੁ	ਮੱਗ, ਪਪ	ਪਪ ਨਸਂ	ਪਮੱ ਨਨ	ਗਰੁ, ਸਂਰੁਂ	ਮੱਮੱ ਸਂਸਂ

www.sikhbookclub.com

੨. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ, ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧॥
ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੁਮ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨॥
ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ, ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮੱ	ਧੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—
ਤੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਤੋ	ਹੀ	ਅੰ	ऽ	ਤ	ਰ	ਕੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ
				ਪ				ਮੱ							
ਪ	ਮੱ	ਧ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—
ਕ	ਨ	ਕ	ਕ	ਟਿ	ਕ	ਜ	ਲ	ਤ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ਜੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਸੰ											
ਮੱ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਜਉ	ਪੈ	ਹਮ	ਨ	ਪਾ	ਪਕ	ਰੰ	ਤਾ	ਅ	ਹੇ	ऽ	ਅ	ਨੰ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਸੰ								ਮੱ							
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ	—
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਨਾ	ऽਮ	ਕੈ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਹੁੰ	ऽ	ਤਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੩. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਅਚਰਜ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪੰਡੀਆ ਅਬ ਕਿਛੁ ਕਹਨੁ ਜਾਈ ॥
ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜਿਨਿ ਮੋਹੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮੇਖੁਲੀ ਲਾਈ ॥੧॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਅਨਹਦ ਕਿੰਗੁਰੀ ਬਾਜੈ ॥
ਜਾਕੀ ਦਿਸਟਿ ਨਾਦ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਭਾਠੀ ਗਗਨੁ ਸਿੰਙਿਆ ਅਰੁ ਚੁੰਙਿਆ ਕਨਕ ਕਲਸ ਇਕੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਧਾਰਚੁਐ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ ਰਸ ਮਹਿ ਰਸਨ ਚੁਆਇਆ ॥੨॥
ਏਕ ਜੁ ਬਾਤ ਅਨੂਪ ਬਨੀ ਹੈ ਪਵਨ ਪਿਆਲਾ ਸਾਜਿਆ ॥
ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਏਕੋ ਜੋਗੀ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਹੈ ਰਾਜਾ ॥੩॥
ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪੁਰਖੋਤਮ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
ਅਉਰ ਦੁਨੀ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੀ ਮਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਮਾਤਾ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ, ੩; ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ				ਪ											
ਨ਼	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਮ'	ਪ	—	ਨ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਅ	ਨ	ਹ	ਦ	ਕਿੰ	ਗੁ	ਰੀ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਗ							
—	ਪ	—	ਪ	ਮ'	—	ਗ	—	ਰੁ	—	—	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਬਾ	ऽ	ਜੈ	ਬਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ
	ਨ਼														
—	ਸ	—	ਧੁ	ਪ	-ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਜਾ	ऽ	ਕੀ	ਦਿ	ऽਸ	ਟ	ਨਾ	ऽ	ਦ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ'			ਪ				ਨ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
	ਅਚ	ਰ	ਜ	ਏ	ऽ	ਕ	ਸੁ	ਨਹੁ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਪੰ	ਡੀ	ਆ	ऽ
—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਮੰ'	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ऽ	ਅਬ	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਮ'	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ऽ	ਸੁਰ	ਨ	ਰ	ਗ	ਣ	ਗੰ	ऽ	ਧ੍ਰ	ਬ	ਜਿ	ਨ	ਮੋ	ऽ	ਹੇ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਨ੍															
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸ	—	—	—
ਵ੍ਰਿ	ਭਵ	ਣ	ਮੈ	ऽ	ਖ	ਲੀ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੪. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਤੂ ਦਰਿਆਉ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਮੈ ਮਛੁਲੀ ਕੈਸੇ ਅੰਤੁ ਲਹਾ ॥
ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਤੂ ਹੈ ਤੁਝ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਫੂਟਿ ਮਰਾ ॥੧॥
ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਉ ਨ ਜਾਣਾ ਜਾਲੀ ॥ ਜਾ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਲੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੂ ਭਰਪੂਰਿ ਜਾਨਿਆ ਮੈ ਦੂਰਿ ॥ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀ ਸੁ ਤੇਰੈ ਹਦੂਰਿ ॥
ਤੂ ਦੇਖਹਿ ਹਉ ਮੁਕਰਿ ਪਾਉ ॥ ਤੇਰੈ ਕੰਮਿ ਨ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ॥੨॥
ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ ॥ ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ ॥
ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ ॥੩॥
ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋ ॥
ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਸੁਣੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਪਰਵਾਨੁ ॥੪॥ (ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੪)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
ਪ				ਸੰ				ਸੰ							
ਮ॑	ਪ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਨ	ਜਾ	ऽ	ਣਾ	ਮੇ	ऽ	ਉ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਣਾ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਲੀ	ऽ
ਪ				ਧੁ											
ਮ॑	—	ਪ	ਧੁ	ਮ॑	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁਸ	ਸ	ਪ	ਮ॑	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਾ	ऽ	ਦੁ	ਖ	ਲਾ	ऽऽ	ਗੈ	ਤਾऽ	ਤੁ	ਝੈ	ऽ	ਸऽ	ਮਾ	ऽ	ਲੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ								ਸੰ				ਸੰ			
ਮ॑	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਨਸੰ	ਨਧੁ	ਪ
ਤੂ	ऽ	ਦ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ਉ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਬੀ	ऽऽ	ਨਾऽ	ऽ
ਪ										ਧੁ					
ਮ॑	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	(ਪ)	—	ਮ॑	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮੈ	ऽ	ਮ	ਛ	ਲੀ	ऽ	ਕੈ	ਸੇ	ਅੰ	ऽ	ਤ	ਲऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਸ		ਗ		ਸ		ਸ									
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਜ	ਹ	ਜ	ਹ	ਦੇ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ਤ	ਹ	ਤ	ਹ	ਤੂ	ऽ	ਹੈ	ऽ
ਸੰ															
ਨ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਤੁ	ਝ	ਤੇ	ऽ	ਨਿ	ਕ	ਸੀ	ऽ	ਟੂ	ऽ	ਟ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਜੀ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰੇ ॥
ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਜੀਉ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਿਖੁ ਸਾਗਰੁ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਚਰਣ ਕਮਲ ਕਰਿ ਬੋਹਿਥੁ ਕਰਤੇ ਸਹਸਾ ਦੂਖੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟੈ ਵਡਭਾਗੀ ਆਠ ਪਹਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਸੇਵਕ ਸੁਆਮੀ ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਿਖ ਦੇਇ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਝੂਠ ਪਸਾਰੇ ॥
(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੯)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ				ਮ'		ਧੁ									
ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਪ	ਪ	—	ਮ'	—	ਪ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਮ	ਨ	ਪਿਆ	ऽ	ਰਿਆ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਮਿ	ऽਤ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ								ਮ'		ਗ					
ਰੁ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮੱਪ	ਨਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਝੂऽ	ऽऽ	ਠ	ਪ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਨ						ਗੰ					
ਮ'	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮ	ਨ	ਪਿਆ	ऽ	ਰਿਆ	ऽ	ਜੀ	ਉ	ਮਿ	ऽਤ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਗੰ				ਰੁੰ				ਗ			
ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਮ'	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਬਿ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ	ਸੰ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

 www.sikhbookclub.com

੬. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਂਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਡਾਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਬਿਰਹਾ ਨਹੀ ਸੋ ਪਿੰਜਰੁ ਲੈ ਜਾਰਿ ॥੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੨, ਪੰਨਾ ੮੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				^				੨			
								ਗ				ਗ			
ਪ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	(ਪ)	—	ਮ'	ਰ	ਰੁ	—	—	ਮ'	ਰੁ	—	ਸ	—
ਜੋ	ऽ	ਸਿ	ਰ	ਸਾਂ	ऽ	ਈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ਼				ਸ	ਰ			ਨ਼				ਗ			
ਮ਼'	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	ਪ	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸੋ	ऽ	ਸਿ	ਰ	ਦੀ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੁ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਮ'				ਨ				ਸਂ							
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	—	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਨਾ	ਨਕ	ਜਿਸ	ਪਿੰ	ਜ	ਰ	ਮਹਿ	ऽ	ਬਿਰ	ਹਾ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ												ਗ			
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸੋ	ऽ	ਪਿੰ	ऽ	ਜ	ਰ	ਲੈ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਟਿਊਨ ਤੇ ਵੀ ਤਾਨਾਂ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

www.sikhbookclub.com

੭, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਹੈ ਗੁਰ ਪੂਛਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥
ਹਰਿਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਸਦਾ ਸਦਾ ਵਖਰੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਅਤੁਟੁ ਭੰਡਾਰੁ ॥੧॥
ਭਾਈ ਰੇ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ॥
ਏ ਮਨ ਆਲਸੁ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਕਾ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਪਾਖੰਡਿ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਦੁਬਿਧਾ ਬੋਲੁ ਖੁਆਰੁ ॥
ਸੋ ਜਨੁ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕ ਬੀਚਾਰੁ ॥੨॥
ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਹਰਿ ਆਖੀਐ ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਖੈ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਉਪੇ ਆਗੈ ਧਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ॥
ਧਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਜਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥੩॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਵਿਣੁ ਕਰਮੈ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਤਰਸਦੇ ਜਿਸੁ ਮੇਲੇ ਸੋ ਮਿਲੈ ਹਰਿ ਆਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਸਦਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੨੮)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ								ਮੱ							
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱਪ	ਧੁ	ਪ	–ਪ
ਭਾ	ਈ	ਰੇ	ऽ	ਇ	ਸ	ਮ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਸ	ਮ	ਝਾऽ	ऽ	ऽ	ऽਇ
ਮੱ												ਨ਼			
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ
ਏ	ऽ	ਮ	ਨ	ਆ	ऽ	ਲ	ਸ	ਕਿਆ	ऽ	ऽ	ਕ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਗ			
ਨ਼	ਧ਼ੁ	ਪ਼	ਪ਼	ਪ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	—	ਮੱ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ.	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ								ਸਂ							
ਮੱ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—
ਹਰਿ	ਭ	ਗ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਧ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸ															
ਨ	ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁ	ਗਂ	ਰੁ	—	ਸਂ	ਸਂ
ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਛ	ਕ	ऽ	ਰਹਿ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਹਰਿ

ਨ								ਮੰ			ਪੰ				
ਸਂ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸਂ	—	ਪਂ	ਪਂ	ਗਂ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸਂ	—	—	—
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਸ	ਲਾ	ऽ	ਹ	ਨ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸਂ						ਗ									
ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	—	—	ਰੁ	—	—	ਰੁ
ਵ	ਖਰ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਅ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ

ਗ															
ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਗੁਰ	ਪੂ	ਰੈ	ਹਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਹਰਿ

								ਮੰ				ਗ			
ਪ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਰੁ	—	—	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਭ	ਗ	ਤ	ਅ	ਤੂ	ऽ	ਟ	ਭੰ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੮. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥
ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ ॥
ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ ॥੨॥
ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ ॥
ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ ॥੩॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰ ਤੂ ਹੰਸੁ ॥
ਕਉਲ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ, ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਮੰਧੁ	ਪ	ਪ
ਰੰ	ऽ	ਗ	ਰ	ऽ	ਤਾ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ਸਾ	ਹਿ	ਬ

www.sikhbookclub.com

ਪ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਰ	ਵਿ	ਰ	ਹਿਆ	ਭ	ਰ	ਪੂ	ऽऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

						ਨ					
ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ਰ	ਸੀ	ਆ	ਆ	ऽ	ਪ	ਰ	ਸ	ऽ
ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ਰਾ	ਵ	ਣ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮੱ											
ਧੁ	—	ਧੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ਚੋ	ऽ	ਲ	ੜਾ	ऽ	ऽ
ਸ						ਮੱ					
ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ਸੇ	ਜ	ਭ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੯. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵੱਯਾ, ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜੱਯਾ,
ਕਹੂੰ ਨ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਚੱਯਾ ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ,
ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ, ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਕੇ ਚਰਯਾ,
ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥
ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ,
ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾ ਦਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਨ੍ਰਿਦੋਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥੮॥੧੮॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ		ਗ							
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੁ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ਸਾ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਕਿ

ਸ									
ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਕੇ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ
ਸ									
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਪਮੱ	ਧੁ	—	ਧੁਧੁ
ਦਾ	ਤਾ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਦਾ	ਨऽ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ ਨ੍ਰਿ
ਪ	ਪ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਮੱਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦੋ	ਖੀ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਕਾ	ਰऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ ਕਹੂੰ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ					ਸੰ				
ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਗੀ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਗ	ਵ	ਯਾ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਸੰ		ਸੰ			ਸੰ				
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਬੇ	ਨ	ਕੇ	ऽ	ਬ	ਜ	ਯਾ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਧੁ									
ਮੱ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਨ੍ਰਿ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਚ	ਯਾ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨ	ਰ	ਕੋ	ऽ	ਅऽ	ਕਾ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ 'ਇਕਤਾਲੇ' ਦੀ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ) ਵਿਚ ਗਾਉ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮੱ											
ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੁ	ऽ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ਸਾ	ऽ	ਨ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ
ਸ	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	ਪ
ਸੰ	ऽ	ऽ	ਤ	ਨ	ਕੇ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਹੈਂ	ऽ	ਕਿऽ

ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪ
ਦਾ	ਤਾ	ऽ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ਕਿ	ਨ੍ਹੂ
ਮੱਪ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਢੋऽ	ਖੀ	ऽ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੌ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ			ਨ								
ਮੱ	ਧ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਗੀ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਗ	ਵ	ਯਾ	ऽ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ;
ਗਂ											
ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਬੇ	ऽ	ਨ	ਕੇ	ऽ	ਬ	ਜ	ਯਾ	ऽ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਮੱ	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	—
ਨ੍ਰਿ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਚ	ਯਾ	ऽ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਰੁਮੱ	ਪਧੁ	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਰ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਅ	ਕਾऽ	ऽऽ	ਰऽ	ਹੌऽ	ऽ	ऽ

—ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਯੇ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਏਕਾ ਸੁਰਤਿ ਜੇਤੇ ਹੈ ਜੀਅ ॥ ਸੁਰਤਿ ਵਿਹੂਣਾ ਕੋਇ ਨ ਕੀਅ ॥
ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਰਾਹੁ ॥ ਲੇਖਾ ਇਕੋ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥੧॥
ਕਾਹੇ ਜੀਅ ਕਰਹਿ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਲੇਵੈ ਦੇਵੈ ਢਿਲ ਨ ਪਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ ॥ ਕਿਤ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥
ਜੇ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥ ਤੂ ਓਨਾ ਕਾ ਤੇਰੇ ਓਹਿ ॥੨॥
ਅਸੀ ਬੋਲਵਿਗਾੜ ਵਿਗਾੜਹ ਬੋਲ ॥ ਤੂ ਨਦਰੀ ਅੰਦਰਿ ਤੋਲਹਿ ਤੋਲ ॥
ਜਹ ਕਰਣੀ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ ॥੩॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਕੈਸਾ ਹੋਇ ॥ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ ॥੪॥੩੦॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੪-੨੫)

ਅਸਥਾਈ

×		•		੨		੩		੦	
ਨ ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਕਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ਜੀ	ਅ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ
ਸ ਨ	—	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਰਹਿ	ऽ	ਚ	ਤ	ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	—	ਪ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਲੇ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਢਿ	ऽ	ਲ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮੱ	—	ਪ	—	ਨ ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਏ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ऽ	ਜੋ
ਜੋ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ऽ	ਤੇ
ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਤੇ	ऽ	ਹੈਂ	ऽ	ਜੀ	ਅ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਹਾ	ऽ	ਰਿ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਮੱ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਸੁ	ਰ	ਤ	ਵਿ	ਹੂ	ऽ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਲੇ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ਕੌ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕੋ	ऽ	ਇ	ਨ	ਕੀ	ਅ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਆ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

੧੨. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਪੜਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੂ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੧॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲੰਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੨॥
ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥
ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੩॥
ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੪॥

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੪)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ਼									
ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ऽ	ਨੁ	ਜੀ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਜ	ਲਿ	ਬ	ऽ	ਲਿ	ਜਾ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ;
ਪ									
ਮੱ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਮੈ	ऽ	ਆ	ऽ	ਪ	ਣਾ	ऽ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਪੂ	ऽ	ਛ	ऽ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਖਿਆ	ऽ	ऽ
ਸ	ਪਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	ਸ	—	—
ਅ	ਵਰ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ਥਾ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

X		੦		੨		੩		੦	
ਮੰ									
ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਮੋ	S	ਤੀ	ਤ	ਮੰ	S	ਦ	ਰ	S	S
ਕ	Sਸ	ਤੂ	ਰ	ਕੂੰ	S	ਗੂ	S	S	S
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਊ	S	S	ਸ	ਰਹਿ	S	S	S	S	S
ਅ	ਗ	S	ਰ	ਚੰ	S	ਦ	ਨ	S	S
ਨ									
ਸਂ	ਸਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਰ	ਤ	ਨੀ	ਤ	ਹੋ	S	ਹਿ	S	S	ਜ
ਲੀ	S	S	ਪ	ਆ	S	ਵੈ	S	S	S
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ੜਾ	S	S	S	S	S	ਉ	S	S	S
ਚਾ	S	S	S	S	S	ਉ	S	S	S →
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
→ ਮ	ਤੁ	ਦੇ	ਖ	ਭੂ	S	ਲਾ	S	S	S
ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਵੀ	S	S	ਸ	ਰੈ	S	S	S	ਤੇ	ਰਾ
ਨ੍	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਚਿ	S	ਤ	ਨ	ਆ	S	ਵੈ	S	S	S
ਸ									
ਧੁ	—	—	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਨਾ	S	S	S	S	S	ਉ	S	S	S—ਅਸਥਾਈ—ਹਰਿ ਬਿਨ...

ਨੋਟ ।—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ, ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

੧੩. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਪੜਤਾਲ=ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਗਾਂ ਵਿਚਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ ਜੇ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸਦਾ ਹਰਿ ਸਚੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥
ਰਤਨੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਜਿਹਵਾ ਸਚੀ ਮਨੁ ਸਚਾ, ਸਚਾ ਸਰੀਰ ਅਕਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ ਸਦਾ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ॥੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੮੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
								ਸ ਰਾ	ਗਰੁ ਗਾਂऽ	ਪ ਮੰ ਵਿ	ਪ ਚ
ਨ ਸਿ	ਧੁ ऽ	ਧੁ ਰੀ	ਪ ਰਾ	— ऽ	ਮੰ ਗ	ਗ ਰੁ ਹੈ	ਸਨ਼ ऽऽ	ਸ ਰਾ	ਗਰੁ ਗਾਂऽ	ਪ ਮੰ ਵਿ	ਪ ਚ
ਨ ਸਿ	ਧੁ ऽ	ਧੁ ਰੀ	ਪ ਰਾ	— ऽ	— ऽ	ਪ ਗ	ਮੰ ਹੈ	— ऽ	ਪ ਧੁ ਜੇ	— ऽ	— ऽ
ਮੰ ਰੁ ਸ	— ऽ	— ऽ	ਸ ਚ	— ऽ	— ऽ	ਨ਼ ਧ	ਰੁ ऽ	— ऽ	ਸ ਰੇ	— ऽ	— ऽ
ਨ਼ ਸ ਜੇ	— ऽ	ਧੁ ऽ	ਪ ਸ	— ऽ	ਪ ਚ	ਮੰ ਧ	— ऽ	ਪ ऽ	ਧੁ ਰੇ	— ऽ	— ऽ
ਧੁ ਰ ਪਿਆ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਗ ऽ	ਰੁ ऽ	ਸ ਰ	— ऽ				

ਅੰਤਰਾ–ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮੰ ਪ ਸ	ਪ ਦਾ	— ऽ	ਮੰ ਹ	ਮੰ ਰਿ	ਪ ਸ	ਪ ਚ	ਨ ਸਂ ਮ	— ऽ	ਸਂ ਨ	ਸਂ ਵ	— ऽ	ਸਂ ਸੈ	— ऽ
ਨ ਨਿਹ	ਨ ਚ	ਧੁ ਲ	ਪ ਮ	— ऽ	ਪ ਤ	ਪ ਅ	ਗ ਰੁ ਪਾ	— ऽ	— ऽ	ਸ ਰ	— ऽ	— ऽ	— ऽ ਅਗੇ...

www.sikhbookclub.com

ਇਕਤਾਲਾ ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	ਸ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	—	—
ਰਤ	ਨ	ਅ	ਮੋ	ਲ	ਕ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਮ́	ਮ́	ਮ́	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	—	—	—	ਧੁ
ਗੁ	ਰ	ਕਾ	ਸਬ	ਦ	ਬੀ	ਚ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ;
						ਨ			ਨ		
ਪ	ਪ	ਪ	ਮ́	ਪ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਜਿ	ਹ	ਵਾ	ਸ	ਚੀ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨ	ਸ	ਚਾ	ऽ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	—	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ
ਸ	ਚਾ	ਸ	ਰੀ	ਰ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਅ
ਨ											
ਧੁ	—	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	—	—	—	ਰੁ
ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ
ਸ	—	—	ਗੁ	ਰੁ	—	ਪ	ਮ́	—	ਪ	—	—
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ਵਿ	ऽ	ऽ	ਚ	ऽ	ऽ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ...

ਅੰਤਰਾ ਦੂਜਾ—ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰ: ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
								ਨ							
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ́	ਮ́	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ऽ	ਚੇ	ऽ	ਸੇ	ਵੀ	ਐ	ऽ
ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ਚ	ਵ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ
ਪ	—	ਪ	—	ਮ́	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	—	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ਚ	ਵ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ
ਸ	—	ਗ	ਰੁ	ਮ́	—	ਪ	—	ਸਿਰੀ ਰਾਗ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ: (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)							
ਰਾ	ऽ	ਗਾਂ	ऽ	ਵਿ	ऽ	ਚ	ऽ								

ਨੋਟ :—'ਪੜਤਾਲ' ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਖੋ-ਵਖ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲੇ, ਇਹੋ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ

ਵਾਦੀ - ਗ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ —ਨ	ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ, ਮ੍ਪ, ਧੁ ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਮ੍ ਗ, ਰੁ ਗ ਮ ਗ, ਰੁ ਸ।

ਗ

ਪਕੜ - ਨ਼, ਰੁਗ, ਮਗ, ਮ੍ਧੁ ਮ੍ਗ, ਰੁ ਮ ਗ, ਮ੍ ਰੁ, ਸ।

ਪੂਰਵਾ ਜਾਂ ਪੂਰਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਪੂਰਵਦੀ' ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਰਵੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ੧੬ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਕਿ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਉੱਤ੍ਰਾਧ ਵਿਚ ਮਿਥਿਲਾ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਖੇ ਪੂਰਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਗ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕੀ ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਉਹ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸੰਗੀਤ "ਸਦਰਾਗ-ਚੰਦ੍ਰੋਦਜ, ਸੁਰਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ" ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਂ ਵਖੋ-ਵਖ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਭ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪਹਿਲਾਂ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਵਗੌਡ ਮੇਲ (ਮਾਯਾ ਮਾਲਵਗੌਡ) ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਸਦਰਾਗ-ਚੰਦ੍ਰੋਦਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੂਰਵੀ 'ਰੁ-ਧੁ' ਸਹਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ: ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤਾਂ ਉਹੀ 'ਰੁ-ਧੁ' ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ 'ਰੁ ਮ੍ ਧੁ' ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਭੈਰਉ ਰੂਪ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਸਿਰਫ ਪੂਰਵੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। ਇੰਜ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਪੂਰਵੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ 'ਰੁ ਮ ਮ੍ ਧੁ' ਵਾਲੀ ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਏਹੀ ਅਜ-ਕਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

 www.sikhbookclub.com

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਮਲ 'ਮ' ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਪਰ ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮ' ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ 'ਮੱਧਮ' ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ-ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਂਜ ਕੋਮਲ 'ਮੱਧਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਪਮੰ, ਗਮਗ, ਜਾਂ ਨ਼ਰੁਗ, ਮਗ, ਰੁਮਗ, ਮੰਗਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ 'ਕੋਮਲ ਮੱਧਮ' ਲਾਈਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਕੋਮਲ 'ਧੁ' ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦੇ 'ਧੈਵਤ' ਤੋਂ ਇਕ ਸਰੁਤੀ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਗਾਇਕ ਤੀਵਰ 'ਧੈਵਤ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਕੋਮਲ ਤੀਵਰ ਦੋਵੇਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਕੋਮਲ 'ਧੈਵਤ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 'ਸ, ਗ, ਪ ਤੇ ਨ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਨਿਖਾਦ' ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ 'ਪੰਚਮ' ਦੁਰਬਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ—"ਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮਗ, ਮੰਰੁਗ, ਮੰਪਧੁਪ, ਮੰਗ, ਗਮੰਧੁ, ਨਸ—ਰੁੰਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਮੰਗਮਗ, ਰੁਮਗ, ਗਰੁ,ਸ" ਇਸ

ਪ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ 'ਮੰ—ਗਗ ਮੰ—ਧੁ, ਮੰਧੁ ਸਂ' ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸਾਤਮਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ
੧. ਸ, ਨ਼ਰੁਸ ਨ਼ਰੁਗ—ਰੁਗ, ਗਰੁਮਗ, ਨ਼, ਰੁਗ, ਮੰਗ, ਪ—ਮੰਗ, ਰੁਗਮੰਗ, ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਸ— ।

ਮ
੨. ਸ—ਸਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗ—ਰੁਗ ਰੁਸ—ਸਰੁਗ, ਮੰਗ, ਗਮਗ—ਗਮਮੰਗਮਗ—ਪਧੁਮੰਪਮੰਗ—ਮਗ, ਰੁਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਮੰਗ, ਮੰਗ ਰੁਗ, ਰੁਸ (ਸ) ਨ਼ਰੁਸ— ।

੩. ਸ—ਨ਼ਰੁਸ. ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰ਼ਪ਼ਧ਼ੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗ—ਗਰੁਮਗ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਪਧੁ, ਪ, ਨ—

ਗ ਰੁ ਸ ਮੰ ਰੁ ਰੁ
ਧੁਪ, ਮੰਪਧੁਮੰਪਮੰਗ, ਮਗ, ਨ਼, ਰੁਗ, ਧੁਮੰਗ—ਗਮਗ, ਰੁਮਗ, ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਪਮੰਗਮ ਗਰੁ

ਧੁ
ਮਗ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਧੁਪ—ਮੱਧੁਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਨਧੁਪ, ਮੰਮਗ, ਰੁਮਗ, ਗਮਰੁਗ—ਰੁਗਰੁ, ਸ— ।

ਨ
੪. ਨ਼ਰੁਗ—ਮੰਗ, ਮੱਧੁਮੰਸਂ—(ਸਂ) ਨਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਗਂ—ਰੁੰਸਂ—ਰੁੰ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਰੁੰਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਸਂ, ਧੁਰੁੰ—ਨਧੁਪ—ਮੰਧੁਨ, ਨਧੁਪ, ਪਧੁਮੰਪਮੰਗ. ਨ਼ਰੁਗ, ਮੰਧੁਮੰਗ ਰੁਗਮਗ, ਰੁਗ, ਰੁਮਗ,

ਸਂ
ਮਮੰਗ, ਮੰਪਧੁਪ, ਮੰਧੁਸਂ – ਨਰੁੰਸਂ— ਨਰੁੰਗਂ— ਰੁੰਗਂਮੰਗਂ, ਰੁੰਸਂ— ਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਗ, ਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਮਗ—ਮੰਗਰੁਸ— ।

ਧੁ
੫. ਮੰਧੁ, ਮੱਧੁਸਂ— ਨਧੁਨਧੁ, ਰੁੰਨਧੁਪ—ਰੁੰ—ਸਂ—ਗਂ— ਰੁੰਸਂ— ਨਰੁੰਗਂ, ਗਂਰੁੰਮੰਗਂ, ਮੱਗਂਰੁੰਸਂ— ਨਧੁਪ—

ਧੁ ਧੁ ਧੁ ਧੁ ਧੁ
ਨਰੁੰਨਧੁ, ਮੱ ਮੰ ਮੱਗ, ਗਮਗ—ਗਰੁਮਗ, ਮੱ ਮੱ ਗਮਗ—ਰੁਗਰੁਮਗ, ਰੁਸ—ਸਧੁਪਧੁਮੱਪਮੰਗ— ਰੁਗ

ਮੰ
ਮਗ—ਮੰਪਧੁਮੱਪਮੰਗ— ਮੱਧੁਸਂ— ਨਰੁੰਸਂ— (ਸਂ) ਰੁੰਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਧੁਮੰਗਮਗ ਮੱਧੁਨਰੁੰਨਧੁਪ ਪਮੰਗ

ਰੁ
ਮਗ, ਰੁਗਰੁਮਗ, ਮੱਗ, ਮੰਧੁਮੱਗਮਗ, ਰੁਗ, ਗਮਗ, ਰੁਸ— ।

ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੰਪਮੱਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਪਧੁਪਮੰਗਮਗ ਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਪਧੁਨਧੁ ਪਮੰਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨ, ਨਧੁਪਮੱਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਧੁ ਨਸਂ, ਨਧੁਪਮੰਗਮਗ ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮਗ, ਰੁਗ, ਰੁਸ— ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਸਾ	ऽ	ਥੰ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਨ਼ਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਸਸ
੨.		•	•	•	ਨ਼ਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁੰਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਸਸ
੩.	ਨ਼ਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁੰਸਂ	ਨਰੁੰ	ਗਂਰੁੰ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਧੁ	ਨਰੁੰ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮ	ਗਰੁ	ਸਸ
੪.	• ਨਰੁੰ	• ਸਂਨ	• ਧੁਨ	• ਸਂਨ	• ਧੁਨ	• ਧੁਪ	• ਧੁਪ	• ਮੱਪ	ਪਮੰ ਮੰਗ	ਧੁਪ ਮਗ	ਨਧੁ ਰੁਗ	ਸਂਨ ਮੱਪ	ਰੁੰਸਂ ਮੰਗ	ਗਂਰੁੰ ਮਗ	ਮੰਗਂ ਰੁਸ	ਰੁੰਸਂ ਨ਼ਸ
੫.	• ਧੁਨ ਮੰਗ,	• ਸਂਸਂ, ਮੰਧੁ	• ਨਰੁੰ ਨਸਂ	• ਗਂਗਂ, ਰੁੰਰੁੰ	• ਰੁੰਗਂ ਸਂਨ	• ਮੰ ਧੁਪ	• ਮੰ ਗਂਰੁੰ ਮੰਗ,	• ਸਂਨ ਮੰਧੁ	ਨ਼ਰੁ ਧੁਪ ਸਂਨ	ਗਗ, ਮੰਗ, ਧੁਪ	ਰੁਗ ਮੰਧੁ ਮੰਗ,	ਮੱਮੰ ਨਰੁੰ ਮੰਧੁ	ਗਮੰ ਗਂਗਂ ਨਧੁ	ਧੁਧੁ, ਰੁੰਸਂ ਪਪ	ਮੱਧੁ ਨਨ ਮੱਗ	ਨਨ ਧੁਪ ਰੁਸ
੬.	ਨ਼ਸ ਮੱਗ ਮਗ	ਰੁਸ, ਮਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ ਰੁਸ, ਰੁਗ	ਰੁਗ ਰੁਗ ਮੱਪ	ਰੁਸ, ਮੰਪ ਧੁਨ	ਰੁਗ ਧੁਨ ਸਂਰੁੰ	ਮੰਗ ਧੁਪ ਸਂਨ	ਰੁਸ, ਮੰਗ ਧੁਪ	ਰੁਗ ਮਗ ਨਧੁ	ਮੰਪ ਰੁਸ, ਪਮੱ,	ਮੰਗ ਰੁਗ ਧੁਪ	ਮਗ ਮੰਪ ਮੰਗ,	ਰੁਸ, ਧੁਨ ਪਮੰ	ਰੁਗ ਸਂਨ ਗਰੁ	ਮੰਪ ਧੁਪ ਮੰਗ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ

 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਉ ऽਸ ਤ ਤ	ਨਿੰ ऽ ਦਾ ऽ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਪਧੁ ਨਸੰ
੨.	· · · ·	ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ ਪਮੰ	ਗਮੰ ਪਧੁ ਪਮੰ ਗਮੰ	ਪਮੰ ਗਮ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਨਸੰ ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਧੁਨ	ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਪਮੰ ਪਧੁ	ਪਮੰ ਗਮ ਗਰੁ ਸਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਪਧੁ ਨਸੰ
੪.	· · · · ਮੱਗ ਰੁਗ, ਪਮੰ ਗਮੰ,	· · · · ਨਧੁ ਮੰਧੁ ਸੰਨ ਧੁਨ,	ਨਰੁੰ ਗੰਮੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ ਨਸੰ, ਗੰਮੰ ਗੰਰੁੰ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ, ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	· · · · ਰੁਗ ਰੁਮ, ਗਮੰ ਗਮੰ ਸੰ.ਪ ਧੁਨ, ਮੰਪ ਧੁ.ਗ	· · · · ਗਪ, ਮੰਪ ਮੱਪ ਮੰਧੁ, ਮੰਪ. ਰੁਗ ਮੰ.ਸ ਰੁਗ,	ਸਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਪਧੁ ਪਧੁ ਪਨ, ਧੁਨ ਨ਼ਸ ਗਰੁ, ਮੰਗ ਪਮੰ,	ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਗਰੁ ਗਮੰ ਧੁਨ ਧੁਸੰ, ਨਸੰ ਧੁਨ ਧੁਪ ਨਧੁ, ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ
੬.	· · · · ਗਮੰ -ਪ ਗਮੰ ਪਧੁ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ, ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ,	· · · ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਮੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਪੰਮੰ ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਪ ਮੰਗ ਪਮੰ ਗਰੁ, ਧੁਪ ਮੰਗ, ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਰੁਗ -ਮੰ ਰੁਗ ਮੰਪ ਨਧੁ ਪਮੰ, ਸੰਨ ਧੁਪ ਗਮੰ ਪਧੁ ਮੱਪ ਸੰऽ

੧. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸਾਧੋ ਮਨ ਕਾ ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਉ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਸੰਗਤਿ ਦੁਰਜਨ ਕੀ ਤਾ ਤੇ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਗਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਦੋਨੋ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰੁ ਮਾਨੁ ਅਪਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਅਤੀਤਾ ਤਿਨਿ ਜਗਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਾ ॥੧॥
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਤਿਆਗੈ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਖੇਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ ਕਿਨਹੂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨਾ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਮ			
ਗ	ਰੁ	ਗਮੰ	ਧੁਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸਾ	ऽ	ਧੋऽ	ऽऽ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਤਿ	ਆ	ऽ	ਗਉ	ऽ
ਗ								ਗ							
ਰੁ	—	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ਸੰ	ऽ	ਗ	ਤ	ਦੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਕੀ	ऽ

 www.sikhbookclub.com

ਸ									ਮੰ					ਗ	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ	ਧੁ	ˀਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਪ				ਨ				ਨ			
ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	—	ਧੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਸੁ	ਖ	ਦੁ	ਖ	ਦੋ	ऽ	ਨੋ	ऽ	ਸ	ਮ	ਕ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਅਉ	ऽ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਅ	ਪ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਹ	ਰ	ਖ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ਅ	ਤੀ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਸ									ਮੰ					ਗ	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ˀਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ
ਤਿ	ਨ	ਜ	ਗ	ਤ	ऽ	ਤ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਮਨ ਰੇ ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੈ ਬਉਰਾ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਉਧ ਘਟੈ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਭਇਓ ਲੋਭ ਸੰਗਿ ਹਉਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਤਨੁ ਤੈ ਅਪਨੋ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥
ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਤੇਰੋ ਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧॥
ਰਤਨ ਜਨਮ ਅਪਨੋ ਤੈ ਹਾਰਿਓ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥
ਨਿਮਖ ਨ ਲੀਨ ਭਇਓ ਚਰਨਨ ਸਿਉ ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ ॥੨॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਨਰੁ ਸੁਖੀਆ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਮੰ ਪ ਮ
			ਗ												
ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਧੁ	ਰੁਗ	ਮੰਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਨ	ਰੇ	ऽ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਭ	ਇਓ	ऽऽ	ਤੈ	ऽ	ਬਉ	ऽ	ਰਾ,	ऽ

ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਅਉ	ऽ	ਧ	ਘ	ਟੈ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ
								ਮੱ		ਮੱ					
ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	
ਭ	ਇਓ	ऽ	ਲੌ	ऽऽ	ਭ	ਸੰ	ਗ	ਹਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ऽ ਮਨ ..	

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਪ				ਨ							
ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜੋ	ऽ	ਤ	ਨ	ਤੈ	ऽ	ਅ	ਪऽ	ਨੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨਿਓ	ऽ;
								ਨ						ਪ	
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ
ਅ	ਰ	ਸੁ	ऽ	ਦ	ਰ	ਗ੍ਰਿਹ	ਹ	ਨਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਇ	ਨ	ਮ	ਹਿ
ਨ												ਮੱ			
ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	ਮੱ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	—
ਕ	ਛ	ਤੇ	ऽ	ਰੌ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਹਿ	ਨ;	ਦੇ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ
				ਮੱ		ਮੱ		ਰੁ			ਮੱ				ਗ
ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮ
ਸੌऽ	ऽ	ਚ	ਬਿ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ,	ਮ	ਨ	ਰੇ	ऽ	ਕ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਟਿਯੂਨ' ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਗੁਰ (ਸਮ) ਤੋਂ ਫੜਨਾ ਹੈ ।

੩. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
ਚੰਚਲ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਠਨ ਕਰੋਧ ਘਟ ਹੀ ਕੇ ਭੀਤਰਿ ਜਿਹ ਸੁਧਿ ਸਭ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਰਤਨੁ ਗਿਆਨੁ ਸਭ ਕੋ ਹਿਰਿ ਲੀਨਾ ਤਾ ਸਿਉ ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਈ ॥੧॥
ਜੋਗੀ ਜਤਨ ਕਰਤ ਸਭ ਹਾਰੇ ਗੁਨੀ ਰਹੇ ਗੁਨ ਗਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ਤਉ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬਨਿਆਈ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮੱ															
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸਾ	ऽ	ਧੋ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨੁ	ਗ	ਹਿਓ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ	ऽ

ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚੰ	ऽ	ਚ	ਲ	ਤ੍ਰਿ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਗ	ਬ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ऽ
ਸ								ਨ							
ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਗ	—
ਯਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਥਿ	ਰ	ਨਾ	ਰ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧੁ								ਨ			
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸ
ਕ	ਠ	ਨ	ਕ	ਰੋ	ਧ	ਘ	ਟऽ	ਹੀ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ
ਸਂ															
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਜਿ	ਹ	ਸੁ	ਧ	ਸ	ਭ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਰ	ਤ	ਨ	ਗਿਆ	ऽ	ਨ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ऽ	ਹਿ	ਰ	ਲੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ
ਸ								ਨ							
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਗ	—
ਤਾ	ऽ	ਸਿਉ	ऽ	ਕ	ਛ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ਈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਾਖੁ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨੁ ਸਭ ਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥
ਖੇਦੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਹਿ ਆਇਓ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥
ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਤੀ ਮੰਤੁ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਨਿਰਭਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥੩॥
ਜੀਤਿ ਲਏ ਓਇ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮਨ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ਪਾਇਆ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਵੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				X				੨				੦			
															ਮੰ ਪ ਰਾ
ਮੰ ऽ	ਗ ਖ	— ऽ	ਸ ਰੁ ਪਿ	ਸ ਤ੍ਰਾ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਨ਼ ऽ	— ऽ	ਧੁ ਪ੍ਰ	ਗ ਭ	ਗ ਮੇ	ਮ ऽ	ਗ ਰੇ,	— ऽ
ਧ ਮੰ ਮੇ	— ऽ	ਪ ਹਿ	ਧੁ ऽ	ਸਂ ਨ ਨਿ	ਸਂ ਰ	ਰੁਂ ਗੁ	ਸਂ ਨ	ਧੁਨ ਸऽ	ਸਂਨ ਭऽ	ਧੁਪ ਗੁऽ	ਮੰਪ ਨऽ	ਮੰ ਗ ਤੇ	ਮ ऽ	ਗ ਰੇ;	ਮੰ ਪ ਰਾ

ਅੰਤਰਾ

੩				X				੨				੦			
ਧੁ ਮੰ ਪੰ	ਗ ऽ	ਧੁ ਮੰ ਚ	ਧੁ ਬਿ	ਨ ਸਂ ਖਾ	— ऽ	ਸਂ ਈ	— ऽ	ਸਂ ਏ	— ऽ	ਸਂ ਕ	ਨ ਗ	ਰੁਂ ਗੀ	— ऽ	ਸਂ ਥਾ	— ऽ
ਸਂ ਰਾ	(ਸਂ) ऽ	ਨਸਂ ਖਹੁ	— ऽ	ਨ ਰਾ	— ऽ	ਧੁ ਖ	ਧੁ ਨ	ਸਂ ਨ ਹਾ	— ऽ	ਰੁਂ ऽ	ਨ ऽ	ਧੁ ਰੇ	— ऽ	ਪ ऽ	— ऽ
ਮੰ ਧੁ ਖੇ	ਮੰ ऽ	ਗ ਦ	ਗਮੰ ਕऽ	ਰੁ ਗ ਰਹਿ	ਰੁ ऽ	ਸ ਅ	ਸ ਰ	ਨ਼ ਸ ਬਹੁ	— ऽ	ਸ ਤ	ਨ਼ ਸ	ਸ ਤਾ	ਰੁ ऽ	ਗ ਵਹਿ	— ऽ
ਧੁ ਮੰ ਆ	— ऽ	ਧੁ ਇਓ	— ऽ	ਸਂ ਨ ਸ	ਸਂ ਰ	ਰੁਂ ਨ	ਸਂ ਗੁ	ਧੁਨ ਹਾऽ	ਸਂਨ ऽऽ	ਧੁਪ ऽऽ	ਮੰਪ ऽऽ	ਗਮ ਰੇऽ	ਗਰੁ ऽऽ	ਸ ऽ,	ਮੰ ਪ ਰਾਖ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੫. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਰਸੂਆ ॥
ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਰੇ ਬਾਵਰ ਗਾਵਰ ਜਿਉ ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਇਓ ਪਸੂਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਜਾਨਹਿ ਤੂੰ ਅਪੁਨੇ ਕਾਜੈ ਸੋ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲੈ ਤੇਰੈ ਤਸੂਆ ॥
ਨਾਗੋ ਆਇਓ ਨਾਗ ਸਿਧਾਸੀ ਫੇਰਿ ਫਿਰਿਓ ਅਰੁ ਕਾਲਿ ਗਰਸੂਆ ॥੧॥
ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਰੇ ਕਸੁੰਭ ਕੀ ਲੀਲਾ ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ ਤਿਨਹੂ ਲਉ ਹਸੂਆ ॥
ਛੀਜਤ ਡੋਰਿ ਦਿਨਸੁ ਅਰੁ ਰੈਨੀ ਜੀਅ ਕੋ ਕਾਜੁ ਨ ਕੀਨੋ ਕਛੂਆ ॥੨॥
ਕਰਤ ਕਰਤ ਇਵਹੀ ਬਿਰਧਾਨੋ ਹਾਰਿਓ ਉਕਤੇ ਤਨੁ ਖੀਨਸੂਆ ॥
ਜਿਉ ਮੋਹਿਓ ਉਨਿ ਮੋਹਨੀ ਬਾਲਾ ਉਸ ਤੇ ਘਟੈ ਨਾਹੀ ਰੁਚ ਚਸੂਆ ॥੩॥
ਜਗੁ ਐਸਾ ਮੋਹਿ ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਤਉ ਸਰਣਿ ਪਰਿਓ ਤਜਿ ਗਰਬਸੂਆ ॥
ਮਾਰਗੁ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਸੰਤਿ ਬਤਾਇਓ ਦ੍ਰਿੜੀ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਜਸੂਆ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਸ
															ਨ਼
															ਛੋ
				ਪ						ਪ					ਮ´
ਰੁ	ਗਮ´	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਪਮ´	ਗ	ਮ	ਗ	ਧੁ
ਡ	ਛੋऽ	ऽ	ਡ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਿ	ਖਿ	ਆ	ਕੇऽ	ਰ	ਸੂ	ਆ,	ਉ
				ਨ਼											
ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਗ
ਰ	ਝ	ऽ	ਰ	ਹਿਓ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਵ	ਰ	ਗਾ	ऽ	ਵ	ਰ
ਪ		ਸੰ										ਮ´			ਸ
ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ´	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਨ਼
ਜਿਉ	ऽ	ਕਿ	ਰ	ਖੈ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਪ	ਸੂ	ਆ,	ਛੋ

ਅੰਤਰਾ

ਪ															
ਮ´	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਜੋ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਹਿ	ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨੇ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ
															ਸੋ
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ´	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੰ	ऽ	ਗਿ	ਨ	ਚਾ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਤ	ਸੂ	ਆ	ऽ

 www.sikhbookclub.com

ਪ	—	ਪ	—	ਮ'	ਧੁ	ਪ	—	ਮ'	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਗ	ਜ਼ਿ	ਧਾ	ऽ	ਸੀ	ऽ
ਸ												ਮ'			ਸ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਨ਼
ਫੇ	ऽ	ਰ	ਫਿ	ਰਿਓ	ऽ	ਅ	ਰ	ਕਾ	ऽ	ਲ	ਗ	ਰ	ਸੂ	ਆ—ਛੋਡ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਕਿਆ ਜਪੁ ਕਿਆ ਤਪੁ ਕਿਆ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ ॥ ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਭਾਉ ਹੈ ਦੂਜਾ ॥੧॥
ਰੇ ਜਨ ਮਨੁ ਮਾਧਉ ਸਿਉ ਲਾਈਐ ॥ ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਚਤੁਰ ਭੁਜੁ ਪਾਈਐ ॥ਰਹਾਉ॥
ਪਰਹਰੁ ਲੋਭੁ ਅਰੁ ਲੋਕਾਚਾਰੁ ॥ ਪਰਹਰੁ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰ ॥੨॥
ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ਮਿਲਿ ਪਾਥਰ ਕੀ ਕਰਹੀ ਸੇਵ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੪)

ਅਸਥਾਈ

SIKHBOOKCLUB.COM

੩				×				੨							
ਸ										ਪ					
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁਗ	ਮ'ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਪਮ'	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਰੇ	ऽ	ਜ	ਨऽ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ਸਿਉ	ऽऽ	ਲਾ	ਈ	ਐ	ऽ
				ਪ											
ਮ'	ਰੁ	ਗ	—	ਮ'	—	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ'	ਗ	ਮ'ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚ	ਤੁ	ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਨ	ਚ	ਤੁ	ਰ	ਭੁ	ਜ	ਪਾऽ	ਈ	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧੁ								ਸਂ			
ਮ'	—	ਗ	ਗ	ਮ'	—	ਧੁ	ਮ'ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਕਿਆ	ऽ	ਜ	ਪ	ਕਿਆ	ऽ	ਤ	ਪऽ	ਕਿਆ	ऽ	ਬ੍ਰ	ਤ	ਪੂ	ऽ	ਜਾ	ऽ
ਸਂ			ਰੁਂ												
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਮ'ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਾ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਰਿ	ਦੈ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽ	ਦੂऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਐਸੋ ਪਰਚਉ ਪਾਇਓ ॥

ਕਰੀ ਕਿਰਪਾ ਦਇਆਲ ਬੀਠੁਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਝਹਿ ਬਤਾਇਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮਹੀ ਮੋਹਿ ਇਹੁ ਬਿਸੁਆਸੁ ਹੋਇ ਆਇਓ ॥
ਕੈ ਪਹਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਜਉ ਸੁਨਤੋ ਹੈ ਰਘਰਾਇਓ ॥੧॥
ਲਹਿਓ ਸਹਸਾ ਬੰਧਨ ਗੁਰਿ ਤੋਰੇ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ ॥
ਹੋਣਾ ਸਾ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਸੀ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਕਹਾ ਦਿਖਾਇਓ ॥੨॥
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ ਏਕੋ ਠਾਣਾ ਗੁਰਿ ਪਰਦਾ ਖੋਲਿ ਦਿਖਾਇਓ ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਇਕ ਠਾਈ ਤਉ ਬਾਹਿਰ ਕੈਠੈ ਜਾਇਓ ॥੩॥
ਏਕੈ ਕਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਸਾਜੀ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰ ਰਚਾਇਓ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਇਵ ਤਤੈ ਤਤ ਮਿਲਾਇਓ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ													
ਨ਼	ਸ	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ
ਐ	ऽ	ਸੋ	ਪ	ਰ	ਚਉ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ													
ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕ	ਰੀ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਦਯਾ	ऽ	ਲ	ਬੀ	ਠ	ਲੇ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗਮ	ਗ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਝਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ			ਧੁ				ਨ						
ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜਤ	ਕ	ਤ	ਦੇ	ऽ	ਖਉ	ऽऽ	ਤਤ	ਤ	ਤ	ਤੁ	ਮ	ਹੀ	ऽ
ਸਂ													
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ਇ	ਹੁ	ਬਿ	ਸੁ	ਆ	ਸ	ਹੋਇ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਕੈ	ऽ	ਪਹਿ	ਕ	ਰਉ	ਅ	ਰ	ਦਾ	ਸ	ਬੇ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ਜੋ

www.sikhbookclub.com

ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗਮ	ਗ
ਸੁ	ਨ	ਡੇ	ਹੈ	ऽ	ਰ	ਖ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ऽऽ	ऽ—ਐਸੇ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਉਧ ਘਟੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਾਰੇ ॥ ਮਨ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥
ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਅਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥੧॥
ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਕਾਰੁ ਸਹਸੇ ਮਹਿ ਤਰਿਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥
ਜਿਸਹਿ ਜਗਾਇ ਪੀਆਏ ਹਰਿ ਰਸੁ ਅਕਥ ਕਥਾ ਤਿਨਿ ਜਾਨੀ ॥੧॥
ਜਾ ਕਉ ਆਏ ਸੋਈ ਬਿਹਾਝਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਮਨਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥
ਨਿਜਘਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇਗੋ ਫੇਰਾ ॥੩॥
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਕੀ ਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਇਹੀ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ ਮੋ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥੪॥
(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ									
ਮੱ	ਧੁ	ਨ਼	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਅਉ	ऽ	ਧ	ਘ	ਟੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ									
ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦਿ	ਨ	ऽ	ਸ	ਰੈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ;
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	—
ਮ	ਨ	ਗੁ	ਰ	ऽ	ਮਿ	ऽ	ਲ	ਕਾ	ऽ
ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਜ	ऽ	ऽ	ਸ	ਵਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਕ	ਰਉ	ऽ	ਬੇ	ਨੰ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਮੱ									
ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ਮੇ	ਰੇ	ਮੀ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਟ	ਹ	ਲ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਬੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਧੁ				ਸਂ					
ਮੱ	—	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ਟ	ऽ	ऽ	ਚ
ਸਂ									
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਲਹੁ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਲਾ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ									
ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਬ	ਸ	ਨ	ऽ	ऽ	ਸੁ
ਨ਼									
ਸ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਹੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ,
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ, ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ,
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹ, ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਚਿਤ੍ਰ ਸੋਂ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰਮਤਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ,
ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਹੂ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ ॥
ਦੇਵਨ ਕੋਂ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ,
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ ॥੮॥੪੭॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		0		2		0		3		4	
ਮ́		ਧ̲	ਧ̲			ਗ					
ਪ	—	ਮ́	ਮ́	ਗ	—	ਪ	—	ਧ̲	ਪਮ́	ਗਮ	ਗਗ
ਦੇ	ऽ	ਵ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਵ	ਹੈऽ	ऽऽ	ऽਕਿ
ਮ́	—	ਗ	ਰ̲	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰ̲	ਗ	ਰ̲	—	—ਸ
ਸ਼ਾ	ऽ	ऽ	ਹ	ਨ	ਕੋ	ਸ਼ਾਹ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽਕਿ
ਸ						ਮ́					
ਨ਼	—	ਸ	ਰ̲	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਮ́	ਧ̲	ਪ	ਮ́ਧ̲
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਜ	ਨ	ਕੋ	ਰਾ	ऽ	ਜ	ਹੈ	ऽ	ऽਕਿ
ਸਂ											
ਨ	ਨਰੰ̲	ਨ	ਧ̲	ਧ̲	ਪ	ਨ	ਧ̲	ਪ	ਮ́	ਗਮ	ਗ
ਰਾ	ऽऽ	ऽ	ਵ	ਨ	ਕੋ	ਰਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ̲			ਧ̲						ਸਂ		
ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੰ̲	ਸਂ	ਸਂ
ਆ	ऽ	ਤ	ਮਾ	ऽ	ਪਰ	ਧਾ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਹ
ਸਂ											
ਨ	—	ਰੰ̲	ਗਂ	ਰੰ̲	ਸਂ	ਨ	ਨਰੰ̲	ਨ	ਧ̲	—	ਪ
ਸਿ	ऽ	ਧ	ਠਾ	ऽ	ਸ	ਰੂ	ऽऽ	ਪ	ਤਾ	ऽ	ਹ
ਪ				ਧ̲		ਸਂ					
ਮ́	ਧ̲	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਧ̲	ਨ	ਰੰ̲	ਨਧ̲	ਨ	ਧ̲	ਪ
ਬੁ	ऽ	ਧ	ਤਾਂ	ऽ	ਬਿ	ਭੂ	ऽ	ਤऽ	ਜਾ	ऽ	ਹ
ਸਂ											
ਨ	ਨਰੰ̲	ਨਧ̲	ਨ	ਧ̲	ਪ	ਨ	ਧ̲	ਪ	ਮ́	ਗਮ	ਗ
ਸਿ	ऽऽ	ਧऽ	ਤਾ	ऽ	ਸੁ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ, ਅਸਥਾਈ...

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ਼						ਮ́					
ਸ	ਸ	ਪ	—	—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧ̲	—	ਪ
ਰਾ	ਗ	ਭੀ	ऽ	ऽ	ਨ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ
ਧ̲			ਸਂ			ਸਂ			ਧ̲		
ਮ́	—	ਧ̲	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨਰੰ̲	ਨ	ਨ	ਧ̲	ਪ
ਰੂ	ऽ	ਪ	ਭੀ	ऽ	ਨ	ਰੇ	ऽऽ	ਖ	ਜਾ	ऽ	ਹਿ

ਧ				ਗ		ਰੁ					
ਮ́	ਮ́ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਅੰ	ऽऽ	ਗ	ਭੀ	ऽ	ਸੁ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ਤਾ	ऽ	ਹ
ਸ			ਮ́			ਮ́		ਧ			
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ́	ਮ́	ਗਮ	ਗ
ਰੰ	ऽ	ਗ	ਕੇ	ऽ	ਸੁ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ		ਧ		ਸੰ							
ਮ́	ਧ	ਮ́	ਧ	ਨ	ਸੰਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—
ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਸੇ	ऽ	ਬਿऽ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ
ਸੰ						ਸੰ			ਧ		
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਨ	ਰੰ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ
ਪ	ਰ	ਮ	ਤਾ	ऽ	ਪ	ਵਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਹੈ	ऽ	ਸੁ
ਧ		ਧ		ਧ		ਸੰ			ਧ		
ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਧ	ਨ	ਰੰ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ
ਮਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਹੂ	ऽ	ਕਿ	ਮਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਹੈ	ऽ	ਬਿ
ਸੰ			ਰੰ			ਧ					
ਨ	ਰੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ́	ਗਮ	ਗ
ਭੂ	ऽ	ਤ	ਕੋ	ऽ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਊ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਧ੍ਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਦੀ ਲਯ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਪੜਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਬਹੂ ਨ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੇ ॥
ਈਹਾ ਊਹਾ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਸਗਲ ਘਟਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮਹਾ ਕਸਟ ਕਾਟੈ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥
ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਸੁਖ ਹਰਿ ਸਰਣੀ ਜਲਤੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੇ ॥੧॥
ਗਰਭ ਕੁੰਡ ਨਰਕ ਤੇ ਰਾਖੈ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਆਰਾਧਤ ਮਨ ਮਹਿ ਜਮ ਕੀ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਦਾਰੇ ॥੨॥
ਪੂਰਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰ ਊਚਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥
ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਜੂਏ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥੩॥
ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨੋ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਦਾਤਾਰੇ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨੋ ਨਾਮੁ ਦੀਜੈ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਰੁ		ਪ			ਨ				
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਹ	ऽ	ਰਿ	ਕ	ਬ	ਹੂ	ऽ	ਨ
		ਮੱ							
ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—
ਮ	ऽ	ਨਹੁ	ऽ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ
ਧੁ									
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਊ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ
ਸ				ਪ					
ਨੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਸ	ਰ	ਬ	ਸੁ	ਖ	ਦਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ
ਪ									
ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਸ	ਗ	ਲ	ऽ	ਘ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ					ਗ	ਗ			
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਪ੍ਰ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ

 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੧–ਸੂਲਫਾਕ (ਝਪ: ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

X		੦		੨		੩		੦	
ਧੁ				ਨ					
ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਮ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽਸ	ਟ	ऽ	ऽ	ਕਾ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਟੈ	ऽ	ਖਿ	ਨ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	—	ਧੁ	—	—	ਪ
ਰ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ਚਿ
ਸੱ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਮੱ									
ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਸ
ਸੀ	ऽ	ਤ	ਲ	ਸਾਂ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਸੁ
				ਰੁ					
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਖ	ਹ	ਰਿ	ਸ	ਰ	ਣੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	—	—	ਪ
ਜ	ਲ	ਤੀ	ऽ	ਅ	ਗ	ਨ	ऽ	ऽ	ਨਿ
ਮੱ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ ਅਸਥਈ ਝਪ...

ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੨–ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਝਪ: ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਨ਼										ਨ਼			
ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਸ	—	ਸ	—
ਕ	ਰ	ਭ	ਕੰ	ऽ	ਡ	ਨ	ਰ	ਕ	ਤੇ	ਰਾ	ऽ	ਖੈ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਭਵ	ਜ	ਲ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਉ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧ਼ੁ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਆ	ਰਾ	ਧ	ਤ	ਮ	ਨ	ਮਹਿ	ऽ

ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜ	ਮ	ਕੀ	ਤ੍ਰਾ	ऽ	ਸ	ਬਿ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਝਪ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੨				੦				੩			
	ਗ			ਧੁ				ਨ							
*	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ´	—	ਧੁ	ਮ´ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
*	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰऽ	ਹ	ਮ	ਪ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ਸੁ	ਰ
—	ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
*	ਉ	ऽ	ਚਾ	ਅ	ਗ	ਮ	ਅ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ´	ਧੁ	ਪ	—	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
*	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਵ	ਤ	ਧਿਆ	ऽ	ਵ	ਤ	ਸੁ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ
	ਮ´														
—	ਗ	—	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
*	ਜੂ	ऽ	ਏ	ਜ	ਨ	ਮ	ਨ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

(ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ (ਦਿਨ ਦੀ ਪੂਰੀਆ)

ਆਰੋਹ—ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮੱ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ ਸਂ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨ ਰੁਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਗ, ਮੱ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਪ; ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਧਨਾਸਰੀ, ਦੋ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀਆ 'ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ' ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨਾਸਰੀ 'ਕਾਫੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਭੈਰਵੀ, ਅਤੇ ਭੈਰਵੀ ਤੋਂ 'ਟੋਡੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਕੋਮਲ ਤੋਂ ਤੀਵਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ 'ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੂਰੀਆ ਅੰਗ। ਭਾਵ "ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮਧ ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ" ਇਹ ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਖਾਸ ਅੰਗ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁ ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ ਰੁਸ" ਇਹੋ ਅੰਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰੀ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ 'ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ' ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਭਾਤਖੰਡੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਪਾ-ਰੂ' ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਖੜਜ-ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਖੜਦ-ਮੱਧਮ' ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 'ਪਾ-ਰੂ' ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਨਾਲੇ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਤੇ ਕਦੇ ਨਿਯਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ 'ਪ-ਸ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਹੀ ਅਧਿਕ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੀ ਪੂਰੀਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਦੋਵੇਂ ਰਾਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਗੰਧਾਰ-ਨਿਖਾਦ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਪੰਚਮ-ਖੜਜ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰਵੀ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਤੀਵਰ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਨੂੰ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਠਨਾਈ ਨਹੀਂ, ਥੋੜਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਚਲਣ "ਨ਼ਰੁਗਮੰਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗ, ਮੰਰੁਗ, ਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੱ ਮੱ

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਮੱਗ, ਮੱਧੁਸਂ, ਜਾਂ ਗ—ਮੱਧੁਨਸਂ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਨ਼ਰੁਗ—ਮੰਰੁਗ, ਮੰਗਮੰਰੁਗ—ਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਨ਼ਧੁ਼ਪ਼, ਮੰ਼ਧੁ਼ਨ਼ਧੁ਼ਪ਼, ਮੰ਼ਧੁ਼ਨ਼ਰੁਗ, ਮੰਰੁਗ, ਪਮੰਧੁ (ਪ)—

ਮੰ ਮੰ

ਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੰਪ—ਪ (ਪ) ਮੱਗਮੰਰੁਗ, ਪਮੰਧੁ (ਪ) ਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਰੁਸ—।

ਸ

੨, ਗ—ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗ ਮੰਰੁਗ, ਪਮੰਧੁਪ—ਨਧੁਪ, ਮੰਗਮੰਰਗ, ਮੱਧੁਮੰਗ—ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਪ—ਪਧੁਪ, ਮੰਧੁਨਧੁਪ—ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੰਗਮੱਰੁਗ, ਮੰਧੁਮੰਗ—ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੰਪ—ਧੁਪ, ਪਮੱਧੁਪ, ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਸਂ—ਨਰੁੰਨਧੁਪ—ਮੰਗਮੱਰਗ, ਮੰਧੁਮੰਗਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਧੁ—ਰੁਸ।

੩. ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਨਧੁਪ—ਮੰਧੁਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਨਨਧੁਪ—(ਪ) ਮੱਗਮੰਰੁਗ—ਗਰੁਮੱਗਪਮੰਧੁਪ—ਮੰਧੁਪਮੰਗ ਮੱਰੁਗ ਮੰਧੁਨਰੁੰਸਂਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁੰਨਧੁਪ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੰਗ—ਗਰੁਸ—ਮੰਧੁਮੰਸਂ—ਰੁੰਸਂ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਨਨਧੁਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਪਮੱਗਮੱਰੁਗਪ—ਪਪਧੁਪਮੰਗਮੰਰੁਗਪ—ਮੰਧੁਨਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁੰਨਧੁਪ—

ਰੁ

ਪ (ਪ) ਮੱਗਮੰਰੁਗ, ਮੰਧੁਮੰਗ—ਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ—।

੪. ਮੰਧੁਮੰਗਮੰਧੁਸਂ ਨਰੁੰਸਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਸਂ ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਰੁੰਨਧੁਪ—ਪ (ਪ) ਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਮੱਗਮੰਧੁਪਮੰਗਮੰਰੁਗਪ—ਮੰਗਮੰਧੁਪਸਂ—ਨਰੁੰਗਂਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁ ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗਮੰਧਮੱਧੁਮੰਰੁਗਪ—ਨਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਗਂ—ਮੰਗਂਮੰਰੁੰਗਂ, ਰੁੰਸਂ—ਨਧੁਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਸਂ—ਨਰੁੰਗਂਰੁੰਸਂ—ਮੱਗਂਮੰਰੁੰਗਂ, ਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੰਰੁਗ, ਮੰਧੁਮੰਗ—ਰੁਸ।

੫. ਨਰੁੰਸਂਨਧੁਪ—ਮੱਧੁਮੰਧੁਨਸਂਰੁੰਸਂ—ਗਂਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਗਂ—ਮੇਂ ਰੁੰਗਂ—ਰੁੰਸਂ—ਪਂ—(ਪਂ) ਮੱਗਂਮੱ

ਰੁੰ ਰੁ

ਰੁੰਗਂ, ਗਂਰੁਸਂ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਪ (ਪ) ਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਮੰਧੁਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਪ—ਮੰਧੁਨ ਰੁੰਗਂਮੰਰੁੰਗਂ—ਰੁੰਸਂਨਧੁਪ, ਨਰੁੰਨਧੁਪਮੰਗਮੰਰੁਗ, ਰੁਸ—।

ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਨਧੁਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਨ ਰੁੰਸਂ—ਨਧੁਪਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਨਰੁੰਨਧੁਪਮੰਗਰੁਸ—ਮੰਧੁਨਸਂਰੁੰਰੁੰਨਧੁਮੰਧੁਮੰਗ ਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁ ਨਰੁੰਗਂਰੁੰਸਂਨਧੁਪਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਨਰੁੰਗਂਮੰ ਗਂਰੁੰਸਂਨਧੁਪ ਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੰਧੁਨਰੁੰਗਂਮੱਪਂ, ਮੰਗਂਰੁੰਸਂਨ ਧੁਪਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਰੁਗਪ—।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਜੀ ਅ ਕੀ	ਏ ऽ ਕੈ ऽ	ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸੰਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਗ ਰੁਸ
੨.	* · · ·	ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸੰਨ	ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਨਰੁੰ ਨਧੁ	ਪਮੱ ਗਮੱ ਰੁਗ ਰੁਸ
੩.	ਮੱਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ	ਨਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ	ਨਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਮੱਧੁ ਮੱਰੁ ਗਰੁ ਸਸ
੪.	ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮੱਮੱ, ਧੁਪ ਮੱਧੁ, ਸੰਨ ਧੁਪ,	ਗਮੱ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਨਨ, ਨਧੁ ਪਮੱ, ਧੁਪ ਮੱਗ	ਧੁਨ ਰੁੰਰੁੰ ਨਰੁੰ ਗੰਗੰ ਪਮੱ ਗਰੁ, ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਰੁੰਗੰ ਮੱਮੱ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ ਰੁਗ ਮੱਪ
੫.	ਨਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਗੰ ਮੱਮੱ	ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ ਪਪ ਗੰਰੁੰ, ਰੁੰਸੰ ਸੰਨ ਨਧੁ	ਮੱਗ, ਮੱਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਧੁਪ ਪਮੱ ਮੱਗ ਗਰੁ	ਧੁਨ ਰੁੰਰੁੰ ਨਧੁ, ਨਰੁੰ ਰੁਸ ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ ਪ
੬.	ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ; ਰੁਗ ਮੱਧੁ,	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਗਮੱ ਧੁਨ, ਮੱਧੁ ਨਰੁੰ	ਰੁਸ ਨ਼ਸ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਗੰਮੱ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਰੁ ਸ, ਮੱਗ ਰੁਸ ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਪ

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਪ੍ਰ ਗ ਟਿਓ	ਜੋ ऽ ਤ ਸ	ਮੱਧੁ ਨਰੁੰ ਨਧੁ ਪਮੱ	ਗਮੱ ਧੁਮੱ ਰੁਗ ਮੱਪ
੨	* · · ·	ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ	ਨਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਮੱਗ ਮੱਰੁ ਗਮੱ ਧੁਸੰ
੩.	ਸੰਰੇਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਪ,	ਧੁਧੁ ਪਮੱ, ਪਪ ਮੱਗ,	ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ ਧੁਮੱ ਧੁਸੰ
੪.	* · · · ਰੁਸ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ	· · · · ਪਮੱ ਗਰੁ ਸ, ਨ਼ਰ਼ੁ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਗਮੱ ਧੁਨ ਰੁੰਗੰ ਮੱਮੱ	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਨ ਰੁੰਸੰ
੫	ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ, ਰਗ ਮੱਧੁ,	ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਪ, ਗਮੱ ਧੁਨ, ਮੱਧੁ ਨਰੁੰ,	ਧੁਧੁ ਪਮੱ, ਪਪ ਮੱਗ, ਧੁਨ ਰੁਗੰ, ਨਰੁੰ ਗੰਮੱ,	ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ, ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ ਸੰ
੬.	ਮੱਮੱ ਗੰ,ਮੱ ਮੱਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਧੁ,ਮੱ ਧੁਨ, ਧੁਨ ਰੁੰ,ਨ	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਪਪ, ਰੁੰਗੰ, ਰੁੰਗੰ ਮੱ,ਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਰੁ ਸ,	ਨ਼ਰ਼ੁ ਗ;ਰੁ ਗਮੱ, ਗਮੱ ਨ਼ਰ਼ੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸੰ

www.sikhbookclub.com

੧. ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਿਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸੋਈ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਨੀ ॥
ਤਿਨ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਮੇਰਾ ਤਉ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ ਖਟਾਨੀ ॥੧॥
ਜੀਅ ਕੀ ਏਕੈ ਹੀ ਪਹਿ ਮਾਨੀ ॥
ਅਵਰਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਿਨ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨੀ ॥ਰਹਾਉ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਹੀਰਾ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਮੰਤਾਨੀ ॥
ਡਿਗੈ ਨ ਡੋਲੈ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ ॥੨॥
ਓਇ ਜੁ ਬੀਚ ਹਮ ਤੁਮ ਕਛੁ ਹੋਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਾਨੀ ॥
ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ॥੩॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜੋਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਸੋਭਾ ਬਾਜੇ ਅਨਹਤ ਬਾਨੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲ ਘਰੁ ਬਾਧਿਓ ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਬੰਧਾਨੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸ														
ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਗਮੱ	ਪਮੱ	ਗ	ਰੁ
*	ਜੀ	ਅ	ਕੀ	ਏ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਪਹਿ	ऽ	ਮਾऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ
	ਮੱ														
ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੀ,	ਅਵ	ਰ	ਜ	ਤ	ਨ	ਕ	ਰ	ਰ	ਹੇ	ऽ	ਬਹੁ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ
—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਧੁਨ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਗਮੱ	ਪਮੱ	ਗ	ਰੁ
ऽ	ਤਿ	ऽ	ਨ	ਤਿ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਕੀऽ	ऽऽ	ਮऽ	ਤऽ	ਜਾऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ

ਸ
ਨੀ ਜੀਅ...

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ							ਪ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
	ਜਿ	ਸ	ਕਾ	ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਭ	ਤਿ	ਸ	ਕਾ	ऽ
—	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ਸੁ	ਘ	ੜ	ਸੁ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਤਿ	ਨ	ਹੀ	ਸੁ	ਣਿ	ਆ	ऽ	ਦੁ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੇਂ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਧੁਨ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੇਂਪ	ਗਮੇਂ	ਪਮੇਂ	ਗ	ਰੁ
ਭਉ	਽	ਬਿ	ਧ	ਨੀ	਽	ਕੀ	ਖ	ਟਾ਽	਽਽	਽਽	਽਽	ਨੀ਽	਽਽	਽	਽

ਸ ਜੋਅ...   ਨੋਟ— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥੧॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥੨॥
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥
ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਝੂਠੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥੩॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੬)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

o				੩				×				੨			
	ਨ਼ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਗਮੇਂ	ਪ	ਮੇਂ	ਪ	ਮੇਂ	ਗ	ਗ	ਮੇਂ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
	ਮਿਲ	ਜ	ਗ	ਦੀ	਽	ਸ	ਮਿ	ਲ	ਨ	ਕੀ	਽	ਬ	ਰੀ	ਆ	਽
	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੇਂ	ਗ	ਰੁ	ਸ
	ਚਿ	ਰੰ	ਕਾ	਽	ਲ	ਇ	ਹ	ਦੇ	ਹ਽	਽	ਸੰ	ਜ	ਰੀ	ਆ	਽

ਅੰਤਰਾ

	ਮੇਂ					ਧੁ		ਨ				ਸੰ			
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੇਂ	ਗ	ਮੇਂ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਭ	ਏ	ਕੀ	਽	ਟ	ਪ	ਤੰ	਽	ਗਾ	਽
—	ਨ	ਰੁੰ	ਗ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੇ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
਽	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਜ	ਮੀ	਽	ਨ	ਕੁ	ਰੰ	਽	ਗਾ	਽
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੇਂ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੇਂ	ਗ	ਗ	ਮੇਂ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
਽	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਪੰ	਽	ਖੀ	਽	ਸਰ	ਪ	ਹੋ	਽	ਇਓ	਽

	ਸ														
—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ´ਗ	ਰੁ
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ਵ	ਰ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਜੋਂ	ऽ	ਇਓ	ऽ

ਸ
ऽ ਮਿਲ... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਲਵੈ ਨ ਲਾਗਨ ਕਉ ਹੈ ਕਛੂਐ ਜਾ ਕਉ ਫਿਰਿ ਇਹੁ ਧਾਵੈ ॥
ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥੧॥
ਜਾ ਕਉ ਆਇਓ ਏਕੁ ਰਸਾ ॥
ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਨ ਨਹੀ ਖੁਧਿਆ ਤਾ ਕੈ ਚਿਤਿ ਨ ਬਸਾ ॥ਰਹਾਉ॥
ਮਉਲਿਓ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇਓ ਹਰਿਆ ਏਕ ਬੂੰਦ ਜਿਨਿ ਪਾਈ ॥
ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਉਸਤਤਿ ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥੨॥
ਘਾਲ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੇਵ ਨ ਮਿਲਿਓ, ਮਿਲਿਓ ਆਇ ਅਚਿੰਤਾ ॥
ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਕਰੀ ਮੇਰੈ ਠਾਕੁਰਿ ਤਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਕਮਾਨੋ ਮੰਤਾ ॥੩॥
ਦੀਨ ਦੈਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲਾ ਸਰਬ ਜੀਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥
ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਨਾਨਕ ਸੰਗਿ ਰਵਿਆ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਬਾਲ ਗੁੋਪਾਲਾ ॥੪॥
(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਮ´	
														ਪ	ਪਮ´
														ਜਾ	ਕਉ
				ਸ				ਗ						ਮ´	
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗਰੁ	ਪ	—	—	—	ਮ´	ਗ	ਪ	ਪਮ´
ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਰऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ਕਉ
				ਸ				ਗ							
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗਰੁ	ਪ	—	—	—	ਮ´	—	ਗ	—
ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਰऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ				ਧੁ				ਗ							
ਮ´	—	ਪ	ਧੁ	ਮ´	—	ਗ	—	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਖਾ	ऽ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ	ਆ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਖੁ	ਧਿ	ਆ	ऽ

www.sikhbookclub.com

				ਧੁ										ਮੰ'	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ'	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪਮੰ'
ਤਾ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਨ	ਥ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਜਾ	ਕਉ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧੁ				ਨ				ਨ			
ਮੰ'	ਮੰ'	ਗ	ਗ	ਮੰ'	—	ਧੁ	ਮੰ'ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਲ	ਵੈ	ऽ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗ	ਨऽ	ਕਉ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ਕ	ਛੁ	ਐ	ऽ
ਸਂ								ਸਂ							
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਜਾ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਫਿ	ਰ	ਇ	ਹੁ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ				ਧੁ				ਗ							
ਮੰ'	—	ਧੁ	ਨ	ਮੰ'	ਮੰ'	ਗ	ਮੰ'	ਰੁ	—	ਮੰ'	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ
ਜਾ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਐਂ	ऽ	ਮਿ੍	ਤ
ਸ				ਧੁ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ'	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ		
ਤਿ	ਸ	ਹੀ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਥ	ਨ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਜਾ ਕਉ...	

SIKHBOOKCLUB.COM

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ ॥੧॥
ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ, ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ ਸਭੁ ਜੀਉ ਤੁਮਾਰਾ ਤੂ ਮੈ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ ॥੨॥
ਜੇ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਢੈ ਗਹਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਸੋ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਣਾ ॥੩॥
ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਚਿਤਿ ਨ ਕੀਆ ਕਪਟੀ ਕਪਟ ਕਮਾਣਾ ॥
ਜਮ ਦੁਆਰਿ ਜਾ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਤਾ ਚਲਦਾ ਪਛਤਾਣਾ ॥੪॥
ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥
ਭਾਲਿ ਰਹੇ ਹਮ ਰਹਣੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ॥੫॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੧)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਸ												
			ਨ਼	ਰੁ	ਗਮ´	ਪ	ਮ´	ਪ	—	—	ਪ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ
			ਜੀ	ਵ	ਨਾS	S	ਵੀ	ਚਾ	S	S	ਰ	ਅੰ	S	ਧੇ	S
ਗ	—	—	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ´	—
S	S	S,	ਦੇ	ਖ	ਕੇ	S	ਤੇ	ਕੇS	S	S	ਦਿ	ਨਾ	S	S	S
			ਰੁ												
ਗ	—	—	ਨ਼	ਰੁ											
S	S	S	ਜੀ	ਵ...											

ਅੰਤਰਾ

ਮ´				ਧੁ											
ਪਪ	ਮ´	—	ਗ	ਮ´	—	ਧੁ	ਮ´ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਹਮ	ਆ	S	ਦ	ਮੀ	S	ਹਾ	SS	ਇ	ਕ	S	ਦ	ਮੀ	S	S	S
ਸਂ															
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਤ	ਮੁ	ਹ	ਤ	ਨ	ਜਾ	S	S	S	ਣਾ	S	S	S
ਮ´								ਧੁ							
ਪ	—	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	—	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਵੈ	S	ਤਿ	ਸੈ	S	ਸS	ਰੇ	S	ਵਹੁ	S
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮ´ਪ	ਗਮ´	ਪਧੁ	ਪਮ´	ਗਰੁ
ਜਾ	S	ਕੇ	S	ਜੀ	ਅ	S	ਪ	ਰਾS	SS	SS	SS	ਣਾS	SS	SS	SS
ਮ´ਗ	ਰੁਸ	—													
SS	SS	S ਜੀਵ...													

ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

੫. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਜਾ ਕਾ ਮੀਤੁ ਸਾਜਨੁ ਹੈ ਸਮੀਆ ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਕਹੁ ਕਾ ਕੀ ਕਮੀਆ ॥੧॥
ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ॥ ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਾ ਕਾ ਭਾਗੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾ ਕਉ ਰਸੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਹੈ ਆਇਓ ॥ ਸੋ ਅਨ ਰਸ ਨਾਹੀ ਲਪਟਾਇਓ ॥੨॥
ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥ ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥੩॥
ਜਾ ਕਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਾ ਕਾ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਮੱਪ
															ਜਾS
			ਗ												
ਧੁਪ	ਮੱ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗਮੱ	ਧੁਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮੱਪ
SS	ਕੀ	S	S	ਪ੍ਰੀ	S	ਤ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਸਿS	ਉS	ਲਾ	S	ਗੀ,	ਜਾS
			ਗ												
ਧੁਪ	ਮੱ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗਮੱ	ਧੁਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
SS	ਕੀ	S	S	ਪ੍ਰੀ	S	ਤ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਸਿS	ਉS	ਲਾ	S	ਗੀ	S
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	
ਦੂ	S	ਖ	ਦ	ਰ	ਦ	ਭੂS	ਮ	ਤਾ	S	ਕਾ	S	ਭਾS	SS	ਗੀ	

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਨ								ਰੁਂ			
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	—	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜਾ	S	ਕਾ	S	ਮੀ	S	ਤ	ਸਾ	ਜ	ਨ	ਹੈ	S	ਸ	ਮੀ	ਆ	S
								ਧੁ							
ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱਗ	ਰੁ	ਸ	
ਤਿ	ਸ	ਜ	ਨ	ਕੀ	S	ਕ	ਹੁ	ਕਾ	S	ਕੀ	S	ਕS	ਮੀ	ਆ	ਜਾ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਬ ਮੈ ਕਉਨੁ ਉਪਾਉ ਕਰਉ ॥
ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮਨ ਕੋ ਸੰਸਾ ਚੂਕੈ ਭਉ ਨਿਧਿ ਪਾਰ ਪਰਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਨਮੁ ਪਾਇ ਕਛੁ ਭਲੋ ਨ ਕੀਨੋ ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਉ ॥
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਨਹੀ ਗਾਏ ਯਹ ਜੀਅ ਸੋਚ ਧਰਉ ॥੧॥
ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਛੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਉਪਜਿਓ ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਬਿਰਦੁ ਪਛਾਨਉ ਤਬ ਹਉ ਪਤਿਤ ਤਰਉ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੮੫)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਪ															
ਮ´	ਗ	ਪ	ਪਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਪਮ´ਰੁਗ	ਪ	—	—	—
ਅ	ਬ	ਮੈ	ऽऽ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਉ	ऽऽऽਕ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ															
ਮ´	ਗ	ਮ´	ਪਮ´	ਗਮ´	ਗਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗਮ´ਧੁਨ	ਰੁਂਨਧੁਮ´	ਪ	—	—	—
ਅ	ਬ	ਮੈ	ऽऽ	ਕਉ	ऽऽ	ਨ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਉऽऽऽ	ऽऽऽਕ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਧੁ											
ਮ´	ਮ´	ਪ	ਧੁ	ਮ´	ਮ´	ਗ	—	ਗਮ´	ਰੁ	ਨ਼ਰੁਗਮ´	ਪ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਜਿ	ਹ	ਬਿ	ਧ	ਮ	ਨ	ਕੌ	ऽ	ਮੰऽ	ऽ	ਸਾऽऽऽ	ऽ	ਚੂ	ऽ	ਕੈ	ऽ
ਸ				ਧੁ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਮ´ਧੁਨਸਂ	ਰੁਂਨਧੁਪ	ਮ´ਪਧੁਪ	ਮ´ਗਰੁਸ
ਭਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ऽ	ਧ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਰਉऽऽ	ऽऽऽऽ	ऽऽऽऽ	ऽऽऽऽ

ਅੰਤਰਾ

੦				੩				×				੨			
ਧੁ				ਧੁ								ਨ			
ਮ´	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ´	—	ਧੁ	ਮ´ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜ	ਨ	ਸ	ਪਾ	ਇ	ऽ	ਕ	ਛऽ	ਭ	ਲੌ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਨੇ	ऽ
ਸਂ				ਰੁਂ						ਸਂ			ਧੁ		
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਤਾ	ऽ	ੜੇ	ऽ	ਅ	ਧਿ	ਕ	ੜ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ				ਧੁ											
ਮ´	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਮ´	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਰੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਬ	ਚ	ਕ੍ਰ	ਮ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਗਾ	ऽ	ਏ	ऽ
ਸ				ਧੁ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	-ਮ´
ਘ	ਹ	ਜੀ	ਅ	ਸੋ	ऽ	ਚ	ਧ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਬ	ਮੈ	ऽऽ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਟਿਊਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

 www.sikhbookclub.com

੭. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਢਬੁ ॥
ਥਾਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ ॥
ਕਲ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਾਰੁ ॥
ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਸੂਝਤੇ ਤਿਨਿ ਲੋਅ ॥
ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮੁ ਅਲੋਅ ॥੨॥
ਖਤ੍ਰੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ ॥੩॥
ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ ਪੁਰਾਣ ਸੋਧਹਿ ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸੁ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
										ਪ			
										ਮ'	ਧੁ	ਪ	—
										ਕ	ਲ	ਮਹਿ	ऽ
ਮ'	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਪ	—	ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਪ	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਸਾ	ऽ	ਰ,	ਕ	ਲ	ਮਹਿ	ऽ
ਮ'	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਪ	—	—	ਮ'	—	ਗ	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ'													
ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	—	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਅ	ਖੀ	ਤ	ਮੀ	ऽ	ਟਹਿ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਕ	ਪ	ਕ	ੜਹਿ	ऽ
ਸ							ਮ'						
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਰੁ	ਗ	—	ਪ	—	ਪ				
ਠ	ਗ	ਣ	ਕਉ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਰ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ			ਧੁ				ਨ						
ਮ'	—	ਗ	ਮ'	—	ਧੁ	ਮ'ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਕਾ	ऽ	ਲ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽऽ	ਜੋ	ऽ	ਗ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ

ਸੰ ਨ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਗੰ ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ਸ	ਤ	ਕਾ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਬ	ऽ	ऽ	ਥਾ
ਨ	-ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	-ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਨਿ	ऽਸ	ਟ	ਜ	ऽ	ਗ	ਭ	ਰਿ	ऽਸ	ਟ	ਹੋ	ऽ	ਏ	ऽ
ਧੁ ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ				
ਡੂ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਇ	ਵ	ਜ	ऽ	ਗ	ਕਲ ਮਹਿ...			

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਨੁ ਮਰੈ ਧਾਤੁ ਮਰਿ ਜਾਇ ॥ ਬਿਨੁ ਮਨ ਮੂਏ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਪਾਇ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਾਰੈ ਦਾਰੂ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥ ਮਨੁ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਬੂਝੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥੧॥
ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਹਰਿ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥ ਤਾ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਵੈ ॥
ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ ॥ ਗੁਰੁ ਅੰਕਸੁ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਣਹਾਰਾ ॥੨॥
ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਸਾਧੈ ਜਨੁ ਕੋਈ ॥ ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਤਜੇ ਵਿਕਾਰ ॥੩॥
ਜੋ ਧੁਰਿ ਰਖਿਅਨੁ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਦੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ॥
ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣੈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੬੬੫)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਨ ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਜਿ	ਸ	ਨੋ	ऽ	ਬ	ਖ	ਸੇ	ऽ	ऽ ਹ	ऽ ਰਿ
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਦੇ	ऽ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਮੱ ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ̣	—	—	ਰੁ
ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਵ
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ									
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	—	—	—	—
ਮ	ऽ	ਨ	ਮ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਧਾ	ਤ	ਮ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਬਿ	ਨ	ਮ	ਨ	ਮੂ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ਕੈ
			ਗ						
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਸੋ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਪਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸਿਖ ਏਕ ਮੇਕ ਰੋਮ ਨ ਪੁਜਸਿ ਕੋਟਿ,
ਹੋਮ ਜਗਿ ਭੋਗ ਨਈ ਬੇਦ ਪੂਜਾਚਾਰ ਹੈ ॥
ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਗਿਆਨ ਅਧਜਾਤਮ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਧ,
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮਾਦਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ॥
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਉ ਸਾਅੰਗੀਤ,
ਸੁਰਸਰਿ ਦੇਵ ਸਥਲ ਮਾਇਆ ਬਿਸਥਾਰ ਹੈ ॥
ਕੋਟਨਿ ਕੋੱਟਾਨਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਅਸੰਖ ਜਾ ਕੈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਹੈ ॥੧੯੨॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਸ		ਧੁ			ਧੁ				
ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਕੋ	ਟ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਟਾ	ਨ	ਸਿ	ऽ	ਖ
ਮੱ									
ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ਗ	ਤ	ऽ	ਅ	ਸੰ	ਖ	ਜਾ	ऽ	ਕੈ

 www.sikhbookclub.com

ਸ									
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਪ
ਸ਼ਿ	ਰੀ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਨੇ	ऽ	ਤ
ਧੁ									
ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੇ	ਤ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ					ਧੁ				
ਮ´	ਗ	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਗੁ	ਰ	ਸ਼ਿ	ऽ	ਖ	ਏ	ਕ	ਮੇ	ऽ	ਕ
ਸਂ					ਸਂ				
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਰੋ	ਮ	ਨ	ऽ	ਪੁ	ਜ	ਸ	ਕੋ	ऽ	ਟ
ਮ´									
ਪ	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਪ	—
ਹੋ	ਮ	ਜ	ऽ	ਗ	ਭੋਂ	ਗ	ਨ	ਈ	ऽ
ਧੁ									
ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਬੇ	ਦ	ਪੂ	ऽ	ਜਾ	ਚਾ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—'ਝਪਤਾਲ' ਦੀ ਠਾਅ ਦੁਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ। ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ											
ਨ਼	ਰੁ	—	ਰ	—	ਰੁ	ਗਮ´	ਪ	ਮ´	ਧੁ	ਪ	—
ਕੋਂ	ਟ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਟਾऽ	ऽ	ਨ	ਸ਼ਿ	ਖ	ऽ
ਮ´	ਧੁ	—	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਸੰ	ਗ	ऽ	ਛ	ऽ	ਅ	ਸੰ	ऽ	ਖ	ਜਾ	ऽ	ਵੇ
ਪ	ਮ´	ਪ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਪ	—	ਪ
ਸ਼ਿ	ਰੀ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਤ
ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨੇ	ऽ	ਤ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́ ਗੁ	ਗ ਰ	— ऽ	ਮ́ ਸਿ	ਧੁ ऽ	ਧੁ ਖ	ਨ ਸੰ ਦੇ	— ऽ	ਸੰ ਕ	ਸੰ ਮੇ	— ऽ	ਸੰ ਕ
ਨ ਰੰ	ਧੁ ऽ	ਧੁ ਮ	ਨ ਨ	— ऽ	ਰੇਂ ਪੁ	ਗੰ ਜ	ਰੇਂ ਸ	— ऽ	ਸੰ ਕੰ	— ऽ	ਸੰ ਟ
ਨ ਸੰ ਹੰ	— ऽ	ਸੰ ਮ	ਨ ਜ	ਰੇਂ ऽ	ਨ ਗ	ਧੁ ਭੋ	ਨ ऽ	ਧੁ ਗ	ਪ ਨ	ਪ ਈ	— ऽ
ਮ́ ਬੇ	ਧੁ ऽ	ਮ́ ਦ	ਗ ਪੂ	— ऽ	ਮ́ ਜਾ	ਗ ਚਾ	ਰੇ ऽ	ਰੇ ਰ	ਸ ਹੈ	— ऽ	— ऽ

—ਕਬਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਅਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ*)

੧੧. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ,
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਇ ਹੈ ॥
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ, ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ,
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹਿ ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਚਿੱਤ੍ਰ ਸੋ ਬਚਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰਮਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ,
ਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਹੂੰ ਕੋ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ,ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ ॥
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ,
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ,ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੪੭ ॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ ਮ́ ਦੇ	ਗ ऽ	ਪ ਵ	ਪ ਨ	ਮ́ ਕੋ	ਧੁ ऽ	ਨ ਦੇ	ਰੇਂਨ ऽऽ	ਧੁ ਵ	ਪ ਹੈ	— ऽ	ਪ ਕਿ
ਮ́ ਸਾ	— ऽ	ਧੁ ਹ	ਮ́ ਨ	ਗ ਕੋ	ਰੇ ऽ	ਮ́ ਸਾ	ਗ ऽ	ਰੇ ਹੁ	ਸ ਹੈ	— ऽ	ਸ ਕਿ,
ਨ ਰਾ	— ऽ	ਰੇ ਜ	ਗ ਨ	ਰੇ ਕੋ	ਗ ऽ	ਪ ਰਾ	— ऽ	ਮ́ ਜ	ਧੁ ਹੈ	ਪ ऽ	ਪ ਕਿ

(ਧ̱)ਮ' ਰਾ	ਧ̱ ऽ	ਨ ਵ	ਸੰ ਨ	ਨ ਕੌ	ਧ̱ ऽ	ਰੰ̱ ਰਾ	ਨ ऽ	ਧ̱ ਉ	ਪਮ' ਹੈऽ	ਗਰ̱ ऽऽ	ਸ ऽ

ਅੰਤਰਾ

(ਧ̱)ਮ' ਆ	ਗ ऽ	ਗ ਤ	ਮ' ਮਾ	ਧ̱ ऽ	(ਮ')ਧ̱ ਪੂ	ਸੰ ਧਾ	— ऽ	ਸੰ ਨ	ਰੰ̱ ਜਾ	ਸੰ ਹਿ	— ऽ
ਨ ਸਿ	ਰੰ̱ ऽ	ਗੰ ਧ	ਗੰ ਤਾ	ਰੰ̱ ऽ	ਸੰ ਸ	ਨ ਰੂ	ਰੰ̱ ऽ	ਨ ਪ	ਧ̱ ਤਾ	ਪ ਹਿ	— ऽ
(ਧ̱)ਮ' ਬ੍ਰ	— ऽ	ਧ̱ ਧ	ਮ' ਤਾ	ਰ̱ ऽ	ਗ ਬਿ	ਪ ਭੂ	— ऽ	ਮ' ਤ	ਧ̱ ਜਾ	ਪ ਹਿ	— ऽ
(ਧ̱)ਮ' ਸਿ	ਧ̱ ऽ	ਨ ਧ	ਸੰਨ ਤਾऽ	ਧ̱ ऽ	ਨ ਸੁ	ਰੰ ਭਾ	ਨ ऽ	ਧ̱ ਉ	ਪਮ' ਹੈऽ	ਗਰ̱ ऽऽ	ਸ ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਾਲ–ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਮਹੇਸ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ਸੇਖਨਾਗਿ ਤੇਰੋ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾਂ ॥ ੧ ॥
ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਨੂਮਾਨ ਸਰਿ ਗਰੁੜ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ਸੁਰਪਤਿ ਨਰਪਤਿ ਨਹੀ ਗੁਨ ਜਾਨਾ ॥ ੨ ॥
ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਅਰੁ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨਾਂ ॥ ਕਮਲਾਪਤਿ ਕਵਲਾ ਨਹੀ ਜਾਨਾਂ ॥ ੩ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਸੋ ਭਰਮੈ ਨਾਹੀ ॥ ਪਗਿ ਲਗਿ ਰਾਮ ਰਹੈ ਸਰਨਾਂਹੀ ॥ ੪ ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੧)

ਅਸਥਾਈ

੩				X					੨		੦		
(ਗ)ਮ' ਸੰ	ਗ ऽ	(ਧ̱)ਮ' ਤ	ਧ̱ ਸੰ	(ਧ̱)ਮ' ਗ	(ਧ̱)ਸੰ ਤਿ	— ऽ	ਨ ऽ	— ऽ	ਧ̱ ऽ	ਪ ऽ	(ਮ')ਪ ਰਾ	— ऽ	ਪ ਮ
(ਧ̱)ਮ' ਰਿ	ਧ̱ ਦੈ	ਮ' ऽ	ਗ ਬ	ਮ' ਸਾ	ਰ̱ ऽ	— ऽ	ਗ ऽ	— ऽ	(ਮ')ਧ̱ ऽ	ਮ' ऽ	ਗ ਈ	ਰ̱ ऽ	ਸ ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ			ਮੰ										
ਮੰ	ਮੰ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	—	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸ	ਨ	ਕ	ਸ	ਨੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ
ਸਂ			ਨ										
ਨ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਗਂ	—	—	—	ਮੰ	ਗਂ	ਰੰ	ਸਂ	—	—
ਹੇ	ऽ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ
											ਮੰ		
ਨ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਰੰ	—	ਨ	—	ਧ	—	ਪ	—	—
ਸੇ	ऽ	ਖ	ਨਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ				ਧ									
ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰਰੇ	ਗ	ਰੇ	ਸ	—
ਮ	ਰ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—'ਧਮਾਰ ਤਾਲ' ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ।

੧੩. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰੀਤ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੇ	ਗ	—	—	ਗ
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ
ਧ			ਗ						
ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਰੇ	ਗ	ਰੇ	ਸ	—	—	—
ਰਿ	ਦੈ	ऽ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ									
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਸ	ਨ	ਕ	ਸ	ਨੰ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਮ
ਨ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਗਂ	ਰੰ	ਸਂ	—	—	—
ਹੇ	ऽ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ	ਧ̱	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	—	—
ਸੇ	ऽ	ਖ	ਠਾ	ऽ	ਲ	ਰੇ	ਰੋ	ऽ	ऽ
ਧ̱			ਗ						
ਮ̍	ਧ̱	ਮ̍	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	ਸ	—	—	—
ਮ	ਰ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ — ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ — ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — 'ਗ-ਪ ਤੇ ਰੁ-ਨ' ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਮੰਪ, ਨਸੰ, ਜਾਂ ਨ਼ਸ, ਗਪ, ਮੰਧੁਪ, ਨਸੰ।

ਅਵਰੋਹ —ਸੰ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੰਗ ਮੰਗ, ਪ, ਗ, ਰੁਸ।

ਪਕੜ —ਨ਼ਸ, ਗਪ, ਮੱਧੁਪ, ਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੰਗ ਮੰਗ, ਪ, ਗ, ਰੁਸ।

ਜੈਤਸਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਠਿਨ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਜਯਸ੍ਰੀ, ਜਯੰਤਸ੍ਰੀ, ਜੈਤਾਸ੍ਰੀ, ਜੈਤ੍ਰਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਜੈਤਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੈਤਸਰੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਤ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਧੈਵਤ ਤੀਵਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਤ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਮਤ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਪਰ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਮਤ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਮਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਭਾਵ, ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਜੈਤਸਰੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਾਨ ਲਾਉਣੀ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਪਾਟ ਤਾਨ। ਇਸ ਲਈ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਉਹ ਜੈਤਸਰੀ ਨੂੰ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਕਲਪਦਰੁਮਾਂਕਰੇ ਤੇ ਲੱਛਤ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਗੰਧਾਰ, ਮੱਧਮ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਮਤ ਹੀ ਅਧਿਕ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਜੈਤਸਰੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਜੈਤ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਜੈਤ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ। (੧) ਮੰਪਨ, ਸੰ, ਰੁਨ ਧੁਪ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ, ਅਤੇ (੨) ਸ, ਗ, ਪ, ਪਗ, ਰੁਸ ਇਹ ਜੈਤ ਅੰਗ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸ਼ਾਮ) ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਲਈ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਗੰਧਾਰ-ਮੱਧਮ ਦਾ ਤੀਵਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸਵੇਰੇ) ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਿਖਭ

 www.sikhbookclub.com

ਕੋਮਲ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ ਗ, ਪ—ਮੱਧੁਪ, ਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗ, ਮੱਗ, ਪ—ਗ, ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਨ਼ਸਗ, ਪ, ਮੱਗਪ, ਧੁਪ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਪਗਪ, ਮੱਗ, ਮੰਗ, ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੰ

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਮੱਗ, ਪਨਸਂ, ਜਾਂ ਗ ਗ, ਮੰਪ, ਨਸਂ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਤੇ ਖਯਾਲ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ

੧. ਸ—ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਸਗ, ਪ—ਮੰਗ, ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੰਪ—ਮੰਗਪ, ਮੱਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼ ਪ਼ਨ਼ਸਗ,

ਮੰ

ਗਪਗ, ਮੰਗਪ, ਗ, ਰੁਸ—।

੨. ਸਗਪ—ਮੰਧੁਪ, ਮੰਗ, ਧੁਮੰਗ, ਪਗ ਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਰੁਮੰਗਪ—ਮੰਧੁਮੰਗ, ਪ—ਮੰਗਮੰਗਰੁਸ—ਸਗ, ਮੰਪ—ਪਗਪ, ਧੁਪ, ਮੰਧੁਪ, ਨਧੁਪ, ਮੰਗਮੰਪਗ, ਪਗਰੁਸ, ਗਪਗ, ਮੱਧੁਪ, ਧੁਪਮੰਪ ਗ,—ਮੰਪਗ, ਮੰਗਰੁਸ—।

੩. ਨ਼ਸਗ, ਮੰਧੁ—ਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਪਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ—ਮੱਗਪਮੱਧੁਪਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਮੱਗਪ—ਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਗਮੱਪਨ, ਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਪਨਸਂ—ਸਂਨਰੁੰਨਧੁਪ—ਪਗਪ—ਮੰਧੁਮੰਗਪ—ਮੱਗ, ਮੱਗਪਗ, ਰੁਸ—।

੪. ਮੰਪ, ਧੁਮੰਗ, ਪ—(ਪ) ਮੱਗ, ਸਗ, ਨ਼ਸਗ, ਮੱਧੁਮੰਗਪ—ਮੰਗ, ਗਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਪ—ਨਨ

ਮੰ ਸਂ

ਧੁਪ, ਪਮੰਗ, ਧੁਮੰਗ, ਮੱਗਪਮੰਗ ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗਪ, ਗ, ਰੁਸ—ਮੰਪਨ, ਨਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ—ਸਂਗਂ—ਰੁੰਸਂ,

ਨ

ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਨ, ਪਨਸਂ—ਨਸਂਰੁੰਸਂ, ਗਂ—ਗਂਰੁੰਸਂ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਸਂ—ਰੁੰਸਂ (ਸਂ) ਨਧੁਪ, ਰੁੰਨਧੁਪ,

ਪਨਧੁਪ, ਧੁਮੱਗ, ਪ—ਮੰਗ, ਗਨ—ਧੁਪ, ਮੰਗ, ਗ-ਧੁ ਮੱਗ, ਪਮੰਗ, ਰੁਸ—।

੫. ਪ—ਮੰਧੁਪਸਂ—(ਸਂ) ਨਧੁਪ, ਮੰਪਨਸਂ—ਨਰੁੰਸਂਗਂ—ਮੰਗਂ, ਰੁੰਸਂ—ਨਸਂਗਂ, ਮੰਗਂ, ਪਂ—ਮੰਗਂ, ਮੰਗਂ ਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ, ਗਂ—ਮੰਗਂਰੁੰਸਂ, ਸਂਰੁੰਸਂ, ਗਂਰੁੰਸਂ, ਗਂਪਂਗਂ, ਮੰਗਂਰੁੰਸਂ, ਨਰੁੰਸਂਗਂਰੁੰਮੰਗਂਰੁੰਸਂ—ਨਸਂਰੁੰਸਂ

ਪ

ਗਂਗਂਰੁੰਸਂ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਪਮੰਗਪ, ਧੁਮੰਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਪ, ਪਨ, ਨਸਂ, ਸਂਗਂ (ਪਂ) ਗਂ, ਮੰਗਂ, ਮੰਗਂਰੁੰਸਂ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਗ, ਰੁਸ—।

ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੰਪਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਗਮੰ ਪਧੁਪਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੰਪ ਧੁਪਨਧੁਪ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੰਪਧੁਪਸਂ, ਸਂਨਧੁਪਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸ, ਗਪਨਸਂ ਨਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ—ਮੱਗ, ਪਮੰ ਧੁਪ, ਸਂ—ਪਨਸਂਰੁੰਸਂਨਧੁਪ, ਮੰਗਰੁਸ—ਨ਼ਸ ਗਗ ਪਪ ਨਨ ਸਂਗਂ, ਮੰਗਂਰੁੰਸਂ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—।

 www.sikhbookclub.com

ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਧੀ ऽ ਰਉ	ਸੁ ਨ ਧੀ ऽ	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਪਧੁ ਮੱਪ	ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	* · · ·	ਨ਼ਸ ਗਪ ਨਨ ਧੁਪ	ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਨ ਧੁਪ	ਮੱਗ ਧੁਮੱ ਗਰੁ ਨ਼ਸ
੩.	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ	ਪਧੁ ਪਮੱ, ਪਨ ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ, ਨਸਂ ਗਂਮੱ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	* · · ·	· · · ·	ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਗਗ ਰੁਸ	ਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਸਂਨ
	ਧੁਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ	ਸਂਨ ਰੁਂਸਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਮੱਗ ਰੁਸ
੫.	ਗਗ ਰੁਸ, ਪਪ ਗਰੁ	ਗਗ ਰੁਸ, ਧੁਪ ਮੱਪ	ਗਪ ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ	ਧੁਪ ਮੱਪ ਗਪ ਗਗ
	ਰੁਸ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ	ਪਪ ਗਪ ਗਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਪਨ ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੬.	* · · ·	· · · ·	ਗਗ ਰੁ,ਗ ਗਰੁ ਸਸ,	ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ ਮੱਗ ਰੁਸ,
	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਪਪ,	ਗਂਗਂ ਰੁਂਗਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਸਂ,	ਮੱਪ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ	ਨਸਂ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ,
	ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧੁ	ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ ਨਸਂ	ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਨਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਮੱਗ ਰੁਸ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਗੁ ਰ ਪ੍ਰ	ਸਾ ਦ ਨਾ ऽ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਪਨ ਸਂ
੨.	ਮੱਪ ਨਨ ਰੁਂਨ ਧੁਪ,	ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਨ ਧੁਪ,	ਮੱਪ ਨਸਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ	ਧੁਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਸਂ
੩.	* · · ·	· · · ·	ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ	ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
	ਨ਼ਸ ਨ਼ਸ, ਗਪ ਗਪ,	ਧੁਪ ਧੁਪ, ਨਸਂ ਨਸਂ,	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ	ਰੁਸ, ਗਮੱ ਪਨ ਸਂ
੪.	ਨਨ ਪ,ਨ ਨਪ ਨਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਮੱਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ ਰੁਂ,ਨ	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਮੱ
	ਗਰੁ ਨ਼ਸ, ਗਂਗਂ ਸਂ,ਗਂ	ਗਂਸਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ	ਪਮੱ ਗਮੱ ਗਰੁ ਨ਼ਸ,	ਗਮੱ ਪਧੁ ਮੱਪ ਸਂ
੫.	ਮੱਂਮੱਂ ਗਂ,ਮੱਂ ਮੱਂਗਂ ਰੁਂਸਂ,	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਪਪ,	ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ ਗਰੁ, ਪਮੱ ਧੁਪ
	ਸਂਨ ਰੁਂਸਂ, ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਗਮੱ	ਪਧੁ ਮੱਪ ਸਂ, ਪਧੁ	ਮੱਪ ਸ, ਪਧੁ ਮੱਪ
	ਸਂ, ਗੁ ਰ ਪ੍ਰ	ਸਾ ਦ ਨਾ ऽ		
੬.	* · · ·	· · · ·	ਪਨ ਨ,ਨ ਸਂਸਂ ਸਂਗਂ	ਗਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਸਂ ਸਂ,ਪ
	ਨਨ ਪਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਪਪ	ਗਮੱ ਮੱ,ਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ,	ਰੁਰੁ ਸਸ, ਮੱਮੱ ਗਗ,	ਧੁਧੁ ਪਪ, ਸਂਸਂ ਨਨ
	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਮੱਂਮੱਂ ਗਂਗਂ,	ਪਂਪਂ ਮੱਂਮੱਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ ਨਨ ਧੁਧੁ ਪਪ	ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਧੀਰਉ ਸੁਨਿ ਧੀਰਉ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਭੁ ਅਰਪਉ ਨੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਨੀਰਉ ॥੧॥
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤੁ ਬਡ ਦਾਤਾ ਮਨਹਿ ਗਹੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੨॥
ਜੋ ਚਾਹਉ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਉ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਪੂਰਉ ਜਪਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੩॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਦੂਖਿ ਨ ਕਬਹੂ ਝੂਰਉ ਬੁਝਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਮੰ'				ਮੰ'			
—	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	ਮੰ'	ਗ	ਮੰ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	—
ऽ	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ਸੁ	ਨ	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਮੰ'			
—	ਪ	ਮੰ'	ਧੁ	ਪ	ਮੰ'	ਗਮੰ'	ਪਮੰ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	—
ऽ	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ਸੁ	ਨ	ਧੀਉ	ऽऽ	ਰਉ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਪ				ਨ							
	ਪ	ਗ	ਗ	ਮੰ'	ਮੰ'	ਧੁ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
	ਜੀ	ਅ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਸ	ਭ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ऽ
—	ਸਂ	ਗਂ	ਮੰ'	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁ	ਪ
ऽ	ਨੀ	ऽ	ਰਉ	ਪੇ	ਖ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਰਉ	ऽऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਪੇਖਨ ਸੁਨਨ ਸੁਨਾਵਨੋ ਮਨ ਮਹਿ ਦ੍ਰਿੜੀਐ ਸਾਚੁ ॥
ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਚੁ ॥੩॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੫)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੩				X				੨				੦			
															ਸ ਨ਼ ਪੇ
	ਮੱ			ਪ											
ਸ	ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਖ	ऽ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਨ	ਸੁ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਨੋਂ	ऽ	ऽ,	ऽ
ਮੱ															
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁ	ਪ	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁ	ਸ	
ਮ	ਨ	ਮਹਿ	ऽ	ਦ੍ਰਿ	ੜੀऽ	ਐ	ऽ	ਸਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਚ ਪੇਖਨ...	

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਨ											
ਗ	—	ਮੱ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਰ	ਹਿਓ	ऽ	ਸ	ਰ	ਬ	ऽ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਮੈ	ऽ	ऽ	ऽ
															ਸ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਹ	ਰਿ	ਰੰ	ਗ	ਰਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਚ ਪੇਖਨ...	

SIKHBOOKCLUB.COM

੩. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਕ ਲਯ)

ਹਰਿ ਜੂ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਪਤਿ ਮੇਰੀ ॥
ਜਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਭਇਓ ਉਰ ਅੰਤਰਿ ਸਰਨ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਤੇਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਮੁਗਧ ਲੋਭੀ ਫੁਨਿ ਕਰਤ ਪਾਪ ਅਬ ਹਾਰਾ ॥
ਭੈ ਮਰਬੇ ਕੋ ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਚਿੰਤਾ ਤਨੁ ਜਾਰਾ ॥੧॥
ਕੀਏ ਉਪਾਵ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਕਾਰਨਿ ਦਹਿਦਿਸਿ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਇਆ ॥
ਘਟਿ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥੨॥
ਨਾਹਿਨ ਗੁਨੁ ਨਾਹਿਨ ਕਛੁ ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਉਨੁ ਕਰਮੁ ਅਬ ਕੀਜੈ ॥
ਨਾਨਕ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸਰਨਾਗਤਿ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਦੀਜੈ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੭੦੩)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
	ਮੰ							ਨ਼		ਮੰ					
ਪ	ਗ	ਮੰਪਧੁ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—
ਹ	ਰਿ	ਜਨऽऽ	ਨ	ਸਿ	ਮ	ਰਹੁ	ऽ	ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ
ਮੰ											ਗ				
ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਜਨ	ਕਉ	ਅ	ਪ	ਦਾ	ऽ	ਨਿ	ਕ	ਟ	ਨ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ
ਨ਼															
ਸ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਨ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ਕੇ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਨ					ਨ				ਧੁ	ਰੁਂ		
ਪ	ਗ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕੋ	ऽ	ਟ	ਬਿ	ਘ	ਨ	ਬਿ	ਨ	ਸਹਿ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਸੇ	ऽ	ਵਾ	ऽ
ਮੰ								ਨ਼							
ਪ	ਪਮੰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਨਿ	ਹऽ	ਚ	ਲ	ਗੋ	ऽ	ਵਿ	ਦ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਦੇਹੁ ਸੰਦੇਸਰੋ ਕਹੀਅਉ ਪ੍ਰਿਅ ਕਹੀਅਉ ॥
ਬਿਸਮੁ ਭਈ ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੁਨਤੇ ਕਹਹੁ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਹੀਅਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਬਾਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਮਹੀਅਉ ॥
ਬਰਨੁ ਨ ਦੀਸੈ ਚਿਹਨੁ ਨ ਲਖੀਐ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਾਤਿ ਬੁਝਹੀਅਉ ॥੧॥
ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਲੇਪੁ ਨਹੀ ਅਲਪਹੀਅਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਗਾ ਸੰਤ ਰਸਨ ਕੋ ਬਸਹੀਅਉ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ		ਧੁ							
ਨ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਦੇ	ऽ	ਹੁ	ਸੰ	ਦੇ	ਸ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੱ	ਗ
ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ऽ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ऽ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਪ	—	—	—
ਬਿ	ਸ	ਮ	ਭ	ਈ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ਬ	ਹੁ	ਬਿ	ਧ	ਸੁ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕ	ਹਹੁ	ਸੁ	ਹਾ	ਗ	ਨ	ਸ	ਹੀ	ਅਉ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ			ਨ					
ਪ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਕੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ਤੇ	ऽ	ਸ	ਭ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੇਂ	ਨ	—	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਖਾ	ऽ	ਹ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਹ	ਰ	ऽ	ऽ
ਪ	ਰੇਂ	ਰੇਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ਤੇ	ऽ	ਸ	ਭ	ऽ	ऽ
ਪ									
ਨ	—	ਮੰ	—	ਗ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੇ	ਸ
ਮਹੀ	ऽ	ਅਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਚੰਦਨ ਸਮੀਪ ਬਸਿ ਬਾਂਸ ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੀ,
ਆਨ ਦ੍ਰੁਮ ਦੂਰ ਭਏ ਬਾਸਨਾ ਕੈ ਬੋਹੈ ਹੈ ॥
ਦਾਦਰ ਸਰੋਵਰ ਮੈ ਜਾਨੈ ਨ ਕਮਲ ਗਤਿ,
ਮਕਰੰਦ ਕਰਿ ਮਧੁਕਰੁ ਹੀ ਬਿਮੋਹੈ ਹੈ ॥
ਸੁਰਸਰੀ ਬਿਖੈ ਬਗੁ ਜਾਨਿਓ ਨ ਮਰਮ ਕਛੁ,
ਆਵਤ ਹੈ ਜਾਤ੍ਰੀ ਜੰਤ੍ਰ ਜਾਤ੍ਰਾ ਹੇਤੁ ਸੋਹੈ ਹੈ ॥
ਨਿਕਟ ਬਸਤ ਮਮ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਹੀਨ,
ਦੂਰ ਹੀ ਦਿਸੰਤਰੁ ਉਰਿ ਅੰਤਰ ਲੈ ਪੋਹੈ ਹੈ ॥੬੩੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਸਕੰਧ ਦੂਜਾ)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ ਨ਼	ਨ਼	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—
ਨਿ	ਕ	ਟ	ਬ	ਸ	ਤ	ऽ	ਮ	ਮ	ऽ
ਨ਼	ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਉ	ਪ	ਦੇ	ऽ	ਸ	ਹੀ	ऽ	ਨ,
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—
ਦੂ	ਰ	ਹੀ	ਦਿ	ਸੰ	ਤ	ਰ	ਉ	ਰਿ	ऽ
ਪ ਨ	ਨ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅੰ	ਤ	ਰ	ਲੈ	ਪੈ	ਹੈ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਚੰ	ਦ	ਨ	ਸ	ਮੀ	ऽ	ਪ	ਬ	ਸਿ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਬਾ	ਸ	ਮ	ਹਿ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ਨੀ	ऽ
ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਰੁ
ਆ	ਨ	ਦ੍ਰ	ਮ	ਦੂ	ऽ	ਰ	ਭ	ਏ	ऽ
ਪ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਬਾ	ਸ	ਨਾ	ਕੈ	ਬੰ	ਹੈ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪੇਖੰਦੜੋ ਕੀ ਭੁਲੁ ਤੁੰਮਾ ਦਿਸਮੁ ਸੋਹਣਾ ॥

ਅਢੁ ਨ ਲਹੰਦੜੋ ਮੁਲੁ ਨਾਨਕ ਸਾਥਿ ਨ ਜੁਲਈ ਮਾਇਆ ॥੨॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੮)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

0		3		4		×		0		2	
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ
ਪੰ	ਖੰ	ਦ	ਛੇ	ऽ	ਕੀ	ਭੁ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਛੁੰ	ਮਾ	ऽ	ਦਿ	ਸ	ਮ	ਸੰ	ऽऽ	ਹ	ਣਾ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਅਢ	ਨ	ਲ	ਹੰ	ਦ	ਛੇ	ਮੁ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗਂ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸਾ	ਥ	ਨ	ਜੂ	ਲ	ਈ	ਮਾ	ਇਆ	ऽ

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਿਆ ॥
ਕੇਤੇ ਗਨਉ ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਮੇਰਿਆ ॥
ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਖਤੇ ਫੇਰੇ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਦ ਭੂਲੀਐ ॥
ਮੋਹ ਮਗਨ ਬਿਕਰਾਲ ਮਾਇਆ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਘੂਲੀਐ ॥
ਲੂਕ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖੜੇ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰਹੂ ਤੇ ਨੇਰਿਆ ॥
ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ ਕਾਢਿ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆ ॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਛੰਤ–ਪੰਨਾ ੭੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×		0		2		0		3		4	
ਮੱ ਗ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਜਿਉ	ऽ	ਜਾ	ਨਹੁ	ऽ	ਤਿਉ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ
ਸ ਨ਼	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਹਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤੇ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੇਂ	ਸਂ	—
ਕੇ	ਤੇ	ਙ	ਗ	ਨਉ	ਅ	ਸੈ	ਙ	ਙ	ਖ	ਙ	ਙ
ਨ	ਨ	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	ਮੱਗ	ਮੱ	—	ਗ
ਅਵ	ਗ	ਣ	ਮੇ	ਙ	ਰਿ	ਆ	ਙ	ਙਙ	ਙ	ਙ	ਙ

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੋ ਦੋ ਕੱਠੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੯. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ—ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਯਾਰ ਵੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹਭੇ ਸਖੀਆ ਮੂ ਕਹੀ ਨ ਜੇਹੀਆ ॥
ਯਾਰ ਵੇ ਹਿਕਡੂੰ ਹਿਕਿ ਚਾੜੈ ਹਉ ਕਿਸੁ ਚੇਤੇਹੀਆ ॥
ਹਿਕ ਦੂੰ ਹਿਕਿ ਚਾੜੇ ਅਨਿਕ ਪਿਆਰੇ ਨਿਤ ਕਰਦੇ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ ॥
ਤਿਨਾ ਦੇਖਿ ਮਨਿ ਚਾਉ ਉਠੰਦਾ ਹਉ ਕਦਿ ਪਾਈ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥
ਜਿਨੀ ਮੈਡਾ ਲਾਲੁ ਰਿਝਾਇਆ ਹਉ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਨੁ ਡੇਹੀਆ ॥
ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਬਿਨਉ ਸੁਹਾਗਣਿ ਮੂ ਦਸਿ ਡਿਖਾ ਪਿਰੁ ਕੇਹੀਆ ॥
(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਛੰਤ—ਪੰਨਾ ੭੦੩)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਨ̣ ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਪ	—
ਯਾ	ਙ	ਰ	ਵੇ	ਙ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਹ	ਭੇ	ਙ	ਸ	ਖੀ	ਆ	ਙ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	—	ਮੱ ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੇ	ਸ	—	—	—
ਮੂ	ਙ	ਕ	ਹੀ	ਙ	ਙ	ਨਾ	ਜੇ	ਙ	ਹੀ	ਆ	ਙ	ਙ	ਙ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮੱ ਗ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਮਂਨ	ਰੇਂ	—	ਸਂ	—
ਯਾ	ਙ	ਰ	ਵੇ	ਙ	ਹਿ	ਕ	ਡੂੰ	ਹਿ	ਕਿਙ	ਚਾ	ਙ	ੜੈ	ਙ
ਗਂ	—	ਮੱ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰੇਂਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਹਉ	ਙ	ਙ	ਕਿ	ਸ	ਚੇ	ਙ	ਤੇ	ਙ	ਹੀਙ	ਆ	ਙ	ਙ	ਙ

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

 www.sikhbookclub.com

੧੦. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਕਹੀਅਤ ਹੌ ਜਗਤ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥ ਹਮ ਕਹੀਅਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕਾਮੀ ॥੧॥
ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥ ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥੨॥
ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਦੁਖ ਕੀ ਰਾਸੀ ॥ ਅਜੌਂ ਨ ਪਤ੍ਯਾਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ ॥੩॥
ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ ॥ ਸੀਸੁ ਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਂਮੀ ॥੪॥
ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ ॥ ਬਡੋ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੂ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ ॥੫॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਾ ਕੈਸੇ ਕੀਜੈ ॥ ਬਿਨੁ ਰਘੁਨਾਥ ਸਰਨਿ ਕਾਕੀ ਲੀਜੈ ॥੬॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੩			
			ਸ										
			ਨ਼	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਪ	—	—	—
			ਹੇ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਥ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	—	ਮ'	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਕ	ਛੂ	ਅ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਨਉ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	—	ਨ਼	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ।	ਮ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਨ										
—	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਥ	ਬਿ	ਕਾ	ऽऽ	ऽ	ਨਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਗ	ਰੁ											
ऽ	ऽ	ऽ											

ਅੰਤਰਾ

			ਮ'		ਮ'		ਸਂ						
			ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—
			ਤੁ	ਮ	ਕ	ਹੀ	ਅ	ਤ	ऽ	ਹੌ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਗਂ	ਮ'ਂ	ਗਂ	ਰੁੰ	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਜ	ਗ	ਤ	ਗੁ	ਰ	ਸੁਆ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁੰ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਮ	ਕ	ਹੀ	ਅ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

—	—	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਕਲ	ਜੁ	ਗ	ਕੇ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਸ										
—	—	—	ਨ਼	ਸ	ਗ	—							
ऽ	ऽ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ਜੀ	ऽ							

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ,
ਕਹੂੰ ਨ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਚਯਾ, ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ,
ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ, ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਚਰਯਾ,
ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥
ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ,
ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾ ਦਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਨ੍ਰਿਦੋਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥੮॥੧੮॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ਼					ਪ						
ਸ	—	ਸ	ਗ	—	ਮੰ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਸੁ	ऽ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ਸਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਕਿ
ਮੰ											
ਪ	—	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ऽ	ऽ	ਤ	ਨ	ਕੇऽ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਕਿ
ਨ਼	ਧ਼ੁ	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸਨ਼
ਦਾ	ਤਾ	ऽ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ਕਿ	ਨਿਰ
					ਮੰ						
ਸ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਦੋ	ਖੀ	ऽ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸ	—
ਕ	ਹੂੰ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਤ	ਕੋ	ऽ	ਗ	ਵੰ	ਧਾ	ऽ
ਨ	ਸ	—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਕ	ਹੂੰ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ਨ	ਕੇ	ऽ	ਬ	ਜ	ਧਾ	ऽ
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	ਪਪ
ਕ	ਹੂੰ	ऽ	ਨ੍ਰਿ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਚ	ਧਾ	ਕਹੂੰ
ਮੰ	ਗ	—	ਮੰ ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨ	ਰ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੧੨. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਤਾ ਕਉ ਧਿਆਈਐ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਕੈ ਹਾਥਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਨਾਨਕ ਨਿਬਹੈ ਸਾਥਿ ॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩			
										ਪ	—	ਮੰ ਪ	ਮੱਗ
										ਰੇ	ऽ	ऽ	ਮਨ
ਪ	—	-ਪ	ਮੰ	—	ਗ	-ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ
ਤਾ	ऽ	ऽਕਉ	ਧਿਆ	ऽ	ऽ	ऽਈ	ਐ	ऽ	ऽ,	ਸ	ਭ	ਬਿ	ਧ
ਨ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ				
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਥ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਮੱਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	-ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—		
ਰਾ	ऽ	ऽਮ	ਨਾ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ऽ	ऽਚੀ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ		
												ਮੱ			
ਸਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੱਗ		
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਲਿ	ਖ	ਹੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਥ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਮਨ...		

(ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ

ਵਾਦੀ - ਰੁ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ	ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਇਹ ਰਾਗ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਰੁ, ਗ ਮੰ ਧ, ਨ ਧ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਪਕੜ—ਧ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਗ ਮੰ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਮਾਰਵਾ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਵ, ਮਾਲੋਆ, ਮਾਲਵਾ, ਮਾਲਵਿਕਾ ਤੇ ਮਾਲਵੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮਾਲਵ ਨੂੰ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਤਰੰਗਣੀ ਵਿਚ ਮਾਲਵ ਤੇ ਮਾਰੂ ਦੋ ਭਿੰਨ ਰਾਗ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਮਾਲਵ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਧੁ-ਰੁ' ਮਾਲਵ ਗੌੜ ਮੇਲ (ਭੈਰਉ ਠਾਟ) ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਨੂੰ 'ਨੁ-ਗ' ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਮਾਰਵਾ (ਮਾਲਵ) ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਸੀ। ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਤੋਂ ਇਹ 'ਰੁ ਮੰ ਧੁ' ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਰੁ ਮੰ ਧ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਰਵਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ, ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਇਕ ਜਨਕ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆ, ਸੋਹਨੀ, ਬੈਰਾੜੀ, ਜੇਤ, ਸਾਜਗਿਰੀ ਆਦਿ ਜੱਨਜ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ ਅਤੇ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਹੈ। ਕਈ ਧੈਵਤ ਵਾਦੀ ਤੇ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ।

ਮਾਰਵਾ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—(੧) ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। (੨) ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਭੀ ਇਕੋ ਹੈ। (੩) ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭੀ ਇਕੋ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਰਵਾ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਮਾਰਵਾ ਦਾ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਰੁ-ਧ' ਪੂਰੀਆ ਦਾ 'ਗ-ਨ' ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਦਾ ਧ-ਗ' ਸੁਰ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਪੂਰੀਆ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹਨ ਉੱਥੇ ਸੋਹਨੀ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰੀਆ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ, ਮਾਰਵਾ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ, ਮਾਰਵਾ ਦੀ ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚੰਚਲ ਤੇ ਮਧੁਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਭੀ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਮਾਰਵਾ (ਸ) ਨ਼ਧ਼—ਨ਼ਰੁ—ਗਮੰ ਗਰੁ, ਧ, ਮੰਗਰੁ, ਸ। ਪੂਰੀਆ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਨ਼ਰੁਗ, ਮੰਰੁਗ, ਮੰਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ।

ਸੋਹਨੀ—(ਸ) ਗ, ਮੰਧ, ਮੱਧਨ ਸੰਰੁਸੰ, ਨਧ ਨਧ, ਮੱਗਰੁਸ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਵਿਚ 'ਰੁ ਗ ਧ' ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ 'ਗ ਮੱ ਨ' ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਵਿਚ 'ਗ ਮੰ ਧ ਸੰ' ਸੁਰ ਪਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਰਵਾ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਨਿਖਾਦ' ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰਿਖਭ' ਸੁਰ ਵੱਕ੍ਰ ਕਰਕੇ ਲਾਈਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਖੜੇ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "ਧ, ਮੰਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ", ਇਹ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਇਸ ਦੇ ਜੀਵ ਭੂਤ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੰਧ, ਸੰ ਜਾਂ ਗ, ਮੰਧ ਮੰ ਸੰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਖਯਾਲ ਘਟ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਬੈਰਾੜੀ, ਸੋਹਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ, ਉਸਤਾਦ ਅਮੀਰ ਖਾਂ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਸ ਸ ਮੱ
੧. ਸ—ਨ਼ਰੁਨ਼ਧ਼—ਮੱ਼ ਧ਼ਸ—ਨ਼ਰੁ—ਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—ਸ—(ਸ) ਨ਼ਰੁਗਰੁ, ਗਮੱਧ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁ, ਸ—।

ਸ ਮੱ
੨. ਨ਼ਰੁਨ਼ਧ਼—ਮੱ਼ਧ਼ਨ਼ਰੁ—ਗਰੁਨ਼ਧ਼—ਮੱ਼ਧ਼ਸ—ਨ਼ਰੁਗਰੁ—ਗ ਰੁ—ਗਮੱਗਰੁ—ਗਮੱਧ—ਧਮੱਗਰੁ, ਗਮੱ ਗਰੁ—ਨ਼ਰੁਨ਼ਧ਼—ਮੱਧ਼ਨ਼ਰੁ—ਗਰੁਸ—।

ਮੱ ਧ
੩. ਨ਼ਰੁਗ ਰੁ—ਗਮੱਗਰੁਨ਼ਧ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਨ਼ਰੁ—ਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧ—ਮੱਧਮੱਗਰੁ—ਮੱਗਰੁ—ਧ, ਮੱਗਰੁ—ਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਮੱ਼ਧ਼ਨ਼ਰੁ—ਗਮੱਧ ਨਧਮੱ, ਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧ—ਨਧਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਗਮੱਧ—

ਨ ਧ
ਰੁੰਨਧ—ਮੱਧ, ਨਧਮੱਗਰੁਗਮੱਧ, ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—ਸ।

੪. (ਸ) ਨ਼ਰੁਗਮੱਧ—ਮੱਗ, ਮੱਧਮੱ, ਸੰ—ਨਰੁੰਨਧ—ਨਧਮੱਗ, ਮੱਧਸੰ—ਨਧਨਰੁੰ—ਨਧ, ਮੱਧਸੰ—ਸੰਨਰੁੰਨਧ—ਮੱਧਨਰੁੰਨਧ—ਨ, ਰੁੰਨਧਮੱ, ਗਮੱਧਮੱਗਰੁ—ਧ, ਮੱਗਰੁ—ਗਮੱਗਮੱਧ, ਨਧਮੱਗ, ਮੱਗ ਧਮੱਨਧ—ਮੱਗਰੁ, ਰੁਗਮੱਧਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨ, ਰੁੰਨਧਮੱਗ, ਧ - ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਧਰੁ—ਮੱਗਰ, ਰੁਗਰੁ, ਨ਼ਰੁਨ਼ਧ਼—ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਗਮੱ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨ, ਰੁੰਨਧ, ਨਧਮੱ, ਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ, ਸ—।

ਮੱ ਧ ਧ ਸੰ
੫. ਗ ਮੱਧਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—ਨਰੁੰਨਧ—ਮੱਧਮੱਸੰ—ਨਰੁੰ—ਗੰਰੁੰ—ਸੰ, ਨਧ, ਮੱਧਨਰੁੰਗੰਰੁੰ—ਸੰ, ਨਰੁੰਗੰ,

ਮੱ ਨ
ਰੁੰ—ਨਰੁੰਨਧ, ਮੱਧਨਰੁੰ—ਸੰ (ਸੰ) ਨ਼ਧ, ਰੁੰਨਧਮੱਗਰੁ—ਗਮੱਧਨਧ, ਸੰ—ਨਰੁੰ—ਨ, ਰੁੰਨਧਮੱਗਰੁ.

ਧ ਨ ਸੰ
ਰੁਗਮੱਧ, ਮੱ, ਧ ਨਰੁੰ—ਨਨ ਧਧ ਮੱਗਰੁ ਗਮੱਧਰੁ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧ—ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧ—ਮੱਗਰੁਗਮੱਰੁ—ਨ਼ਰੁਸ—।

ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਧਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਮੱਧਮੱ ਨਧਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਰੁੰਨਧਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਰੁੰਗੰਰੁੰਸੰ, ਨਧਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਰੁੰਗੰਮੱ, ਮੱਗੰਰੁੰਸੰਨਧਮੱਗਰੁਸ—।

 www.sikhbookclub.com

ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੩)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਅ ਬ ਮੈ	ਕ ਹਾ ऽ ਕ	ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਨ	ਧਮ' ਗਰੁ ਮ'ਗ ਰੁਸ
੨.	ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਗਰੁ, ਗਮ'	ਧਮ' ਗਰੁ, ਗਮ' ਧਨ	ਧਮ' ਗਰੁ, ਗਮ' ਧਨ	ਰੁਂਨ ਧਮ' ਗਰੁ ਸਸ
੩.	* . . . ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਨ ਨ,ਧ	. . . . ਨਨ, ਧਧ ਮ'ਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਧ ਮ',ਧ ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ	ਧਮ', ਧਧ ਮ'ਗ ਰੁਸ ਨਰੁਂ ਨਧ ਮ'ਗ ਰੁਸ
੪.	* . . . ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ਼,	. . . . ਮ'ਧ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਨ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਧ ਮ'ਗ, ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮ'ਂਮ'ਂ ਗਂਰੁਂ	ਰੁਗ ਮ'ਧ ਨਨ ਧਮ', ਸਂਨ ਧਮ' ਗਰੁ ਸਸ
੫.	* . . . ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਨਨ	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ ਧਮ' ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁਂਰੁਂ	ਗਰੁ ਸਸ ਮ'ਮ' ਗ,ਮ' ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਗਂਰੁਂ	ਮ'ਗ ਮ'ਮ' ਗਰੁ ਸਸ, ਸਂਨ ਧਮ' ਗਰੁ ਸਸ
੬.	ਗਗ ਰੁਸ, ਮ'ਮ' ਗਰੁ, ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ	ਧਧ ਮ'ਗ, ਨਨ ਧਮ', ਮ'ਗ, ਰੁਗ ਮ'ਧ ਨਨ	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਨ, ਧਮ' ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ'	ਮ'ਂਮ'ਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮ' ਧਧ ਮ'ਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ

ਅੰਤਰਾ

SIKHBOOKCLUB.COM

੧.	ਕ ਹੁ ਨਾ ऽ	ਨ ਕ ਧ ਹ	ਸਂਨ ਧਧ ਮ'ਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਸਂ
੨.	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ, ਨਨ ਧਮ',	ਧਧ ਮ'ਗ, ਮ'ਮ' ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ	ਗਮ'. ਗਮ' ਧ,ਮ' ਧਸਂ
੩.	. . . . ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧ਼ਮ' ਗਰੁ,	. . . . ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ, ਨਨ ਧਮ',	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ, ਗਮ' ਧਮ', ਧਧ ਮ'ਗ, ਮ'ਮ' ਗਰੁ,	ਧਨ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਗਂ ਮ'ਂਗਂ, ਗਗ ਰੁਸ, ਗਮ' ਧਸਂ
੪.	ਮ'ਂਮ'ਂ ਗਂਮ'ਂ ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ ਗਮ' ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਗ	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮ',	ਨਧ, ਨਨ ਧਨ ਧਮ', ਗਮ' ਧ,ਮ' ਧਨ, ਧਨ	ਧਧ ਮ'ਧ ਮ'ਗ, ਮ'ਮ' ਰੁਂ,ਰੁਂ ਗਂਮ'ਂ, ਗਂਰੁਂ ਸਂਸਂ
੫.	ਮ'ਂਮ'ਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਨ ਧਨ ਰੁਂਨ ਧਮ' ਗਰੁ,	ਧਧ ਮ'ਮ' ਗਗ ਰੁਰੁ ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮ'ਂਮ'ਂ	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ, ਗਮ' ਗਰੁ, ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮ' ਗਰੁ,	ਗਮ' ਧਮ' ਗਰੁ, ਗਮ' ਨ਼ਰੁ ਗਮ' ਧਨ ਰੁਂਸਂ
੬.	ਸਂਨ ਸਂਨ ਧਮ' ਗਮ', ਨਗਂ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਮ'ਂ ਗਂਰੁਂ,	ਧਮ' ਧਮ' ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁਮ' ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ'	ਸਮ' ਗਰੁ, ਗਧ ਮ'ਗ, ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮ'ਂਮ'ਂ ਗਂਰੁਂ	ਮ'ਨ ਧਮ', ਧਰੁਂ ਨਧ, ਸਂਨ ਧਮ' ਗਰੁ ਸਸ

੧. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਵੈ ਐਸੇ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਇਆ ॥
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਬਹੁੜਿ ਨ ਭਵਜਲਿ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਐਸਾ ਖੀਰੁ ਬਿਲੋਈਐ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੂਆ ਅਸਥਿਰੁ ਰਾਖਹੁ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਓਈਐ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਬਾਣਿ ਬਜਰ ਕਲ ਛੇਦੀ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪਦੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥
ਸਕਤਿ ਅੰਧੇਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਾ ਨਿਹਚਲੁ ਸਿਵ ਘਰਿ ਬਾਸਾ ॥੨॥
ਤਿਨਿ ਬਿਨੁ ਬਾਣੈ ਧਨਖੁ ਚਢਾਈਐ ਇਹੁ ਜਗੁ ਬੇਧਿਆ ਭਾਈ ॥
ਦਹਦਿਸ ਬੂਡੀ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਵੈ ਡੋਰਿ ਰਹੀ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੩॥
ਉਨਮਨਿ ਮਨੂਆ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਨਭਉ ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ						ਧ		ਧ				ਧ			
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ´	ਧ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ
ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਐ	ਸਾ	ਖੀ	ऽ	ਰ	ਬਿ	ਲੋ	ਈ	ਐ	ऽ
								ਧ਼							
ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮ਼´	ਮ਼´	ਧ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਮ	ਤ	ਮ	ਨੂ	ਆ	ऽ	ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ
ਸ															
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਇ	ਨ	ਬਿ	ਧ	ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਪੀ	ऽ	[illegible]	[illegible]	ਓ	ਈ	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮ´	—	ਗ	ਗ	ਮ´	ਮ´	ਧ	ਮ´ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਜੀ	ऽ	ਵ	ਤ	ਮ	ਰੈ	ऽ	ਮऽ	ਰੈ	ऽ	ਫੁ	ਨ	ਜੀ	ऽ	ਵੈ	ऽ
ਸੰ				ਸੰ											
ਨ	—	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ
ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਸੁੰ	ऽ	ਨ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ,
				ਧ											
ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਮ´	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅੰ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਹਿ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਜ	ਨ	ਰਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਨ਼	ਨ਼	ਰ̱	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	ਸ	ਸ	ਧ	ਮੱ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰ̱	ਸ
ਬ	ਹੁ	ੜ	ਨ	ਭ	ਵ	ਜ	ਲ	ਪਾ	S	S	S	ਇਆ	S	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਵਰਿ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰ ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥੧॥
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥ ਆਗੈ ਜਮ ਦਲੁ ਬਿਖਮੁ ਘਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾਧਨਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥੨॥
ਢਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
ਜਮ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥੩॥
ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਮਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੫)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਗ ਮੱ
															ਸਿ
				ਨ਼				ਧ਼							ਗ
ਗ	ਰ̱	—	ਨ਼	ਧ਼	—	ਧ਼	—	ਮੱ	ਧ਼	ਸ	ਨ਼	ਰ̱	ਸ	—	ਮੱ
ਰੀ	ਰਾ	S	ਮ	ਨਾ	S	ਮਾ	S	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	S	S	ਸਿ
				ਨ਼				ਧ਼							
ਗ	ਰ̱	—	ਨ਼	ਧ਼	—	ਧ਼	—	ਮੱ	ਧ਼	ਸ	ਨ਼	ਰ̱	—	—	—
ਰੀ	ਰਾ	S	ਮ	ਨਾ	S	ਮਾ	S	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	S	S	S
								ਧ							
ਸ	—	ਨ	—	ਰ̱	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰ̱	ਸ	—	
ਆ	S	ਗੈ	S	ਜ	ਮ	ਦ	ਲ	ਬਿ	ਖ	ਮ	ਘ	ਨਾ	S	S	

 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਧ											ਸਂ				
ਮ॑	ਮ॑	ਧ	ਮ॑ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਪੰS	S	ਚ	ਹ	ਮ	ਏ	S	ਕ	ਜ	ਨਾ	S	S	S
ਸਂ				ਰੁਂ											
ਨ	—	ਰੁਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮ॑	—	ਧ	ਧ	ਮ॑	—	ਗ	—
ਕਿਉ	S	ਰਾ	S	ਖਉ	S	ਘ	ਰ	ਬਾ	S	ਰ	ਮ	ਨਾ	S	S	S,
ਮ॑								ਮ॑							
ਗ	—	ਮ॑	ਰੁ	ਗ	ਮ॑	ਧ	—	ਧ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ
ਮਾ	S	ਰਹਿ	S	ਲੂ	S	ਟਹਿ	S	ਨੀ	S	ਤ	ਨੀ	S	ਝ	ਕਿ	ਸ
								ਧ							
ਸ	—	ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	
ਆ	S	ਗੈਂ	S	ਕ	ਰੀ	S	ਪੁ	ਕਾ	S	ਰ	ਜ	ਨਾ	S	S ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਬ ਮੈ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰੀ ਮਾਈ ॥
ਸਗਲ ਜਨਮੁ ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਖੋਇਆ ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹਿ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਲ ਫਾਸ ਜਬ ਗਰ ਮਹਿ ਮੇਲੀ ਤਿਹ ਸੁਧਿ ਸਭ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਬਿਨੁ ਯਾ ਸੰਕਟ ਮਹਿ ਕੋ ਅਬ ਹੋਤ ਸਹਾਈ ॥੧॥
ਜੋ ਸੰਪਤਿ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਯਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਕਬਹੂ ਨ ਗਾਈ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੦੦੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਮ॑							ਸ							
*	ਧ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਧ	—
*	ਅ	ਬ	ਮੈ	ਕ	ਹਾ	S	ਕ	ਰਉ	S	ਰੀ	S	ਮਾ	S	ਈ	S
ਮ॑															
ਧ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸ	ਗ	ਲ	ਜ	ਨ	ਮ	ਬਿ	ਖਿ	ਅ	ਨ	ਸਿਉ	S	ਖੋ	S	ਇਆ	S
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮ॑	ਧ	ਗ	ਮ॑	ਰੁ	ਗ
ਸਿ	ਮ	ਰਿਓ	S	ਨਾ	S	ਹਿ	ਕ	ਨ੍ਹਾ	S	S	S	ਈ	S	S	S

www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਾਲ—ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡੁ ਕਮਾਇਆ ॥ ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇਆ ॥
ਲਿਖੁ ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਈ ॥੧॥
ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ ॥ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਖਸਮੈ ਭਾਣਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਜਿ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ਘਰ ਛਡਣੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ ॥
ਕਿਛੁ ਖਾਜੈ ਕਿਛੁ ਧਰਿ ਜਾਈਐ ॥ ਜੇ ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਨੀਆ ਆਈਐ ॥੨॥
ਸਜੁ ਕਾਇਆ ਪਟੁ ਹਢਾਏ ॥ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਬਹੁਤੁ ਚਲਾਏ ॥
ਕਰਿ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਸੋਵੈ ॥ ਹਥੀ ਪਉਦੀ ਕਾਹੇ ਰੋਵੈ ॥੩॥
ਘਰ ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ਭਾਈ ॥ ਪਾਪ ਪਥਰ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਭਉ ਬੇੜੀ ਜੀਉ ਚੜਾਉ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕਾਹੂ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੯੮੯)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਧ							ਸ	ਧ					
ਮੱਧ	ਮੰ	ਗ	ਰ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਮੰ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਮੂS	ਰ	ਖ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ਹੇ	ਕ	ਰ	ਸਹਿ	ਮਾ	S	ਣਾ	S
							ਧ						
ਨ	ਰੁ	—	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਉ	ਠ	S	ਚ	ਲ	ਣਾ	S	ਖ	ਸ	ਮੈ	ਭਾ	S	ਣਾ	S

ਅੰਤਰਾ

ਗ													
ਮੱ	ਗ	—	ਮੰ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	ਸਂ	~ਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਮਿ	ਲ	S	ਮਾ	ਤ	ਪਿ	ਤਾS	ਪਿੰ	ਡ	Sਕ	ਮਾ	S	ਇਆ	S
ਨ													
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	—	ਨ	ਧ	~ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ
ਤਿ	ਨ	S	ਕ	ਰ	ਤੇ	S	ਲੇ	ਖ	Sਲਿ	ਖਾ	S	ਇਆ	S
ਨ													
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	—
ਲਿ	ਖੁ	S	ਦਾ	S	ਤ	S	ਜੋ	ਤ	ਵਡਿ	ਆ	S	ਈ	S
ਰੁ													
ਨ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਮੱਗ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	S	ਮਾ	S	ਇਆ	S	ਸੁਰ	ਤ	ਗ	ਵਾ	S	ਈ	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਅਤਿ ਭਾਰਾ ॥ ਮੋਹਿ ਸੇਵਕੁ ਬੇਚਾਰਾ ॥੧॥
ਮੋਹਨੁ ਲਾਲ ਮੇਰਾ ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ਮੋ ਕਉ ਦੇਹੁ ਦਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਗਲੇ ਮੈ ਦੇਖੇ ਜੋਈ ॥ ਬੀਜਉ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥੨॥
ਜੀਅਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ ਸਮਾਹੈ ॥ ਹੈ ਹੋਸੀ ਆਹੇ ॥੩॥
ਦਇਆ ਮੋਹਿ ਕੀਜੈ ਦੇਵਾ ॥ ਨਾਨਕ ਲਾਗੋ ਸੇਵਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਮੱ	ਧ	—	ਧ
ਮੋ	ऽ	ਹ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਲ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ
ਨ									
ਰੁਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਨ	ਧ	—
ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ
ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮੋ	ਕਉ	ਦੇ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ									
ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਮੇ	ਰਾ	ਠਾ	ਕੁਰ	ਅ	ऽ	ਤਿ	ਭਾ	ऽ	ਰਾ
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੋ	ਹਿ	ਸੇ	ਵ	ਕ	ਬੇ	ਚਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ

ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਫਲ ਜਨੰਮ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਲਿਵ, ਸਫਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ ਦਰਸੁ ਅਲੋਈਐ ॥
ਸਫਲ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਤਿ ਨਿਤ, ਜਿਹਬਾ ਸਫਲ ਗੁਨ ਨਿਧਿ ਗੁਨ ਗੋਈਐ ॥
ਸਫਲ ਹਸਤ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਨਾਮ, ਸਫਲ ਚਰਨ ਪਰਦਛਨਾ ਕੈ ਧੋਈਐ ॥
ਸੰਗਮ ਸਫਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਹਜ ਘਰਿ, ਹਿਰਦਾ ਸਫਲ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈ ਸਮੋਈਐ ॥੪੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਧ	—	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ਼	ਸ
ਸੰऽ	ਗ	ऽ	ਮ	ऽ	ਸ	ਫ	ਲ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਧ
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	—	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ਗ	ऽ	ਤ	ऽ	ਸ	ਹ	ਜ	ऽ	ਘ	ऽ	ਰ
ਨ	ਰੁ	—	ਗ	—	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਮ॑	ਧ	—	ਮ॑ਧ
ਹਿ	ਰ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ਫ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁਰ
ਨ਼	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	—	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮ	ਤ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਸ	ਮੋ	ऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ऽ
						ਅੰਤਰਾ					
ਮ॑	ਗ	—	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਸ	ਫ	ऽ	ਲ	ऽ	ਜ	ਨੰ	ऽ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ऽ
ਨ	ਰੁੰ	—	ਗੰ	—	ਮ॑	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਚ	ਰ	ऽ	ਨ	ऽ	ਸ	ਰ	ਨ	ऽ	ਲਿ	ऽ	ਵ
ਨ ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਧ	—
ਸ	ਫ	ऽ	ਲ	ऽ	ਦ੍ਰਿ	ऽ	ऽਸ਼	ਟ	ਗੁ	ਰ	ऽ
ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਦ	ਰ	ऽ	ਸ	ऽ	ਅ	ਲੋ	ऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ "ਨਿਰਜੁਰ ਨਿਰੂਪ ਹੋ" ਭੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੮. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਲ ਕੈ ਧਰਨਿ ਅਰੁ ਧਰਨਿ ਕੈ ਜੈਸੇ ਜਲੁ,
ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੈ ਪਰਸਪਰ ਸੰਗਮੁ ਸਮਾਰਿ ਹੈ॥
ਜੈਸੇ ਜਲ ਸੀਂਚ ਕੈ ਤਮਾਲਿ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਲੀਅਤ,
ਬੋਰਤ ਨ ਕਾਸਟਹਿ ਜ੍ਵਾਲਾ ਮੈ ਨ ਜਾਰਿ ਹੈ॥
ਲੋਸਟ ਕੈ ਜੜਿ ਗੜਿ ਬੋਹਿਥ ਬਨਾਈਅਤ,
ਲੋਸਟਹਿ ਸਾਗਰ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਪਾਰ ਹੈ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ, ਜਨ ਕੈ ਜਾਨੀਜੈ ਪ੍ਰਭੁ,
ਤਾਂ ਤੇ ਜਨ ਕੋ ਨ ਗੁਨ ਅਉਗੁਨ ਬੀਚਾਰਿ ਹੈ॥ ੩੯੧॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

www.sikhbookclub.com

'ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਧ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ॑
ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਜਾ	ਨੀ	ऽ	ਜੈ	ਜ	ਨ	ऽ
ਰੁੰ											
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜ	ਨ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਜਾ	ਨੀ	ऽ	ਜੈ	ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਮ॑	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	—
ਭਾ	ऽ	ਤੇ	ਜ	ਨ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ऽ
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅਉ	ਗੁ	ऽ	ਨ	ऽ	ਬੀ	ਚਾ	ऽ	ਰਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ						ਨ					
ਮ॑	ਮ॑	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਜ	ਲ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਧ	ਰ	ਨ	ऽ	ਅ	ਰ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਮ॑	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਧ	ਰ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਸੋ	ਜ	ਲ	ऽ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ਪ	ਰ	ਸ	ऽ	ਪ	ਰ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	—	ਗ	—	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਸੌ	ਕ	ऽ	ਮ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੇਠਾਂ 'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ਼					ਸ				
ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਧ਼	ਮ਼॑ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਪ੍ਰ	ਭੂ	ਕੈ	ऽ	ਜਾऽ	ਨੀ	ਜੈ	ਜ	ऽ	ਨ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਜ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ਜਾ	ਨੀ	ਜੈ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭੂ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਰੁੰ									
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ
ਤਾਂ	ਤੇ	ਜ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ਅਉ
ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਗੁ	ਨ	ऽ	ऽ	ਬੀ	ਚਾ	ਰਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ									
ਮੱ	ਰ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਜ	ਲ	ਕੈ	ऽ	ਧऽ	ਰ	ਨ	ਅ	ऽ	ਰ
ਸਂ					ਰੁੰ				
ਨ	ਨਨ	ਰੁੰ	—	—	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਧ
ਧ	ਰਨ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ਜੈ	ਸੇ	ਜ	ऽ	ਲ
ਧ									
ਮੱ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ਪ	ਰ	ਸ	ਪ	ऽ	ਰ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਸੰ	ਗ	ਮ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ਰਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ

ਵਾਦੀ—ਗ ਸੰਵਾਦੀ—ਨ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਵਜੇ ਰਾਤ ਤਕ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਨ-ਮ' ' ਤੇ ਗਮੱਧਗ, ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ, ਮ' ਧ ਨ ਰੁਂ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ, ਰੁਂ ਨ ਧਮ' ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਨ਼ ਰੁ ਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮ' ਰੁ ਗ, ਨ਼ ਰੁ, ਸ।

ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਬਾਰਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਚਮ, ਭਟਿਆਰ, ਲਲਿਤ (ਤੀਵਰ ਧੈਵਤ) ਵਿਭਾਸ, ਭੰਖਾਰ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਜੇਤ, ਮਾਲੀਗਉੜਾ, ਸਾਜਗਿਰੀ ਤੇ ਬੈਰਾੜੀ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ। ਸੰਧੀ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭੈਰਉ, ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਹਰ ਠਾਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਮਾਰਵਾ, ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੱਤ ਤੋਂ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤਕ) ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਨਿਸਬਤ ਮਾਰਵਾ ਦੇ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਧਿਕ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਖੜੇ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੀਂਡ ਆਦਿ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਠੋਰਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ ਮੀਂਡ, ਗਮਕ ਅਤੇ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਧਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਮਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਛੋਰ੍ਹ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਗੰਧਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਮੱਧਮ ਤਕ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਰਵਾ ਅਕਸਰ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆਂ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ ਅਕਸਰ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮ'ਗ, ਮ'ਧਗ, ਮ'ਧਨ, ਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਮੱਧਮ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲਖਣਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

 www.sikhbookclub.com

ਧ

ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਸਂ, ਨਰੁੰਸਂ, ਨ, ਰੁੰਨ ਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮੀਂਡ, ਗਮਕ ਤੇ ਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਲੰਬਿਤ ਤੇ ਮੱਧਯ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਕਸਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਸੋਹਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕ ਤਾਨਪੁਰੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਤੇ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜ ਤੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 'ਨ਼,ਸਂ ਸਂ,ਸ' ਇੰਜ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ਤਾਨਪੂਰੇ ਦੀ ਧੁਨੀ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਸ ਧ

੧. ਸ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਰੁਸ, ਨ਼ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੰ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਸ—ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼ਗ, ਮੱ਼ਧ਼ਰੁ—ਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ।

੨. ਸ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼, ਮੱ਼—ਧ਼ਨ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼—ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮੱ, ਧਗਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼—ਰੁਗ, ਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼ਗ, ਮੱ਼ਧ਼ਰੁ – ਸ—।

੩. ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ—ਮੱ, ਧਗਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ, ਨ (ਮੱ) ਧਗਮੱਗ,—ਨ਼—ਨ, ਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਧ ਗਮੱਗ, ਨਨਮੱਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਨ ਮੱਮੱਗ, ਨ਼—ਰੁਸ – ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਨ—ਮੱਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨ, ਮੱਧ ਗਮੱਗਨ਼—ਰੁਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼ਧ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨਧਨਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਸ।

੪. ਗਂ—ਮੱਧਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ—(ਸਂ) ਨਧਨ—ਮੱਧਨਰੁੰ—ਰੁੰਸਂ, ਨਧਨ—ਰੁੰਨ, ਮੱਧਸਂ—ਸਂ (ਸਂ) ਨਧਨ, ਧਨਮੱਧਗ; ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ—ਗਮੱਧਨ, ਮੱਧਮੱਗ, ਮੱਧਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ—ਨਸਂ, ਨਰੁੰਗਂ, ਨਰੁੰਸਂ, ਨਰੁੰਨ—ਮੱ—ਧਗ, ਮੱਗ, ਨਨਮੱ-ਗ, ਮੱਗ—ਨ਼ਰੁਸ, ਮੱਧਸਂ—ਨਸਂ, ਨਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਗਂ, ਮੱ ਰੁੰਗਂ, ਨਰੁੰਸਂ, ਨ—ਮੱਧਗ, ਮੱਰੁਗ ਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਸ—।

੫. ਗਮੱਨਮੱਧਸਂ—ਮੱਧਨ, (ਮੱ) ਗ, ਮੱਧਸਂ,, ਨਰੁੰਸਂ, ਨਰੁੰਗਂ, ਮੱਰੁੰਗਂ, ਨਸਂਨਰੁੰਨ—(ਮੱ) ਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨਨਧਨਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ—ਮੱਧਸਂ—ਨਰੁੰਸਂ, ਨਰੁੰਗਂ, ਮੱਗਂ, ਨਰੁੰਸਂ, ਗ—ਮੱ ਰੁੰਗਂ, ਨਰੁੰਸਂ, ਨਰੁੰਨ, ਮੱ—ਧਨ, (ਮੱ) ਗ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨਧਨਮੱਧਗਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਧ—ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਗਮੱਧਨਰੁੰਸਂ—ਨਰੁੰਨ, ਮੱਧਮੱਨ, (ਮੱ) ਗ, ਮੱਧਸਂ, ਨਰੁੰਗਂ, ਮੱ ਰੁੰਗਂ, ਨਰੁੰਗਂ, ਨਰੁੰਸਂ, ਸਂਸਂਨਨਧਧਮੱਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ—(ਮੱ) ਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਮੱਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਨਨਮੱਧਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਸਂ, ਨਮੱਧਗ ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਸਂ, ਰੁੰਸਂ ਨਧ ਨਮੱਧਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨ ਨਰੁੰ ਗਂਗਂ ਰੁੰਸਂ ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੱ ਗਮੱ ਧਗ ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱ ਧਨ, ਨਰੁੰਗਂਮੱ ਮੱਗਰੁੰਸਂ, ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱ ਧਨ ਨਰੁੰ ਗਂਰੁੰ ਸਂਨ ਧਨ ਧਮੱ ਗਮੱ ਧਗ,ਮੱਗ ਰੁਸ।

ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦ ੴ	੩	×	੨
੧.	ਸਾ ऽ ਜ ਨ	ਤੇ ऽ ਰੇ ऽ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ	ਨਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਰੁਗ ਮੰਧ	ਮੰਗ, ਮੰਧ ਨਰੁਂ ਨਨ	ਮੱਧ ਮੰਗ ਰੁਗ ਮੰਧ	ਗਮੱ ਧਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮੰ, ਗਮੰ	ਧ,ਮੰ ਧਨ, ਧਨ ਰੁਂ,ਨ	ਰੁਂਨ, ਧਨ ਧ,ਮੰ ਧਮੰ,	ਗਮੰ ਗ,ਰੁ ਗਰੁ ਸ
੪.	• • ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ	ਗ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਧਗ	ਮੰਗ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਧਨ	ਮੰਧ ਗਮੰ ਗ, ਨ਼ਰੁ
	ਗਮੰ ਧਨ ਰੁਂਨ ਧਨ	ਮੰਧ ਗਮੰ ਗ, ਨ਼ਰੁ	ਗਮੰ ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮੰਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	• ਨ਼ਰੁ ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ,	ਗਮੰ ਗਮੱ ਧਮੰ, ਧਨ	ਧਨ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਗਂ	ਮੰਗਂ, ਰੁਂਗਂ ਰੁਂ,ਨ ਰੁਂਨ
	ਧਨ ਧ,ਮੰ ਧਮੰ, ਗਮੰ	ਗ,ਰੁ ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਨ਼,ਧ	ਨ਼ਧ, ਮੱਧ ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ	ਨਰੁਂ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ
੬.	• • • •	• • ਮੰਮੰ ਗ,ਮੰ	ਮੰਗ, ਮੰਮੰ ਗਰੁ ਸ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ, ਨਨ
	ਧਮੱ ਗਰੁ ਸ, ਮੰਮੰ	ਗਂ,ਮੰਮੰਗਂ, ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸ,	ਨ਼ਧ ਨ਼ਨ਼ ਮੰਧ ਨ਼ਰੁ,
	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ, ਰੁਗ ਮੰਧ,	ਗਮੰ ਧਨ, ਮੰਧ ਨਰੁਂ	ਧਨ ਰੁਂਗਂ, ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਨਾ ऽ ਨ ਕ	ਸ ਰ ਣ ਤੂ	ਨਰੁਂ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਸਂ
੨.	ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ	ਨਧ ਮੰਧ ਨਰੁਂ ਨਧ	ਮੱਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਸਂ
੩.	• • • •	• • • •	ਮੰਮੱ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮੰ	ਗਰੁ ਸਨ਼ ਧਮੰ ਧਨ਼
	ਰੁਗ ਮੰਧ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਧ, ਮੰਧ ਨਰੁਂ	ਨਧ, ਮੱਧ ਨਨ ਮੰਗ	ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ
੪.	• • • •	• • • •	ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ,	ਨਨ ਧਮੰ, ਧਧ ਮੰਗ
	ਮੰਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਗ ਰੁਮੰ ਗਧ ਮੱਨ	ਧਰੁਂ ਨਗਂ ਰੁਂਮੰ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੰ ਗਮੰ ਧਸਂ
੫.	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਗਂ ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ,	ਨਰੁਂ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਨ,	ਧਨ ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ,	ਮੰਧ ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੰ
	ਗਮੰ ਗਮੰ ਧਧ ਮੰਗ,	ਰੁਗ ਰੁਗ ਮੰਮੰ ਗਰੁ	ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਧਨ ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸ
੬.	• • • •	• • • •	• ਰੁਸ ਨ਼ਰੁ ਸ,	ਸਮੰ ਗਮੰ ਰੁ, ਰੁਧ
	ਮੰਧ ਗ, ਗਨ ਧਨ	ਮੰ, ਮੰਸਂ ਨਰੁ ਸਂ,	ਸਂਨ ਧਨ ਮੰ, ਮੱਧ	ਮੰਧ ਗ, ਗਮੰ ਗਮੰ
	ਰੁ, ਰੁਸ ਨ਼ਰੁ ਸ	ਨ਼ਰੁ ਰੁਗ ਗਮੰ ਮੰਧ	ਧਨ ਨਰੁਂ ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾ ਸਦ ਧੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥੧॥

(ਸਲੋਕ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੧੮, ੯੯੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਰ										ਸ					
ਮ'	—	ਗ	ਗਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
ਸਾ	ऽ	ਜ	ਨऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਚ	ਰ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ				ਨ਼				ਸ							
ਮ'	—	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਹੋ	ऽ	ਇ	ਰ	ਹਾ	ऽ	ਸ	ਦ	ਧੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ								ਨ			
ਮ'	—	ਗ	ਗ	ਮ'	ਮ'	ਧ	ਮ'ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਣਿ	ਤੁऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸੰ				ਧ											
ਨ	-ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ'	ਧ	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੇ	ऽऽ	ਖਉ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਹ	ਜੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੀਨੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ਦਿਵਾਨੇ ਦੀਨੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ॥
ਪੇਟੁ ਭਰਿਓ ਪਸੂਆ ਜਿਉ ਸੋਇਓ ਮਨੁਖੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਬਹੁ ਨਹੀ ਕੀਨੀ ਰਚਿਓ ਧੰਧੈ ਝੂਠ ॥
ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਊਠਿ ॥੧॥
ਆਪਸ ਕਉ ਦੀਰਘੁ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰਨ ਕਉ ਲਗਮਾਤ ॥
ਮਨਸਾ ਬਾਚਾ ਕਰਮਨਾ ਮੈ ਦੇਖੇ ਦੋਜਕ ਜਾਤ ॥੨॥
ਕਾਮੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਚਾਤੁਰੀ ਬਾਜੀਗਰ ਬੇਕਾਮ ॥
ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਕਬਹੂ ਨ ਸਿਮਰਿਓ ਰਾਮੁ ॥੩॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਚੇਤੈ ਨਹੀ ਮੂਰਖੁ ਮੁਗਧੁ ਗਵਾਰੁ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਜਾਨਿਓ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਗ							ਧ਼		ਧ਼					
—	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
*	ਦੀ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰਿਓ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਦਿ	ਵਾ	ऽ	ਨੇ	ऽ

				ਸ											
ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦੀ	ऽ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰਿਓ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,

ਸ								ਧ							
ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ́	ਮ́	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	—	ਗ	—
ਪੇ	ऽ	ਟ	ਭ	ਰਿਓ	ऽ	ਪ	ਸੂ	ਆ	ऽ	ਜਿਉ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਇਓ	ऽ

ਮ́				ਧ											
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਰੁ	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਨੁ	ਖ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਿਓ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮ́	—	ਗ	ਗ	ਮ́	ਮ́	ਧ	ਮ́ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਸਾ	ऽ	ਧ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ਕ	ਬऽ	ਹੂ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਕੀ	ऽ	ਨੀ	ऽ

												ਧ			
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ́	—	ਧ	ਨ	ਮ́	—	ਗ	—
ਰ	ਚਿ	ਓ	ऽ	ਧੰ	ऽ	ਧੈ	ऽ	ਝੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਠ	ऽ

				ਧ								ਸ			
ਮ́	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ́	ਗ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—
ਸੁਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਸੂ	ऽ	ਕ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਇ	ਸ	ਜਿ	ਵੈ	ऽ	ऽ

ਨ਼								ਧ							
ਸ	ਸ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਮ́	—	ਮ́ਧ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਭ	ਟ	ਕ	ਤ	ਚਾ	ऽ	ਲਿਓ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਠ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ*)

www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਖੁਲਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥
ਸ੍ਰਮੁ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮਾ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥੧॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥
ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨਿਵਾਰੇ ਨਿਵਰੇ ਸਗਲ ਬੈਰਾਈ ॥
ਸਦ ਹਜੂਰਿ ਹਾਜਰੁ ਹੈ ਨਾਜਰੁ ਕਤਹਿ ਨ ਭਇਓ ਦੂਰਾਈ ॥੨॥
ਸੁਖ ਸੀਤਲ ਸਰਧਾ ਸਭ ਪੂਰੀ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ॥
ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਕੀਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥੩॥
ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸਗਲ ਭੈ ਖੋਏ ਗੋਬਿਦ ਚਰਨ ਓਟਾਈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ				ਨ਼				ਸ		ਸ					
ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅ	ਬ	ਮੋ	ਹਿ	ਜੀ	ऽ	ਵ	ਨ	ਪ	ਦ	ਵੀ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਈ	ऽ
				ਧ਼											
ਨ਼	ਰੁ	ਨ਼	ਧ਼	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱਧ	ਗ	ਮੱ	ਗ	—
ਚੀ	ऽ	ਤ	ਆ	ਇਓ	ऽ	ਮ	ਨ	ਪੁ	ਰ	ਖ	ਬਿऽ	ਧਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਮੱ				ਧ											
ਨ	—	ਧ	ਨ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਸ	ਰ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ				ਨ							
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਖੁ	ਲਿ	ਆ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ऽ	ਭ	ਈ	ਠਾ	ऽ	ਕੁ	ਰ
								ਨ				ਧ			
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ
ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
								ਧ							
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸ	ਮ	ਥਾ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

								ਮੰ							
ਸ	ਸਂ	ਨ	ਨਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਕ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਿ	ਟ	ਗ	ਈऽ	ਸ	ਗ	ਲੀ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਹੋਤ ਦੇਖੇ ਖੇਹ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਲਾਸ ਬਨਿਤਾ ਤੂਟਤੇ ਏ ਨੇਹ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਮਨ ਨਾਮੁ ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹ ॥
ਜਲਤ ਨਾਹੀ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਸੂਖੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਦੇਹ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬਿਰਖ ਛਾਇਆ ਜੈਸੇ ਬਿਨਸਤ ਪਵਨ ਝੂਲਤ ਮੇਹ ॥
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਨਾਨਕ ਤੇਰੈ ਕਾਮਿ ਆਵਤ ਏਹ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਗ
															ਮੰ
															ਮੇ
	ਰੁ			ਨ਼											
ਗ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਰੇ	ਮ	ऽ	ਨ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਤ	ਨਿ	ਤ	ਲੇ	ਹ	ऽ,	ऽ
ਧ਼															
ਮੱ਼	ਕ਼	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਕ	ਗ	ਮੰ	—	ਗ	ਕ
ਜ	ਲ	ऽ	ਤ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਅ	ਗ	ऽ	ਨਿ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ
								ਮੰ							ਗ
ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਮੰ	ਧ	ਮੱ	ਕ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮੰ
ਸੂ	ऽ	ऽ	ਖ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਦੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੇ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ		ਧ		ਨ											
ਕ	—	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਜਿ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਵਿ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਧ		ਧ				ਧ			
ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਨ	—	ਮੰ	—	ਕ	—
ਸੇ	ऽ	ਹੋ	ਤ	ਦੇ	ऽ	ਖੇ	ऽ	ਖੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	-ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੁ	ऽ	ਤ	ऽ	ਮਿ	ऽऽ	ਤ੍ਰ	ਬਿ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਸ	ਬ	ਨਿ	ਤਾ	ऽ
								ਧ		ਧ					ਗ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧਨ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਮੱ	ਨ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮੱ
ਤੂ	ऽ	ऽ	ਟ	ਭੋऽ	ऽ	ਏ	ऽ	ਨੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੋ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਆਉ ਜੀ ਤੂ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਾਵਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੁਧੁ ਆਵਤ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਹਰਿ ਜਸੁ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਗਾਵਨਾ ॥੧॥
ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹਿਰਦੈ ਵਾਸੈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਿਟਾਵਨਾ ॥੨॥
ਭਗਤ ਦਇਆ ਤੇ ਬੁਧਿ ਪਰਗਾਸੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਖ ਤਜਾਵਣਾ ॥੩॥
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਪੁਨੀਤਾ ਪੁਨਰਪਿ ਗਰਭਿ ਨ ਪਾਵਨਾ ॥੪॥
ਨਉਨਿਧਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ਜੋ ਤੁਮਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵਨਾ ॥੫॥
ਸੰਤ ਬਿਨਾ ਮੈ ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ ਅਵਰ ਨ ਸੂਝੈ ਜਾਵਨਾ ॥੬॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਕਉ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ਸੰਤਾ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵਨਾ ॥੭॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਚਲਤੁ ਦਿਖਾਇਆ ਮਨ ਮਧੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਵਨਾ ॥੮॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਨ਼
															ਸ
															ਆ
				ਸ				ਸ							
ਸ	ਨ਼	—	ਧ਼	ਨ਼	—	—	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਉ	ਜੀ	ऽ	ਤੂ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਉ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੈ;	ऽ
ਨ਼															ਨ਼
ਮੱ਼	ਗ਼	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ,	ਅ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮੰ	ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਮੰ	ਧ	ਮੰਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਤੁ	ਧ	ਆ	ऽ	ਵ	ਤ	ਮੇ	ਰਾऽ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਹऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ
ਨ				ਸਂ				ਧ				ਧ			
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	—	ਨ	ਨ	ਮੱ	—	ਗ	—
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਤੁ	ਮ	ਸੰ	ਗ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੰ	ਤ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ਸੈ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	੨ ਸ
ਦੂ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਮਿ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ,	ਅ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਾਲ–ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰੁ ਰੇ ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਗਲ ਭੈ ਭੰਜਨ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਪਰੁ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਜਾਸ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤਾ ਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀਐ ਮੋ ਧਰੁ ਰੇ ॥
ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਜਗਤਿ ਮੈ ਹਰਿ ਕੋ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਕਸਮਲ ਸਭੁ ਹਰੁ ਰੇ ॥੧॥
ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਗਾਇ ਕਰੁਨਾਮੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੈ ਪਾਰਿ ਉਤਰੁ ਰੇ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×			०			×			०		
ਸ	ਨ਼										
ਨ਼	ਮੱ਼	-ਧ਼	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨ਼ਰੁ	ਗ	-ਮੰ	ਗਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਰ	ऽਅ	ਚੇ	ਤ	ऽਪਾ	ऽਪ	ਤੇ	ऽऽ	ਡਰ	ਰੇ	ऽ
ਗ	ਗ	-ਗ	ਮੱਧ	ਮੰਗ	-ਗ	ਮੰਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦੀ	ਨ	ऽਦ	ਇਆ	ਲऽ	ऽਸ	ਗਲ	ऽ	ਭੈ	ਭੰ	ਜ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ	ਨਰੁਂ	ਨ	—	ਧਮੰ	ਨਨ	ਧਮੱ	ਗ	ਮੰਗ	ਰੁਸ	—
ਸਰ	ਨ	ऽਤਾ	ਹਿ	ऽ	ਤੁਮ	ਪਰ	ਰੇऽ	ऽ	ਪਰ	ਰੇऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ			ਧ								
ਮੰ	ਗ	-ਗ	ਮੱ	ਮੱ	-ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਰੁਂ	ਸੰ	ਸੰ
ਬੇ	ਦ	ऽਪ੍ਰ	ਰਾ	ਨ	ऽਜਾ	ऽ	ਸ਼	ਗੁਨ	ਗਾ	ਵ	ਤ
ਨਰੁਂ	ਗੰ	ਰੁਂ	ਸੰ	ਸੰ	-ਸੰ	ਨ	-ਰੁਂ	ਨਧ	ਨਧ	ਮੰਗ	ਰੁਸ
ਤਾऽ	ਕੌ	ऽ	ਨਾ	ਮ	ऽਹੀ	ਔ	ऽऽ	ਮੌऽ	ਧਰऽ	ਰੇऽ	ऽऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਕਿੰਚਤ ਕਟਾਛ ਦਿਬਿ ਦੇਹ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੁਇ
ਦਿਬਿ ਜੋਤਿ ਕੋ ਧਿਆਨ ਦਿਬਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਬਿਬੇਕ ਟੇਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਇ ਗੁਰਮਤਿ,
ਅਨਹਦ ਗੰਮਿ ਉਨਮਨੀ ਕੇ ਮਤਾਂਤ ਕੈ ॥
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਰਨੀ ਕੈ ਉਪਜਤ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ,
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਨਿਜ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਕੈ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਪਟ ਮਧੁਪ ਗਤਿ,
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਮਧੁ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਸਤਿ ਕੈ ॥੪੩॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਮੰ	ਗ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ऽ	ਦ	ਲ	ऽ
		ਧ਼							
ਨ਼	ਨ਼	ਮੰ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੰ	ਪ	ਟ	ਮ	ਧੁ	ਪ	ऽ	ਗ	ਤਿ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ
ਸ	ਹ	ਜ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਧਿ	ਮ	ਧੁ	ऽ
ਮੱ									
ਨ	ਨ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪਾ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਸ	ऽ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਕਿੰ	ਚ	ਤ	ਕ	ਟਾ	ऽ	ਛ	ਦਿ	ਬਿ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਦੇ	ਹ	ਦਿ	ਬ	ਦ੍ਰਿ	ऽਬ	ਟਿ	ਹੁ	ਇ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	—	ਗ
ਦਿ	ਬਿ	ਜੋ	ਤ	ਕੰ	ऽ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ਨ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਦਿ	ਬਿ	ਦ੍ਰਿ	ऽਬ	ਟਾ	ऽ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਰਨ ਸਰਦ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਕਹੈ,
ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਥਰ ਬੈਸੰਤਰ ਕੀ ਊਕ ਹੈ ॥
ਅਗਨਿ ਅਗਨ ਤਨ ਮਧਜ ਚਿਨਗਾਰੀ ਛਾਡੇ,
ਬਿਰਹ ਉਸਾਸ ਮਾਨੋ ਫੰਨਗ ਕੀ ਫੂਕ ਹੈ ॥
ਪਰਸਤ ਪਾਵਕ ਪਖਾਨ ਫੂਟਿ ਟੂਟਿ ਜਾਤ,
ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਬਰਜਨ ਹੋਇ ਦੋਇ ਟੂਕ ਹੈ ॥
ਪੀਅ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਭਾਰੀ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਭਏ,
ਜਨਮ ਲਜਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਚਿਤ ਚੂਕ ਹੈ ॥੫੭੩॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ											
ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ
ਪੀ	ਅ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਸਿ	ਧਾ	ऽ	ਰੇ	ਭਾ	ऽ	ਰੀ
						ਧ					
ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਨ਼	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਸ	—	ਸ
ਜੀ	ਵ	ऽ	ਨ	ऽ	ਮ	ਰ	ਨ	ऽ	ਭ	ऽ	ਏ,
ਸ											
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ
ਜ	ਨ	ऽ	ਮ	ऽ	ਲ	ਜਾ	ऽ	ਯੋ	ਪ੍ਰੇ	ऽ	ਮ

ਮ´						ਮ´					
ਨ	—	ਧ	ਮ´	—	ਗ	ਧ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੈ	ς	ਮ	ਚਿ	ς	ਤ	ਚੂ	ς	ਕ	ਹੈ	ς	ς

ਅੰਤਰਾ

ਮ´			ਧ								
ਗ	ਗ	—	ਮ´	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—
ਅ	ਗ	ς	ਨ	ς	ਅ	ਗ	ਨ	ς	ਤ	ਨ	ς
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਧ	ਮ´	—	ਗ
ਮ	ਧਜ	ς	ਚਿ	ਨ	ς	ਗਾ	ς	ਰੀ	ਛਾ	ς	ਡੇ
			ਧ								
ਮ´	ਨ	—	ਮ´	—	ਧ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਰ	ς	ਹ	ς	ੳੁ	ਸ਼ਾ	ς	ਸ	ਮਾ	ς	ਨੈ
ਨ਼	—	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਮ´	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਫੇਂ	ς	ς	ਨ	ਗ	ਕੀ	ਛੂ	ς	ਕ	ਹੈ	ς	ς

—ਕਬਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੈ ਸਚੁ ਖੰਡ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥
ਦਰਸ ਧਿਆਨ ਸਰਗੁਨ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ,
ਪੂਜਾ ਫੂਲ ਫਲ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਹੈ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰ ਚਾਰ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥
ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦਾਇਕ ਭਗਤਿ ਭਾਇ,
ਕਾਮ ਨਿਹਕਾਮ ਧਾਮ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ ॥੧੨੫॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ ਭਾ: ਗੁ: ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਗ
ਸ	ਰ	ਬ	ς	ਨਿ	ਧਾ	ਨ	ਦਾ	ς	ਨ

www.sikhbookclub.com

	ਗ								
ਮ'	ਰੁ	ਗ	ਮ'ਧ	ਮ'ਗ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਦਾ	ਇ	ਕ	ऽऽ	ਭऽ	ਗ	ਤਿऽ	ਭਾ	ऽ	ਇ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਕਾ	ਮ	ਨਿ	ਹ	ऽ	ਕਾ	ਮ	ਧਾ	ऽ	ਮ
ਨ	ਧ	ਨ	ਮ'	ਮ'ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	ਰ	ਨ	ऽ	ਪੂऽ	ਗਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ		ਧ							
ਮ'	ਗ	ਮ'	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸ	ਹ	ਜ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ਧਿ	ਸ਼ਾ	ऽ	ਧ
ਨ					ਧ		ਧ		
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮ'	ਧਨ	ਮ'	—	ਗ
ਸੰ	ਗ	ਤ	ऽ	ਮੈ	ਸ	ਚऽ	ਖੰ	ऽ	ਡ
ਮ'	ਰੁ	ਗ	—	ਮ'	ਨ	ਧਨ	ਧਮ'	ਗਰੁ	ਸ
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ऽ	ਰ	ਪੂ	ਰऽ	ਨऽ	ऽऽ	ऽ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱਧ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਗੰ	ऽ	ਨਿऽ	ਵਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—'ਝਪਤਾਲ' ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਨੂੰ ੭ ਨੰਬਰ 'ਸੂਲਫਾਕ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪੂਛਤ ਪਥਿਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗਿ ਨ ਧਾਰੈ ਪਗਿ,
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸੇ ਜਾਈਐ ॥
ਪੂਛਤ ਹੈ ਬੈਦ ਖਾਤ ਔਖਧਿ ਨ ਸੰਜਮ ਸੈ,
ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ, ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਮਾਈਐ ॥
ਪੂਛਤਿ ਸੁਹਾਗਨਿ,ਹੈ ਕਰਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੈ,
ਰਿਦੈ ਬਿਭਚਾਰ ਕਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ ॥
ਗਾਏ ਸੁਨੈ ਆਂਖੈ ਮੀਚੈ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮ ਪਦੁ,
ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਗਹਿ ਜੌ ਲੌ ਨ ਕਮਾਈਐ ॥੪੩੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		0		2		0		3		4	
				ਧ਼		ਧ਼	ਧ਼				
ਸਨ਼	ਸ	ਨ਼ਧ਼	ਨ਼	ਮੱ	ਗੁ	ਮੱ	ਸ	—	ਸਨ਼	ਰੁ	ਸ
ਪੂS	ਛ	SS	ਤ	S	ਪ	ਬਿ	ਕ	S	ਤਿਹ	S	S
ਸ											
ਨ਼	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਮਾ	S	S	ਰ	ਗ	ਨ	ਧਾ	ਰੈ	S	ਪ	S	ਗ
						ਧ					
ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਗ
ਪ੍ਰੀ	S	S	ਤ	ਮ	ਕੈ	ਢੇS	S	ਸ	ਕੈ	S	ਸੋ
ਧ			ਧ			ਮੱ					
ਮੱ	ਨ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਬਾ	S	S	ਤ	ਨ	ਸੇ	ਜਾ	S	ਈ	ਐ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਧ			ਧ	ਧ							
ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਸਂ	ਸ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਪੂ	ਛ	S	ਤ	S	ਹੈ	ਬੈ	S	ਦ	ਖਾ	S	ਤ
ਨ						ਸਂ			ਧ		
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਗ
ਐ	ਖ	S	ਹਿ	S	ਨ	ਸੈ	ਜ	ਮ	ਸੈ	S	S
ਧ		ਧ									
ਮੱ	ਨ	ਮੱ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਕੈ	S	ਸੇ	ਮਿS	S	ਟੈ	ਰੰ	S	ਗ	ਸੁ	S	ਖ
ਸਂ				ਧ		ਗ					
ਨ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਧਨ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸ	ਹS	S	ਜਨ	S	ਸ	ਮਾ	S	ਈ	ਐ	S	S

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ਼									ਗ		
ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	—	ਗ
ਪੂ	ਛ	S	ਤਿ	S	ਸੁ	ਹਾ	ਗ	S	ਨਿ	S	ਹੈ
				ਧ		ਗ					
ਮੱ	ਧ	ਨ	ਧਨ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਕ	ਰ	S	ਮS	S	ਦੂ	ਹਾ	ਗ	S	ਨਿ	S	ਕੈ

ਨ਼			ਧ਼	ਧ਼		ਧ਼					
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਮ਼'	ਗ਼	ਮ਼'	ਧ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਰਿ	ਦੈ	ऽ	ਬਿ	ऽ	ਭ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਕ	ऽ	ਤ
ਸ					ਧ	ਧ					
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਨ	ਨ	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸਿ	ਹ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਬੁ	ਲਾ	ऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ऽ

ਅਭੋਗ

ਧ		ਧ									
ਮ'	ਗ	ਮ'	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਕ਼ਾ	ऽ	ਏ	ਸੁ	ऽ	ਨੈ	ਆਂ	ऽ	ਖੇ	ਮੀ	ऽ	ਰੈ
ਨ						ਸੰ			ਧ		
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਨਰੁੰ	ਨ	ਮ'	—	ਗ
ਪਾ	ਈਐ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ	ਰ	ਮऽ	ऽ	ਪ	ऽ	ਦ
ਨ						ਗੰ			ਰੁੰ		
ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਮ'	—	ਗੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ
ਕ਼ੁ	ਰ	ऽ	ਉ	ऽ	ਪ	ਦੇ	ऽ	ਸ	ਗਹਿ	ऽ	ऽ
ਸੰ			ਧ								
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਮ'	—	ਗ	ਮੱਧ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜੋ	ਲੋ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਮਾऽ	ऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਜਿਸ ਧੁਰਪਦ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੰਚਾਰੀ-ਅਭੋਗ ਦੋਵੇਂ ਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਧੁਰਪਦ ਦੀ ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛੇ ਨੰ: ੮ ਦੀ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ।

(ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ

ਵਾਦੀ—ਧ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਗ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਧ —ਗ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਗ, ਮੱ ਧ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਰੁਂਸਂਨ ਧ, ਗ, ਮੱ ਧ ਮੱ ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸਂ, ਨਧ, ਨਧ, ਗ, ਮੱ ਧ ਨ ਸਂ ਰੁਂ ਸਂ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਜੈਸਾ ਨਾਮ ਹੈ ਵੈਸਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਧੁਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਖੜਜ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਵਿਚ ਤਾਰ ਖੜਜ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਾਰੰਬਾਰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸੋਹਨੀ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਦੀ ਇਸ ਦਾ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ ਜਾਂ ਓੜਵ-ਖਾਡਵ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਮ-ਮਾਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਖਾਡਵ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :—

੧. ਜਿਹੜੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਮਲ (ਸ਼ੁੱਧ) ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।
੨. ਜਿਹੜੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।
੩. ਜਿਹੜੇ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਵਾਲਾ ਸੋਹਨੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਸੋਹਨੀ, ਇਹ ਇਕੋ ਜਾਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਪਰ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀਆ-ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ, ਮਾਰਵਾ-ਮੱਧ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜੇ ਸਵੇਰੇ ਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੋਹਨੀ ਅਤੇ

 www.sikhbookclub.com

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆ। ਜਿਵੇਂ ਭੂਪਾਲੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ਕਾਰ, ਸਹਾਨਾ ਤੇ ਸੁਘੜਈ, ਟੋਡੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਐਸੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਤਰ ਅੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਕ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਜਿਵੇਂ "ਸ ਨ਼ਧ਼, ਮੱਧ਼ਨ਼ ਸ, ਧ਼ਨ਼ਸਰੁਰੁਸ, ਸ ਗ, ਮੱਗਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੋਹਨੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ 'ਮੱਧ' ਤੇ 'ਤਾਰ' ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਸ ਗ, ਮੱਧ ਨਸਂ, ਸਂਰੁਂਸਂਰੁਂਸਂ, ਨਧ, ਨਧ, ਗ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂਸਂ, ਸਂਗਂ, ਰੁਂਸਂ, ਨਧ, ਗ, ਮਂਧ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂਸਂ" ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚੰਚਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਨਹੀਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਮੱਧ ਤੇ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਦੇ ਛੋਟੇ ਖਯਾਲ, ਠੁਮਰੀ, ਦਾਦਰਾ, ਗ਼ਜ਼ਲ ਆਦਿ ਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਉਸਤਾਦ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਠੁਮਰੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮੱ ਨ ਧ ਨ ਧ ਧ ਗ ਮੱ
੧. ਸ, ਨ਼ਸ, ਗ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ), (ਸਂ)—ਨਧ, ਮੱ ਧ, ਨ, ਨ—ਧ ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਗ—ਮੱਧ, ਮੱਧਨ
ਨ
ਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਨਧ, ਨਧਗ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨਧਮੱਗ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—।

ਨ ਰੁਂ ਧ ਨ ਧ ਰੁਂ
੨. ਗਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਨ ਸਂਨਧ, ਮੱ ਧ ਨ—ਨਨਧਨ ਸਂਨਧਮੱਗ, ਧਗ, ਨਧਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱ—ਗ,
ਗ ਧ ਸਂ ਨ ਸਂ
ਮੱਗਰੁਸ—ਸਗਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਮੱ ਧਸਂ—ਨਸਂ, ਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ) ਨਸਂਰੁਂ ਰੁਂਸਂਨਸਂਧਨ, ਮੱਧਨਸਂ ਧਨ
ਰੁਂ ਗ
ਸਂਨਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗ, ਮੱਧ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—।

ਨ ਨ ਰੁਂ
੩. ਨਸਂਰੁਂਨ (ਸਂ)—ਨਧਮੱ ਧਸਂ, (ਸਂ)—ਨਧ, ਮੱਧਨਸਂ, ਧਨ ਸਂਨਧ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਨਧ, ਨਧ—
ਨ ਮੱ ਨ
ਨਮੱ, ਧਗ, ਗਮਧਨਸਂਨਧਮੱਗ. ਮੱਮੱਗਰੁਸ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨ, ਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਗ, ਗਮੱਧਨਸਂਰੁਂ ਧਸਂ—
ਮੱ ਗ
ਨਧ, ਧਮੱ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਮੱਧਨਸਂ, ਸਂਰੁਂਸਂਰੁਂਨਸਂਨਧ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗਮੱਧ,
ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—।

www.sikhbookclub.com

ਨ ਧ ਨ
੪. ਸੰਨ ਨਧਮੱਧਨਸੰ—ਰੁੰ (ਸੰ), ਮੱਧਨਸੰ, ਧਸੰ—ਮੱ, ਮੱਧਨਸੰਰੁੰ, ਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧਨਧ, ਨਮੱਧਗ, ਮੱ ਧਸੰ—

ਮੱ
ਸੰਰੁੰਸੰਰੁੰ ਨਸੰਨਧ, ਨ, ਗ ਮੱਧਨਸੰਰੁੰਧਸੰ—ਮੱਧਮੱਧਨਸੰਰੁੰਸੰਰੁੰਨਸੰ, ਰੁੰਰੁੰਸੰਨ (ਸੰ) ਨਧਨ—ਨਨਧਨ
ਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨ, ਮੱਧਨਸੰ, ਧਨਸੰਰੁੰ (ਸੰ)—ਸੰਗੰ, ਰੁੰਸੰ, ਨਧ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਰੁੰਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧ

ਰੁੰ ਗੰ
ਮੱਧਨਸੰ—ਨਧਨ ਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰ, ਮੱ ਗੰਰੁੰਸੰ ।

ਧ ਮੱ ਗ ਨ
੫. ਸੰਨ ਨਧ, ਧਮੱ, ਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਰੁੰਨਸੰ ਸੰਰੁੰਨਮੱਧਨਮੱਧਨਸੰਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਨਧ, ਮੱ ਧਸੰ—ਧਨਸੰਗੰ,

ਗ
ਗੰਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧਨ—ਧਨਸੰਰੁੰਨਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰ, ਮੱ ਗੰਰੁੰਸੰ—ਧਨਸੰਗੰਮੱ, ਗੰਰੁੰਸੰ—

ਗ
ਗੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—(ਸੰ) ਨਧ, ਮੱਧਨਸੰਨਧ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੱਧਨਸੰਗੰਰੁੰਸੰ—

ਧ ਨ ਨ
ਨਸੰਨਧ ਮੱ ਧ (ਸੰ)— ।

ਨ਼ਸਗਰੁਸ ਨ਼ਸਗਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਮੱਧਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਸਗਮੱਧਨਧਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਸਗਮੱਧਨਸੰਨ ਧਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਮੱਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੱ ਗਰੁਸ — ਨ਼ਸਗਮੱਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨਧਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਸਗਮੱ ਧਨ ਸੰਗੰ ਮੱ ਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨ ਧਮੱਗਰੁਸ— ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸੋਹਨੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੪)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਇ ਸ ऽ ਮ	ਨ ਕਉ ऽ ਬ	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਧਨ ਸੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	· · · ·	ਗਮੱ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੱਗ ਮੱਧ ਨਸੰ	ਨਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਧਧ ਮੱਧ	ਨਨ ਧऽ ਸੰਰੁੰ ਸੰਰੁੰ	ਨਸੰ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੱਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	· · · · ਗਮੱ ਧਨ, ਮੱਧ ਨਸੰ,	· · · · ਧਨ ਸੰਗੰ, ਮੱਗੰ ਰੁੰਸੰ,	· · · · ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਰੁੰਸੰ ਨਧ,	ਨ਼ਸ ਗਮੱ, ਸਗ ਮੱਧ, ਗਮੱ ਧਗ ਮੱਗ ਰੁਸ
੫.	ਗਗ ਰੁਰੁ, ਮੱਮੱ ਗਗ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ	ਧਧ ਮੱਮੱ, ਨਨ ਧਧ, ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਸੰਸੰ ਨਨ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਧਨ ਸੰਗੰ	ਗੰਗੰ ਰੁੰਰੁੰ ਮੱਮੱ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੬.	· · · · ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ ਧਧ ਗੰਰੁੰ, ਨਸੰ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ,	· · · · ਮੱਗ, ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੱ, ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧ, ਮੱਧ	· · · · ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧ, ਨਸੰ ਨਨ ਧਮੱ, ਗਮੱ ਧਧ	ਨ਼ਸ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਗਗ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਗੰ ਮੱਮੱ ਮੱਗ, ਰੁਗ ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਇ ਹੁ ਮ ਨ	ਛੂ ਟਾ ਗੁ ਰ	ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ	ਧਸੰ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਮੰ	ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ	ਨ਼ਸ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰ
੩.	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਰੁੰ	ਸੰਰੂੰ ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਨ	ਧਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸ,	ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰ
੪.	• • • • ਮੱਗ, ਰੁਗ ਮੱਗ ਰੁਸ,	• • • • ਨ਼ਸ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਗੰ	ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਮੰਧ ਮੰਮੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੰ	ਨਨ ਧਮੰ, ਗਮੱ ਧਧ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰ
੫.	• • • • ਰੁਗ, ਨ਼ਸ ਰੁ,ਧੁ ਨ਼ਸ,	• • • • ਸਗ ਗਮੰ ਮੱਧ ਧਨ	ਨਸੰ ਰੁੰ,ਧ ਨਸੰ, ਮੰਧ ਨਸੰ ਸੰਗੰ ਗੰਮੰ ਗੰਰੁੰ	ਨ,ਗ ਮੱਧ, ਰੁਗ ਮੰ,ਸ ਸੰਨ ਧਮੰ ਧਨ ਸੰ
੬.	ਗੰਮੇਂ ਰੁੰਗੰ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਰੁੰ ਸੰਗੰ ਰੁੰਮੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰ, ਇਹੁ ਮ ਨ	ਧਨ ਮੰਧ ਗਮੰ ਰੁਗ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਮੰ ਧਨ ਛੂ ਟਾ ਗੁ ਰ	ਸਰੁ ਨ਼ਸ; ਨਰੁ ਸਗ ਸੰ ਸ, ਗਮੰ ਧਨ ਲੀਆ...	ਰੁਮੰ ਗਧ ਮੱਨ ਧਸੰ ਸੰ ਸ, ਗਮੰ ਧਨ

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ ਗ੍ਰਿਹੁ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ॥ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ ਬਿਖੈ ਜੰਜਾਲੁ ॥
ਇਸਟ ਮੀਤ ਜਾਣੁ ਸਭ ਛਲੈ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥੧॥
ਰਾਮਨਾਮ ਗੁਣ ਗਾਇ ਲੇ ਮੀਤਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਤੇਰੀ ਲਾਜ ਰਹੈ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਮੁ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸਗਲ ਨਿਰਾਰਥ ਕਾਮ ॥ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਾਟੀ ਦਾਮ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਾਪਿ ਮਨ ਸੁਖਾ ॥ ਈਹਾ ਊਹਾ ਤੇਰੋ ਊਜਲ ਮੁਖਾ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਾਕੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ॥ ਕਿਨਹੀ ਨ ਕੀਏ ਕਾਜ ਮਾਇਆ ਪੂਰੇ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਤਾ ਕੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ॥੩॥
ਹਰਿ ਭਗਤਨ ਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥ ਸੰਤੀ ਜੀਤਾ ਜਨਮ ਅਪਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਸੰਤੁ ਕਰੇ ਸੋਈ ਪਰਵਾਣ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਾ ਕੈ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥

(ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੮੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਨ					ਧ		ਨ							
—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਮੱ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ऽ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ऽ	ਇ	ਲੇ	ਮੀ	ऽ	ਤਾ	ऽ
	ਮੱ							ਮੱ							
—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਲਾ	ਜ	ਜ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ
ऽ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਜ	ਮ	ਕ	ਛ	ਨ	ਕ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ
	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਗ੍ਰਿ	ਹੁ	ਰਾ	ਜ	ਮਾ	ऽ	ਲ	ऽ
ਧ	ਨ	ਰੁੰ	ਮੱ	ਗੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ऽ,	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਬਿ	ਖੈ	ऽ	ਜੰ	ਜਾ	ऽ	ਲ	ऽ
—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਇ	ऽਸ	ਟ	ਮੀ	ऽ	ਤ	ਜਾ	ऽ	ਣ	ਸ	ਭ	ਛ	ਲੈ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਐ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਸੈ	ਚ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਲੋਕੁ ॥ ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾਂ ਸਦ ਧੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥੧॥
(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੮੯-੫੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਧ		ਨ		ਨ			
ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਸਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਚ	ਰ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸੰ								ਮੱ							
ਨ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਹੋ	ऽ	ਇ	ਰ	ਹਾਂ	ऽ	ਸ	ਦ	ਧੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ				ਨ				ਨ			
ਮ॑	—	ਗ	ਗ	ਮ॑	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁ	ਸਂ	—
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਣ	ਤੂ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਮ॑							
ਗਂ	ਮ॑	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	—	ਮ॑	ਗ	ਮ॑ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੇ	ऽ	ਖਉ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਹ	ਜੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ਰ	ऽ

੩. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਤੈਂਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ॥
ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ ॥੧॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੬੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਧ	
														ਮ॑	ਧ
														ਤੈਂ	ਡੀ
ਸਂ				ਸਂ				ਨ						ਧ	
ਨ	ਸਂ	-ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਧਨ	ਸਂਨ	ਮ॑	ਧ
ਬੰ	ਦ	ऽਸ	ਮੈ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ऽ	ਨ	ਡਿ	ऽ	ऽ	ਠਾऽ	ऽऽ	ਤੈਂ	ਡੀ
ਸਂ				ਸਂ				ਨ				ਧ			
ਨ	ਸਂ	-ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਧ	—
ਬੰ	ਦ	ऽਸ	ਮੈ	ਕ	ऽ	ਇ	ऽ	ਨ	ਡਿ	ऽ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਰੁਂ													ਧ	
—	ਗਂ	—	ਮ॑	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਧ
ऽ	ਤੂ	ऽ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਮ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਣਾ	ऽ,	ਤੈਂ	ਡੀ

ਅੰਤਰਾ

	ਗ			ਧ				ਸਂ				ਸਂ			
	ਮ॑	ਗ	ਗ	ਮ॑	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
	ਘੋ	ਲ	ਘੁ	ਮਾ	ਈ	ਤਿ	ਸ	ਮਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਵਿ	ਚੋ	ऽ	ਲੇ	ऽ
—	ਗਂ	ਗਂ	ਮ॑	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਧਨ	ਸਂਨ		
ऽ	ਜੇ	ਮਿ	ਲ	ਕੰ	ऽ	ਤ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਣਾऽ	ऽऽ	ਤੈਂਡੀ...	

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤਿਨ ਬਸੰਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇ ॥੧॥
ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਬਸੰਤ ਕੀ ਲਗੈ ਨ ਸੋਇ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੈ ਦੋਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਂਧਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ ਮਾਇਆ ਮੂਠਾ ਸਦਾ ਬਿਲਲਾਇ ॥੨॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਛੂਟੈ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ॥ ਜਮਕਾਲ ਕੀ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਨ ਫੇਟੈ ॥੩॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਛੂਟਾ ਗੁਰਿ ਲੀਆ ਛਡਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥੪॥
(ਬਸੰਤੁ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
ਗ															
ਮ́	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	(ਸਂ)	—	—	—	ਨਸਂ	ਰੁੰਸਂ	ਨ	ਧ
ਇ	ਸੁ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਬ	ਸੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤऽ	ऽऽ	ਕੀ	ऽ,
ਮ́	ਗ	—	ਮ́	ਨ	ਧ	—	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਨ	ਸੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ															
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁੰ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨ	ਜ	ਲਿ	ਆ	ऽ	ਦੂ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਦੋ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਧ				ਨ				ਸਂ			
ਮ́	ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	ਮ́	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁੰ	ਸਂ	—
ਤਿ	ਨ	ਬ	ਸੰ	ऽ	ਤ	ਜੋ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ऽ	ਇ	ऽ
												ਨ			
ਨ	ਰੁੰ	ਮ́	ਗਂ	—	ਰੁੰ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਪੂ	ऽ	ਰੈ	ਭਾ	ऽ	ਗ	ਹ	ਰਿ	ਭ	ਗ	ਤ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਇ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਲੋੜੀਦੜਾ ਸਾਜਨੁ ਮੇਰਾ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ਨੀਕੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤਿਸਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਦੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਬਿਸਰੈ ਨ ਕਾਹੂ ਬੇਰਾ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥੧॥
ਥਾਨਿ ਥਨੰਤਰਿ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥
ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਪਾਵੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਫੇਰਾ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

×				२				੦				੩			
											ਧ				
											ਮ॑	—	ਧ	—	ਨ
											ਸਾ	ऽ	ਜ	ऽ	ਨ
ਸਂ											ਧ				
ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	—	ਮ॑	—	ਧ	—	ਨ
ਮੇ	ਰਾ	ऽ	ਲੋਂ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਸਾ	ऽ	ਜ	ऽ	ਨ
ਸਂ											ਮ॑		ਮ		
ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	—	ਧ	—	ਗ	—	ਮ॑
ਮੇ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਘ	ਰ	ਘ	ਰ	ऽ	ਮੰ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ
						ਨ									
ਧ	—	—	—	—	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ॑	—	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ
ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ऽ
ਨ਼											ਧ				
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਮ॑	ਮ॑	ਧ	—	ਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ऽ	ਤਿ	ਸਹਿ	ऽ	ऽ	ਬ
ਸਂ															
ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	—					
ਸੇ	ਰਾ	ऽ	ਲੋਂ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾਜਨ...				

ਅੰਤਰਾ

						ਗ ਮੱ	—	ਗ	—	ਗ	ਧ ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੇਂ
						ਸੂ	ऽ	ਖ	ऽ	ਅ	ਰਾ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੇਂ
ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਢੂ	ऽ	ਖ	ऽ	ਅ	ਬਾ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ
ਨ ਸਂ	—	—	ਨ	ਧ	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਨ
ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਿ	ਸ	ਰੇ	ऽ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਹੂ	ऽ	ऽ
ਸ ਰੇਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	—					
ਬੋ	ਰਾ	ऽ	ਲੋ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾਜਨ ..				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੰਡਿਤ ਜਨ ਮਾਤੇ ਪੜਿ ਪੁਰਾਨ ॥ ਜੋਗੀ ਮਾਤੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਾਤੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ਤਪਸੀ ਮਾਤੇ ਤਪ ਕੈ ਭੇਵ ॥੧॥
ਸਭ ਮਦ ਮਾਤੇ ਕੋਊ ਨ ਜਾਗ ॥ ਸੰਗ ਹੀ ਚੋਰ ਘਰੁ ਮੁਸਨ ਲਾਗ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾਗੈ ਸੁਕਦੇਉ ਅਰੁ ਅਕੂਰੁ ॥ ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੈ ਧਰਿ ਲੰਕੂਰੁ ॥
ਸੰਕਰੁ ਜਾਗੈ ਚਰਨ ਸੇਵ ॥ ਕਲਿ ਜਾਗੇ ਨਾਮਾ ਜੈਦੇਉ ॥੨॥
ਜਾਗਤ ਸੋਵਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ॥
ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ ਅਧਿਕ ਕਾਮ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਜਿ ਰਾਮਨਾਮ ॥੩॥
(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	—	—
ਸ	ਭ	ਮ	ਦ	ਮਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ ਮੱ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	—	—
ਕੋ	ऽ	ਊ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੇਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	—	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ
ਸੰ	ऽ	ਗ	ਹੀ	ਚੋ	ऽ	ਰ	ऽ	ਘ	ਰ

www.sikhbookclub.com

ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੂ	ऽ	ਸ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਪੰ	ਡਿਤ	ਜ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	—	—	—
ਪ	ऽ	ੜ	ਪੁ	ਰਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ
ਜੋ	ऽ	ਗ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬਰਥਾ ਵੰਤੈ ਬੈਦ ਰੂਪ, ਜਾਚਿਕ ਦਾਤਾਰ ਗਤਿ,
ਗਾਹਕੈ ਬਿਪਾਰੀ ਹੋਇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪੂਤ ਕਉ ॥
ਨਾਰਿ ਭਰਤਾਰਿ ਬਿਧਿ, ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਰੂਪ,
ਸੁਜਨ ਕੁਟੰਬ ਸਖਾ, ਭਾਇ ਚਾਇ ਸੂਤ ਕਉ ॥
ਲੋਗਨ ਮੈ ਲੋਗਾਚਾਰ, ਬੇਦ ਕੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ,
ਗਿਆਨ ਗੁਰ ਏਕੰਕਾਰ, ਅਵਧੂਤ ਅਵਧੂਤ ਕਉ ॥
ਬਿਰਲੋ ਬਿਬੇਕੀ ਜਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤ,
ਮਿਲਤ ਸਲਿਲ ਗਤਿ, ਸਰਬੰਗ ਭੂਤ ਕਉ ॥੧੧੪॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		0		੨		0		੩		੪	
ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—
ਬਿ	ਰ	ਲੋ	ऽ	ऽ	ਬਿ	ਬੇ	ऽ	ਕੀ	ਜ	ਨ	ऽ
ਨ ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ਪ	ਰ	ऽ	ਉ	ऽ	ਪ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੇ	ऽ	ਤ,

www.sikhbookclub.com

ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	਽	ਤ	਽	ਸ	ਲਿ	ਲ	਽	ਗ	ਤਿ	਽
ਸ	ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	—
ਸ	ਰ	਽	ਬੰ	਽	ਗ	ਭੂ	਽	ਤ	ਕਉ	਽	਽

ਅੰਤਰਾ

			ਧ			ਨ					
ਮੱਗ	—	ਗ	ਮੱ,	—	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਬਜ	਽	ਬਾ	ਵੰ	਽	ਡੈ	ਬੈ	਽	ਦ	ਤੂ	਽	ਪ
ਸਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ਜਾ	ਚਿ	਽	ਕ	਽	ਦਾ	ਤਾ	਽	ਰ	ਗ	ਤਿ	਽
ਸਂ											
ਨ	—	ਰੇਂ	ਗੋਂ	—	ਮੱ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਗਾ	਽	ਹ	ਕੈ	਽	ਬਿ	ਪਾ	਽	ਰੀ	ਹੋ	਽	ਇ
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	—
ਮਾ	ਭਾ	਽	ਪਿ	ਤਾ	਽	ਪੂ	਽	ਤ	ਕਉ	਽	਽

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

੮. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਰਮ ਪਿਆਲਾ ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
ਧਿਆਨੀ ਚੰਦ ਚਕੋਰਗਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਰਸਾਈ ॥
ਘਨਹਰ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੋਰ ਜਿਉ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਲ ਪਾਈ ॥
ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਰਸਿ ਸੁਖ ਸੰਪੁਟ ਹੁਇ ਭਵਰੁ ਸਮਾਈ ॥
ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਵਿਚਿ ਮੀਨ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਲਿ ਨ ਖੋਜ ਖੁਜਾਈ ॥
ਅਪਿਉ ਪੀਅਣੁ ਨਿਝਰ ਝਰਣ ਅਜਰੁ ਜਰਣ ਨ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈ ॥
ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਉਲੰਘਿ ਕੈ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਾਈ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥੮॥

(ਵਾਰਾਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ਨੰ: ੧੧)

ਅਸਥਾਈ

X	੨				੦			੩			
	ਮੱ						ਸਂ				
	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੇਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
	ਵਾ	਽	ਹਿ	ਗੁ	ਰੂ	਽	਽	਽	਽	਽	਽

							ਮ'						
—	—	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	ਮ'	ਨ	ਧ	—	—	—
S	S	S	ਵ	ਡੀ	ਵ	ਡਿ	ਆ	S	S	ਈ	S	S	S
ਮ'	ਗ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੇਂ	ਮ'ਂ	ਗਂ	—	ਰੇਂ	ਸੰ	—	—	—
S	S	S,	ਵਾ	S	ਹਿ	ਗੁ	ਰੂ	S	S	S	S	S	S
—	—	—	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੇ	ਸ	—	—	—
S	S	S	ਵ	ਡੀ	ਵ	ਡਿ	ਆ	S	S	ਈ	S	S	S

— — —
S S S...

ਅੰਤਰਾ

			ਮ'						ਸੰ	ਨ			
			ਗ	ਗ	ਮ'	ਧ	ਨ	—	ਰੇਂ	ਸੰ	—	—	—
			ਪ	ਰ	ਮ	ਪਿ	ਆ	S	S	ਲਾ	S	S	S
—	—	—	ਸੰ	—	—	ਰੇਂ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
S	S	S	ਸਾ	S	S	ਧ	ਸੰ	S	S	ਗ	S	S	S
ਮ'	ਗ	—	ਗਂ	ਗਂ	ਮ'ਂ	ਮ'ਂ	ਗਂ	ਮ'ਂ	ਗਂ	ਰੇਂ	—	ਸੰ	—
S	S	S	ਸ	ਬ	ਦ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	S	S	S	S	S
—	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੇਂ	ਸੰ	—
S	S	ਅਨ	ਹ	ਦ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	S	S	ਈ	S	S	S

— — —
S S S ਵਾਹਿਗੁਰੂ... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੈ ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ ॥ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਯਾ ਤੇ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸ ॥ ਸਭ ਹੀ ਪਰਿ ਡਾਰੀ ਇਹ ਫਾਸ ॥੧॥
ਜਿਹਿ ਜਿਹਿ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰਿ ॥ ਤੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਉਤਰੇ ਪਾਰਿ ॥੨॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਾਇ ॥ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਰਹੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥੩॥
(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮ'											
ਗ	—	ਮ'	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਰੇਂ	—	ਸੰ
ਪਾ	S	S	ਪੀ	S	S	ਹੀ	S	S	ਐ	S	ਮੈ

www.sikhbookclub.com

ਨ						ਨ					
ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	—	ਧ
ਕਾ	S	S	ਮ	S	ਥ	ਸਾ	S	SS	ਇ	S	S
ਨ											
ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮ	ਨ	S	ਥੰ	S	S	ਚ	ਲ	S	ਯਾ	S	ਡੇ
ਸੰ			ਧ								
ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	ਧ	ਮੰਗ
ਗ	S	S	ਹਿਓ	S	Sਨ	ਜਾS	S	SS	ਇ	S	SS

ਅੰਤਰਾ

ਗ			ਧ								
ਮੰ	ਗ	—	ਮੰ	—	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਜੋ	S	ੑ	ਗੀ	S	S	ਜੰ	S	SS	ਗ	S	ਮ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਅ	ਰ	S	ਸੰ	S	S	ਨਿਆ	S	S	ਸ	S	S
ਨ											
ਧ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਭ	S	ਹੀ	S	S	ਪ	ਰ	S	S	S	ਭਾ
						ਨ					
ਨ	—	ਧ	ਨ	ਸੰਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	ਧ	ਮੰਗ
ਰੀ	S	S	ਇ	ਹS	S	ਭਾ	S	SS	ਸ	S	SS

ਨੋਟ :—ਧੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਠਾਅ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਦੀ ਲਯ-ਵੰਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਸਮ (ਗੁਰ) ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਧੁਰਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨੰ: ੬ ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਚੀਰ ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸੋਹਨੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ

ਵਾਦੀ—ਗ	ਠਾਟ – ਕਲਿਆਨ	ਸਮਾਂ (ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ) ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਘੱਟ ਲਗਦਾ ਹੈ ।

ਆਰੋਹ – ਸ ਗ, ਮੰ ਧ, ਨਮੰ ਧ ਸਂ ।

ਨ
ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਧ, ਮੰ ਗ, ਸ ।

ਨ ਨ ਨ
ਪਕੜ—ਸਂ ਧ, ਮੰ ਧ ਸਂ, ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ, ਸ ।

ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਸਭੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਪੱਧਤੀ ਵਿਚ ਭਰਤ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਰਮੁੱਖ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਿੰਡੋਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਵੇਂ-- ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਸ੍ਵਰ ਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ, ਚਤੁਰ ਦੰਡੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕਾ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੇਲ (ਕਾਫੀ ਠਾਟ) ਜਾਂ ਭੈਰਵੀ ਮੇਲ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਲਕੌਂਸ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ 'ਰਾਗ ਵਿਵੋਧ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਹਿੰਡੋਲ ਨੂੰ 'ਬਸੰਤ ਮੇਲ' ਦਾ ਰਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਰੇ-ਪਾ' ਵਰਜਿਤ ਭੈਰਉ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਇੰਜ ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਸਰੂਪ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਿੰਡੋਲ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਲ ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜੋ 'ਧਾ-ਗਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ 'ਗਾ-ਧਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ ਗਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸਾਡੇ 'ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ' ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਜਾਂ ਗਾਉਣ ਸਮਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਡੋਲ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਪਰਿਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਸੰ-ਧ ਤੇ ਨ-ਮੰ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਵੱਕ੍ਰ ਤੇ ਘਟ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ, ਗ, ਮੰ ਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ, ਮਾਰਗ ਹਿੰਡੋਲ (ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਡੋਲ)

 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸ ਗ, ਮੰ ਧ, ਮੰ ਧ ਸਂ, ਸਂਨ, ਰੁਂਨਧ, ਮੱਗ, ਪ–ਗ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ ਗ, ਮੰ ਧ, ਮੰ ਧ ਸਂ, ਸਂ ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ ਸ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਡੋਲ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਧੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ —ਧ਼, ਧ਼ਸ—ਸ —ਧ਼, ਮ਼ੰਧ਼ਸ—ਸਗ—ਮੰਮੱਗ, ਮੱਗ– ਸ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ— ਸ, ਧਮੰਧ਼ਸ—
ਸ —ਗ —ਸ, ਸਗ—ਮੰਗ, ਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ।

੨. ਸਗਮੰਧ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਧਮੱਗਮੱਗ—ਸ, ਸਧ, ਧਧ ਮੰ ਧ, ਮੰਗ, ਮੱਗ—ਸ, ਸਗਮੰਧ— ਧਮੱਗ
ਮੱਗ—ਸ, ਗਮੰਧਮੱਗਮੰਗ, ਮੰ ਧ, ਮੱਗ —ਸ, ਧ਼—ਮ਼ੰਧ਼ਸ—ਗ —ਸ।

੩. ਸਗਮੰਧ, ਨਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮੰਧ—ਧਮੱਗ, ਸਗ ਮੰਧਸਂ —ਧ, ਮੰਗਮੱਗ—ਸ, ਸਗ, ਮੱਧਸਂ,
ਸਂ—ਧ, ਧਮੰ—ਗਮੱਗ —ਸ, ਮੰਧਸਂ—ਧਮੰ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਗਮੰ ਧ, ਧ, ਸਂ, ਗ— ਮੰਧਸਂ,
ਸਂਸਂ—ਧ, ਮੰਧਸਂ, ਮੰਨਧਮੰਗ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੱਗ —ਸ, ਸਗ—ਮੱਗ —ਸ, ਗਮੰਧ —ਮੰਧਮੰਗ— ਸ,
ਸਗਮੰਗਮੰਧਮੱਗਮੰਧਸਂ —ਧ, ਧ, ਸਂ—ਧ —ਮੱਗ —ਸ —।

੪. ਸਗਮੰਧਸਂ—ਮੰਧਸਂ—(ਸਂ) ਧ, ਧ, ਧ, ਮੰਧ, ਮੰਗ, ਮੰਧਸਂ—ਸਂ ਧ—ਮੰ ਧਸਂ—ਮੰਧਸਂ—ਸਂਗਂ—
ਸਂ, (ਸਂ) ਧ, ਮੰਧਨਮੰਧਸਂ —ਧਮੰਧਸਂ —ਗਂ —ਸਂ—ਧ, ਮੰਧਨਮੰਧਸਂ —ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂ—ਸਂ, ਮੰਧਨਧ
ਮੰਗ, ਨਮੱਧਸਂ —ਧਮੰਧਸਂ —ਸਂਸਂਗਂ—ਸਂ, (ਸਂ) ਧ—ਮੱਧਸਂ— ਗਮੰਧਮੰਧ਼ਸਂ—ਧ—ਧ—ਸਂ, ਮੱਧਸਂ,
ਗਮੰਧਸਂ, ਸਗਮੰਧਸਂ—ਸਸ— ਗਗ ਮੰਮੰ ਧਧ ਸਂ —ਸਂ ਧ, ਗਮੱਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ—।

੫. ਸਗਮੰਧਨਮੰਧਸਂ—ਗਗਮੱਧਸਂ—ਸਂਗਂ —ਮੰਗਂਮੰਗਂ —ਸਂ, ਧ, ਧਸਂ—ਸਂਗਂਮੰਗਂ—ਸਂ, ਸਂ, ਧ, ਮੱ,
ਗਮੱਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂਗਂਸਂ, ਸਂਗਂ—ਸਂ, ਸ—ਸਗਮੱਧਨਮੱਧਸਂ—ਧਮੰਗਮੱਧਸਂ—ਮੰਧਸਂ, ਸਂਸਂਧਸਂ

 www.sikhbookclub.com

ਸੰਧਮੰਧਸੰ—ਧਮੰਗਮੰਨਧਮੰਧਸੰ—ਗੰ—ਸੰ, ਸੰਗੰਮੰ ਗੰ—ਸੰ, ਸੰਸੰਧਮੰਗਮੰਧਸੰ—ਸੰਧਸੰ—ਮੰਮੰਗਮੰਧਸੰ
ਸੰ
—ਧਮੰਗਮੰਧਸੰ—ਮੰਧਸੰ, ਗੰ—ਸੰਧ—ਧਸੰ—ਨਧਮੰਧਸੰ— ।

ਸਗਸ, ਸਗਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਸੰਸੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਸੰਗੰਸੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਸ, ਗਮੰਗ, ਮੰਧਮੰ, ਧਨਧ, ਸੰਗੰਸੰ, ਗੰਮੰ ਗੰ, ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ ਮੰਮੰ ਗਗ ਸ— ।

ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਸਾ	ਧੇ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਤ	ਨ	ऽ	ਸਗ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
੨.	.	.	.	.	ਸਗ	ਮੰਧ	ਨਧ	ਮੰਧ	ਸੰਧ	ਸੰਗੰ	ਸੰਨ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
੩.	ਸਗ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਗਮੰ	ਗਸ
੪.	. ਮੰਗੰ	. ਸੰਧ	. ਨਮੰ	. ਧਮੰ	. ਗਮੰ	. ਧਧ	. ਮੰਧ	. ਸੰਸੰ	ਸਗ ਨਧ	ਮੰਗ ਮੰਧ	ਮੰਧ ਮੰਧ	ਮੰਧ ਗਮੰ	ਸੰਧ ਧਮੰ	ਨਮੰ ਗਮੰ	ਧਸੰ ਗਮੰ	ਗੰਗੰ ਗਸ
੫.	. ਸੰਸੰ	. ਧਮੰ	. ਗਸ,	. ਮੰਧ	. ਸੰਸੰ	. ਧਮੰ	. ਗਮੰ	. ਧਸੰ	ਸਸ ਗੰਗੰ	ਗਮੰ ਸੰਧ	ਗਸ, ਸੰਸੰ	ਗਮੰ ਧਮੰ	ਧਧ ਧਧ	ਮੰਗ ਮੰਗ	ਸਸ, ਮੰਮੰ	ਮੰਧ ਗਸ
੬.	. ਗਗ ਧਧ	. ਮੰਮੰ ਮੰਮੰ	. ਗਗ ਗਗ	. ਸਸ, ਸਸ,	. ਸਸ ਸਸ	. ਗਗ ਗਗ	. ਮੰਮੰ ਮੰਮੰ	. ਧਧ ਧਧ	ਸਸ ਮੰਮੰ ਸੰਸੰ	ਧ,ਨ ਗਗ ਗੰਗੰ	ਮੰਧ ਸਸ, ਸੰਸੰ	ਸਸ, ਸਸ ਧ,ਧ	ਸਸ ਗਗ ਧਮੰ,	ਗਗ ਮੰਮੰ ਮੰਮੰ	ਸਸ, ਧਧ ਗ,ਗ	ਸਸ ਸੰਸੰ ਗਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ	ਹੁ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਭ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਸ	ਗਮੰ	ਧਨ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ
੨.		.	.	.	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮੰ	ਗਸ,	ਸਗ	ਸ,ਗ	ਮੰਗ,	ਮੰਧ	ਮੰ,ਧ	ਸੰ–
੩.	ਧਧ	ਮੰਧ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਸੰਸੰ	ਧਸੰ	ਸੰਧ	ਮੰਧ	ਗੰਗੰ	ਸੰਗੰ	ਗੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ
੪.	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮੰ	ਗਸ	ਸਗ	ਮੰਧ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਨਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ
੫.	ਸੰਸੰ ਮੰਮੰ	ਧ,ਸੰ ਗੰ,ਮੰ	ਸੰਧ, ਮੰਗੰ	ਮੰਧ ਸੰਸੰ	ਸੰਸੰ ਧਮੰ	ਧਮੰ ਗਮੰ	ਗਮੰ ਗਸ,	ਗਸ, ਸਗ	ਗੰਗੰ ਮੰਧ	ਸੰ,ਗੰ ਸੰ–	ਗੰਸੰ ਸਗ	ਧਮੰ ਮੰਧ	ਗਮੰ ਸੰ–,	ਧਮੰ ਸਗ	ਗਮੰ ਮੰਧ	ਗਸ ਸੰ–,
੬.	ਸੰਨ ਮੰਮੰ	ਧਮੰ ਗੰਸੰ	ਧਨ ਨਧ	ਧਮੰ ਮੰਧ	ਗਮੰ ਗਮੰ	ਧਮੰ ਧਮੰ	ਗਮੰ ਗਮੰ	ਗਸ ਗਸ	ਗੰਗੰ ਸਗ	ਸੰਨ ਸ–	ਸੰਨ ਗਮੰ	ਧਨ ਗ–,	ਧਮੰ ਮਧ	ਧਮੰ ਮੰ–,	ਗਮੰ ਨਧ	ਗਸ ਸੰ–

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਉ ॥
ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਸਾਚੋ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਇਹੁ ਜਗੁ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖ ਕਹਾ ਐਡਾਨੋ ॥
ਸੰਗਿ ਤਿਹਾਰੈ ਕਛੂ ਨ ਚਾਲੈ ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ੧ ॥
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਪਰਹਰ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਉਰਿ ਆਨੋ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਭ ਹੀ ਮੈ ਪੂਰਨ ਏਕ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨੋ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਸ							
ਸੰ	ਧ	—	ਮ́	ਮ́	ਗ	ਸ	—	ਧ਼	ਧ਼	ਸਮ́	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—
ਸਾ	ਧੋ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਤ	ਨ	ऽ	ਮਿ	ਥਿ	ਆऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਉ	ऽ
ਸ	—	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	(ਸੰ)	ਸੰ	ਨਧ	ਨਮ́	ਧ
ਯਾ	ऽ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ	ਜੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਸ	ਤऽ	ਹੈऽ	ऽ
ਮ́	—	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ́	—	ਧ	ਮ́	ਗ	—	ਸ	—
ਸਾ	ऽ	ਚੋ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੋ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਧ											
ਮ́	ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	—	ਧ	ਮ́ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਇ	ਹੁ	ਜ	ਗੁ	ਹੈ	ऽ	ਸੰ	ऽऽ	ਪ	ਤਿ	ਸੁ	ਪ	ਨੇ	ऽ	ਕੀ	ऽ
ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮ́ੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	(ਸੰ)	—	—	—	—	ਧ	ਸੰਮ́	ਧ
ਦੇ	ऽ	ਖ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ਐ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੋऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਵਤ ਗਾਓ।

 www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਤਨਾ ਦੇਖੈ ਸਭ ਕੋ ਰਤਨ ਪਾਰਖੂ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ॥
ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭ ਕੋ ਸੁਣੈ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝੈ ਵਿਰਲੋਈ ॥
ਗੁਰਸਿਖ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਮਾਲ ਪਰੋਈ ॥
ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੇਧਿਆ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਿਲਿ ਪਰਚਾ ਹੋਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਸਿਵਾਣੈ ਸੋਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਫਲੁ ਸਹਜਿ ਘਰੁ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਜਾਣੁ ਜਾਣੋਈ ॥
ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੁ ਹੋਈ ॥ ੧੯ ॥ (ਵਾਰ ੧੫, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
	ਸਂ	ਸਂ						ਮ'							
—	ਧ	ਮ'	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਗ	—	ਮੱਧ	ਮ'	ਗ	—	ਸ	—
ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚੇ	ਲਾ	ऽ	ਚੇ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਗੁऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ'														
—	ਗ	ਮ'	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਗਂ	—	ਮ'ਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਰ	ਤ	ਨਾ	ਦੇ	ऽ	ਖੈ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਭ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਗਂ							ਧ							
—	ਮ'ਂ	ਗਂ	ਮ'ਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਮ'	ਮ'	ਧ	—	ਮ'	ਗ	ਸ	—
ऽ	ਰਤ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਖੂ	ऽ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਡਖਣੇ ਮ: ੫ ॥ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ਕੰਤ ਕੂ ਕੀਆ ਹਭੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਇਤੀ ਮੰਝਿ ਨ ਸਮਾਵਈ ਜੇ ਗਲਿ ਪਹਿਰਾ ਹਾਰ ॥ ੩ ॥
(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਮ'							
ਸਂ	—	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮ'	—	ਗ	—	—	ਮ'	ਗ	ਸ	—	—
ਸੇ	ऽ	ਜ	ਵਿ	ਛਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਕੰ	ऽ	ऽ	ਤ	ਕੂ	ऽ	ऽ	ऽ

				ਧ										ਧ	
ਸ	—	ਗ	—	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	—	ਸਂਨ	ਧਨ	ਮੱ	ਧ
ਕੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਹ	ऽ	ਭ	ਸੀ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਧ								ਨ			
ਗ	—	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—
ਇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਮਂ	ਭ	ਨ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਨ		ਧ	
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੱ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	(ਸਂ)	—	—	—	ਧ	ਸ਼	ਮੱ	ਧ
ਜੋ	ऽ	ਗ	ਲ	ਪ	ਹਿ	ਰਾ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਤਾ ਜੂਠੀ ਪਿਤਾ ਭੀ ਜੂਠਾ ਜੂਠੇ ਹੀ ਫਲ ਲਾਗੇ ॥
ਆਵਹਿ ਜੂਠੇ ਜਾਹਿ ਭੀ ਜੂਠੇ ਜੂਠੇ ਮਰਹਿ ਅਭਾਗੇ ॥ ੧ ॥
ਕਹੁ ਪੰਡਿਤ ਸੂਚਾ ਕਵਨੁ ਠਾਉ ॥
ਜਹਾਂ ਬੈਸਿ ਹਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਹਬਾ ਜੂਠੀ ਬੋਲਤ ਜੂਠਾ ਕਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਸਭਿ ਜੂਠੇ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੀ ਜੂਠਿ ਉਤਰਸਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਕੇ ਲੂਠੇ ॥ ੨ ॥
ਅਗਨ ਭੀ ਜੂਠੀ ਪਾਨੀ ਜੂਠਾ ਜੂਠੀ ਬੈਸਿ ਪਕਾਇਆ ॥
ਜੂਠੀ ਕਰਛੀ ਪਰੋਸਨਿ ਲਾਗਾ ਜੂਠੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਖਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਗੋਬਰੁ ਜੂਠਾ ਚਉਕਾ ਜੂਠਾ ਜੂਠੀ ਦੀਨੀ ਕਾਰਾ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੇਈ ਨਰ ਸੂਚੇ ਸਾਚੀ ਪਰੀ ਬਿਚਾਰਾ ॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
								ਧ				ਨ			
ਸਂ	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਕ	ਹੁ	ऽ	ਪਂ	ਡਿ	ਤ	ਸੂ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ਕਵ	ਨ	ਠਾ	ऽ	ਉ	ऽ
ਸਂ								ਮੱ							
ਮੱ	ਮੱ	ਧ਼	ਸਂ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	—
ਜ	ਹਾ	ऽ	ਬੈ	ऽ	ਸ	ਹਉ	ऽ	ਭੋ	ऽ	ਜ	ਨ	ਖਾ	ऽ	ਉ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਧ											
ਗ	—	ਗ	—	ਮੱ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਮਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਜੂ	ऽ	ਠੀ	ऽ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਭੀ	ਜੂ	ऽ	ਠਾ	ऽ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	—	—
ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਫ	ਲ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੇ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਨ			
ਸਂ	ਰੇਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	—	ਮੱ	ਗ
ਆ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਹਿ	ਭੀ	ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ
ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਮ	ਗ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਸ	—	—
ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਮ	ਰਹਿ	ऽ	ਅ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਪ. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲੁ ਨਹੀ ਜਾਤੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ ॥
ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ ॥ ਬਾਮਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮੁ ਮਤ ਖੋਏ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੌ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਜਾਇਆ ॥ ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨॥
ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ ॥ ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ,ਪੰਨਾ ੩੨੪)

ਅਸਥਾਈ

X		0		੨		੩		0	
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਕ	ਹੁ	ਰੇ	ਪਂ	ਡਿ	ਤ	ऽ	ਬਾ	ਮ	ਨ
ਮੱ									
ਗ	ਗ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਕ	ਬ	ਕੇऽ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਬਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ऽ	ਕ	ਹਿ	ਜ

				ਨ					
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਨ	ਮ	ਮ	ਤ	ਖੋ	ऽ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ		ਧ							
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਗ	ਰ	ਭ	ਵਾ	ऽ	ਸ	ਮ	ਹਿ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ
ਖੁ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	ਗੰਮੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਸਂ	—	—
ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਬਿੰ	ऽ	ऽ	ਦ	ਏ	ऽ	ऽ
				ਨ					
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਸ	ਭ	ਉ	ਤ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਡੰਕਾ ਕੀ ਧਮਕ ਸੁਨ ਧਰਨ ਡਗਮਗ ਭਈ, ਡਰਪੇ ਗਿਰੇਸ ਧੁਨ ਸੁਨ ਨਗਾਰੇ।
ਡਰਪੇ ਸੁਰੇਸ ਸੁ ਮਹੇਸ ਥਰਹਰ ਭਏ, ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਿ ਬਿਧਿ ਤਜੇ ਬੇਦ ਚਾਰੇ।
ਖੰਡ ਨਵਦੀਪ, ਸਤਿ ਸਪਤ ਸਾਗਰ ਡਰੇ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲਿ ਥਰਹਰ ਪੁਕਾਰੇ।
ਛੂਟੇ ਤੁਪਕ ਤੀਰ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਹਰਿ ਧਰਿਧੀਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਅਰਿ ਸੰਘਾਰੇ।

(ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)
ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ [illegible],
[illegible] ਦੇ [illegible].

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
								ਧ	
								ਮੰ	ਧ
								ਡੰ	ऽ
								ਧ	
ਸਂ	—	—	—	ਸਂ	ਸਂਨ	ਧ	ਨ	ਮੰ	ਮੰ
ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕੀ	ਧऽ	ਮ	ਕ,	ਸੁ	ਨ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਧ	ਰ	ਨ	ਡ	ਗ	ਮ	ਗ	ਭ	ਈ	ऽ

ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ
ਡ	ਰ	ਪੇ	ऽ	ਗਿ	ਰੇ	ऽ	ਸ	ਧੁ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ		
ਸੁ	ਨ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਡੰਕਾ...	

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ									
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਨਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਡ	ਰ	ਪੇ	ऽ	ਸੁ	ਰੇ	ऽ	ਸ	ਸੂ	ਮ
ਗਂ	—	ਰਂ	ਮੱਂ	ਮੱਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਹੋ	ऽ	ਸ	ਬ	ਰ	ਹ	ਰ	ਭ	ਏ	ऽ
ਮੱ			ਧ						
ਰ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਸੂ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਬਿ	ਧਿऽ	ਤ	ਜੇ	ऽ
ਸਂ	—	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ		
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਚਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਡੰਕ...	

ਸੰਚਾਰੀ ਅਭੋਗ

ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਧ
ਖੰ	ऽ	ਡ	ਨ	ਵ	ਦੀ	ऽ	ਪ	ਸ	ਰਿ
ਮੱ									
ਗ	ਰ	ਰ	ਮੱ	—	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ	—
ਸ	ਪ	ਤ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ	ਤ	ਰੇ	ऽ,
ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ	ਪ	ਤ	ਪਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਲ	ਥ	ਰ
ਰ	ਰ	ਰ	ਮੱ	—	ਰ	ਸ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ									
ਰ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਛੁ	ऽ	ਟੇ	ऽ	ਤ	ਪ	ਕ	ਛੀ	ਰ	ਜੋ
ਗਂ	—	ਰਂ	ਮੱਂ	ਮੱਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਗਿੰ	ऽ	ਦ	ਹ	ਰਿ	ਧ	ਰ	ਧੀ	ऽ	ਰ

 www.sikhbookclub.com

ਮ́									
ਗ	—	ਗ	—	ਗ	ਮ́	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ
ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ	ਦ	ਸਿੰ	ऽ	ਘ	ਸ	ਭ
								•	
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮ́	ਗ		
ਅ	ਰਿ	ਸੈ	ਘਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਡੰਕਾ ..	

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਠੁਮਰੀ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਤੇ ਵਜੰਤ੍ਰੀ (ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼) ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਅਲਮਸਤ' ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

੭. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦਮਕ ਦੈ ਦੋਖ ਦੁਖ ਅਪਜਸ ਲੈ ਅਸਾਧ ਲੋਕ,
ਪਰਲੋਕ ਮੁਖ ਸਿਆਮਤਾ ਲਗਾਵਹੀ ॥
ਚੋਰ ਜਾਰ ਅਉ ਜੂਆਰ ਮਦਪਾਨੀ ਦੁਕ੍ਰਿਤਸੈਂ,
ਕਲਹ ਕਲੇਸ ਭੇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਕਉ ਧਾਵਹੀ ॥
ਮਤਿ ਪਤਿ ਮਾਨ ਹਾਨਿ ਕਾਨਿ ਮੈ ਕਨੌਡੀ ਸਭਾ,
ਨਾਕ ਕਾਨ ਖੰਡ ਡੰਡ ਹੋਤ ਨ ਲਜਾਵਹੀ ॥
ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦਾਇਕ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ,
ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਜਨ ਕਿਉ ਨ ਚਲ ਆਵਹੀ ॥ ੩੨੪ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ́	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸ	ਰ	ऽ	ਬ	ऽ	ਨਿ	ਧਾ	ऽ	ਨ	ਦਾ	ऽ	ਨ
ਧ											
ਮ́	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਨ	ਧ	ਮ́	ਮ́	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਦਾ	ਇ	ऽ	ਕ	ऽ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਧ,
			ਸ	ਸ							
ਸ	ਸ	—	ਧ	ਮ́	ਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਸਿ	ऽ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਧੂ	ਜ	ਨ	ऽ
ਸ											
ਮ́	—	ਗ	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	—	ਗ	ਸ	—	—
ਕਿਉ	ऽ	ਨ	ਚ	ऽ	ਲਿ	ਆ	ऽ	ਵ	ਹੀ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ,

ਮੰ											
ਗ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦ	ਮ	ਕ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਖ	ਦੁ	ਖ	ਅਪ
			ਨ								
ਨ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਗ
ਜ	ਸ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ਅ	ਸਾ	ऽ	ਧ	ਲੋ	ऽ	ਕ,
ਗੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	—
ਪ	ਰ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਕ	ਮੁ	ਖ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸੰ											
ਮੰ	—	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਸ	—	—
ਸਿਆ	ऽ	ਮ	ਤਾ	ऽ	ਲ	ਜਾ	ऽ	ਵ	ਹੀ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਨਾਰਾਇਣ ਨਿੰਦਸਿ ਕਾਇ ਭੂਲੀ ਗਵਾਰੀ ॥
ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਥਾਰੋ ਕਰਮ ਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਕਰਾ ਮਸਤਕਿ ਬਸਤਾ ਸੁਰਸਰੀ ਇਸਨਾਨ ਰੇ ॥
ਕੁਲ ਜਨ ਮਧੇ ਮਿਲਿਯੋ ਸਾਰਗ ਪਾਨ ਰੇ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਲੰਕੁ ਮਫਾਟਸਿ ਰੀ ॥ ੧ ॥
ਬਿਸ੍ਵ ਕਾ ਦੀਪਕੁ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤਾ ਚੇਰੇ ਸੁਆਰਥੀ, ਪੰਖੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਤਾ ਚੇ ਬਾਧਵਾ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਰੀ ॥ ੨ ॥
ਅਨਿਕ ਪਾਤਿਕ ਹਰਤਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਰੀ ॥
ਤੀਰਥਿ ਤੀਰਥਿ ਭ੍ਰਮਤਾ ਲਹੈ ਨ ਪਾਰੁ ਰੀ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਪਾਲੁ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ੩ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਸੀਅ ਧੇਨ ਲਛਿਮੀ ਕਲਪਤਰ, ਸਿਖਰਿ ਸੁਨਾਗਰ ਨਦੀ ਚੇ ਨਾਥੰ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਖਾਰੁ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ੪ ॥
ਦਾਧੀਲੇ ਲੰਕਾ ਗੜੁ ਉਪਾੜੀਲੇ ਰਾਵਣ ਬਣੁ, ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਛਉਟੀ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ੫ ॥
ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮੁ ਨ ਮਿਟੈ ਰੀ ਘਰ ਗੇਹਣਿ, ਤਾ ਚੇ ਮੋਹਿ ਜਾਪੀਅਲੇ ਰਾਮ ਚੇ ਨਾਮੰ ॥
ਬਦਤਿ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਰਾਮ ਜੀ ॥ ੬ ॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਭ: ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੫)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	—	ਨ	ਮੑ	ਧ
ਨਾ	S	ਰਾ	ਇ	ਣ	ਨਿ	S	ਦ	S	ਸ
		ਧ							
ਮੑ	ਗ	ਮੑ	ਧ	ਮੑ	ਗ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਕਾ	S	ਇ	S	ਭੂ	ਲੀ	ਗ	ਵਾ	S	ਰੀ,
ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਮੑ	—	ਧ	ਮੑ	ਧ
ਦੁ	S	ਕ੍ਰਿ	S	ਤ	ਸੁ	S	ਕ੍ਰਿ	S	ਤ
							ਨ		
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੑ	—	ਧ
ਥਾ	S	ਰੋ	S	ਕ	ਰ	ਮ	ਰੀ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਮੑ		ਧ							
ਗ	—	ਮੑ	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੰ	S	ਕਰਾ	S	S	ਮਸ	ਤਕ	ਬ	ਸ	ਤਾ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨਮੑ	—	ਧ
ਸੁਰ	ਸ	ਰੀ	ਇ	ਸ	ਨਾ	ਨ	ਰੇS	S	S,
ਸਸ	ਗਗ	ਸ	ਗ	ਮੑਮੑ	ਗ	ਸਸ	ਗਗ	ਮੑਮੑ	ਧ
ਕੁਲ	ਜਨ	ਮ	ਧੋ	ਮਿਲਿ	ਯੋ	ਸਾਰ	ਗਪਾ	Sਨ	ਰੇ
ਸਂਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂਸਂ	ਧਮੑ	-ਧ
ਕਰ	ਮ	ਕ	ਰ	Sਕ	ਲੇ	Sਕ	ਮਫੀ	ਟਸ	Sਰੀ ਨਾਰਇਣ...

ਨੋਟ :— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਦਰੁੱਤ ਲਯ' ਤਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸ਼ਬਦ-ਗੀਤ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਵ ਛੰਦ ਮੁਨੀਸੁਰ ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਠਾਕੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ॥
ਇੰਦ੍ਰ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ਖੋਜਤੇ ਗੋਰਖ ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਆਵਤ ਫੁਨਿ ਧਾਵਤ ॥
ਸਿਧ ਮਨੁਖ੍ਯ ਦੇਵ ਅਰੁ ਦਾਨਵ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਵਤ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਜਨ ਤਾ ਕੈ ਦਰਸਿ ਸਮਾਵਤ ॥
ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗਿ ਆਨ ਕਉ ਜਾਚਹਿ ਮੁਖ ਦੰਤ ਰਸਨ ਸਗਲ ਘਸਿ ਜਾਵਤ ॥
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ ਸਿਮਰ ਸੁਖਦਾਤਾ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤੁਝਹਿ ਸਮਝਾਵਤ ॥ ੭ ॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੮੯)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਸ	ਸ	—	ਧ	ਸ	—
						॰	ਬ੍ਰਹ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ
ਸ											
ਮੰ	—	ਧ	ਮੰ	ਸ	ਸ	ਸ	—	—	ਸ	—	ਸ
ਦਿ	ऽ	ਕ	ਸਿ	ऽ	ਵ	ਛੰ	ऽ	ऽ	ਦ	ऽ	ਮੁ
ਸ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ
ਨੀ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਰ)	ਰ	ਸ	ਕ	ਰ	ਸ	ਕ
ਮੰ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ
ਠਾ	ऽ	ऽ	ਕੁ	ऽ	ਰ	ਕੁ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ
ਧ	ਮੰ	ਗਮੰ	ਗ	—	ਸ						
ਗਾ	ऽ	ऽऽ	ਵ	ऽ	ਤ...						

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਧ								
ਗ	—	—	ਮੰ	—	ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—
ਇੰ	ऽ	ऽ	ਦ੍ਰ	ऽ	ਮੁ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ਦ੍ਰ	ऽ	ऽ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	ਮੰ	—	ਗੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਖੋ	ऽ	ਜ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ਖ
ਸੰ											
ਧ	ਮੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	—	ਗ
ਧ	ਰ	ਣ	ਗ	ਗ	ਨ	ਆ	ਵ	ਤ	ਢੂ	ऽ	ਨਿ
ਗ											
ਧ	ਮੰ	ਗ	ਸ	—	ਸ						
ਧਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ऽ	ਤ ਬ੍ਰਹਮਾ...						

ਨੋਟ :—ਧੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਟਿਯੂਨ ਨੰ: ੫ ਉਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ

ਵਾਦੀ—ਤਾਰ ਸਪ: ਸਂ ਸੰਵਾਦੀ—ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ ਜਾਤੀ—ਓੜਵ-ਖਾਡਵ	ਸਮਾਂ—ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਜਾਂ (ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ-ਮ, ਤੇ ਮੱ-ਨ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਗ, ਮੱ ਧ, ਨਮੱ ਧ, ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਰੁਸ।

ਮੱ
ਪਕੜ—ਮੱਧ ਸਂ, ਨਧਨਮੱਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗ—ਸ, ਸਮ—ਮੱਮ ਮੱਮਗ, ਨਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਰੂਪ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਹੀ-ਲਲਿਤ, ਗਉੜੀ-ਸੋਰਠ, ਤਿਲੰਗ-ਕਾਫ਼ੀ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ-ਬਿਭਾਸ ਅਤੇ ਬਸੰਤ-ਹਿੰਡੋਲ ਆਦਿ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਬਸੰਤ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਹੈ। ਕਈ ਗੁਣੀ 'ਧ-ਗ' ਨੂੰ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਜਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਡੋਲ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਯਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ, ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਲਿਤ ਅੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਮੱਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ' ਇਹ ਬਸੰਤ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਮੱਗਰੁਸ, ਰੁਸਨ਼'

ਨ
ਇਹ ਪੂਰੀਆ 'ਸਂ ਧ, ਨਮੱਧ' ਇਹ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ 'ਸ ਮ—ਮੱਮ,ਮੱਮਗ' ਇਹ ਲਲਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਗਾਇਕ ਮਾਲਤੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। "ਸ ਗ, ਮੱ ਧ ਸਂ, ਨਰੁਂਨਧ, ਮੱਗ, ਸਮ—ਮੱਮਗ, ਮੱਗਰੁਸ" ਮਾਲਤੀ

ਨ
ਬਸੰਤ ਅਤੇ "ਸ ਗ, ਮੱਧ ਮੱਧ ਸਂ, ਨਧਨ ਮੱਧ, ਮੱਗ—ਸ, ਸਮ—ਮੱਮ ਮੱਮਗ, ਨਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ"। ਇਹ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮ' ਵਾਲਾ ਸੋਹਨੀ ਅਤੇ ਕਰਣਾਟਕੀ ਬਸੰਤ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

 www.sikhbookclub.com

ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਨ਼
੧. ਸ ਧ਼—ਮੰਧ਼ਸ – ਸਗ, ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ ਮੰਧ਼ਸ—ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਧ ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਰੁਸ—।

੨. ਸ—ਮ, ਮੰਮ ਮੱਮਗ, ਨਧ, ਗਮੰਧਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗ, ਮੰਧਨ ਮੰਧਸਂ—ਨ਼ਧ, ਮੰਨਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ ਸ,
ਸਧ਼, ਨ਼ਮੰ਼, ਧ਼ਸ—ਸਮ—ਮੱਮਗ, ਮੱਧਮੰਗ, ਮੰਨਧ, ਨਧਮੱ, ਧਮੰਗ, ਮੱਗਰੁਸ—।

੩. ਸਗਮੰਧ, ਨਧਮੰਗਮੰਗ, ਰੁਸ—ਗਮੰਧਨਮੰਧਸਂ – ਰੁਸਂ—ਸਂਧ, ਮੰਧਸਂ – ਸਂਧਨਮੱਧ ਸਂ—ਨਧਨਮੰਧਮੰਗ,
ਗਮੰਧਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਨ਼ਸਮ—ਗਮਮੰਮਗ, ਮੱਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਮੱਧਸਂ—ਧਮੱ, ਗ਼ਮੰਧਗਮੰਗਰੁਸ—
ਨ ਨ ਨ
ਗਮੱ ਧ ਧਸਂ—ਸਂ ਧ, ਮੰਨਧ, ਮੰਗ—ਸ।

ਨ ਨ ਨ ਨ ਨ
੪. ਸਗਮੰਧਸਂ—ਧ ਧਸਂ—(ਸਂ) ਧ, ਮੰਧਸਂ—ਗਮੰਧਸਂ—ਨਧਨਮੰਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਸਂ, (ਸਂ) ਧ—ਰੁਂਨਧ,
ਨ ਨ
ਨਧਮੰ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਗਮੱਧ, ਮੱਧਸਂ—ਧ ਧਸਂਗਂ—ਮੰਗਂ, (ਸਂ) - ਨਧ਼ਮੱਧਸਂ - ਨਧਨਮੰਧਸਂ—
ਨ ਨ ਨ
ਧ, ਮੰਗ, ਸਗ, ਗਮੱ, ਮੰਧ, ਧਸਂ—ਧ ਧਸਂਗਂ—ਮੰਗਂਮੱਗਂ—ਸ (ਸ) ਧ—ਨਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—
ਸਮ—ਮਨਧ, ਨਮੱਧਸਂ—।

੫. ਮੱਧਸਂ—ਗਮੰਧਸਂ—ਸ, ਗਮੰਧਮੰਧਨਮੰਧਸਂ—ਰੁਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਧਨ ਮੱਧ ਗਮੰਗਸ—ਗਮੰਧਨਧਸਂ—
ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂਰੁਸਂ—ਸਂਨਧਨਸਂ—ਨਧਮੰਧਗਮੰਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਮੰ, ਮੱਧ, ਧਸਂ, ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂਮੱਗਂ
ਰੁਸਂ—ਨਧ, ਨਰੁਂਨਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਗਮੱਧ, ਮੰਧਨਮੱਧਸਂ—ਸਂਸਂਨਨਧਧ ਮੰਮੰ ਗਗ ਰੁਸ—ਸਮ—
ਮੱ ਮੱ ਮੰ
ਮ ਮ ਮਗ—ਨਧ, ਧਮੰ, ਮੰਗ, ਰੁਸ—।

ਨ਼ਸ ਗਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਮਮ ਗਗ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮੰ ਧਧ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧਮੰ ਗਗ ਰੁਸ, ਸਂਸਂ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਂਗਂ ਰੁਸਂ, ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ ਸਗ, ਮੱਧ, ਨਮੱਧਸਂ—।

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਮਿ ਹ ਰ ਵਾ	ऽ ਨ ਮ ਧ	ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰਸੰ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਸਗ ਮੱਧ ਨਧ ਮੰਧ	ਸੰਸੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਮੰਧ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਸਗ ਮੰਗ ਮੰਧ ਮੱਗ	ਮੱਧ ਨਧ ਮੰਧ ਸੰਸੰ	ਗੰਮੱ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੰ	ਗਮੰ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੪.	• • • •	ਸਗ ਮੰਗ ਮੱਧ ਮੱਧ	ਸੰਧ ਨਮੰ ਧਸੰ ਗੰਗੰ	ਰੁੰਸ ਨਧ ਮੱਗ ਮੱਗ
	ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਮਮ ਮੰਮ	ਗਮੱ ਨਧ ਮੰਧ ਸੰ,	ਨਧ ਮੰਧ ਨ, ਧਮੱ	ਗਮੰ ਧ, ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	• • • •	ਮੰਮੰ ਗ,ਮੰ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਮੰਮੰ	ਗਗ ਰੁਸ; ਮੰ ਮੰ ਗੰ,ਮੰ
	ਮੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨ ਧਮੰ	ਗਗ ਰੁਸ, ਸਮ ਮੱਮ	ਗਮੱ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰਸੰ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੬.	ਸਨ਼ ਧੁਨ਼ ਮੰਧ਼ ਸਸ	ਮਮ ਮੱਗ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਗਮੰ ਧਧ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਗਮੱ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰਸੰ
	ਨਧ ਮੱਧ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਗਮੱ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-	ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਨਨ ਧਮੰ,	ਧਧ ਮੰਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਤੀ ऽ ਰ ਥ	ਸਿ ऽਮ ਰਿ ਤ	ਮੰਧ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-
੨.	• • • •	ਨਨ ਧਮੱ ਧਧ ਮੰਗ	ਮੰਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-
੩.	ਮੰਮੰ ਗਮੰ ਧਧ ਮੰਧ	ਸੰਸੰ ਧਸੰ ਗੰਗੰ ਸੰਗੰ	ਮੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਮੰਧ	ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮੰ ਧਸੰ
੪.	• • • •	• • • •	ਗੰਗੰ ਮੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਧਧ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਮੱ ਧਮੱ
	ਗਰੁ ਗਗ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-,	ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-,	ਗਮੱ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-
੫.	ਸੰਸੰ ਧ,ਸੰ ਸੰਧ ਸੰਸੰ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਸ਼ੰਗੰ ਸੰ,ਗੰ ਗਸੰ, ਗੰਗੰ	ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ
	ਗਗ ਰੁਸ, ਮੰਮੰ ਗਰੁ,	ਧਧ ਮੰਗ, ਨਨ ਧਮੰ,	ਸੰਸੰ ਨਧ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੰਧ ਗਮੱ ਧਸੰ
੬.	ਸੰਨ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰਸੰ,	ਨਧ ਮੰਧ ਗਮੱ ਧਧ,	ਮੱਗ ਸਗ ਨ਼ਸ ਗਗ,	ਸਸ ਮੰਮੰ, ਗਗ ਧਧ
	ਮੰਮੰ ਨਨ, ਧਧ ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਸੰ ਗੰਗੰ, ਮੰਮੰ ਗੰਗੰ	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ	ਮੰਮੰ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ
	ਮਮ ਮੰਮ ਗਮੰ ਧਨ	ਮੱਧ ਸੰ ਸ, ਗਮੰ	ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ ਸ,	ਗਮੰ ਧਨ ਮੰਧ ਸੰ-

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ ॥
ਚਾਰੇ ਦੀਵੇ ਚਹੁ ਹਥਿ ਦੀਏ ਏਕਾ ਏਕਾ ਵਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੌ ਐਸੀ ਸਕਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਸਕਰੁ ਪਾਵਕੁ ਤੇਰਾ ਧਰਮੁ ਕਰੇ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥
ਧਰਤੀ ਦੇਗ ਮਿਲੈ ਇਕ ਵੇਰਾ ਭਾਗੁ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਨਾ ਸਾਬੂਰੁ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ ਨਾਰਦੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥
ਲਬੁ ਅਧੇਰਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ਅਉਗਣ ਪੈਰਿ ਲੁਹਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਪੂੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਦਗਰ ਪਾਪੁ ਕਰੇ ਕੋੁਟਵਾਰੀ ॥
ਭਾਵੈ ਚੰਗਾ ਭਾਵੈ ਮੰਦਾ ਜੈਸੀ ਨਦਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥
ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਲਹੁ ਕਹੀਐ ਸੇਖਾਂ ਆਈ ਵਾਰੀ ॥
ਦੇਵਲ ਦੇਵਤਿਆ ਕਰੁ ਲਾਗਾ ਐਸੀ ਕੀਰਤਿ ਚਾਲੀ ॥ ੫ ॥
ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਨਿਵਾਜ ਮੁਸਲਾ ਨੀਲ ਰੂਪ ਬਨਵਾਰੀ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੀਆ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਅਵਰ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੬ ॥
ਜੇ ਤੂ ਮੀਰ ਮਹੀਪਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ ਹਮਾਰੀ ॥
ਚਾਰੇ ਕੁੰਟ ਸਲਾਮੁ ਕਰਹਿਗੇ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੭ ॥
ਤੀਰਥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ਮੇਕਾ ਘੜੀ ਸਮਾਲੀ ॥ ੮ ॥
(ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੯੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਧ												ਧ			
ਸ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਨ	—
ਮਿ	ਹ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ਨ	ਮ	ਧ	ਸੂ	ऽ	ਦ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਧੌ	ऽ
ਧ				ਧ											
ਮੱ	—	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਐ	ऽ	ਸੀ	ऽ	ਸ	ਕ	ਤ	ਤੁऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ				ਧ											
ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਨਉ	ऽ	ਸ	ਤ	ਚਉ	ऽ	ਦ	ਹ	ਤੀ	ऽ	ਨ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਕ	ਰ

ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	—	—	ਨ	—	ਧ	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਤ	ਚਾ	S	ਰ	ਬ	ਹਾ	S	S	S	ਲੀ	S	S	S
ਮੰ	—	ਗ	—	ਮੰ	ਨ	ਧ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਚਾ	S	ਰੇ	S	ਦੀ	S	ਵੇ	S	ਚਹੁ	S	ਹ	ਬ	ਦੀ	S	ਏ	S
ਨ਼												ਧ			
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਮੰਮ	ਗ	—	—	—	ਮੰ	—	ਧ	ਮੰਧ
ਏ	S	ਕਾ	S	ਏ	S	ਕਾ	SS	ਵਾ	S	S	S	ਗੀ	S	S	SS

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ ਮੱਧਜ (ਲਯ)

ਕਹਾ ਭੂਲਿਓ ਰੇ ਝੂਠੇ ਲੋਭ ਲਾਗ ॥
ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਾਹਿਨ ਅਜਹੁ ਜਾਗ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਮ ਸੁਪਨੈ ਕੈ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਾਨੁ ॥
ਬਿਨਸੈ ਛਿਨ ਮੈ ਸਾਚੀ ਮਾਨੁ ॥ ੧ ॥
ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਹਰਿ ਬਸਤ ਨੀਤ ॥
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਭਜੁ ਤਾਹਿ ਮੀਤ ॥ ੨ ॥
ਬਾਰ ਅੰਤ ਕੀ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਨ ਤਾਕੇ ਗਾਇ ॥ ੩ ॥ (ਬਸੰਤ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਧ	
														ਸਂ	ਨ
														ਕ	ਹਾ
								ਧ							
ਧ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧਨ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਭੂ	ਲਿਓ	ਰੇ	ਝੂ	ਠੇ	ਲੋS	S	ਭ	ਲਾ	S	S	S	ਗ	S,	ਕ	ਛ
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ		
ਬਿ	ਗ	ਰਿਓ	S	ਨਾ	S	ਹਿ	ਨ	ਅ	ਜ	ਹੁ	ਜਾ	S	ਗ,	ਕਹਾ...	

 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਸ	ਮ	ਸੁ	ਪ	ਨੈ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਜ	ਗ	ਜਾ	ऽ	ਨ	ऽ
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧਸਂ	ਨ
ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ	ਛਿ	ਨ	ਮੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਚੀ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਹਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਹੁਰੜੀ ਵਥੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸਾਝੀ ਪੇਵਕੜੈ ਧਨ ਵਖੇ ॥
ਆਪਿ ਕੁਚਜੀ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਊ ਜਾਣਾ ਨਾਹੀ ਰਖੇ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਹਉ ਆਪੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ॥
ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਸੇਈ ਗਾਵਾ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣਾ ਬਾਣੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਢਿ ਕਸੀਦਾ ਪਹਿਰਹਿ ਚੋਲੀ ਤਾਂ ਤੁਮ੍ਹ ਜਾਣਹੁ ਨਾਰੀ ॥
ਜੇ ਘਰਿ ਰਾਖਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਚਾਖਹਿ ਹੋਵਹਿ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ॥ ੨ ॥
ਜੇ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਏਕੁ ਲੰਘਾਏ ਜੇ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ ॥ ੩ ॥

(ਬਸੰਤੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
								ਧ	ਮੱ	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ
								ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ਸਾ	ਹਿ	ਬਾ	ऽ	ਹਉ
ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	—	ਗ	ਮੱ	ਗਮੱ	ਧ	ਮੱ
ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪੇ	ऽ;	ऽ	ऽ	ऽ	ਭ	ਰ	ਮऽ	ऽ	ਭੁ
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	ਨ	ਸ	ਗ	—	—	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—
ਲਾ	ऽ	ਣੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ऽ	ਭ	ਰ	ਮ	[illegible]	ऽ
—	—	ਪਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	—	ਮੱ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ
ऽ	ऽ	ਭੁ	ਲਾ	ਣੀ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ਹਿ	ਬਾ	ऽ	ਹਉ

ਅੰਤਰਾ

						ਮ́	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ ਨ
						ਸਾ	ऽ	ਹੁ	ਰ	ऽ	ੜੀ	ऽ	ਵ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ
ਥ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਭ	ਕਿ	ਛ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਝੀ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਵ	ऽ	ਕ	ੜੇ	ऽ	ਧ	ਨ	ऽ
ਸਂ	—	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	—	ਮ́	—	ਗ	ਗਮ́	ਗ	ਮ́	—	ਧ
ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਖੇ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾऽ	ਹਿ	ਬਾ	ऽ	ਹਉ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਹਨੀ ਅੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ ॥
ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੋ ॥ ੧ ॥

ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ॥
ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਭੀਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਨਾਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਸਾਗਰੁ ਪੰਡੈ ਪਾਇਆ ॥
ਚੰਦ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਘਰ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਲਖਣ ਜਾਣੀਅਹਿ ਖਿਮਾ ਧਨੁ ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ ॥ ੩ ॥

ਕਹਿਆ ਸੁਣਹਿ ਨ ਖਾਇਆ ਮਾਨਹਿ ਤਿਨਹੀ ਸੇਤੀ ਵਾਸਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਖਿਨੁ ਤੋਲਾ ਖਿਨੁ ਮਾਸਾ ॥ ੪ ॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
												ਧ	
												ਮ́	ਧ
												ਸੁਆ	ਮੀ
												ਧ	
ਸਂ	—	ਨਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ́	ਮ́	ਧ
ਪਂ	ऽ	ਭਿऽ	ਤਾ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਦੇ	ਹੂ	ਮ	ਤੀ	ऽ	ਸੁਆ	ਮੀ
ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—	ਮ́	—
ਪਂ	ऽ	ਭਿ	ਤਾ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਦੇ	ਹੁ	ਮ	ਤੀ	ऽ	੧	ऽ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	
ਕਿਨ	ਬਿ	ਧ	ਪਾ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਸੁਆਮੀ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ́			ਧ										
ਗ	—	ਗ	ਮ́	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਰਾ	ऽ	ਜਾ	ਬਾ	ऽ	ਲ	ਕ	ਨ	ਗ	ਰੀऽ	ਕਾ	ऽ	ਚੀ	ऽ
ਗਂ	ਗਂ	ਮ́ਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਨ	—	ਧ	—
ਦੂ	ऽਸ	ਟਾ	ਨਾ	ऽ	ਲ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਦੁ	ਇ	ਮਾ	ਈ	ऽ	ਦੁ	ਇ	ਬਾ	ऽ	ਪਾ	ਪ	ੜੀ	ਅਹਿ	ऽ
												ਧ	
ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ́	ਮ	ਗ	—	ਮ́	ਧ
ਪਂ	ਡਿ	ਤ	ਕ	ਰਹੁ	ऽ	ਬੀ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ਰੋਂ	ऽ,	ਸੁਆਸੀ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥੧॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤ ਭਾਇ ॥ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਦੁਤੀਆ ਮਉਲੇ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮਉਲੀ ਸਿਉ ਕਤੇਬ ॥੧॥
ਸੰਕਰ ਮਉਲਿਓ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥ ਕਬੀਰ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਸਮਾਨ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੩)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਰਾ	ਜਾ	ਰਾ	ਮ	ਮਉ	ऽ	ऽ	ਲਿਆ	ऽ	,
ਮੱ									
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ
ਅ	ਨ	ऽ	ਤ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ
ਧ									
ਮੱ̣	ਮੱ̣	ਧ̣	—	ਸ	—	—	ਸ	—	—
ਜ	ਹ	ਦੇ	ऽ	ਖਉ	ऽ	ऽ	ਤਹ	ऽ	ऽ
ਮੱ	·								
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਰ	ਹਿ	ਆ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ

ਅੰਤਰਾ

ਨ̣									
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਨ	—	ਧ	—
ਮਉ	ऽ	ਲੀ	ऽ	ਧ	ਰ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮਉ	ऽ	ਲਿਆ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੱ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—
ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ਮਉ	ऽ	ਲਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ
ਆ	ਤ	ਮ	ਪ੍ਰ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮਨਾਮੁ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਗੜ ਮੰਦਰਿ ਏਕ ਲੁਕਾਨੀ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਖੋਜੀਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ੧ ॥
• ਮਾਧੋ ਸਾਧੂ ਜਨ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ॥
ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਪਾਪ ਸਭ ਨਾਸਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਚੋਰ ਮਿਲਿ ਲਾਗੇ ਨਗਰੀਆ ਰਾਮਨਾਮੁ ਧਨੁ ਹਿਰਿਆ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਖੋਜ ਪਰੇ ਤਬ ਪਕਰੇ ਧਨੁ ਸਾਬਤੁ ਰਾਸਿ ਉਬਰਿਆ ॥ ੨ ॥
ਪਾਖੰਡ ਭਰਮ ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਥਾਕੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ॥
ਸਾਧੂ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖੁਪਤਿ ਪਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਜਗੰਨਾਥ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਾਧੂ ਮਿਲਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਂਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਨਿਤ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ੪ ॥

(ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੧੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਮਾ	ऽ	ਧੋ	ਸਾ	ਧੂ	ਜਨ	ਦੇ	ਹੁ	ਮਿ	ਲਾ	ऽ	ਇ
ਮੰ	ਗ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਮ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ
ਦੇ	ਖ	ਤ	ਦऽ	ਰ	ਸ	ਪਾ	ਪ	ਸਭ	ਨਾ	ऽ	ਸਹਿ
ਸ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰਧ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਨ
ਪ	ਵਿ	ਤ੍ਰ	ਪ	ਰਮ	ਪਦ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮੰ	ਮ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਰ	ਤ	ਨ	ਕੋ	ਠ	ੜੀ
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਗ	ੜ	ऽ	ਮੰ	ਦ	ਰ	ਏ	ਕ	ਲੁ	ਕਾ	ऽ	ਨੀ
ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਮਿ	ਲੈ	ਤ	ਖੋ	ऽ	ਜੀ	ਐ	ऽ	ਮਿਲ
ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਨ
ਜੋ	ऽ	ਤੀ	ਜੋ	ਤ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਲੋਭ ਲਹਰਿ ਅਤਿ ਨੀਝਰ ਬਾਜੈ ॥ ਕਾਇਆ ਡੂਬੈ ਕੇਸਵਾ ॥੧॥
ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ ਤਾਰਿ ਗੋੁਬਿੰਦੇ ॥ ਤਾਰਿ ਲੈ ਬਾਪ ਬੀਠਲਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਅਨਿਲ ਬੇੜਾ ਹਉ ਖੇਵਿ ਨ ਸਾਕਉ ॥ ਤੇਰਾ ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬੀਠੁਲਾ ॥੨॥
ਹੋਹੁ ਦਇਆਲੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂ ਮੋ ਕਉ ॥ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ਕੇਸਵਾ ॥੩॥
ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਹਉ ਤਰਿ ਭੀ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮੋ ਕਉ ਬਾਹ ਦੇਹਿ ਬਾਹ ਦੇਹਿ ਬੀਠੁਲਾ ॥੪॥

(ਬਸੰਤ ਭ: ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੬)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
			ਧ						
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਮ'	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—	—
ਸੰ	ਸਾ	ਰ	ऽ	ਸ	ਮੁੰ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮ'	—	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	ਸ	—
ਤਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ਗੋ	ਬਿੰ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	—	ਮ'	—	ਮ
ਤਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ਲੈ	ਬਾ	ऽ	ਪ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮ'	—	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	ਸ	—
ਬੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਠ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ'		ਧ							
ਗ	—	ਮ'	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਲੋ	ऽ	ਭ	ऽ	ਲ	ਹ	ਰ	ਅ	ऽ	ਤਿ
							ਨ		
ਨ	ਧ	ਧ	ਮ'	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਮ'	ਗ
ਨੀ	ऽ	ਝ	ऽ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ऽ,
ਸੰ	—	ਗੰ	—	ਮੰ'	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—
ਕਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਡੂ	ऽ	ਬੈ	ऽ	ऽ
ਮ'									
ਗ	—	ਮ'	—	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	ਸ	—
ਕੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੌ" ਨੰ: ੧ ਦੀ ਟਿਊਨ ਤੇ ਵੀ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ 'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੮. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਜੈਤਾਲ ਤੇ ਸੂਲਫਾਕ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮੂਲ ਨ ਬੂਝੈ ਆਪੁ ਨ ਸੂਝੈ ਭਰਮਿ ਬਿਆਪੀ ਅਹੰਮਨੀ ॥੧॥
ਪਿਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭ ਧਨੀ ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਸਤਾਰਹੁ ਨਿਰਗੁਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਓਪਤਿ ਪਰਲਉ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਹੋਵੈ ਇਹ ਬੀਚਾਰੀ ਹਰਿ ਜਨੀ ॥ ੨ ॥
ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਜੋ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਕਲਿ ਮਹਿ ਸੁਖੀਏ ਸੇ ਗਨੀ ॥੩॥
ਅਵਰੁ ਉਪਾਉ ਨ ਕੋਈ ਸੂਝੈ ਨਾਨਕ ਤਰੀਐ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ॥੪॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

×					੨				੩		੪	
							ਮੰ					
ਸ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਸ
ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪਾ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਧ	ਨੀ	ऽ	ऽ
ਨ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਸ	—
ਮੋ	ਹਿऽ	ਨਿਸ	ਤਾ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਜੈਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮੰ									
ਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਮੂ	ऽ	ਲ	ਨ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗਂ	—	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	—	—
ਆ	ऽ	ਪ	ਨ	ਸੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਰੇ	ਸ	—
ਭ	ਰ	ਮ	ਬਿ	ਆ	ऽ	ਪੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	ਗ	—
ਅ	ਹੰ	ऽ	ਮ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।
([illegible])

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ

ਵਾਦੀ—ਮ ਸੰਵਾਦੀ ਸ	ਠਾਟ—ਕਲਿਆਨ ਜਾਤੀ—ਓੜਵ-ਖਾੜਵ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਗੰਧਾਰ ਅਲਪ ਅਤੇ ਸ—ਮ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਰਸ, ਮ – ਪ, ਧ ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨ ਧ ਪ, ਮੰਪਧਪਮ, ਗ ਮਰ, ਸ।

ਪਕੜ—ਸਮ – ਮਪ, ਮੰਪਧਪਮ, ਮ—ਸਰ, ਸ।

ਕੇਦਾਰਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸਾਧਾਰਣ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੇ ਕੇਦਾਰ, ਕੇਦਾਰਾ, ਕੇਦਾਰੀ ਤੇ ਕੇਦਾਰੋ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਹਮੀਰ, ਕਾਮੋਦ, ਛਾਇਆਨਟ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਾਂਗ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਹੀ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਪੰਡਿਤ ਫਿਰੋਜ਼ਫਰਾਮ ਜੀ (ਪੂਨਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰਤੀ-ਸੁਰ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੇਦਾਰਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਠਾਟ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਕੇਦਾਰਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਿੰਨ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—

ਕੇਦਾਰਾ ਜਨਕ ਠਾਟ—(ਨੌਂ ਸੁਰ) ਸ ਰ, ਗ, ਮ, ਮੰ, ਪ, ਧ, ਨੁ, ਨ।

ਖਮਾਜ—(ਅੱਠ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ ਪ, ਧ, ਨੁ, ਨ।

ਬਿਲਾਵਲ—(ਸੱਤ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ, ਪ, ਧ ਨ।

ਕਲਿਆਨ—(ਸੱਤ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮੰ, ਪ, ਧ, ਨ।

ਇੰਜ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਠਾਟ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਦਾਰਾ, ਹੁਣ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫੇਰ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਤੋਂ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ। ਸੋ, ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਕਲਿਆਨ, ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਗਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਗੁਪਤ ਰਹੇਗਾ। ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਪੰਚਮ ਦੇ ਨਾਲ

www.sikhbookclub.com

ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਗੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੁਸ਼ਲ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। "ਸਮ—ਮਪ—ਮੱਪ (ਪ) ਮੱਮ—ਗਪ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰਸ, ਸਮ, ਮਪ, ਮੱਪਧਪਮ; ਜਾਂ ਸਮ—ਮ, ਗਪ—ਮੱਪਧਪਮ—ਮ—ਸਰ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਗਾ' ਵਰਜ ਹੋਣ ਨਾਲ 'ਸ, ਮ—ਮ—ਗਪ' ਇੰਜ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ "ਪਧਮੱਪਸਂ— ਜਾਂ ਪਧਪਸਂ— ਧ, ਧਨ਼ਧਪ, ਮੱਪਧਪਮ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਮੀਰ, ਕਾਮੋਦ, ਕੇਦਾਰਾ ਤੇ ਛਾਇਆਨਟ ਆਦਿ ਸਮ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰੋਹ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਸਮੁਦਾਇ ਇਹ ਹਨ :—

(੧) ਹਮੀਰ—ਸਰਸ, ਗਮ ਧ, ਨਧ, ਸਂ, ਨਧ, ਪ, ਮੱਪ ਧਪ ਗ, ਮਰ, ਸ।

(੨) ਕਾਮੋਦ—ਸ, ਰਪ, ਪਧ, ਪ, ਗਮਪ, ਗਮ ਰਸ।

(੩) ਕੇਦਾਰਾ—ਸਮ, ਮਪ, ਮੱਪਧਪ—ਮ, ਮ—ਸਰ, ਸ।

(੪) ਛਾਇਆਨਟ—ਧ, ਪ—ਰ, ਗਮਪ, ਗ, ਮਰ, ਸ, ਸ—ਧ ਪ ਰ, ਰਗਮਪਗ, ਮਰ, ਸ।

(੫) ਸ਼ਯਾਮ ਕਲਿਆਨ—ਸ, ਰ, ਮੱਪ, ਪਧਪ, ਮੱਪਧਪ, ਮ—ਰ, ਨ਼ਸ, ਰਮੱਪ, ਗਮਰ, ਨ਼ਸ।

(੬) ਗੌਂਡ ਸਾਰੰਗ—ਸ, ਗਰਮਗ, ਪ, ਮੱਪ, ਧਪ, ਮਗ, ਰਗਰਮਗ, ਪ—ਰ, ਸ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਦਾਰਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ੨੩ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

ਸ ਨ਼ ਗ ਨ਼ ਨ਼ ਗ ਧ
੧. ਸ, ਰ—ਸ, ਸਮ—ਮਪ, (ਪ) ਮ – ਮਰ, ਸ—ਸ ਧ਼—ਪ਼, ਪ਼ਸ—ਸਰ, ਸਮ—ਮ—ਪ ਧਮ—
ਪ, (ਮ) ਸਰ, ਸ –

ਨ਼ ਸ ਗ ਧ ਮੰ ਮੰ ਪ ਗ ਗ ਗ ਸ
੨. ਸ ਮ, ਮ (ਮ)—ਗਪ – ਮੰ ਪ, ਪ—ਮ ਧ —ਪ—ਮ, ਮਪ, ਮੰਪਧਪਮ, ਮਪ, ਧਪਮ, ਮ, ਰ—ਸ,
ਨ਼ ਨ਼ ਪ ਗ
ਸਰ ਸਮ—ਮ – ਗਪ – ਸਰ, ਸ – ਸਮ – ਗਪ, ਮੰਪਧਮੰਪਧ—ਮ ਮਰ, ਸ ।

ਨ਼ ਪ ਧ ਗ ਸ
੩. ਸਰਸਮ —ਗਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰ ਪਮ—ਮਪ, ਸਮਗਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਪਮ—(ਮ) ਰਸ, ਸਮ—
ਗ ਨ਼ ਨ਼ ਗ ਨ ਨ
ਮਪ—ਧਪਮ– ਗਪ, ਸਰ ਸਮ – ਗਪ, ਮੰਪ, ਧਮੰਪਮ—ਮਗਪ, ਮੰਪਧਪ, ਧਮੰਪ ਸਂ—ਧਪ, ਧਪਮ,
ਸ ਸਂ ਮੰ ਗ
(ਮ)—ਰ, ਸ —ਸਮ —ਗਪ, ਮੰਧ—ਪ, ਮੰਪਧਨਸਂ ਧ —ਪ, ਧਨੁਧਪ ਮੰਪ, ਧਪ ਮ —ਮ, ਗਪ —
ਧਪਮ—ਸਰ, ਸ — ।

ਮੰ ਪ ਪ ਪ ਧ ਸਂ ਧ
੪. ਪ – ਧ—ਧਪਮ, ਮ, ਗਪ —ਧਨੁਧਪ ਮੰ ਪਮ – ਸਰਸ, ਮਗਪਮੰਧਪਸਂ— ਧ —ਮੰਪ—ਮੰਪਮੰਪ—
ਨ ਪ
(ਪ) ਮੰ –ਮ, ਗਪ, ਮੰਪਧ —ਪਮ-ਸਮ, ਗਪ—ਧਪਸਂ– (ਸਂ) ਨਧ – ਪ, ਮੰਪਧਪਮ—ਧ—
ਗ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਪਧਪਮ —ਮਪ—ਪਧਮੰਪਸਂ– ਧ— ਧਨੁਧਪ, ਮੰਪ ਧ, ਪਸਂ—ਸਂਰਂ—ਸਂ– (ਸਂ) ਧ—ਧਨੁਧਪ,
ਨ ਨ
ਪਮੰਧਪਮ —ਸਮ —ਗਪ —ਮੰਧ —ਪਸਂ —ਧ ਧਸਂ, ਰਂਸਂ —(ਸਂ) ਧ — ਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਪਮ—
ਗ
ਮ ਸਰ—ਸ— ।

ਨ ਗ
੫. ਮੰਪਧ —ਮ, ਮਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਮੰਪਸਂ —ਸਂ ਧ—ਪ, ਧਪਮ—ਮ—ਸ, ਮਗਪਮੰਧਪ ਧਸਂ—
ਨ ਗ ਨ ਨ
(ਸਂ) ਧ, ਧਨੁਧਪ, ਪਮੰਧਪਮ, ਮਪਸਂ —ਧਮੰਪਸਂ, ਸਂਰਂਸਂ – ਧਨਸਂਰਂਸਂ ਧ —ਪ, ਮੰਪਧਪਮ—(ਮ)
ਨ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਗਪ, ਧਪਸਂ—ਸਂਰਂਸਂ – (ਸਂ) ਧਨਸਂਰਂਸਂ —ਸਂ ਧਪ, ਸਂ —ਧਮੰਪਸਂ —ਸਂਰਂਸਂ —ਸਂਮਂ – (ਮਂ) ਸਂਰਂਸਂ—
ਨ ਗ
ਧ—ਪ, ਪਮੰਧਪਮ —ਮ—ਸਰਸ— ।

ਸਰਸ, ਸਸ ਮਮ ਰਰਸ —ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ ਮਮ ਰਸ —ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ ਸਂਸਂ ਧਧ ਮਮ ਰਸ, ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ ਪਪ ਸਂਸਂ ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ ਧਪ ਮੰਪਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਨ਼ਸਮ, ਸਰਸ— ।

ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਬਿ ਸ ਰ ਤ	ਨਾ ऽ ਹਿ ऽ	ਮੱਪ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੨.	• • • •	ਨ਼ਸ ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ	ਧਨ ਸੰਰं ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੩.	ਮੱਪ ਧ,ਮੱ ਪਧ, ਮੱਪ	ਧਪ ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ,	ਮੱਪ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੪.	• • • • ਰਸ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ	ਸਸ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ,	ਧਪ ਮਮ ਰਸ; ਧਨੁ ਧਨ ਸੰਰं ਸੰਨ ਧਪ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੫.	ਨ਼ਸ ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ ਸੰਨ ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ	ਮਮ ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ ਮਮ ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਧਨ ਸੰਰं ਸੰਨ ਧਪ	ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ ਧਨ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੬.	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਨਧ ਸੰਰं ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਮੱਪ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ	ਰਸ, ਮੱਪ ਨਧ ਸੰਨ ਨਧ ਸੰਰं ਸਮੰ ਰੰਸੰ	ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ ਨਸੰ ਧਪ ਮਮ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਪ੍ਰਭ ਚ ਰ ਨ	ਕ ਮ ਲ ੳ	ਮੱਪ ਧਨ ਸੰਰं ਸੰਨ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ.
੨.	• • • •	ਧਨ ਸੰ,ਧ ਨਸੰ ਧਨ	ਸੰਰं ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ	ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ
੩.	ਸੰਸੰ ਮੰਮੰ ਰੰਸੰ ਸੰਰं	ਸੰਨ ਧਪ ਮੱਪ ਧਨ	ਸੰਰं ਸੰਨ ਧਪ ਮੰਮ	ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ
੪.	• • • • ਮਮ ਪਪ ਪ,ਧ ਧਧ	ਮੱਪ ਧਨ ਸੰਰं ਸੰਨ ਪਪ ਪ,ਸੰ ਮੰਮੰ ਰੰਸੰ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਨੁ ਧਪ ਧਪ ਮੱਪ ਮਮ ਰਸ	ਮਮ ਰਸ, ਸਸ ਸ,ਮ ਸਮ ਗਪ ਮੱਧ ਪਸੰ
੫.	ਸਰ ਰ,ਸ ਰਰ ਸਸ ਮੰਪੰ ਪੰ,ਮੰ ਪੰਪੰ, ਮੰਮੰ	ਮਪ ਪ,ਮ ਪਪ ਮਮ ਰੰਸੰ ਨਸੰ ਧਪ ਮੱਪ	ਰਸ, ਸੰਰं ਰੰ,ਸੰ ਰੰਰੰ ਮਮ ਰਸ, ਸਰ ਸਮ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ ਰਸ ਗਪ ਮੱਧ ਪਨ ਧਸੰ
੬.	ਮੰਮੰ ਰੰ,ਮੰ ਮੰਰੰ ਸੰਸੰ, ਪਪ ਸੰਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਸੰ	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮੱਪ, ਮੰਮੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ ਧਪ	ਮਮ ਰ,ਮ ਮਰ ਸਸ, ਮੱਪ ਸੰ, ਧਪ ਮੱਪ	ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ ਸੰ, ਧਪ ਮੱਪ ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਿ ਮਨ ਤੇ ਹਰੀ ॥
ਅਬ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭਈ ਆਨ ਬਿਖੈ ਜਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬੂੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ ॥
ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਰਸਨਾ ਟੇਵ ਇਹ ਪਰੀ ॥ ੧ ॥
ਮਹਾ ਨਾਦ ਕੁਰੰਕ ਮੋਹਿਓ ਬੇਧਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਸਾਲ ਨਾਨਕ ਗਾਠਿ ਬਾਧਿ ਧਰੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਨ						ਪ									
ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਮੰਪ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਪ	ਪਮਂ	ਧਪ	ਮ	—
ਬਿ	ਸ	ਰ	ਤS	ਨਾ	S	ਹਿS	S	ਮ	ਨ	ਤੇ	ਹ	ਰੀS	SS	S	S
ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨ਼ਧ	ਪ	ਪ	(ਮ)	—	ਰ	ਸ	ਰ	ਸਨ਼	ਸ	ਸ
ਅ	ਬ	ਇ	ਹ	ਪ੍ਰੀ	SS	ਤ	ਮ	ਹਾ	S	ਪ	ਰ	ਬ	ਲS	ਭ	ਈ
								ਨ				ਨ			
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਸਂਰੇਂ	ਸਂ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਆ	S	ਨ	SS	ਬਿ	ਖੈ	SS	Sਜ	ਰੀ	S	S	S	S	S	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਮਂ								ਨ				ਸਂ			
ਪ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਪ
ਬੂੰ	S	ਦ	S	ਕ	ਹਾ	S	S	ਤਿਆ	S	S	ਗ	ਚਾ	S	ਤ੍ਰਿ	ਕ
								ਨ				ਨ			
ਮ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਮੀ	S	ਨ	SS	ਰਹ	ਤ	ਨS	Sਘ	ਰੀ	S	S	S	S	S	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

Page 169 www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਰਨੀ ਆਇਓ ਨਾਥ ਨਿਧਾਨ ॥
ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੀ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਮਾਗਨ ਕਉ ਹਰਿ ਦਾਨ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਖਦਾਈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਮਾਨ ।
ਦੇਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਸੁਆਮੀ ਹਰਿ ਗੁਨ ਰਸਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧ ॥
ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿਦ ਦਮੋਦਰ ਨਿਰਮਲ ਕਥਾ ਗਿਆਨ ॥
ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਾਗਹੁ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗਿ ਧਿਆਨ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਨ			ਸੰ		ਧ		ਪ							
•	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	—	ਨੁ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਮ
•	ਸ	ਰ	ਨੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ਨਾ	ऽ	ਥ	ਨਿ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਨ
ਗ						ਧ				ਮ					
ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਮ	—	ਧਪ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਮऽ	ਨ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ
ਨੁ		ਸ				ਨ	ਸੰ					ਮੰ	ਧ		
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ
ਮਾ	ऽ	ਗ	ਨऽ	ਕਉ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ												ਨ			
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਸੁ	ਖ	ਦਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਪੂ	ऽ	ਰ	ਨ	ਪ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ਸੁ	ਰ
ਨ		ਸੰ						ਨ							
ਸੰ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ਕ	ऽ	ਰ	ऽ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਨ
ਗ										ਮ					
ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	(ਪ)	—	ਮ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ
ਦੇ	ऽ	ਹੁ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਸਾ	ऽ	ਧੂ	ऽ	ਸੰ	ਗ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ
ਰ						ਨ		ਨ		ਨ					
ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਪਮੰ	ਧਪ	ਮ	ਮ
ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨऽ	ਰ	ਸ	ਨ	ਬ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਨ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

Page 170 www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਈ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਜਾਗੀ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗ ਦੇਖੈ ਜਪਤੀ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਰਸਨ ਪਿਆਸ ਲੋਚਨ ਤਾਰ ਲਾਗੀ ॥
ਬਿਸਰੀ ਤਿਆਸ ਬਿਡਾਨੀ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਗੁਰੁ ਪਾਇਓ ਹੈ ਸਹਸ ਸੁਖਦਾਇਕ, ਦਰਸਨੁ ਪੇਖਤ ਮਨੁ ਲਪਟਾਨੀ ॥
ਦੇਖ ਦਮੋਦਰ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
														ਪ	
											ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ
											ਸੰ	ऽ	ਤ	ਸੰ	ਗ
												ਗ			
ਸੰ	—	—	ਧ	ਪ	—	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ	—	—	—	ਮ	ਪ	ਮ	ਸ
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਮਾऽ	ऽऽ	ਈ	ऽ	ऽ,	ऽ	ਪ੍ਰਿਅ	ऽ	ਰੰ	ਗ
				ਪ										ਪ	
ਰ	—	ਸ	—	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਮੱ	ਪ
ਦੇ	ऽ	ਖੈ	ऽ	ਜ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਧਾ	ਨੀ,	ਸੰ	ਗ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ								ਸੰ	ਨ	ਨ					
ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਪਿਆ	ऽ	ਸ	ਲੋ	ਚ	ਨ	ਤਾ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ
ਸੰ	ਗੰ			ਨ										ਪ	
ਮ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਮੱ	ਪ
ਬਿ	ਸ	ਰੀ	ऽ	ਤਿਆ	ऽ	ਸ	ਬਿ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਸੰ	ਗ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

([illegible])

www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੀ ਕਲਵਾਰਿ ਗਵਾਰਿ ਮੂਢ ਮਤਿ ਉਲਟੋ ਪਵਨੁ ਫਿਰਾਵਉ ॥
ਮਨੁ ਮਤਵਾਰ ਮੇਰ ਸਰ ਭਾਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ ਚੁਆਵਉ ॥ ੧ ॥
ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ॥
ਪੀਵਹੁ ਸੰਤ ਸਦਾ ਮਤਿ ਦੁਰਲਭ ਸਹਜੇ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭੈ ਬਿਚਿ ਭਾਉ ਭਾਇ ਕੋਊ ਬੂਝੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ ॥
ਜੇਤੇ ਘਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਭ ਹੀ ਮਹਿ ਭਾਵੈ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਈ ॥ ੨ ॥
ਨਗਰੀ ਏਕੈ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਧਾਵਤੁ ਬਰਜਿ ਰਹਾਈ ॥
ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੂਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਭਾਈ ॥ ੩ ॥
ਅਭੈ ਪਦ ਪੂਰਿ ਤਾਪ ਤਹ ਨਾਸੇ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਉਲਟ ਚਲੰਤੇ ਇਹੁ ਮਦੁ ਪਾਇਆ ਜੈਸੇ ਖੋਂਦ ਖੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	—	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ
			ਬੋ	ਲਹੁ	ਭਈ	ऽ	ਆ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕੀ	ऽ
								ਗ			ਰ				
ਮ	—	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਮ	—	—	ਸ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ,	ਰਾ	ਮऽ	ਕੀ	ऽ	ਦੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ		ਨੁ													
ਧ਼	—	ਪ਼	—	ਸ	—	ਸ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਪੀ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ਮ	ਤऽ	ਦੁ	ਰ	ਲ	ਭ
ਧ				ਸਂ				ਨ				ਨ			
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਸ	ऽ	ਜੇ	ऽ	ਪਿਆ	ऽ	ਸ	ਬੁ	ਝਾ	ऽ	ऽ	ਝ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	—	—													
ऽ	ऽ	ऽ	ਬੋਲਹੁ...												

ਅੰਤਰਾ

ਮ															
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਰੀ	ऽ	ਕ	ਲ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਮੂ	ऽ	ਢ	ਮ	ਤ

ਸਂ		ਸਂ				ਨ						ਮੰ	ਧ		
ਧ	ਪ	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	—
ਉ	ਲ	ਟੇ	ऽ	ਪ	ਵ	ਨ	ਫਿ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਮੰ				ਮੰ	ਧ		
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	—
ਮ	ਨ	ਮ	ਤऽ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ਰ	ਸ	ਰ	ਭਾ	ऽ	ਠੀ	ऽ
ਨ				ਸਂ				ਨ				ਨ			
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਧਾ	ऽ	ਰ	ਚੁ	ਆਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਮ — —
ऽ ऽ ऽ ਬੋਲਹੁ —ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਦੋਹਰਾ ॥ ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਯਾ ਪਯਾਨ ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ ॥ ੧੫ ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ, ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ ॥
ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ ॥ ੧੬ ॥

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਮੰ							ਪ				ਗ			
	ਪ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਨਸਂ	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	—
	ਤੇ	ਗ	ਬ	ਹਾऽ	ऽऽ	ਦ	ਰ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਮੰ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਰਂ	ਸਂ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਨ
ऽ	ਕ	ਰੀ	ਨऽ	ਕਿ	ਨ	ਹੂੰ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ

ਧਪ
ऽऽ—ਤੇਗ...

ਅੰਤਰਾ

	ਮੰ														
	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
	ਠੀ	ਕ	ਰ	ਫੋ	ऽ	ਰ	ਦਿ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸ	ਸਿ	ਰ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

				ਸਂ				ਨ							
—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ऽ	ਪ੍ਰਭ	ਪੂ	ਰ	ਕੀ	ऽ	ਓ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ
	ਪ							ਗ							
—	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	—	—	ਸ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ਤੇ	ਗ	ਬ	ਹਾ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਰਂ	ਸਂ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਨੁ
ऽ	ਕ	ਰੀ	ਨऽ	ਕਿ	ਨ	ਹੂ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਹਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ

ਧਪ
ऽऽ ਤੇਗ... —ਦੋਹਾ: ਤੇਗ[illegible]ਕੇ ਚਲਤ—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਟਨੇ ਮੇਂ ਆਜ ਕੈਸੋ ਮੰਗਲ ਚਾਰ ॥
ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੀਨਨ ਰਕਸ਼ਕ ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ॥੧॥
ਅਸਥਾਈ ॥ ਸੁਰਮੁਨੀ ਦੇਵ ਗੰਧ੍ਰਵ ਰਿਖੀਸੁਰ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸਭ ਕਰ ਨਮਸਕਾਰ ॥
ਬਰਨ ਬਰਨ ਪਟ ਪਹਿਰ ਨਾਰੀ ਸਭ, ਮਿਲ ਕੇ ਆਈਂ ਦੇਤ ਵਧਾਈ,
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੇ ਦੁਵਾਰ ॥ ੧ ॥
ਛਨਨਨ ਨਨਨਨ ਕੀ ਛਨਕਾਰ ਸੁਨਿ, ਬਾਜੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਰਲੀ ਕੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ॥
ਆਜ ਉਮਕਿਓ ਹੀਓ 'ਮਸਤਾਨਾ' ਮੇਰੋ, ਰਾਖੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਅਪਨੇ ਦੁਵਾਰ ॥ ੨ ॥

ਨੋਟ :—ਇਸ ਠੁਮਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਅਤੇ ਤਬਲਾ-ਵਾਦਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਸਤਾਨਾ' ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾਤਾ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸਨ।

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
															ਪ
															ਆ
—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੱਪ	ਮੱਧ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ
ऽ	ਜ	ਕੈ	ऽ	ਸੋ	ਮੰऽ	ऽਗ	ਲ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੇ	ਮੇਂ	ਆ
—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੱਪ	ਮੱਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ
ऽ	ਜ	ਕੈ	ऽ	ਸੋ	ਮੰऽ	ऽਗ	ਲ	ਚਾ	ਰ	ਦੁਸ਼	ਟ	ਦ	ਮ	ਨ	ਦੀ

ਮ ਰ ਸ ਨ਼ | ਰ ਸ ਸ ਸ | ਸ ਸ ਸਂ ਸਂ | ਸਂ — ਸਂ ਨ
ਨ ਨ ਰਕ ਸ਼ | ਕ ਕ ਲ ਗੀ | ਧ ਰ, ਗੁ ਰੂ | ਗੋ S ਬਿੰ ਦ

ਧ ਨ ਸਂ ਰਂ | ਸਂਨ ਸਂ ਪਮਂ ਧਪ | ਮ — ਰ ਪ | ਮ ਰ ਸ ਪ
ਸਿੰ ਘ ਜੀ ਲੀ | ਨੰS S ਅS ਵS | ਤਾ S ਰ ਪ | ਟ ਨੇ ਮੈਂ, ਆਜ

ਅੰਤਰਾ

ਮਂ
ਪ ਪ ਪ ਪ | ਧ — ਨ ਨ | ਸਂ ਸਂ ਸਂ ਸਂ | ਸਂ — ਸਂ ਸਂ
ਸੁ ਰ ਮੁ ਨੀ | ਦੇ S ਵ ਗੰ | ਧ ਰ ਬ ਰਿ | ਖੀ S ਸ੍ਰ ਰੰ,

ਸਂ — ਸਂ ਨ | ਬ ਨ ਸਂ ਰਂ | ਨ ਸਂ ਧ ਧ | ਧ ਪ — ਪ
ਜੈ S ਜੈ S | ਜੈ S ਸ ਭ | ਕ ਰ ਨ ਮ | ਸ ਕਾ S ਰ

ਮਂ ਪ ਮਂ ਪ | ਧ ਸਂ ਧ ਪ | ਮਂ ਪ ਧ ਪ | ਮ ਰ ਸ ਸ
ਬ ਰ ਨ ਥ | ਰ ਨ ਪ ਟ | ਪ ਹਿ ਰ ਨਾ | ਗੀ S ਸ ਭ

ਸਂ
ਸ ਨ਼ ਰ ਸ | — ਸ ਸ ਨ਼ | ਰ ਸ — ਸ | ਧ ਨ ਸਂ ਰਂ
ਮਿ ਲ ਕੇ ਆ | S ਈਂ ਦੇ ਤ | ਵ ਧਾ S ਈ | ਮਾ S ਤਾ S

ਨ ਸਂ ਧ — | ਪ — ਮਂਪ ਧਪ | ਮ — ਰ ਪ | ਮ ਰ ਸ ਪ
ਗੁ ਜ ਰੀ S | ਜੀ S ਕੇS SS | ਦ੍ਵਾ S ਰ ਪ | ਟ ਨੇ ਮੈਂ ਆਜ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸੰਚਾਰੀ—ਅਭੋਗ

੦ | ੩ | × | ੨
ਨ਼ | ਪ
ਸ ਸ ਸ ਸ | ਮ ਮਗ ਮਂ ਮਂ | ਪ ਪ ਪ ਪ | — ਪ ਪ ਪ
ਛ ਨ ਨ ਨ | ਨ ਨS ਨ ਨ | ਕੀ ਛ ਨ ਕਾ | S ਰ ਸੁ ਨਿ

ਗ
ਪਮਂ ਧਪ ਮ ਮਗ | ਧ — ਧ ਧ | ਨ਼ਧ ਪ ਪ ਪ | ਪਮਂ ਧਪ ਮ ਮ
ਬਾS SS ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ | ਦੰ S ਗ ਮੁ | ਰS ਲੀ ਕੀ ਮ | ਧੁS ਰS ਧੁ ਨਿ,

ਸ ਮਗ ਪ, ਮਂਪ | ਧਨ਼ ਧਪ ਮਂਪ ਧਪ | ਮ, ਰਨ਼ -ਰ ਸ | ਪ -ਧ -ਨ ਸਂ
ਧਨ ਸਂਰਂ -ਨ -ਸਂ | ਧਨ਼ ਧਪ ਮਂਪ ਧਪ | ਮ, ਰਮ -ਰ ਮ- | ਰਨ਼ -ਰ ਸ •

ਨ
ਪ-ਪ ਪਨ ਧਨ ਸਂਸਂ | ਸਂ-ਸਂ ਧਨ ਰਂਸਂ -ਸਂ | ਪ-ਪ ਪਨ ਧਨ ਸਂ- | ਸਂਸਂ ਧਨ ਰਂਸਂ -ਸਂ
ਆSਜ ਉਮਕਿਓ Sਹੀ ਇਓ | ਮSਸ ਤਾS ਨਾਮੇ Sਰੋ | ਆSਜ ਉਮਕਿਓ Sਹੀ ਓS | ਮSਸ ਤਾSਸ ਨਾਮੇ Sਰੋ

					ਨ										
ਸ-	ਸੰਨ	ਧਨ	ਸੰਰ	ਨਨ	ਸੰਧ	-ਧ	ਪਮੰ	ਧਪ	-ਪ	ਮ,ਮਗ	ਪਮ	-ਰ	ਪਮ	ਰਸ	ਧ
ਗਾS	ਖੇਪੂ	ਛੂS	ਜੀS	ਅਪ	ਨੇਦ੍ਹਾ	Sਰ	ਅਪ	ਨੇਦ੍ਹਾ	Sਰ	ਅਪ	ਨੇਦ੍ਹਾ	Sਰ	ਪਟ	ਨੇਮੇਂ,	ਆਜ

ਨੋਟ—ਸੰਚਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਅਭੋਗ ਇਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਹਨ।

੭. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਜ)

ਕਿਨ ਹੀ ਬਨਜਿਆ ਕਾਂਸੀ ਤਾਂਬਾ ਕਿਨ ਹੀ ਲਉਗ ਸੁਪਾਰੀ ॥
ਸੰਤਹੁ ਬਨਜਿਆ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿਦ ਕਾ ਐਸੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਬਿਆਪਾਰੀ ॥
ਹੀਰਾ ਹਾਥਿ ਚੜਿਆ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਛੂਟਿ ਗਈ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਚੇ ਲਾਏ ਤਉ ਸਚ ਲਾਗੇ ਸਾਚੇ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥
ਸਾਚੀ ਬਸਤੁ ਕੇ ਭਾਰ ਚਲਾਏ ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਆਪਹਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਨਿਕ ਆਪੈ ਹੈ ਪਾਸਾਰੀ ॥
ਆਪੈ ਦਹਦਿਸ ਆਪ ਚਲਾਵੈ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ ਬਿਆਪਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਮਨੁ ਕਰਿ ਬੈਲੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਪੈਂਡਾ ਗਿਆਨ ਗੋਨਿ ਭਰਿ ਡਾਰੀ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਨਿਬਹੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੦				X				੦				X			
															ਮ ਨਾ
ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਮ	-ਗ	ਮ	—	ਰ	ਖ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਮ
ਮS	ਕੇ	S	ਬਿਆ	ਪਾ	SS	ਰੀ	S	ਹ	ਰਿ	ਕੇ	S	S	S	S	ਨਾ
ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	—	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	—	—	
ਮS	ਕੇ	S	ਬਿਆ	ਪਾ	S	S	S	S	S	S	S	ਰੀ	S	S	

ਅੰਤਰਾ

															ਮੰ ਪ ਕਿਨ
															ਨ
ਧ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—	—	ਧ
ਹੀ	ਬ	ਨ	ਜਿਆ	ਕਾਂ	S	ਸੀ	S	ਤਾਂ	S	ਬਾ	S	S	S	S	ਕਿਨ

ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	—	—	ਮ
ਹੀ	ਲਉ	ਗ	ਸੁ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ਸੰ
ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਮ
ਤਹੁ	ਬ	ਨ	ਜਿਆ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਗੈ	ਬਿ	ਦ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਐ
ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	—	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	—	—	ਮ
ਸੀऽ	ਖੇ	ਪ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ,	ਣਾ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਟਿਯੂਨ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਬੰਦਿਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਨੁਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਤ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਤੁਮ ਦੇਵਹੁ ਅਪਨੋ ਨਾਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਰਉ ਸੇਵਾ ਸਤ ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੇ ਜਤ ਸੁਨੀਐ ਤਤ ਮਨਿ ਰਹਸਾਉ ॥
ਵਾਰੀ ਫੇਰੀ ਸਦਾ ਘੁਮਾਈ ਕਵਨੁ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰੋ ਠਾਉ ॥ ੧ ॥
ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹਿ ਸਗਲ ਸਮਾਲਹਿ ਸਗਲਿਆ ਤੇਰੀ ਛਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੁਝਹਿ ਦਿਖਾਉ ।' ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੦)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਪ													
ਸਂ	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	-ਮੰ	ਧ	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਕੇ	ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਕੌ	ऽ	ਮਨ	ਚਾ	ऽऽ	ਉ	ऽ
ਮੰ									ਰ				
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—
ਕ	ਰ	ਕਿਰ	ਪਾ	ऽ	ਸ	ਤ	ਸੰ	ਗ	ਮਿ	ਲਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ
ਨ਼										ਮੰ			
ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—
ਤੁ	ਮ	ऽऽ	ਦੇ	ऽ	ਵਹੁ	ऽऽ	ਅ	ਪ	ਨੋ	ਨਾ	ऽ	ਉ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਪ				ਨ			ਨ			
ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
ਕ	ਰਉ	ਸੇ	ਵਾ	ऽ	ਸ	ਤ	ਪੁਰ	ਖ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਨ		ਨ					ਨ						
ਸਂ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ	—
ਜ	ਭ	ਸੁਨੀ	ਐ	ऽ	ਤ	ਤ	ਮ	ਨ	ਰਹੁ	ਸਾऽ	ऽऽ	ਉ	ऽ
ਗ													
ਮ	—	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ
ਵਾ	ऽ	ਰੀऽ	ਫੇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ਘੁ	ਮਾ	ऽ	ਈ	ऽ
ਨ਼													
ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪਮੱ	ਧ	ਪ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧ	ਪ	ਮ	—
ਕ	ਵ	ਨऽ	ਅ	ਨੂऽ	ਪ	ऽ	ਤੇऽ	ऽऽ	ਰੇऽ	ਠਾ	ऽ	ਉ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਖਾਨੁ ॥
ਗੁਨ ਗੁੋਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਭਏ ਕਲਮਲ ਹਾਨ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਿਆਗਿ ਚਲਨਾ ਸਗਲ ਸੰਪਤ ਕਾਲੁ ਸਿਰ ਪਰਿ ਜਾਨੁ ॥
ਮਿਥਨ ਮੋਹ ਦੁਰੰਤ ਆਸਾ ਝੂਠੁ ਸਰਪਰ ਮਾਨ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਰਿਦੈ ਧਾਰਹੁ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਲਾਭੁ ਨਾਨਕ ਬਸਤੁ ਇਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੧)

ਅਸਥਾਈ

✕		੦		੨		੦		੩		੪	
ਪ	ਪਮੱ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
ਰ	ਸਰ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਬऽ	ਖਾ	ऽ	ਨ
ਪ	ਪਮੱ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਰਮ	ਰ	—	ਸ
ਰ	ਸऽ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਬऽ	ਖਾ	ऽ	ਨ
ਨ਼ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਗੁਨ	ਗੋ	ਪਾ	ऽ	ਲ	ਉ	ਚਾ	ਰऽ	ਦਿ	ਨ	ਰੈ	ਨਿ
		ਨ									
ਸਂ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ
ਭ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਲ	ਮ	ऽ	ਲ	ਹਾऽ	ऽऽ	ਨ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ											
ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਤਿਆ	ਗੀ	ਚ	ਲ	ਨਾ	ਸ	ਗ	ਲ	ਸੈ	ऽ	ਪ	ਤ
ਸੰ											
ਧ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ਕਾ	ऽ	ਲ	ऽ	ਸ	ਰ	ਪ	ऽ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਨ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
ਮਿ	ਥ	ਨ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ਦੁ	ਰੰ	ਤऽ	ਆ	ऽ	ਸਾ
ਸੰ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ
ਝੂ	ऽ	ਠ	ऽ	ਸ	ਰ	ਪ	ऽ	ਰ	ਜਾऽ	ऽऽ	ਨ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੦. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੌ ਸੁਰੇਸ ਦਾਨਵਾਨ ਕੌ,
ਮਹੇਸ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕਉ ਅਭੇਸ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਰੰਗ ਮੈ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈ ਪ੍ਰਬੀਨ,
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈ ਅਪਾਰ,
ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ, ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਹਾਥੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ,
ਚੀਟੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
										ਸ	ਸ
										ਹਾ	ਥੀ
—	ਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ऽ	ਕੀ	ऽ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਲ	ऽ	ਪਾ	ਛੈ
										ਪ	
ਮ	ਮ	—	—	ਪ	ਧਮੱ	ਧਪ	ਮ	—	ਮ	ਮੱ	ਪ
ਪ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ਚ	ਤऽ	ऽऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ	ਚੀ	ਟੀ

www.sikhbookclub.com

—	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਪ
ऽ	ਕੀ	ऽ	ਚਿੰ	ਘਾ	ऽ	ऽऽ	ਰ	ऽ	ਪਹਿ	ਲੋਂ	ਹੀ
—	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—		
ऽ	ਸੁ	ਨੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ऽ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ	ਹਾਥੀ ਕੀ...	

ਅੰਤਰਾ

(ਪ)ਮ	ਮ	ਪ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਦੇ	ਵ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ਵ	ਤਾ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ਸੁ
ਸਂ	ਧ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	(ਸਂ)ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਪ
ਰੇ	ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਵਾ	ऽ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ਮ
ਪ	ਮ'	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਧ	ਮ	—	ਮਗ
ਹੇ	ऽ	ਸ	ਗੰ	ऽ	ਗ	ਧਾ	ऽ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਅऽ
ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	—	(ਨ਼)ਸ	ਸ
ਭੇ	ਸ	ऽऽ	ਖ	ਹੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ਹੈਂ	ऽ	ਹਾ	ਥੀ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਬਿਮਲ ਮਤਿ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਕੋ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੈ ਦਿਬਿ ਜੋਤਿ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਨਭੈ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੁਖ ਸਹਜ ਨਿਵਾਸ ਹੈ।
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰਸਕਿ ਹੁਇ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਬਿਸਮ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਹੈ ॥ ੬੨ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਨੰ: ੨੮ ॥ ੬੨ ।)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

X		2			0		3		
ਪ									
ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸ਼	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁऽ	ਰ	ਤਿ	ਲਿ	ऽ	ਵ
		ਨ			ਨ				
ਸਂ	ਧ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਪ੍ਰੇ	ਮ	ਰ	ऽ	ਸ	ਰਸ	ਕऽ	ਹੁ	ऽ	ਇ
ਗ					ਗ		ਨ਼		
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ
ਸ਼	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ਲਿ	ऽ	ਵ
ਗ				ਮੱ			ਮੱ	ਧ	
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ
ਬਿ	ਸ	ਮ	ऽ	ਬਿਸ	ਵਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ					ਨ		ਨ		
ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ
ਸ	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ਅ	ऽ	ਵ
ਸਂ									
ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਗਾ	ਹ	ਨ	ऽ	ਬਿ	ਮ	ਲ	ਮ	ऽ	ਤਿ
ਗਮ	ਮ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ਸ਼	ਬ	ਦ		ਸੁऽ	ਰ	ਤਿ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਗ				ਮੱ			ਮੱ	ਧ	
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ
ਗਿਆ	ਨ	ਕੌ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਗਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੧੨. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਚਾਰਤਾਲ, ਪੜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਜਾਤ ॥
ਤਜਿ ਗੋਪਾਲ ਆਨ ਰੰਗਿ ਰਾਚਤ ਮਿਥਿਆ ਪਹਿਰਤ ਖਾਤ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਸੰਪੈ ਸੁਖ ਭੋਗਵੈ ਸੰਗਿ ਨ ਨਿਬਹਤ ਮਾਤ ॥
ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇਖਿ ਰਚਿਓ ਬਾਵਰ ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਾਤ ॥ ੧ ॥
ਮਾਨ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਦ ਮੋਹਤ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਖਾਤ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
							ਮ	ਮ-ਗ	ਪ	—	ਪ
							ਹ	ਰਿSS	ਬਿ	S	ਨ
			ਨ								
ਸਂ	—	—	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧ	—	ਪ
ਜ	S	S	ਨ	S	ਮ	S,	ਅ	S	ਕਾ	S	S
		ਰ									
ਮ	—	ਸ	ਰ	—	ਸ	—					
ਰ	S	ਥ	ਜਾ	S	ਤ	S					

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ											
ਪ	—	—	ਧ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	—
ਤ	S	S	ਜ	S	ਗੋ	ਪਾ	S	S	ਲ	S	S
		ਸਂ				ਸਂ					
ਸਂ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਧ	—	ਪ
ਆ	S	ਨ	ਰੰ	S	ਗ	ਰਾ	S	S	ਚ	S	ਤ
			ਗ		ਗ						
ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	—	ਧ	—	ਨ
ਮਿ	ਥਿ	S	ਆ	S	S	ਪਹਿ	S	S	ਰ	S	ਤ
			ਸਂ								
ਸਂ	—	—	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ					
ਖਾ	S	S	S	S	ਤ	S	ਹਰਿ	ਬਿਨ...			

www.sikhbookclub.com

ਤਾਲ—ਰੂਪਕ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮੱ			ਪ				ਨ			ਨ			
ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
ਧ	ਨ	ਜੋ	ਬ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪੈ	ਸੁ	ਖ	ਭੁ	ਗ	ਵੈ	ऽ
ਨ			ਨ				ਸਂ			⏞			
ਸਂ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਧ	ਪ	—
ਸੰ	ਗ	ਨ	ਨਿ	ਬ	ਹ	ਤ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸੂਲਫਾਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਮ੍ਰਿ	ਗ	ਤ੍ਰਿ	ਸ਼ऽ	ਨਾ	ऽ	ਦੇ	ਖ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਰ	ਚਿ	ਓ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਵ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਦ੍ਰੁ	ਮ	ਛਾ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ	ਰੰ	ਗ	ऽ	ऽ
ਗ⁀									
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ—ਦੁਬਾਰਾ—ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਇਆ
ਗ⁀									
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
←ਰਾ	ऽ	ऽ	ਤ,	ਹ	ਰਿ	ऽऽ	ਬਿ	ऽ	ਨ ਜਨਮ—ਅਸਥਾਈ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
	ਮੱ														
*	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
*	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਮ	ਦ	ਮੋ	ऽ	ਹ	ਰ
	ਸਂ							ਨ							
*	ਧ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਪ	—
*	ਕਾ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ਕੈ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ
*	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	—
*	ਕ	ਰ	ਗਹਿ	ਲੇ	ਹੁ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਕਉ	ऽ

 www.sikhbookclub.com

								ਨ				ਸਂ			
•	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧਨ	ਸੰਰਂ	ਸਂ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
•	ਪ੍ਰਭ	ਜੀ	ਉਙ	ਹੰ	ਙ	ਤਙ	ਸਙ	ਹਾ	ਙ	ਙ	ਙ	ਙ	ਙ	ਤ	ਙ

—	—	—	ਮ	ਮਗ	ਧ	—	ਪ	✕
•	•	•	ਹ	ਰਿਙ	ਬਿ	ਙ	ਨ	ਜਨਮ—ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰੋ।

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਰੂਪਕ-ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ 'ਪੜਤਾਲ' ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। —ਕਰਤਾ

(ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਰਾਗ ਸੋਰਠ

ਵਾਦੀ—ਰ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ – ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ – ਰੰ-ਨ਼, ਤੇ ਧ-ਮ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ।

ਮ
ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ, ਮ ਪ, ਨ, ਸੰ ।

ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ਼ ਧ ਪ, ਧ ਮ, ਰ, ਸ ।

ਪਕੜ – ਮ ਪ ਨ, ਸੰ, ਰੰ – ਨ਼ਧਪ, ਧ —ਮ, ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ ।

ਸੋਰਠ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਕਾਂਬੋਜੀ ਮੇਲ (ਖਮਾਜ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਤੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਅਜੇ ਭੀ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਅਧਾਰਤ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਨੂੰ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੇਸ ਰਾਗ ਅਧਿਕ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸੋਰਠ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਇੰਝ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਸੋਰਠ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਦੇਸ ਨੇ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਧੈਵਤ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ) ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਭੀ ਗੰਧਾਰ ਅਲਪ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਰਿਖਭ ਤੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਮੀਂਡ ਨਾਲ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਦਾ ਸਪੱਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧੈਵਤ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਤੇ ਥੋੜਾ ਰੁਕ ਕੇ ਫਿਰ ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਰਿਖਭ ਤਕ ਮੀਂਡ ਲਾਈਦੀ ਹੈ। "ਸ, ਰ, ਮ ਪ ਧ, ਮ, ਮ ਰ, ਜਾਂ ਮ ਪ ਨ, ਸੰ—ਪ, ਧਪਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰ, ਮਪ, ਧ, ਮ, ਰ, ਜਾਂ ਮਪਨ, ਸੰ— ਪਨਸੰਰੰ—ਨ਼ਧਪ, ਧਪਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ "ਸ, ਰ, ਮਗਰ, ਮਪ, ਨ਼ਧਪ, ਮਪਨ,

ਰ
ਸਂ-ਨੁਧਪ, ਮਗਰ, ਗਸ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੋਰਠ, ਦੇਸ, ਬਰਵਾ ਤੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਦੀ ਮੀਂਡ ਲਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ, ਨਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਿਖਭ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁੱਧ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਹੋ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਗ-ਰੂਪ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋਰਠ ਤੇ ਦੇਸ ਸਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੇਸ-ਸੋਰਠ' ਰਾਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਮ ਸ ਮ ਪ
੧. ਸ—ਨੁਸ ਰ—ਮਪ, ਮ—ਰ, ਨੁ, ਸ—ਰਨੁਧੁਪੁ—ਮੁਪੁਨੁ, ਸ—ਸ ਰ, ਮਪਧ—ਮ, ਰ, ਸ—।

ਮ ਗ ਸ ਮ ਮ
੨. ਸ, ਰ, ਮਪ, ਧਪਧ ਮ, ਰ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਧ—ਮ, ਮ ਰ, ਨੁ, ਸ—ਸ ਰਮਪ—ਧ ਮ, ਰਮਪ, ਨੁਧਪ,
ਸ
ਧ ਮ ਰ, ਨੁ, ਸ—।

ਮ ਸ ਮ
੩. ਸ, ਰਨੁਧੁਪੁ, ਧੁਮੁ ਰੁ ਮੁਪੁਨੁ, ਸ—ਰਮਪਧਮਰ, ਨੁ, ਧੁਪੁ, ਮੁਪੁਨੁ, ਸ—ਰਮਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਰਂ—ਨੁ
ਮ ਸ ਮ
ਧਪ, ਧਪਧ ਮ, ਰ—ਮਪਨ, ਸਂ—ਪ, ਧ ਮ, ਰ, ਨੁ, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਪਨਸਂਰਂ—ਨੁ ਧਪ, ਮਪਨ,
ਸ
ਸਂ—ਰਂਨੁਧਪ ਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨੁ, ਸ—।

ਮ
੪. ਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨੁਧੁਪੁ ਮੁਪੁਨੁ, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂ, ਪਨਸਂ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਰਂ ਨੁ
ਸ ਮ ਮ
ਧਪ, ਮਪਨਸਂਰਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨੁ, ਸ—ਰ ਮ ਰ, ਮਪਧ ਮ ਰ, ਮਪਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨ,
ਸ ਮ ਸ
ਨੁਧਪਧਮ, ਰ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਪਨਸਂਰਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨੁ, ਸ—ਮਪਨ, ਸਂ—(ਸ) ਪ, ਮਪਨ
ਸ
ਸਂਰਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਰਂ ਨੁਧਪ ਧਪਧਮ ਰ, ਨੁ, ਸ—।

ਮ ਮੰ ਸੰ ਗੰ
੫. ਮਪਧ, ਰਮਪਨ—ਸੰ, ਪਨਸੰਰੰ—ਰੰ, ਨਸੰ— (ਸੰ) ਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨ, ਸੰ—ਰੰ ਮੰ ਰੰ, ਸੰ—ਨਸੰਰੰ

ਪ ਸ ਮ
ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸੰ, ਪਨਸੰ, ਮਪਨਸੰ ਰੰਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨਸੰਰੰ—

ਮੰ ਸੰ ਪ ਸ ਮ ਪ ਧ
ਰੰਮੰ, ਰੰ, ਨਸੰ—ਰੰਨੁਧਪ, ਧਮਰ, ਰੰ—ਨੁਧਪ, ਮਪਧ, ਮ ਰ, ਨ ਸ—ਰ, ਮ, ਪ, ਨ, ਸੰ—ਰੰ ਨੁਧਪ,

ਮੰ ਮੰ ਸੰ ਸ
ਮਪਨ, ਸੰ—ਰੰ, ਮੰਪੰ, ਰੰ, ਨ, ਸੰ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਸੰ—ਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ— ।

ਗ ਮ ਮ
ਸਰਸ, ਰਮ ਰ, ਸ, ਰਮਪਪ ਮਮ ਰਰ ਸਸ, ਰਮਪਪਧਪਧਧਮਮ ਰਸ ਮਪਨਨਸੰਸੰਨੁਨੁ ਧਪ

ਮੰ
ਧਮਰਰ ਸਸ—ਮਮਪਪਨਨਸੰਸੰ ਰੰਰੰਨੁਨੁਧਪ, ਧਧ ਮਮ ਰਰ ਸਸ—ਮਪਨਨਸੰਸੰ ਰੰਮੰਰੰਰੰਸੰਸੰਰੰਨੁਨੁਧਪ,

ਧਧ ਮਮ ਰਰਸ— ।

ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਨੋਟ :—ਸੋਰਠ ਤੇ ਦੇਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਲਗ-ਭਗ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ । ਉਂਜ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਆਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਨਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ ।

ਅਸਥਾਈ

SIKHBOOKCLUB.COM

	੦	੩	×	੨
				ਮ ਨ ਕੀ
੧.	ਮ ਨ ਹੀ ऽ	ਨੁਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੨.	ਨੁਸ ਰਮ ਪਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਨਸੰ ਰੰਮੰ ਗੰਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੩.	. . . . ਸੰਨੁ ਧਪ, ਨਸੰ ਰੰਸੰ	. . ਸਰ ਮਗ ਨੁਧ, ਸੰਰੰ ਮੰਗੰ ਰੰਸ	ਰਸ, ਰਮ ਪਮ ਗਰ, ਨੁਧ ਪਮ ਗਰ ਸ-	ਮਪ ਨੁਧ ਪਮ, ਪਨ ਮਨ ਕੀ...
੪.	. . . . ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ, ਸੰਸੰ ਨੁਧ,	ਨੁਸ ਰਮ ਪਨੁ ਧਪ ਨੁਨੁ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਮਪ ਨਸੰ ਰੰਗੰ ਰੰਸੰ ਪੰਪ ਮਰ, ਮਗ ਰਸ	ਰੰਮੰ ਗੰਰੰ, ਗੰਗੰ ਰੰਸ ਮਨ ਕੀ...
੫.	ਸਰ ਮਮ ਗਰ, ਰਮ ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ, ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਪਪ ਮਗ, ਮਪ ਨੁਨੁ ਨੁਧ ਪਮ, ਧਪ ਮਗ,	ਧਪ, ਪਨ ਸੰਸੰ ਨੁਧ, ਪਮ ਗਰ ਮਗ ਰਸ	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਸੰਰੰ ਮਨ ਕੀ...
੬.	. . . . ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਸ, ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ,	. . . . ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ, ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ,	. . . . ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਸ	ਰਰ ਸ,ਰ ਰਸ ਨੁਸ, ਮੰਮੰ ਗੰ,ਮੰ ਮਗੰ ਰੰਸੰ, ਮਨ ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਫਿਰ ਤ ਫਿ	ਰ ਤ ਬ ਹੁ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰ–
੨.	* · · ·	ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਧਧ ਪਮ ਗਰ ਨ਼ਸ	ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ–
੩.	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਮਪ ਸੰਸੰ ਨੁਧ ਪਮ,	ਰਮ ਪਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ
੪.	ਸੰ— ਫਿਰਤ ਫਿ...	· · · ·	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
	ਮਗ ਰਸ, ਨ਼ਸ ਰਰ,	ਸਰ ਮਮ, ਰਮ ਪਪ,	ਮਮ ਨਨ, ਪਨ ਸੰਸੰ	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
੫.	· · ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ,	ਗੁੰਗੁੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਨ,	ਸੰਸੰ ਨੁਧ, ਨੁਨੁ ਧਪ,	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,
	ਮਮ ਗਰ, ਨ਼ਸ ਰਮ	ਪਧ ਮਪ ਸੰ, ਨ਼ਸ	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਸੰ,	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ
੬.	ਸੰ, ਫਿਰਤ ਫਿ...	· · · ·	· · · ·	ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਪਨ
	ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਸੰਰੰ ਰੰ,ਸੰ ਰੰਰੰ	ਸੰਰੰ ਮੰਗੰ ਰੰਸੰ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਰ ਸ– ਨ਼ਸ
	ਰਮ, ਸਰ ਮਪ, ਰਮ	ਪਧ, ਮਪ ਨਸੰ, ਪਨ	ਸੰਰੰ ਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ	ਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ–

੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਰਹੀ ॥
ਨਾ ਹਰਿ ਭਜੇ ਨ ਤੀਰਥ ਸੇਵੇ ਚੋਟੀ ਕਾਲਿ ਗਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੂਤ ਰਥ ਸੰਪਤਿ ਧਨ ਪੂਰਨ ਸਭ ਮਹੀ ॥
ਅਵਰ ਸਗਲ ਮਿਥਿਆ ਏ ਜਾਨਉ ਭਜਨੁ ਰਾਮੁ ਕੋ ਸਹੀ ॥ ੧ ॥
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਪ	ਨ	ਪਨ	ਸੰਰੰ
												ਮ	ਨ	ਕੀS	SS
ਸੰ						ਸ		ਮ							
ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਧਮ	ਮਗਰ	—	ਨ਼	ਸ	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—
ਮ	ਨ	ਹੀS	SS	ਮਾSS	S	ਹਿ	ਰ	ਹੀ	S	S	S,	*	*	*	*
				ਗ											
ਨ਼	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	—
ਨਾ	S	ਹ	ਰਿ	ਭ	ਜੇ	S	ਨ	ਤੀ	S	ਰ	ਥ	ਸੇS	S	ਵੇ	S

www.sikhbookclub.com

ਮ								ਸਂ				
ਰ	—	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨ਼	—	ਧ	ਪ	
ਚੋ	ऽ	ਟੀ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਲ	ਗऽ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਨ ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

	ਪ														
	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
	ਦਾ	ऽ	ਰਾ	ਮੀ	ऽ	ਤ	ਪੂ	ऽ	ਤ	ਰ	ਥ	ਸੰ	ऽ	ਪ	ਤ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨ਼	ਨ਼	ਧ	—	ਧਪ	ਧ	ਪ	—
ऽ	ਧ	ਨ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਸ	ਭऽ	ਮ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਮ	—	ਪ	—	ਪ	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਸ	ਗऽ	ਲ	ਮਿ	ਥਿ	ਆ	ऽ	ਏ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਉ	ऽ
								ਸਂ							
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨ਼	ਨ਼	ਧ	ਪ				
ਭ	ਜ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ऽऽ	ਸ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਮਨ ਕੀ...			

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਮ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥
ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥ ੧ ॥
ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਾਣੁ ਹਟੁ ਕਰਿ ਆਰਜਾ ਸਚੁ ਨਾਮ ਕਰਿ ਵਥੁ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡ ਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੋ ਰਖੁ ॥
ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ ਲੈ ਲਾਹਾ ਮਨ ਹਸੁ ॥ ੨ ॥
ਸੁਣਿ ਸਾਸਤ ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਤੁ ਘੋੜੇ ਲੈ ਚਲੁ ॥
ਖਰਚੁ ਬੰਨੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ ਤਾ ਸੁਖਿ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ ॥ ੩ ॥
ਲਾਇ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਮੰਨਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਕੰਮੁ ॥
ਬੰਨੁ ਬਦੀਆ ਕਰਿ ਧਾਵਣੀ ਤਾ ਕੋ ਆਖੈ ਧੰਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਚੜੈ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੯੫)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ	
												ਮ	ਪ	ਸਂ	—
												ਬਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ
	ਪ					ਸ		ਰ							
ਪ	ਧ	—	ਮ	ਰ	—	ਨ਼	ਸ	ਮ	—	ਰ	ਗ	—	—	ਸ	—
ऽ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ਸਾ	ऽ	ਥ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਇ,	ऽ	ऽ	*	*
												ਗ			
—	ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	—	ਰ	ਰ	—	ਮ	—	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
*	ਇ	ਨ	ਮਾ	ਇਆ	ऽ	ਜ	ਗ	ऽ	ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਮ									ਸਂ					
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	—	ਨ਼	—	ਧਪ	ਧ	ਪ	—
ऽ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ਇ	ऽ
	ਪ														
—	ਧ	—	ਮ												
*	ਮਾ	ऽ	ਇਆ...												

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

	ਰ											ਗ			
	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	—	—	—	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—
	ਮ	ਨ	ਹਾ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ਸਾ	ऽ	ਣੀ	ਕ	ਰ	ਣੀ	ऽ
	ਮ														
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਰ	—
ऽ	ਸਰ	ਮ	ਪਾ	ਣੀ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ	ਖੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਬੀ	ऽ	ਜ	ਸੰ	ਤੌ	ऽ	ਖ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ਗਾ	ऽ
								ਸਂ						ਨ	
—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ	—	ਨ਼	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—
ऽ	ਰ	ਖ	ਛ	ਗੀ	ऽ	ਬੀ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ਸ,	ਬਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

Page 190 www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਪਰਭਾਤਿ ਤੂਹੈ ਹੀ ਗਾਵਣਾ ॥
ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਰਬਤ ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਧਿਆਵਣਾ ॥
ਤੂ ਦਾਤਾ ਦਾਤਾਰੁ ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਖਾਵਣਾ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਾਪ ਗਵਾਵਣਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਵਣਾ ॥ ੨੫ ॥

(ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਮ													ਪ	
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ
ऽ	ਰੈ	ਣ	ਦਿ	ਮ	ਸ	ਪ	ਰ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ਤ	ਤੂऽ	ऽ	ਹੈ	ਹੀ
						ਪ									
—	ਮ	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ਗਾ	ऽ	ਵ	ਣਾऽ	ऽ	ਗਾ	ਵ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	—
	ਜੀ	ਅ	ਜੰ	ऽ	ਤ	ਸ	ਰ	ਬ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਨੁ					ਪ				
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਧਪ	—	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਤੇ	ऽ	ਰਾऽ	ऽ	ऽ	ਧਿਆ	ऽ	ਵ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋ ਨਰ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੨ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥
ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥ ੩ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੩)

www.sikhbookclub.com
SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਪ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ
												ਜੋ	S	ਨ	ਰ
	ਪ	ਪ		ਗ		ਸ		ਗ							
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਮ	ਰ	—	—	—	—	—
ਰੁ	ਦੂ	ਖ	ਮੈ	ਦੂ	ਖ	ਨ	ਹੀ	ਮਾ	S	ਨੈ	S,	*	*	*	*
												ਗ			
—	ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
[illegible]	ਸੁ	ਖ	ਸ	ਨੇ	ਹੁ	ਅ	ਰ	ਭੈ	S	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	S	ਕੈ	S
ਮ															
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਧ	ਪ				
ਕੰ	S	ਚ	ਨ	ਮਾ	S	ਟੀ	S	ਮਾS	SS	ਨੈS	S	ਜੋ ਨਰ...			

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਨ	ਹ	ਨਿੰ	ਦਿਆ	S	ਨ	ਹ	ਉ	Sਸ	ਤ	ਤ	ਜਾ	S	ਕੈ	S
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
S	ਲੋ	ਭ	ਮੋ	ਹੁ	S	ਅ	ਭਿ	ਮਾ	S	SS	SS	ਨਾ	S	S	S
						ਪ		ਗ							
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਮ	—	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—
S	ਹਰ	ਖ	ਸੋ	S	ਗ	ਤੇ	S	ਰ	ਹੈ	S	ਨਿ	ਆ	S	ਰਉ	S
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਧ	ਪ				
S	ਨਾ	ਹਿ	ਮਾ	S	ਨ	ਅ	ਪ	ਮਾS	SS	ਨਾS	S	ਜੋ ਨਰ...			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਭਾਨਮਤੀ ਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇਕਰ ਅਗੋਂ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦੀ ਇਹ ਧਿਯੂਨ ਗਾਓ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

 www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੋਰਠਿ ਤਾਮਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਾ ਹਰਿਨਾਮੁ ਢੰਢੋਲੇ ॥
ਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਮਨਾਵੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੇ ॥
ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮਿ ਕਮਾਈ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਹਰਿ ਰਤੀ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਚੋਲੇ ॥
ਹਰਿ ਜੈਸਾ ਪੁਰਖੁ ਨ ਲਭਈ ਸਭੁ ਦੇਖਿਆ ਜਗਤੁ ਮੈ ਟੋਲੇ ॥
ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਮਨੁ ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਡੋਲੇ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੋਲ ਗੋਲੇ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੪੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮ													
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	-ਨ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਸੰਰੰ	—
ਸੋ	ਰ	ਠ	ਤਾ	ऽ	ਮ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽਵ	ਣੀ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ
		ਨੁ			ਪ					ਮ			
ਸੰ	—	ਧਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	-ਪ	ਧ	—	-ਪ	ਰ	—	ਸ	—
ਜਾ	ऽ	ਹਰਿ	ਨਾऽ	ऽ	ਮ	ऽਢੰ	ਢੋ	ऽ	ऽऽ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

													ਪਧ
													ਗੁਰ
ਮ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	-ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰਸੰ
ਪੁਰ	ਖੁ	ऽਮ	ਨਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽਪ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ਗੁਰ
					ਸੰ								
ਨ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	—	-ਪ	ਮਰ	—	ਸ	—
ਮ	ਤੀ	ऽ	ਹ	ਰਿ•	ਹ	ਰਿऽ	ਬੋ	ऽ	ऽऽ	ਲੇऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

 www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਸ੍ਰਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨੁ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਰਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥
ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥੧॥
ਆਜ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤਿ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਰਾਮੁ ਭਜਿ ਲੈ ਜਾਤ ਅਉਸਰ ਬੀਤਿ ॥੨॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
												ਮ	
												ਰ	ਸਸ
												ਰੇ	ਮਨ
ਮ													
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਧਪ	ਧ	-ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਸ
ਰਾ	S	ਮ	ਸਿਉ	S	ਕ	ਰ	ਪ੍ਰੀS	S	Sਤ	ਰੇ	S	ਮS	ਨ
ਮ													
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਧਪ	ਧ	-ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ
ਰਾ	S	ਮ	ਸਿਉ	S	ਕ	ਰ	ਪ੍ਰੀS	S	SS	ਤ	S	S	S
ਮ									ਸਂ				
ਰ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਨਸਂ
ਸ੍ਰ	ਵ	Sਨ	ਗੋ	S	ਬਿੰ	ਦ	ਗੁ	ਨ	ਸੁ	ਨਉ	S	S	ਅਰ
ਰਂ	—	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਧ	—	-ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਸ
ਗਾ	S	ਉ	ਰ	ਸ	ਨਾ	S	ਗੀ	S	ਤS;	ਰੇ	S	ਮS	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਪ													
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਕਰ	ਸਾ	ਧ	ਸੰ	S	ਗ	ਤ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਮਾ	S	ਧੋ	S
							ਸਂ						
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	-ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਹੋ	S	ਹਿ	ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪੁS	ਨੀ	S	ਤ,	ਰੇ	SS	ਮS	ਨS

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੭. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੁਪਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਾਨਕ ਬਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ,
ਪਾਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਆਜ ਮੋਰੇ ਆਏ ਹੈਂ ॥
ਪਰਮ ਦਯਾਲ ਲਾਲ ਲੋਚਨ ਬਿਸਾਲ,
ਮੁਖ ਬਚਨ ਰਸਾਲ ਮਧੁ ਮਧੁਰ ਪੀਆਏ ਹੈਂ ॥
ਸੋਭਤ ਸਿਹਜਾਸਨ ਬਿਲਾਸਨ ਦੈ ਅੰਕਮਾਲ,
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਬਿਸਮ ਹ੍ਵੈ ਸਹਜ ਸਮਾਏ ਹੈਂ ॥
ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਸਬਦ ਸੁਨ ਅਖੀਆਂ ਉਘਰ ਗਈ,
ਭਈ ਜਲ ਮੀਨ ਗਤਿ ਬਿਰਹ ਜਗਾਏ ਹੈਂ ॥ ੭੦੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੦		੩		੪		×		੦		੨	
(ਨ) ਸਂ	—	ਸਰਂ	ਸਂਨੁ	ਧਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ਆ	ऽ	ਜऽ	ਮੋऽ	ऽऽ	ਰੇ	ਆऽ	ऽ	ਜ	ਮੋ	ऽ	ਰੇ
(ਮ) ਰ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
ਆ	ऽ	ਜ	ਮੋ	ऽ	ਰੇ	ਆऽ	ऽ	ਏ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸੁ	ਪ	ऽ	ਨ	ऽ	ਚ	ਰਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਧ	ਪ	ਪ
ਬਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ऽ	ਬ	ਨੇऽ	ऽऽ	ਬऽ	ਚਿऽ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਪ	ਰਂ	—	ਗਂਰਂ	ਮਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਪਾ	ਵ	ऽ	ਨऽ	ऽ	ਪऽ	ਵਿ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਮਿ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਪ	—
ਆ	ऽ	ਜ	ਮੋ	ऽ	ਰੇ	ਆ	ऽ	ਏऽ	ਹੈऽ	ऽ	ऽ ਆਜ ਮੋਰੇ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੮. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੋ ਕਹ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ॥
ਨੀਲਕੰਠ ਨਰਹਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਨੀਲਬਸਨ ਬਨਵਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਆਮੀ ਪਾਵਨ ਪਉਨ ਅਹਾਰੀ ॥
ਮਾਧਵ ਮਹਾਜੋਤਿ ਮਧਮਰਦਨ ਮਾਨਮੁਕੰਦ ਮੁਰਾਰੀ ॥੧॥
ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਨਿੰਦ੍ਰਾਬਿਨ ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੀ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਕਾਲ ਤ੍ਰੈ ਦਰਸ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਨਾਸਨਕਾਰੀ ॥੨॥
ਧਨਰਪਾਨ ਧ੍ਰਿਤਮਾਨ ਧਰਾਧਰ ਅਨਬਿਕਾਰ ਅਸਿਧਾਰੀ ॥
ਹੌ ਮਤਿਮੰਦ ਚਰਨ ਸਰਨਾਂਗਤਿ ਕਰ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥੩॥
(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਪਾ: ੧੦ (੬੪੦)

ਅਸਥਾਈ

੦		੩		੪		×		੦		੨	
ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—	—
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੂ	S	S	S	ਤੋ	S	ਕ	ਹ	S	S
ਗਰ	—	ਸ	—	—	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—
ਲਾS	S	ਜ	S	S	ਹ	ਮਾ	S	ਰੀ	S	S	S
ਰ	—	—	—	—	—	ਸ	—	ਰ	—	—	—
*	*	*	*	*	*	ਨੀ	S	ਲ	S	S	S
ਰ	—	ਰ	—	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—	—
ਕੰ	S	ਠ	S	ਨ	ਰ	ਹ	ਰ	ਨਾ	S	S	S
ਗ ਰ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਰ	—	ਮ	—	—	ਮ
ਰਾ	S	ਇ	S	ਣ	S	ਨੀ	S	ਲ	S	S	ਬ
ਪ	ਪ	—	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਪ	ਪ	ਧ
ਸ	ਨ	S	S	ਬ	ਨ	ਵਾ	S	ਰੀ	S	ਬ	ਨ
ਪ ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—	—
ਵਾ	S	ਰੀ	S	S	S	ਤੋ	S	ਕ	ਹ	S	S

ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ...

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	ਸ	ਰ	—	—	ਰ	ਰ	ਰ	—	—	ਸ	ਰ
ਪ	ਰ	ਮ	ऽ	ऽ	ਪੁ	ਰ	ਖ	ऽ	ऽ	ਪ	ਰ
ਮ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਮੇ	ऽ	ਸ	ऽ	ऽ	ਰ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ											
ਰ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਪਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ऽ	ਨ	ਪਉ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ਅ
				ਪ							
ਧ	ਪ	ਧ	—	ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—	—	—
ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	—
ਮਾ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ	ਵ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਜੋ	ऽ	ਤ	ऽ	ਮ	ਧ	ਮ	ਰ	ਦ	ਨ	ऽ	ऽ
ਪ	—	ਨ	—	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਰਂ
ਮਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ਮੁ	ਕੰ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਮੁ
ਸਂ						ਪ					
ਨ਼	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—
ਰਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਮੁ	ਰਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—							
ਜੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ऽ	ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ..		—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਹੀ ਲਾਓ।				

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਗੀਤ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

੯. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਭਾਨੁਮਤੀ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥

ਅਸਥਾਈ

X				੨		੩		੪		
						ਸੰ			ਪ	
		ਮਪ	ਨ	–ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਨੁ	ਧਪ	ਪਧ	ਮ,ਗਰ	ਸਨ,ਸ
		ਦੁS	ਖ	Sਨ	ਹੀS	ਮਾ	ਨੈS	ਜੋS	ਨ,ਰS	ਦੁSਖ
ਮਗਰ	—	ਸ	ਰ	-ਰ	ਰਰ	-ਰ	ਸਰ	ਮ	–ਮ	-ਗ
ਮੈSS	S,	ਸੁ	ਖ	Sਸ	ਨੇਹੁ	Sਅ	Sਰ	ਭੈ	Sਨ	Sਹੀ
		ਮ				ਸੰ			ਪ	
ਰ	ਸ	ਰ	ਮਮ	ਪ	ਨ	ਸੰਰੰ	ਨੁ,ਧਪ	ਪਧ	ਮ,ਗਰ	ਸਨ,ਸ
ਜਾ	ਕੈ	ਕੰ	ਚਨ	ਮਾ	ਟੀ	ਮਾS	ਨੈSS	ਜੋS	ਨ,ਰS	ਦੁSਖ ਮੈ

ਅੰਤਰਾ

		ਮਮ	-ਪ	ਨ-	ਸੰਸੰ	ਨਸੰ	ਸੰ-	ਨਨ	ਸੰਸੰ	ਸੰਰੰ
		ਨਹ	Sਨਿ	SS	ਦਿਆ	Sਨ	ਹS	ਉSਸ	ਤਤ	ਜਾS
ਸੰ						ਸੰ				
ਨੁ	ਧਪ	ਮਰ	ਮਮ	ਪ-	ਨਨ	ਸੰਰੰ	ਨੁ,ਧਪ	ਪਧ		
ਕੈ	SS,	ਲੋਂS	ਭਮੋ	ਹਿS	ਅਭਿ	ਮਾS	ਨਾSS	ਜੋS ਨਰ ਦੁਖ ..		

ਨੋਟ :—ਭਾਨੁਮਤੀ ਤਾਲ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ-ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਓ, ਜੋ ਨੰ: ੪ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਜੈਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਰਿ ਸਚੈ ਬਧਾ ਥੇਹੁ ਰਖਵਾਲੇ ਗੁਰਿ ਦਿਤੇ ॥
ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਆਸ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨ ਰਤੇ ॥
ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਬੇਅੰਤਿ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਹਤੇ ॥
ਗੁਰਿ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਪਣੇ ਕਰਿ ਲਿਤੇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਇਤੇ ॥੨੭॥

(ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੩)

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

X			2				3		4	
	ਮ							ਪ		ਨ
ਸਸ	ਰ-	ਮ-	ਪ-	ਨ-	ਨਸੰਰੰਸੰ	ਨੁਧਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	ਸਸ
ਗੁਰ	ਸS	ਚੇS	ਬS	ਧਾS	ਥੇSS	ਹੁSS	ਰਖ	ਵਾ	ਲੇ	ਗੁਰ

ਰ		
ਮ	ਰ	
ਦਿ	ਤੇ	ਗੁਰ...

ਅੰਤਰਾ

	ਪ									
ਸ	ਮ-	ਪਪ	ਨ-	ਨ-	ਸੰ-	ਸੰ-	ਪਪ	ਨਨ	ਸੰ-	ਸੰਰੰ
*	ਪੂS	ਰਨ	ਹੋS	ਈS	ਅS	ਸS	ਗੁਰ	ਚਰ	ਨੀS	ਮਨ

ਸੰ
ਨੁ ਧਪਮਗਰ
ਰ ਤੇSSSS ਗੁਰ ਸਚੇ .. —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੋਰਠਿ ਸੋ ਰਸੁ ਪੀਜੀਐ ਕਬਹੂ ਨ ਫੀਕਾ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਈਅਹਿ ਦਰਗਹ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥੫॥
(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੪੨੫)

ਅਸਥਾਈ

X		2		0		3		0		4		0	
ਮ				ਮ									
ਰ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਪਨੁ	ਸੰਰੰ
ਸੋ	S	ਰ	ਠ	ਸੋ	S	ਰ	ਸ	ਪੀ	S	S	ਜੀ	ਐS	SS
ਸੰ			ਪ	ਗ									
ਨੁ	ਧਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
S	SS	ਕS	ਬ	ਹੂ	ਨ	ਫੀ	S	ਕਾS	S	ਹੋ	S	ਇ	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ													
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ਮ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	Sਈ	ਅਹਿ	S

 www.sikhbookclub.com

—	—	ਸਂਰਂ	ਸਂ ਨ਼	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਗ ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ऽ	ਦऽ	ਰ	ਗऽ	ਹ	ਨਿ	ਰ	ਮऽ	ਲ	ਸੌ	ऽ	ਇ	ऽ

ਨੋਟ :—ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਤਿਹਾਈ ਸਹਿਤ ਗੁਰ (ਸਮ) ਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਲਯ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਧਦਾ ਹੈ

੧੨. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ, ਪੜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਮ ਢਾਢੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਖਸਮ ਕੇ ਨਿਤ ਗਾਵਹ ਹਰਿ ਗੁਣ ਛੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਹ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣਹ ਤਿਸੁ ਕਵਲਾ ਕੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਦਾਤਾ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਭਿਖਾਰੀਆ ਮੰਗਤ ਜਨ ਜੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਦੇਵਹੁ ਦਾਨ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਵਿਚਿ ਪਾਥਰ ਕ੍ਰਿਮ ਜੰਤਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਨਵੰਤਾ ॥੨੦॥

(ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੦)

ਅਸਥਾਈ

X					੨		੦			੩			
													ਸ ਨ਼ਸ ਹਮ
ਮ ਰ	—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧਪ	ਧਪਧ-	ਮ	-ਰ	—	ਸਸ
ਢਾ	ऽ	ਢੀ	ਹ	ਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਖऽ	ਸऽ	ऽऽਮऽ	ਕੇ	ऽऽ	ऽ,	ਨਿਤ
ਮ ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	-ਧ	ਪਮਗਰ	ਸ ਨ਼ਸਂ
ਗਾ	ऽ	ਵਹ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਛੰऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਤਾ	ऽऽ	ऽऽऽऽ,	ਹਮ

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ-ਸੂਲਫ਼ਾਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

X		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਹ	ਰਿ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਕ	ਰਹ	ऽ	ऽ
ਧ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਸਂ ਨ਼	ਧ	ਪ	—
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸੁ	ਣਹ	ऽ	ऽ	ऽ ਤਿ	ऽ ਸ

Page 200 www.sikhbookclub.com

ਨ											
ਸੰ	ਸੰ	ਨ਼	ਧਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ		
ਕ	ਵ	ਲਾ	SS	ਕੈਂS	S	ਤਾ	SS	ਹ	ਮ	ਢਾਡੀ :—ਅਸਥਾਈ	

ਸੰਚਾਰੀ—ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
											ਸਸ
											ਹਰਿ
ਰ	ਰ	ਰ	ਮ.	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮਗ	ਰ	ਸ
ਦਾ	ਤਾ	ਸਭ	ਜਗ	ਤ	ਭਿ	ਖਾS	S	ਰੀ	ਆS	S,	S
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮੰ	S	ਗ	ਤ	ਜ	ਨ	ਜੰ	S	S	ਤਾ	S	ਹਰਿ
			ਗੰ			ਸੰ					
ਰੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਗੰਰੰ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦੇ	S	ਵਹੁ	ਦਾ	Sਨ	ਦS	ਇਆ	S	ਲ	ਹੈ	ਇ	ਵਿਚ
										ਸ	
ਸੰ	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ
ਪਾ	S	ਬ	ਰ	ਕਿਰ	ਮ	ਜੰS	S	ਤਾ	SS	ਹ	ਮ—ਢਾਡੀ ਹਰਿ...

ਅਭੋਗ—ਤਿੰਨਤਾਲ(ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
	ਪ														
*	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—
*	ਜ	S	ਨ	ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਨਾ	S	ਮ	ਧਿ	ਆ	S	ਇਆ	S
	ਪ														
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—
S	ਜ	S	ਨ	ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਨਾ	S	ਮ	ਧਿ	ਆ	S	ਇਆ	S
												ਸ			
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ		
S	ਗੁ	ਰ	SS	ਮੁ	ਖ	ਧ	ਨ	ਵੰS	S	ਤਾ	SS	ਹ	ਮ—ਢਾਡੀ ...		

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ, ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਘਟੋ-ਘਟ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਤੁਕ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ। (ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ

ਵਾਦੀ ਰ	ਠਾਟ ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤੀਂ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ।
ਸੰਵਾਦੀ ਪ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਮੰਦ੍ਰ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਮੱਧਜ ਰਿਖਭ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ— ਨ਼ ਸ, ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ਼ ਧ਼ ਪ਼ ਰ, ਗ ਮ ਪ ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ, ਰ ਗੁ ਰ ਸ।

ਪਕੜ—ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ਼ ਧ਼ ਪ਼ ਰ,।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੇ ਜਯਾਵੰਤੀ, ਜਯੰਤੀ, ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਅਤੇ ਵੈਜਯੰਤੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰਾਗ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਹ ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਗੌਂਡ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਜਾਂ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਿਗੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਤਾਨਸੇਨ ਘਰਾਨੇ ਦੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸਭੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਗਾਇਕ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਨੂੰ ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਹਨ। ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਦੇ ਅਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ 'ਮ ਧ ਨ ਸਂ' ਇਹ ਰੂਪ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਅਵਰੋਹ ਸੋਰਠ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ''ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ ਮ ਰ'' (ਗ) ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ''ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ਼ ਸ ਧ਼ ਨੁ਼ ਰ' (ਗ) ਇਹ ਸੁਰ ਜੋੜ ਕੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਕ ਭਾਵੇਂ ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਵੇ ਜਾਂ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ਼ ਸ ਧ਼ ਨੁ਼ ਰ' ਇਹ ਸੁਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

 www.sikhbookclub.com

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਤੀਵਰ ਗੰਧਾਰ ਤਾਂ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਮਲ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਰਿਖਭ ਦੇ ਸਾਥ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਰ ਗੁ ਮ' ਜਾਂ 'ਮ ਗੁ ਰ' ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਹੈ।

ਨ

ਜਿਵੇਂ ਹਮੀਰ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਪ, ਮੰਪ ਗ ਮ ਧ' ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ

ਗ

'ਸ, ਨ਼ਸ ਧ਼ਨ਼ ਰ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਪੰਚਮ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਰਿਖਭ ਦੀ

ਗ ਗ

ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਭੀ ਅਤੀ ਮਨੋਹਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਰ, ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ, ਸ —

ਸ ਗ ਗ ਗ ਸ ਗ

ਰ ਨ਼ ਸ ਧ਼ਨ਼ ਰ, ਜਾਂ ਸ, ਨ਼ ਧ਼ ਪ਼ — ਰ, ਰ ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ਼ ਸ ਧ਼ ਨ਼ ਰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੌਂਡ, ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਸੋਰਠ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਰ ਗ ਮ ਰ ਮ ਗ ਗੌਂਡ, ਗ ਰ ਗ ਪ ਮ ਗ ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਸ ਨ਼ ਧ ਪ ਧ ਮ ਰ" ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਤੇ ੩੧ ਨੰਬਰ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹਨ।

ਨੋਟ :—ਅਸਾਂ ਸੋਰਠ ਅਤੇ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ

੧. ਸ (ਸ) ਧ਼ਨ਼ਰ — ਰਗੁਰ — ਨ਼ਸ — ਰ ਨ਼ਧ਼ ਪ਼ — ਰ, ਰਗਮਰਗੁਰਨ਼ ਸਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼ਰ, ਰਗੁ ਰਗਮ,

ਗ ਸ ਗ ਗ

ਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ ਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼ਰ, ਰ ਨ਼ ਧ਼ਪ਼ — ਰ ਗਮਪਗਮਰਗੁਰਸ — ।

ਨ਼ ਗ ਗ ਗ

੨. ਸ (ਸ) ਧ਼ (ਨ਼) ਰ — ਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ — ਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼

ਗ ਗ

ਰ — ਨ਼ — ਧ਼ - ਪ਼ — ਰ, ਗਮਪਗਮਰਗਮਗਰਗੁਰਸ — ਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼ਰ —

www.sikhbookclub.com

ਪ਼ ਮ

੩. ਪ਼—ਰ—ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨੁਧਪਧਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਧਪਧਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਨੁਧਪਧਗਮਰਗਮ

ਸ ਗ ਮ ਮ ਮ

ਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ—ਰਨ਼ਸਧ਼ਨੁ਼ਰ—ਰਗ, ਗਮ, ਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਨੁਧਪਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ—ਰਨ਼ਸ

ਗ

ਧ਼ਨ਼ਰ, ਨੁ਼—ਧ਼—ਪ਼—ਰ ਰਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਗ—ਮਰਗੁਰ, ਨੁਧਪਧਗ—ਮਪਗ, ਮਰਗੁਰ,

ਨੁਧਪਧਗ, ਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਧਗ, ਮਰਗੁਰਸ—ਰਨ਼ਸਧ਼ਨੁ਼ਰ— ।

ਗੰ ਪ

੪. ਮਪਨ—ਸੰ, ਨਸੰ, (ਸੰ) ਨੁਧਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨ—ਸੰ, ਰੰਨੁਧਪ—ਰੰ—ਨੁਧਪਧਗ, ਮਰਗੁਰ, ਮਪ

ਸੰ ਗੰ ਗੰ

ਨਸੰ,, ਪਧਮਪਸੰ—ਰੰਨਸੰ, (ਸੰ) ਧਨੁਰੰ, ਰੰਗੁੰਰੰ, ਰੰਗੁੰਰੰਨ, ਸੰਰੰਨਸੰਧਨੁਰੰ—ਗੰਮੰਰੰਗੁੰਰੰ—ਨੁਧਪ—

ਸੰ

ਪਰੰ—ਨਸੰ, ਮਪਨਸੰ, ਰੰਨੁਧਪਧਗ—ਮਰਗੁਰ, ਰੰਗੁੰਰੰਨਸੰ—ਰੰਨਸੰ ਧਨੁਰੰ—ਨਸੰ, (ਸੰ) ਨੁਧਪਧਗ

ਗੰ

ਮਰਗੁਰ, ਰਮਪਨਸੰਰੰਨਸੰ, ਰੰਗੰ, ਗੰਮੰ—ਗੰ, ਰੰਗੁੰਰੰਸੰ—ਰੰਨਸੰਧਨੁਰੰ ਗੰਮੰਰੰਗੁੰਰੰ, ਗੰਮੰਪੰਗੰਮੰਰੰਗੁੰਰੰ,
ਰੰਨੁਧਪਮਗਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ ।

ਸੰ

੫. ਸਪਨ—ਸੰ, ਪਧਮਪਸੰ—ਰੰਨਸੰ—ਧਨੁਰੰ—ਨਸੰ, ਰੰਗੁੰਰੰਸੰ, ਰੰਨਸੰਧਨੁਰੰ—ਗੰਮੰਰੰਗੁੰਰੰ ਗੰਮੰਪੰਗੰਮੰਰੰ

ਪ ਗੰ

ਗੁੰਰੰ, ਰੰ—ਨੁਧਪ—ਰੰ—ਨਸੰ, ਮਪਨਸੰ, ਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ—ਮਪਨਸੰਰੰਗੁੰਰੰਸੰ—ਰੰਗੰਮੰਗੰਰੰ
ਗੁੰਰੰਸੰ, (ਸੰ) ਧਨੁਰੰ—ਨਸੰ—ਰੰਨੁਧਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਪਸੰ—ਰੰਨਸੰ, ਧਨੁਰੰ, ਰੰਗੰਮੰਗੰਰੰ
ਗੁੰਰੰ, ਗੰਮੰਪੰਗੰਮੰਰੰਗੁੰਰੰ, ਨਸੰਰੰ—ਸੰਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨਸੰਰੰਗੁੰਸੰ, ਰੰਨਸੰਧਨੁਰੰ—ਨਸੰ— ।

ਨ਼ਸਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸਰਗਮਗਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਪਗਮਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸ
ਰਮਨੁਧਪਧ ਗਮਰਗੁਸ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਨਸੰ ਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰਸ, ਮਪਨਸੰਰੰਗੁੰਰੰਸੰਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰਸ—
ਰਨ਼ਸਧ਼ਨੁ਼ਰ—ਨ਼ਸ— ।

 www.sikhbookclub.com

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧	ਬੀ ਤ ਜੈ ਹੈ	ਬੀ ਤ ਜੈ ਹੈ	ਰਗ ਮਪ ਗਮ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੨.	· · · ·	ਰਗ ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਸਂ	ਨੁਧ ਪਮ ਗਮ ਰਗ	ਮਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੩.	ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਨੁਧ,	ਸਂਨੁ ਧਪ, ਨੁਧ ਪਮ,	ਧਪ ਮਗ, ਰਗ ਮਪ	ਨੁਧ ਪਮ ਰਗੁ ਰਸ
੪.	· · · · ਰਂਰਂ ਸਂ.ਰਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ.	· · · · ਮਂਮਂ ਗਂ,ਮਂ ਮਂਗਂ ਰਂਗੁਂ	ਰਰ ਸ,ਰ ਰਸ ਨੁਸ, ਰਂਸਂ ਨੁਧ ਪਮ ਰਗ	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ ਮਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੫.	· · · · ਸਂਰਂ ਸਂਸਂ, ਰਂਗੁਂ ਰਂਰਂ,	ਸਤ ਸਸ, ਰਗੁ ਰਤ, ਪਂਪਂ ਗਂਮਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਰਂ	ਗਮ ਗਗ, ਮਪ ਮਮ, ਸਂਸਂ ਨੁਨੁ ਧਧ ਪਪ	ਪਧ ਪਪ, ਨਸਂ ਨਨ ਮਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੬.	· · · · ਨੁਸ ਰਗ ਮਪ ਗਮ ਨਸਂ ਨੁਧ ਪਮ ਗਮ	· · · · ਰਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ ਰਗ ਰਂਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ ਰਗ	ਨੁਸ ਰਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ ਮਪ ਨੁਧ ਗਮ ਰਗੁ ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਨੁਧ	ਰਗ ਮਗ ਰਗੁ ਰਸ ਰਸ, ਨੁਸ ਰਗ ਮਪ ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਰਾ ਮ ਭਗ ਤ	ਹੀ ਏ ਆ ਨ	ਨਸਂ ਧਨੁ ਰਂਸਂ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੨.	· · · ·	ਨਸਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ	ਰਂਗਂ ਮਂਗਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ	ਨੁਧ ਪਮ ਰਗੁ ਰਸ
੩.	ਨਸਂ ਧਨੁ ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ	ਧਨੁ ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ ਧਨੁ	ਸਂਸਂ ਨੁਧ ਪਮ ਗਮ	ਰਗ ਮਮ ਰਗੁ ਰਸ
੪.	· · · · ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਨੁਧ ਪਮ	· · · · ਪਨ ਸਂਨੁ ਧਪ ਗਮ	ਨਸਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਰਗ ਮਮ ਰਗੁ ਰਸ,	ਰਂਗਂ ਮਂਗਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ
੫	· · · · ਪਂਪਂ ਗਂਮਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ	ਸਂਨ ਧਪ ਗਮ ਰਗੁ ਨਸਂ ਧਨੁ ਰਂਸਂ ਨੁਧ	ਰਸ, ਰਂਰਂ ਸਂਨੁ ਧਪ ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ,	ਮਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ, ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਗੁਂ ਰਂਸਂ
੬.	ਗਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸਂ ਪਮ, ਗਮ ਗ,ਰ ਗੁਰ,	ਪਨ ਸਂਰਂ ਧਨੁ ਰਂਸਂ ਸਰ ਨੁਸ ਰਮ ਪਧ	ਰਂਗੁਂ ਰਂ,ਸਂ ਰਂਸਂ, ਨਸਂ ਮਪ ਸਂ ਪਧ ਮਪ	ਨੁ,ਧ ਨੁਧ, ਪਧ ਪ,ਮ ਸਂ, ਪਧ ਮਪ ਸਂ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜ ਰੇ ॥
ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ ॥
ਕਾਲ ਤਉ ਪਹੂਚਿਓ ਆਨਿ ਕਹਾ ਜੈ ਹੈ ਭਾਜਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਜੋ ਮਾਨਿਓ ਦੇਹ ਸੋ ਤਉ ਤੇਰਉ ਹੋਇ ਹੈ ਖੇਹ ॥
ਕਿਉ ਨ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹ ਮੂਰਖ ਨਿਲਾਜ ਰੇ ॥ ੧ ॥
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਹੀਏ ਆਨਿ ਛਾਡਿ ਦੇ ਤੈ ਮਨ ਕੋ ਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਇਹ ਬਖਾਨ ਜਗ ਮੈ ਬਿਰਾਜ ਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਗ				ਗ		ਗ	
ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸਨ਼	ਸ	ਧ਼	ਨੁ	ਰ	ਰ	ਗ	ਮਪ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਬੀ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ਬੀऽ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਅऽ	ਕਾ	ऽਜ	ਰੇऽ	ऽ
ਸ															
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨੁ	ਧ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਰ	ਰ	ਗੁਰ	ਗ	ਮ	ਪ
ਨਿ	ਸ	ਦਿ	ਨ	ਸੁਨ	ਕੈਪੁ	ਰਾ	ਨ	ਸਮ	ਝਤ	ਨ	ਹ	ਰੇऽ	ਅ	ਜਾ	ਨ
								ਗ				ਗ		ਗ	
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਕਾ	ਲ	ਤਉ	ਪऽ	ਹੂ	ਚਿਓ	ਆ	ਨ	ਕ	ਹਾ	ਜੈ	ਹੈ	ਭਾ	ऽਜ	ਰੇऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	ਸੰ
ਅਸ	ਥਿ	ਰ	ਜੋ	ਮਾ	ਨਿਓ	ਦੇ	ਹ	ਸੋऽ	ਤਉ	ਤੇ	ਰਉ	ਹੋਇ	ਹੈऽ	ਖੇ	ਹ
										ਮ		ਗ			
ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—
ਕਿਉ	ਨ	ਹਰਿ	ਕੋ	ਨਾऽ	ਮ	ਲੇ	ਹ	ਮੂ	ਰ	ਖ	ਨਿ	ਲਾ	ऽਜ	ਰੇ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਓ।

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਟਿਊਨ ਨੰ: ੭ ਤੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੨. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥ ੩ ।

(ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
		ਨੁ.		ਗ				ਮ				ਗ			
ਸ	(ਸ)	ਧ਼	ਨੁ਼	ਰ	ਗੁ	ਰ	—	ਗ	ਗ	ਮ	(ਮ)	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਮ	ਨ	ਮੇ	ਰੇ	ਭੂ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਕ	ਪ	ਟ	ਨ	ਕੀ	ऽऽ	ਜੈऽ	ऽ
ਸ				ਗ				ਸ				ਗ			
ਨੁ਼	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਪਧ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਅੰ	ऽ	ਤ	ਨਿ	ਬੇ	ਰਾ	ਤੇ	ਰੇ	ਜੀ	ਆ	ਪਹਿ	ऽऽ	ਲੀ	ऽऽ	ਜੈऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

		ਸੰ						ਗੰ				ਸੰ			
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਬ	ਹੁ	ਪ	ਰ	ਪੰ	ਚ	ਕ	ਰ	ਪ	ਰऽ	ਧ	ਨ	ਲਿਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ
ਪ											ਪ	ਮ			
ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	ਧ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—
ਸੁ	ਤ	ਦਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਪਹਿ	ऽ	ਆ	ऽ	ਨ	ਲੁ	ਟਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ॥
ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ॥
ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਨ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥
ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
					ਰ		ਸ								
	ਗੁਰ	ਰ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	ਧ਼
	ਗਰ	ਤ	ਪ	ਰ	ਤ	ਗ	ਹਿ	ਲੇ	ऽ	ਹੁ	ਅੰ	ਗੁऽ	ਰੀऽ	ਆ	ऽ
—	ਰਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ऽ,	ਭੁਜ	ਬ	ਲ	ਬੀ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਸੁ	ਖ	ਸਾऽ	ऽऽ	ਗऽ	ਰ

ਸ
ऽ ਗਰਤ...

ਅੰਤਰਾ

								ਨ							
	ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸਂ
	ਸ੍ਰਵ	ਨ	ਨ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ਨ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਨ	ਹੀ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁਧ	ਪਧ	ਗ	ਮ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ऽ,	ਆ	ਰ	ਤ	ਦੁਆ	ऽ	ਰऽ	ਨऽ	ਰ	ਟ	ਤऽ	ਪਿੰऽ	ਗੁऽ	ਰੀऽ	ਆऽ	ऽ

ਸ
ऽ ਗਰਤ... ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ।

 www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੁਣਹੁ ਬਿਨੰਤੀ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ ॥
ਰਾਖੁ ਪੈਜ ਨਾਮ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ ॥
ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ						ਸ		ਗ						ਮ	
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਸ	(ਸ)	ਧੁ	ਨੁ	ਰ	—	ਰ	ਰ	ਰਗ	ਮਪ	ਗ	ਮ
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੀ	ਉ	ਖ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਕ	ਰ	ਪਿਆ	ऽऽ	ਰੇ	ऽ
ਗ															
ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ਼	ਰਗੁ	ਰ	ਸ
ਬੁ	ਰੇ	ऽ	ਭ	ਲੇऽ	ऽऽ	ਹ	ਮ	ਥਾऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ				ਸੰ											
ਗ	ਮ	ਨੁ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ
ਸੁ	ਣਹੁ	ऽ	ਬਿ	ਨੰ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਕੁ	ਰ	ਮੇऽ	ऽऽ	ਰੇ	ऽ
ਨ	ਸੰ	ਰੰਗੰ	ਮੰਗੰ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰ	ਸ
ਜੀ	ਅ	ऽऽ	ਜੰऽ	ऽ	ਤ	ਤੇ	ਰੇ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਗਨਿ ਜਰਤ ਜਲ ਬੂਡਤ ਸਰਪ ਗ੍ਰਸਹਿ, ਸਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਰੋਮ ਰੋਮ ਕਰਿ ਘਾਤ ਹੈ ॥
ਬਿਰਥਾ ਅਨੇਕ ਅਪਦਾ ਅਧੀਨ ਦੀਨ ਗਤਿ, ਗ੍ਰੀਖਮ ਔਸੀਤ ਬਰਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਪ੍ਰਾਤ ਹੈ ॥
ਗੌ ਦ੍ਵਿਜ ਬਧੂ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਬੰਸ ਬਧਿ ਕੋਟਿ ਹਤਯਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਨੇਕ ਦੂਖ ਦੋਖ ਬਸਿ ਗਾਤ ਹੈ ॥
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋਰਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਸੋਧਿ,ਪੀਯ ਕੇ ਬਿਛੋਹ ਪਲ ਏਕ ਨ ਪੁਜਾਤ ਹੈ ।੫੩੨।

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
					ਰ										
			ਗਰ	ਗ	ਸ	—	ਨ਼ਪ਼	ਸ	ਸ	—	—	—	—	—	—
			ਧੀS	ਯ	ਕੇ	S	ਬਿS	ਛੋ	ਹ	S	S	S	S	S	S
				ਗ											
—	—	ਸ	ਸ	ਟ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗ਼
*	*	ਪ	ਲ	ਏ	ਕ	ਨ	ਪੁ	ਜਾ	S	S	ਤ	ਹੈ	S	S	S
ਰ਼	—	—													
S	S	S													

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਨ਼	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ
ਅ	ਗ	ਨ	ਜ	ਰ	ਡ	ਜ	ਲ	ਬੂ	ਡ	ਤ	ਸ	ਰ	ਪ	ਗੁ	ਸਹਿ
ਗਂ															
ਰਂ	ਗ਼ਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ਼
ਸ	Sਸ	ਤੂ	ਅ	ਨੇS	ਕS	ਰੇ	ਮ	ਰੰ	ਮ	ਕ	ਰ	ਘਾ	S	S	ਤ
ਰ	—	—													
ਹੈ	S	S	ਧੀਯ... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਲੀ ਤੁਕ ਭੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।												

੬. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ ॥
ਮਾਇਆ ਕੋ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਲਾਗ ॥
ਜਗਤ ਸੁਖ ਮਾਨੁ ਮਿਥਿਆ ਝੂਠੋ ਸਭ ਸਾਜੁ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਧਨੁ ਪਛਾਨੁ ਕਾਹੇ ਪਰ ਕਰਤ ਮਾਨੁ ॥
ਬਾਰੂ ਕੀ ਭੀਤ ਜੈਸੇ ਬਸੁਧਾ ਕੋ ਰਾਜ ਹੈ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਤ ਬਾਤ ਬਿਨਸਿ ਜੈ ਹੈ ਤੇਰੋ ਗਾਤ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਕਰਿ ਗਇਓ ਕਾਲੁ ਤੈਸੇ ਜਾਤੁ ਆਜੁ ਹੈ ॥ ੨ ॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ											
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼ੁ	ਧ਼	ਪ਼	ਪ਼
ਰਾ	S	ਮ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਰਾS	SS	ਮ	ਸਿ	ਮ	ਰ
			ਮ								
ਪ਼	ਰ	—	ਗ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਇ	ਹੈ	S	ਤੇ	S	ਰੈ	ਕਾ	S	S	ਜ	ਹੈ	S

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਨੁ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਮਾ	S	ਇਆ	S	ਕੋ	S	ਸੰ	S	ਗ	ਤਿਆ	S	ਗ
ਨ				ਨੁ							
ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਧ	ਨੁ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੂS	SS	ਕੀ	S	ਸ	ਰ	ਨ	ਲਾ	S	ਗ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਧ
ਜ	ਗ	ਤ	ਸੁ	S	ਖ	ਮਾ	S	ਨS	ਮਿ	ਖਿ	ਆ
ਪ											
ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਝੂ	S	ਠੋ	ਸ	S	ਭ	ਸਾ	S	S	ਜ	ਹੈ	S

SIKHBOOKCLUB.COM

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜ ਰੇ ॥

ਨੋਟ—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ											
ਰ	—	ਗ	ਮਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਧ਼	ਨ਼ੁ
ਬੀ	S	ਤ	ਜੈS	ਹੈ	S	ਬੀ	S	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	S
ਗ											
ਰ	ਗ	—	ਮ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਜ	ਨ	S	ਮ	S	ਅS	ਕਾ	S	ਜ	ਰੇ	S	S

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਨਿ	ऽ	ਸ	ਦਿ	ਨ	ऽ	ਸੁਨ	ਕੈ	ਪੁ	ਰਾ	ऽ	ਨ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਧ
ਸਮ	ਝ	ਤ	ਨ	ਹ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਅऽ	ਜਾ	ऽ	ਨ
ਗਂ			ਗਂ								
ਰਂ	—	ਰਂ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ
ਕਾ	ऽ	ਲ	ਤਉ	ऽ	ਪ	ਹੂ	ऽ	ਚਿਓ	ਆ	ऽ	ਨ
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਨ਼	ਧਪ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਕ	ਹਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਹੈऽ	ਭਾ	ऽ	ਜ	ਰੇ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨੈਹਰ ਕੁਆਰਿ ਕੰਨਿਆਂ ਲਾਡਲੀ ਕੈ ਮਾਨੀਅਤ,
ਬਿਆਹੇ ਸਸੁਰਾਰ ਜਾਇ ਗੁਨਨ ਕੈ ਮਾਨੀਐ ॥
ਬਨਜ ਬਿਉਹਾਰ ਲਗਿ ਜਾਤ ਹੈ ਬਿਦੇਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ,
ਕਹੀਐ ਸਪੂਤੁ ਲਾਭੁ ਲਭਤ ਕੈ ਆਨੀਐ ॥
ਜੈਸੇ ਤਉ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਮੈ ਪਰ ਦਲ ਮੈ ਅਕੇਲੋ ਜਾਇ,
ਜੀਤਿ ਆਵੈ ਸੋਈ ਸੂਰੋ ਸੁਭਟ ਬਖਾਨੀਐ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਪਾਇ ਚਰਨਿ ਸਰਨਿ ਗੁਰ,
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਦੁਆਰਿ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥੯੪॥੧੧੯॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

x		੨			੦		੩		
ਗ									
ਰ	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਗੁ	ਸ	ਸ
ਮਾ	ਨ	ਸऽ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮऽ	ਪਾ	ऽ	ਇ
ਸ		ਗ							
ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗੁ	ਰਸ	ਰ	ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਪ਼
ਚ	ਰ	ਨ	ऽ	ਸऽ	ਰ	ਨ	ਗੁ	ऽ	ਰ

		ਗ							
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ
ਸਾ	ਧ	ਸੰ	S	ਗ	ਮਿ	ਲੈ	ਗੁ	S	ਰ
ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ	—
ਦੁਆ	ਰ	ਪ	ਹਿ	S	ਚਾ	ਨੀS	ਐ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਨੈ	ਹ	ਰ	S	ਕੁ	ਆਂ	ਰੀ	ਕੋਂ	S	ਨਿਆ
ਸਂ		ਰਂ			ਨ				
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂਗੁਂ	ਰਂਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਲਾ	ਡਿ	ਲੀ	SS	ਕੋS	ਮਾ	ਨੀ	ਅ	S	ਤ
ਗ					ਸਂ		ਨ		
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਬਿਆ	S	ਹੇ	S	ਸਮੁ	ਰਾ	ਰ	ਜਾ	S	ਇ
ਸਂ	ਨੁ	ਧਪ	ਧਮ	ਪ	ਸਂਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਸ
ਗੁ	ਨ	ਨS	SS	ਕੈ	ਮਾS	ਨੀS	ਐS	SS	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

੯. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਕਉਨ ਗਤਿ ਹੋਇ ਹੈ ਤੇਰੀ ॥
ਇਹ ਜਗ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੋ ਤਉ ਨਹੀ ਸੁਨਿਓ ਕਾਨ ॥
ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਅਤਿ ਲੁਭਾਨਿ ਮਤਿ ਨਾਹਿਨ ਫੇਰੀ ॥੧॥
ਮਾਨਸ ਕੋ ਜਨਮ ਲੀਨ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹ ਨਿਮਖ ਕੀਨ
ਦਾਰਾ ਸੁਖ ਭਇਓ ਦੀਨ ਪਗਹੁ ਪਰੀ ਬੇਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰਿ ਸੁਪਨੈ ਜਿਉ ਜਗੁ ਪਸਾਰਿ ॥
ਸਿਮਰਤ ਨਹ ਕਿਉ ਮੁਰਾਰਿ ਮਾਇਆ ਜਾ ਕੀ ਚੇਰੀ ॥੨॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

x		੦		੨		੦		੩		੪	
ਰ						ਮ					
ਰ	—	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਰੇ	S	S	ਮ	S	ਨ	ਕਉ	S	ਨ	ਗ	S	ਤ

ਰ											ਸ
ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰ ਨੁਸ
ਗਾ	ਤ	ऽ	ਹੋਂ	ਇ	ਹੈ	ਤੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਗੀऽ	ऽऽ	ऽऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਇ	ਹ	ऽ	ਜ	ਗ	ਮੈਂ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ
						ਸਂ					
ਨ	—	—	ਜਂ	—	ਸਂਰਂ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਪ	ਪ
ਸੋ	ऽ	ऽ	ਤਉ	ऽ	ਨਹੀ	ਸੁ	ਨਿ	ਓ	ਕਾ	ऽ	ਨ

ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

ਪ	ਪ	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਬਿ	ਖਿ	ऽ	ਅऽ	ਨ	ਸਿਓ	ਅ	ਤਿऽ	ਲੁ	ਭਾ	ऽ	ਨ
ਮ											
ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰਸ
ਮ	ਤ	ऽ	ਨਾ	ਹਿ	ਨ	ਫੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਗੀऽ	ऽऽ	ऽऽ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ:

ਰੂਪਕ (ਚਾਰ: ਤਿਗੁਨ ਲਯ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮ	—	—	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸੈਂ	—
ਮਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ਸ	ਕੋ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮ	ਲੀ	ऽ	ਨ	ऽ
ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
ਜਿ	ऽ	ਮ	ਰ	ਨ	ਤ	ਹ	ਨਿ	ਮ	ਖऽ	ਕੀ	ऽ	ਨ	ऽ

ਇਕਤਾਲਾ (ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

X		੨									
ਮ									ਗ		ਰ
ਗ	ਗ	—	ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਸ
ਦੋਂ	ਰਾ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਭ	ਇਓ	ऽ	ਦੀ	ऽ	ਨ
ਨ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰਸ
ਪ	ਕਹੁ	ऽ	ਧ	ਰੀ	ऽ	ਥੇऽ	ऽ	ऽ	ਗੀऽ	ऽऽ	ऽऽऽ —ਅਸ: ਚਾਰ:

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰ: ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

X				੨				੦				੩			
								ਗ							
ਮ	—	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—
ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ਕ	ਜ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ऽ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਸਂ ਸਂ ਨੁ — | ਧਪ ਧ ਮ ਪ | ਧ ਧ ਗ ਮ | ਰ ਗੁ ਰ —

ਸੁ ਪ ऽ ऽ | ਨऽ ऽ ਜਿ ਉ | ਜ ਗ ऽ ਪ | ਸਾ ऽ ਰ ऽ

ਇਕਤਾਲਾ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ)

× | ੦ | | | |

ਗ

ਰ ਗੁ | ਰ ਸ | ਨ਼ ਸ | ਨੁ — | ਧ ਪ | — ਪ

ਸਿ ਮ | ऽ ਰ | ਤ ਨਹਿ | ਕਿਉ ऽ | ਮੁ ਰਾ | ऽ ਰ

ਨ ਨ | — ਸਂ | — ਸਂ | ਨਸਂ ਰਂ | ਸਂ ਨੁਧ | ਪਮ ਗਰਸ

ਮਾ ਇਆ | ऽ ਜਾ | ऽ ਕੀ | ਚੇऽ ऽ | ऽ ਰੀऽ | ऽऽ ऽऽऽ—ਅਸ: ਚਾਰ:

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਧ੍ਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਦੀ ਲਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੧੦. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, 'ਗੁਲਦਸਤਾ', ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਭਜੁ ਰਾਮ ਭਜੁ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਤੁ ਹੈ ॥
ਕਹਉ ਕਹਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਮਝਤ ਨਹ ਕਿਉ ਗਵਾਰ ॥
ਬਿਨਸਤ ਨਹ ਲਗੈ ਬਾਰ ਓਰੇ ਸਮ ਗਾਤੁ ਹੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਗਲ ਭਰਮ ਡਾਰਿ ਦੇਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹ ॥
ਅੰਤਿ ਬਾਰ ਸੰਗਿ ਤੇਰੋ ਇਹੈ ਏਕ ਜਾਤੁ ਹੈ ॥੧॥
ਬਿਖਿਆ ਬਿਖ ਜਿਉ ਬਿਸਾਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੌ ਜਸੁ ਹੀਏ ਧਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰ ਅਉਸਰੁ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ॥੨॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

× | ੨ | ੦ | ੩

| | | ਗ (ਸ) — ਸ

| | | ਰ (ਸ) — ਧਨੁ

| | | ਰਾ ਮ ऽ ਭਜ

ਗ ਗ | ਮ | ਗ | ਸ

ਰ — ਗਰ ਰਗ ਮਪ | ਗ ਮ | ਰ ਗੁ ਰ | ਨ਼ ਸ ਰਗੁ ਰਸ

ਰਾ ऽ ऽऽ ਮऽ ऽऽ | ਭ ऽ | ਜ ऽ ऽ, | ऽ ऽ ਜऽ ਨऽ

ਸ ਗ | | | ਸ

ਰ ਨ਼ ਧਪ ਰ ਗ | ਮ ਪ | ਗਮ ਰਗੁ ਰ | ਰ (ਸ) — ਧਨੁ

ਮ ऽ ऽਸਿ ਰਾ ऽ | ऽ ਤ | ਹੈऽ ऽऽ ऽ | ਰਾ ਮ ऽ ਭਗ—ਰਾਮ...

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ—ਰਾਗ ਦੇਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਕ	ਹਉ	ऽ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਰ
			ਸਂ								
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ
ਸਮ	ਝ	ਤ	ਨਹ	ऽ	ऽ	ਕਿਉ	ऽ	ਗ	ਵਾऽ	ऽ	ਰ—ਦੁਬਾਰਾ ਗਾਓ...

ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ

								ਸ			
ਪ	ਨ	—	ਸ	—	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਨ	ਸ	—	ਸ
ਖਿਨ	ਸ	ऽ	ਤ	ऽ	ਨ	ਲऽ	ਗੈ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਰ
ਮ											
ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਧ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ
ਓ	ਰੇ	ऽ	ਸ	ऽ	ਮ	ਗਾऽ	ऽ	ਤ	ਹੈऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਨੁ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ—ਅਗੋਂ ਅਸ:ਧਾਮਾਰ

ਰਾਗ ਖਮਾਜ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
											ਮ				
											ਗ	ਮ	ਪਧਨ	ਸਂ	ਨ
											ਸਗ	ਲ	ਭਰऽ	ऽ	ਮ
ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਡਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ਦੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ	ਕੋ
ਸਂ											ਨ			ਮ	
ਨੁ	—	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	—	—	ਪ	—	—	—	ਸੋਂ	ਨੁ	ਪ	ਗ	ਮ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਲੇਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਅੰ	ਤ	ਬਾ	ऽ	ਰ

ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ

ਗ	—	—	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨੋਂ
ਸੰ	ऽ	ऽ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਇ	ਹੈ	ਏ	ऽ	ਕ
ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	—	ਸ	(ਸ)	ਨੁ	ਧ	ਨੁ
ਜ਼ਾ	ऽ	ऽ	ਣ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ਮ	ਭ	ऽ	ਗ

—ਅਸ; ਧਮਾਰ

Page 216 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਕਲਾਵਤੀ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਦੁਗੁਨ)

⊕			੧		੨					੧		੨	
ਪ							ਧ						
ਗ	ਪ	—	ਧਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਬਿਖਿ	ਆ	ऽ	ਬਿऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ਜਿਓ	ऽ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰ
	ਸਂ						ਪ						
ਧ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਪ	—	ਗ	ਪ	—	ਗ	—	ਸ	ਸ
ਪ੍ਰਭ	ਕੋਂ	ऽ	ਜ	ऽ	ਸ	ऽ	ਹੀ	ਏ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਰ ਦੁਬਾਰਾ

ਰਾਗ ਰਾਗੇਸ੍ਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਰੂਪਕ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੨									
ਸ	ਸ	ਰ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਜ	ऽ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ਪੂ	ਕਾ	ऽ	ਰ
ਗ											
ਮ	ਧ	—	ਸਂ	—	ਨੁ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਅਊ	ਸ	ऽ	ਰ	ऽ	ਖਿ	ਹਾ	ऽ	ਤ	ਹੈ	ऽ	ऽ —ਦੁਬਾਰਾ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਨੁ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ —ਅਸ: ਧਮਾਰ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਗੁਲਦਸਤਾ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘਟ ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਇਸ ਗੁਲਦਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦੇ ਹੀ ਲਏ ਹਨ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ

ਵਾਦੀ —ਸ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ —ਪ	ਜਾਤੀ—ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— ਰ ਪ, ਧ ਮ, ਤੇ ਗ ਸ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ ਸ, ਰ ਮ ਪ ਧ, ਮ ਪ, ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨੁਧ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ ਸ, ਜਾਂ ਸਂ ਪ, ਧ ਮ ਗ, ਸਰ ਗਸ।

ਪਕੜ—ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ, ਸ; ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ, ਸ ਨ਼।

ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਗ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਿਹਾਗ ਤੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਵੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਖੜਜ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਗੁਣੀ ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਕ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿਚ : ਜਿਵੇਂ 'ਸਂ ਪ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ ਗ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਇਕ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਸੁਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਅਕਸਰ ਗਾਉਣ-ਬਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਨਾਂ ਇਸੇ ਸੁਰ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ, ਸ - ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ, ਸਨ਼, ਜਾਂ ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ, ਨ਼ ਸ, ਗ਼ ਰ ਗ ਮ, ਰਪ ਮਗ, ਸਨ਼। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਨਿਖਾਦ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ, ਸ; ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਨ਼" ਸੁਰ ਸਮੂਹ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਗ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ—"ਮ ਪ ਧ ਮ ਪ ਨ—ਸਂ। ਪ, ਮ ਰ ਮ ਪ ਨ—ਸਂ ਜਾਂ ਧ ਧ ਪ, ਮ ਰ ਮ ਪ ਨ—ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜ ਹਨ, ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਪੰਚਮ ਦੀ ਵਕ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਂ—ਪ, ਧ ਮ ਗ, ਇੰਜ ਖੜਜ ਤੋਂ ਪੰਚਮ ਤਕ ਇਕ ਲੰਬੀ ਮੀਂਡ ਲਾਈਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਰ ਪ, ਧ ਮ, ਤੇ ਗ ਸ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ

 www.sikhbookclub.com

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਸ ਤੇ ਸੋਰਠ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਰਾਗ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਵਕ੍ਰ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨੋਹਰ ਰਾਗ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਵਕ੍ਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਕਠਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਾਗ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਖਿਆਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ, ਗੀਤ-ਗਜ਼ਲ ਆਦਿ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਦੇਸ ਅਤੇ ਬਿਹਾਗ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸਾਤਮਕ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਰ ਨ਼ ਪ ਗ

੧. ਨ਼ਸ, (ਸ) ਨ਼, ਪ਼ ਨ਼ ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸ, ਰ ਮਗ, ਸਰਗ—ਰ, ਸਨ਼, ਸ—ਸਰਗ ਸਰਗ, ਰਸਨ਼,

ਗ ਨ਼

ਪ਼ਨ਼ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ ਸਰਗ—ਰਸਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ— ।

ਗ

੨. ਸਰਗ, ਸ—ਰਪਮਗਰਗ—ਰਸਨ਼, ਸ—ਸਨ਼ਪ਼ਨ਼, ਸਰਗਸਰਗ—ਸਨ਼. ਸ—ਸਰਗਸ ਰਮ— ਗ,

ਰਗ—ਸਨ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸਰਪਮਗਰਗ – ਸਨ਼, ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸਰਮਗਰਗ—ਰਸਨ਼, ਪ਼ਧ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼,

ਸਰਗਸ— ।

ਸ ਮ ਪ ਪ ਗ ਗ ਪ

੩. ਨ਼, ਸ ਰ ਮਪ—ਮ (ਪ) ਮਗ, ਸਰਗਸਰਪਮਗ, ਸਰਗਸਰਮਪਧ ਮਗ, ਸਰਪਮਗ, ਸਰਮਗ, ਸਰਗ

ਗ ਰ ਮ ਪ

ਰਗ—ਸਨ਼, ਸ—ਧ਼ਧ਼ਪ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸਰਪਮਗਰਗ –ਸ । ਸਰਗ, ਸ ਰ ਮਪ – ਪਪਮਗਸਰਗ —

ਮ ਪ ਮ ਪ

ਰਸਨ਼, ਨ਼ਸਰਮਪ, ਧ ਮਪ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸ ਰ ਮਪ— ਧਧਪਮਪਧ—ਮਗ, ਸ ਰ ਮਪ, ਮਪਧਮਪ,

ਮ

ਰਮਪਧਮਪਧਮਗ, ਸਰਗ ਸ ।

ਪ ਧ ਧ

੪. ਮ ਪਨ—ਸਂ, ਨਸਂ—(ਸਂ) – ਪ, ਧਮ ਪਨਸਂ—ਨਸਂ, ਪਨਸਂਰਂਨਸਂ - ਪ, – ਧਮਗ, ਸਰਮਪਧਮ,

ਧ ਧ

ਪਨ—ਸਂ, ਮਪਨ – ਸਂ, ਮਪਧਮ ਪਨ—ਸਂ— ਨਸਂ, ਧਧਪਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ, ਨਸਂਰਂਨਸਂ—(ਸਂ)—ਪ,

ਗ

ਧਮਗ, ਸਰਗ, ਸ –ਸਰਮਪਧਮਪਨ—ਸਂ, (ਸਂ)—ਪ, ਮਰਮਪਨ— ਸਂ, ਨਸਂ, (ਸਂ) ਨ, ਪਧਮਪਸਂ,

(ਸਂ)—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਗ ਸਰਗ—ਸ, ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ— ।

 www.sikhbookclub.com

ਮ ਗਂ ਧ

੫. ਪਧਮਪ, ਰਮਪਨ—ਸਂ—ਰਂਗਂ—(ਸਂ)—ਨਸਂਰਂਨਸਂ—ਪ, ਧਮ ਪਸਂ—ਪਨਸਂਰਂਗਂ, ਸਂ ਰਂਮਂਗਂ,

ਸਂਰਂਗਂ—ਸਂ, ਨਸਂਰਂਸਂਨ, ਸਂ—ਪ, ਧਮਪਸਂ—ਪਧਮਪਸਂ—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਮਪਧਮਪਸਂ—ਧਧਪ,

ਮ ਧ

ਰਮਪਨ—ਸਂ—ਨਸਂ—ਪ, ਪਧਮ ਪਸਂਰਂਨ, ਸਂਰਂਗਂ, ਸਂਰਂਪਂਮਂਗਂ, ਸਂਰਂਗਂ—ਸਂ, ਪਨਸਂਰਂਸਂ—ਪ, ਧਮਗ,

ਗ

ਸਰਪਮਗਸ ਰਗ—ਸ, ਨ਼—ਪ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ ਸਰਮਪਧਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਗ ਸਨ਼,
ਸ—।

ਪ਼ਨ਼ਸਰਨ਼ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ ਸਰਗਸ – ਨ਼ਪ਼ਨ਼ਸਰਪਮਗ ਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਮਗਰਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਗ, ਸਰਗਸ, ਨ਼ਸਰਮਪਸਂ—ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਸਰਗਸ—ਸਰ ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਪਧ ਮਗ ਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਨਸਂਰਂਗਂਸਂ—ਪਧ ਮਪ ਨਧ ਪਮਗ, ਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਨਸਰਂ ਪਂਮਂਗਂਰਂਗਂਸਂ—ਪਧ ਮਗ, ਸਰਗਸ—।

ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਹ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਭ	ਰ	ਮ	ਗ	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਗਸ	ਰਪ	ਮਗ	ਸਰ	ਗਸ	ਨ਼ਸ
੨.	·	·	·	·	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਪਧ	ਰਮ	ਗਰ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ
੩.	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਪਸਂ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ	ਗਰ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਸਰ	ਮਪ	ਧਧ	ਪਮ,	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਰਂ	ਸਂਨ,
	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਗਂਗਂ	ਰਂਸਂ,	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ
੫.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਗਸ,	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ
	ਪਧ	ਮਗ	ਸਰ	ਗਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਗਂ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ
੬.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਗਰ	ਗਸ,	ਰਪ	ਮਗ	ਸਰ	ਗਸ,
	ਰਮ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ,	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ,	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂਰਂ
	ਨਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ,	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਗਂਰਂ	ਗਂਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਗੁਰ ਕਿੰ ਚ ਤ	ਕਿ ਰ ਪਾ ऽ	ਪਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਸਂਸਂ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਨ਼ਸ
੨.	· · · ·	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸਂ	ਰਂਸਂ ਗਂਰਂ ਗਂਸਂ ਨਸਂ	ਪਧ ਪਮ ·ਗਰ ਗਸ
੩.	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸਂ,	ਪਨ ਸਂਰਂ ਗਂਰਂ ਨਸਂ	ਰਂਪਂ ਮਂਗਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਨ਼ਸ
੪.	· · ·	· ‘˝ · ·	ਧਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ,	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸਂ
	ਪਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ਼ ਧਪ	ਮਗ ਰਸ, ਰਮ ਪਧ	ਮਪ ਸਂ, ਪਧ ਮਪ	ਸਂ, ਪਧ ਮਪ ਸਂ
੫,	ਪਨ ਸਂਰਂ ਗਂਰਂ ਪਂਮਂ	ਗਂਰਂ ਗਂਸਂ ਪਨ ਸਂਰਂ	ਸਂਨ਼ ਧਪ ਧਧ ਪਮ	ਗਰ ਗਸ, ਨ਼ਸ ਰਤ,
	ਸਰ ਮਮ, ਰਮ ਪਪ,	ਮਪ ਨਨ, ਪਨ ਸਂਸਂ,	ਪਧ ਮਪ ਸਂ, ਪਧ	ਮਪ ਸਂ, ਪਧ ਮਪ
੬.	· · · ·	· · · ·	ਪਨ਼ ਸਰ ਨ਼, ਗਰ	ਮਗ ਸ, ਰਮ ਪਧ
	ਮ, ਪਨ ਸਂਰਂ ਨ,	ਗਂਰਂ ਮਂਗਂ ਸਂ, ਰਂਪਂ	ਮਂਗਂ ਸਂਰਂ ਗਂਸਂ. ਨਸਂ	ਰਂਸਂ ਮਂਪਂ ਨਸਂ ਰਂਰਂ
	ਸਂਨ਼ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਨ਼ਸ, ਸਰ ਮਪ ਸਂ	ਸ, ਸਰ ਮਪ ਸਂ	ਸ, ਸਰ ਮਪ ਸਂ

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੁਇ ਦੁਇ ਲੋਚਨ ਪੇਖਾ ॥ ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਉਰ ਨ ਦੇਖਾ ॥
ਨੈਨ ਰਹੇ ਰੰਗੁ ਲਾਈ ॥ ਅਬ ਬੇਗਲ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥
ਹਮਰਾ ਭਰਮੁ ਗਇਆ ਭਉ ਭਾਗਾ ॥ ਜਬ ਰਾਮ ਨਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਡੰਕ ਬਜਾਈ ॥ ਸਭ ਖਲਕ ਤਮਾਸੇ ਆਈ ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਸ੍ਵਾਂਗੁ ਸਕੇਲਾ ॥ ਅਪਨੇ ਰੰਗ ਰਵੈ ਅਕੇਲਾ ॥ ੨ ॥
ਕਥਨੀ ਕਹਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਸਭ ਕਥਿ ਕਥਿ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ ॥
ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਤਾ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ੩ ॥
ਗੁਰ ਕਿੰਚਤ ਕਿਰਪਾ ਕੀਨੀ ॥ ਸਭੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ ਹਰਿ ਲੀਨੀ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥ ਮਿਲਿਓ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ						ਸ								ਰ	
ਰ	ਗ'	ਰ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਗਰ	ਗ	ਨ਼	ਸ
ਹ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਭ	ਰऽ	ਮ	ਗ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਭਉ	ਭਾऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ
ਮ				ਪ		ਪ		ਧ						ਰ	
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—	ਪ	ਧ	(ਮ)	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਨ਼	ਸ
ਜ	ऽ	ਬ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨਾ	ਮ	ਚਿ	ਤ	ਲਾऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪੰ															
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਨ	—	ਸੰ	—
ਦੂ	ਇ	ਦੂ	ਇ	ਲੋ	ऽ	ਚ	ਨ	ਪੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ
→ ਨੈ	ऽ	ਨ	ਰ	ਹੇ	ऽ	ਰੰ	ਗ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਰੰ									
ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰਰੰ	ਗੰ	ਨ	ਸੰ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	—
ਹਉ	ਹਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਅਉ	ऽ	ਰ	ਨ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖਾऽ	ऽ	ऽ	ऽ ←
ਅਬ	ਬੈ	ਗ	ਲ	ਕਹ	ऽ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈऽ	ऽ	ऽ	ऽ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਓ ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੨. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥
ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰਧਾਰੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਟਲ ਭਇਓ ਧ੍ਰੂਅ ਜਾਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥
ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਤੈ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾਨਿਧਿ ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੂਟਾ ॥
ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੂਟਾ ॥ ੨ ॥
ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
					ਰ		ਪ			ਰ			ਰ		
ਰਮ	ਪਧ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—
ਪ੍ਰS	ਭS	ਕੀS	S	ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਚਾ	S	ਰੇ	S	ਮ	ਨ	ਰੇ	S
					ਰ									ਰ	
ਪਨ	ਸਰ	ਰ	—	ਗ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	—
ਪ੍ਰਭ	ਭS	ਕੀ	S	ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਚਾ	S	S	S	ਰੇS	S	S	S
												ਪ	ਪ		ਰ
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਪ	—	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
ਜਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਗ	ਨ	ਕਾ	S	ਸੀ	S	ਉ	ਧ	ਰੀ	S
							ਰਂ							ਪ	
ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	—	ਸਂ	—	ਪ	ਧ	ਮ	—
ਤਾ	S	ਕੇ	S	ਜ	ਸ	ਉ	ਰ	ਧਾ	S	S	S	S	S	ਰੇ	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ											ਗਂ			ਰਂ	
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਅ	ਟ	ਲ	ਭ	ਇਓ	S	ਧੂ	ਅ	ਜਾ	S	ਕੈ	S	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਨ
ਨ						ਧ		ਪ						ਰ	
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਮ	—	—	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	—
ਅ	ਰ	ਨਿ	ਰ	ਭੈ	S	ਪ	ਦ	ਪਾ	S	S	S	SS	S	ਇਆ	S
ਮ								ਧ		ਪ				ਰ	
ਰ	ਰ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ	—	ਸ	—
ਦੁ	ਖ	ਹ	ਰ	ਤਾ	S	ਇ	ਹ	ਬਿ	ਧਿ	ਕੇ	S	ਸੁਆ	S	ਮੀ	S
	ਰ														
—	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਗਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
S	ਤੇ	S	ਕਾ	ਹੋ	S	ਬਿ	ਸ	ਰਾS	SS	SS	SS	ਇਆਂ	S	SS	SS

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਅਪਨੀ ਕਲ ਧਾਰੀ ਸਭ ਘਟ ਉਪਜੀ ਦਇਆ ॥
ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਵਡਾਈ ਕੀਨੀ ਕੁਸਲ ਖੇਮ ਸਭ ਭਇਆ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮੇਰੈ ਨਾਲਿ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਪਿ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰ ਜਤ ਕਤ ਪੇਖਉ ਸੋਈ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਇਓ ਵਡਭਾਗੀ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਰ							ਧ਼	ਨ਼		ਸ		ਗ			
ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਪ਼	—	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰੁ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਲ	ऽ
ਮ	ਗ				ਗ										
ਰ	ਰਪ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—
ਸ	ਤਿऽ	ਗੁ	ਰੁऽ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਲ	ऽ
						ਧ		ਪ							
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗ	ਰਸ
ਪਾ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਜ	ਪ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਨਿ	ਹਾ	ऽ	ਲ	ऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ															
ਮ	ਮ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨੀ	ऽ	ਕ	ਲ	ਧਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ
ਧ								ਸਂ		ਧ					
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗ	ਸ
ਸ	ਭ	ਘ	ਟ	ਉ	ਪ	ਜੀ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ				ਗਂ				ਨ					ਪ		
ਮ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਪ	—	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਲ	ਵ	ਡਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਕੀ	ऽ	ਨੀ	ऽ
ਮ				ਧ		ਧ									
ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	(ਸ)	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਖੇ	ऽ	ਮ	ਸ	ਭ	ਭ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਪੰਚਹੁ ਨਹੀ ਸਹਸਾ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ਸਿਕਦਾਰਹੁ ਨਹ ਪਤੀਆਇਆ ॥
ਉਮਰਾਵਹੁ ਆਗੈ ਝੇਰਾ ॥ ਮਿਲਿ ਰਾਜਨ ਰਾਮ ਨਿਬੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਢੂਢਨ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਗੋਬਿਦ ਭੇਟੇ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਇਆ ਪ੍ਰਭ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਤਾ ਸਗਲੀ ਮਿਟੀ ਪੂਕਾਰਾ ॥
ਲਬਧਿ ਆਪਣੀ ਪਾਈ ॥ ਤਾ ਕਤ ਆਵੈ ਕਤ ਜਾਈ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਸਾਚ ਨਿਆਇ ਨਿਬੇਰਾ ॥ ਊਹਾ ਸਮ ਠਾਕੁਰੁ ਸਮ ਚੇਰਾ ॥
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ ॥ ਬਿਨੁ ਬੋਲਤ ਆਪਿ ਪਛਾਨੈ ॥ ੩ ॥
ਸਰਬ ਥਾਨ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਅਗਾਜਾ ॥
ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਆਪੁ ਗਵਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਪ	ਧ
														ਅ	ਬ
ਪ			ਰ												
ਮ	ਗ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	—	(ਸ)	—	—	—	—	—	ਨ਼	ਪ਼
ਢੂ	ਢ	ਨ	ਕਤ	ਹੁ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਗੋ	ऽ
				ਰ							ਪ				
ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ		
ਬਿੰ	ਦ	ਭੇ	ऽ	ਟੇ	ऽ	ਗੁऽ	ऽऽ	ਰ	ਗੋ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਅਬ:	

ਅੰਤਰਾ

ਪ															
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
ਮਿ	ਲ	ਪਂ	ऽ	ਚਹੁ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਸ	ਹ	ਸਾ	ਚੁ	ਕਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
				ਗਂ		ਰਂ								ਧ	
ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ
ਸਿ	ਕ	ਦਾ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ਹ	ਪ	ਤੀ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ
		ਮ													
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਨਸਂ
ਉ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਝੇ	ऽ	ਰਾ	ਮਿਲ

www.sikhbookclub.com

ਗਂ		ਰਂ						ਧ		ਪ					
ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਸ	ਪ	ਧ
ਰਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਬੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਅ	ਬ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਲ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਿਉ ਸੋਇਆ ਤੂ ਨੀਦ ਭਰੇ ਜਾਗਤ ਕਤ ਨਾਹੀ ਰਾਮ ॥
ਮਾਇਆ ਝੂਠੁ ਰੁਦਨੁ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹੀ ਰਾਮ ॥
ਬਿਲਲਾਹਿ ਕੇਤੇ ਮਹਾ ਮੋਹਨ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ॥
ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਉਪਾਵ ਥਾਕੇ ਜਹ ਭਾਵਤ ਤਹ ਜਾਹੀ ॥
ਆਦਿ ਅੰਤੇ ਮਧਿ ਪੂਰਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਘਟਿ ਘਟਿ ਆਹੀ ॥
ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਾਧ ਸੰਗਮੁ ਸੇ ਪਤਿ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਜਾਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੮)

ਅਸਥਾਈ

×				०				×				०			
															ਸਨ̣
															ਜਾऽ
ਸ਼	ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	ਨ̣ਸ	ਰਸ	ਨ̣	ਨ̣
ਗ	ਤ	ਕ	ਤ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਰਾ	ऽऽ	ਮ	ऽ	ਹਾऽ	ऽऽ	ऽ,	ਜਾ
ਸ	ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	—	—	—	—
ਗ	ਤ	ਕ	ਤ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਰਾ	ऽऽ	ਮ	ऽ	*	*	*	*
—	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਰਪ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ̣
*	ਰਾ	ਜਨ	ਕਿਉ	ਸੋ	ऽ	ਇਆ	ਤੂऽ	ਨੀऽ	ਦਭ	ਰੇ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ														
	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਲ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	—
	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ਝੂ	ऽ	ਠ	ਰੁ	ਦ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਨ	ਨਸਂ	(ਸਂ)	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਰਪ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ̣
ऽ	ਕੇ	ਤੇ	ਬਿਲ	ਲਾ	ऽ	ਹੀ	ऽऽ	ਰਾऽ	ऽऽ	ਮ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ,	ਜਾऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

Page 226 www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ)

ਮਾਧਉ ਜਲ ਕੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥
ਜਲ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਉਠੀ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਹਉ ਜਲ ਕਾ ਮੀਨੁ ॥
ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਉ ਜਲਹਿ ਬਿਨੁ ਖੀਨੁ ॥ ੧ ॥
ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੁ ਹਉ ਸੂਅਟਾ ਤੋਰ ॥
ਜਮੁ ਮੰਜਾਰੁ ਕਹਾ ਕਰੈ ਮੋਰ ॥ ੨ ॥
ਤੂੰ ਤਰਵਰੁ ਹਉ ਪੰਖੀ ਆਹਿ ॥
ਮੰਦ ਭਾਗੀ ਤੇਰੋ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ ॥ ੩ ॥
ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਿਲੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੩)

ਅੰਸਥਾਈ

X			੦			X			੦		
	ਨ਼					ਰ				ਸ	
	ਪ਼ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਸਗ	ਰਗ	ਗਸ	—	-ਸ	ਸਨ਼	ਰ	—
	ਜਲ	ਕੀ	ਪਿਆ	ਸS	Sਨ	ਜਾS	S	Sਇ	ਮਾS	ਧਉ	S
ਨ਼						ਰ				ਰ	
ਪ਼	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਸਗ	ਰਗ	ਗਸ	—	-ਸ	ਸਰ	ਪ	—
S	ਜਲ	ਕੀ	ਪਿਆ	ਸS	Sਨ	ਜਾS	S	Sਇ	ਜਲ	ਮਹਿ	S
				ਰ			ਮ			ਰ	
ਪਧ	ਪਮ	ਗ	ਸਰ	ਮ	-ਮ	ਗਪ	ਗਰ	-ਰ	ਰਗ਼	ਗੁਸ	—
ਅਗ	ਨਉ	ਠੀ	ਅਧਿ	ਕਾ	Sਇ	ਨS	ਜਾS	Sਇ	ਨS	ਜਾS	S
	ਸ					ਨ਼					
ਸਨ਼	ਰ	—	—	—	—	ਪ਼	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼			
ਇਨ	ਜਾ	S	S	S	S	ਇ	ਜਲ	ਕੀ......			

ਅੰਤਰਾ

								ਰ	ਰ		
ਪ	ਪਪ	ਪਮ	ਰਮ	ਪਧ	—	ਪਧ	ਪਮ	ਗਸ	ਮ	—	—
ਤੂੰ	ਜਲ	ਨਿਧਿ	ਹਉ	SS	S	ਜਲ	ਕਾS	ਮੀS	ਨ	S	S
									ਨ਼		
ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਰਗ	—	-ਸ	ਸਰ	ਰਸ	ਨ਼ਧ਼	ਸ	—	—
ਜਲ	ਮਹਿ	ਰS	ਹਉ	S	Sਜ	ਲਹਿ	ਬਿਨ	ਖੀS	ਨ	S	ਨ

ਨ਼ਸ	ਨ਼ਧ਼	ਨ਼ਰ	ਰ	—	—	ਗ	ਗਰ	ਰਪ	ਮ	—	ਮਪ
ਫੂੰऽ	ਪਿੰ	ਜਰ	ਹਉ	ऽ	ऽ	ਸੂਅ	ਟਾऽ	ਤੇऽ	ਰ	ऽ	ਜਾऽ
		ਸਂ						ਗ	ਰ		
ਨ	ਸਂ	ਰਂਨ	ਸਂ	—	–ਪ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਸ	ਮ	—	—
ਮ	ਮੰ	ਜਾऽ	ਰ	ऽ	ऽਕ	ਹਾऽ	ਕਰੈ	ਮੋऽ	ਰ	ऽ	ऽ
	ਮ			ਰ			ਸ				
ਗਪ	ਗਰ	–ਰ	ਰਗ਼	ਗ਼ਸ	—	ਸਨ਼	ਰ	—	—	—	—
ਨऽ	ਜਾऽ	ऽਦਿ	ਨऽ	ਜਾऽ	ऽ	ਦਿਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ਼
ਪ਼ ਸ਼ਪ਼ ਨ਼
ਦਿ ਜਲ਼ ਕੀ...... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਬੈਠਵੀਂ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਚਾਲ ਥੋੜੀ ਟੇਢੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਗੀਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ॥
ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ॥੧॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ॥
ਜੈਸੇ ਗੂੰਗੇ ਕੀ ਮਿਠਿਆਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਰਸਨਾ ਰਮਤ ਸੁਨਤ ਸੁਖੁ ਸ੍ਰਵਨਾ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥
ਕਹੁ ਭੀਖਨ ਦੁਇ ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹ ਸੋਈ॥੨॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਕੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
ਨ਼						ਗ	ਮ	ਪ			
ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	ਰ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਹਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਕਹ	ਤੇ	ऽ	ਕਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ
ਮ						ਧ					
ਰ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਸ
ਜੈ	ਸੇ	ऽ	ਗੂੰ	ਗੇ	ऽ	ਕੀ	ਮਿ	ਠਿ	ਆऽ	ऽऽ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਐ	ਸਾ	S	ਨਾ	ਮ	ਰ	ਤਨ	ਨਿ	ਰ	ਮੋ	ਲ	ਕ
						ਸਂ			ਸਂ		
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ
ਪੂੰ	ਨ	ਪ	ਦਾ	ਰ	ਥ	ਪਾ	S	S	ਇਆ	S	S
ਸਂ	ਮਂ	ਪਂ							ਪ		
ਰਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਪ	—
ਅਨਿ	ਕ	ਜ	ਤਨ	ਕ	ਰ	ਹਿਰ	ਦੈ	S	ਰਾ	ਖਿਆ	S
ਮ						ਪ	ਪ		ਗ		
ਗ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਰ	ਗ	ਸ
ਰਤ	ਨ	ਨ	ਛ	ਪੈ	ਛ	ਪਾ	S	S	ਇਆ	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਰਨ ਸਰਦ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਿ ਕਹੈ, ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਬਰ ਬੈਸੰਤਰ ਕੀ ਊਕ ਹੈ ॥
ਅਗਨਿ ਅਗਨ ਤਨ ਮਧਿ ਚਿਨਗਾਰੀ ਛਾਡੈ, ਬਿਰਹ ਉਸਾਸ ਮਾਨੋ ਫੈਨਗ ਕੀ ਫੂਕ ਹੈ ॥
ਪਰਸਤ ਪਾਵਕ ਪਖਾਨ ਫੂਟ ਟੂਟ ਜਾਤ, ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਬਰਜਨ ਹੁਇ ਦੋਇ ਟੂਕ ਹੈ ॥
ਪੀਅ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਭਾਰੀ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਭਏ,ਜਨਮ ਲਜਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਚਿਤ ਚੂਕ ਹੈ॥੫੭੩॥

(ਕਬਿੱਤ,ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਨ਼				ਰ			ਰ		
ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ਼
ਪੂ	ਰ	ਨ	ਸ	ਰ	ਦ	S	ਸ	ਸਿ	S
							ਰ		
ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਸ	ਕ	ਲ	ਸੰ	ਸਾ	SS	ਰ	ਕ	ਹੈ	S
ਮ						ਪ			
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ
ਮੇ	ਰੇ	ਜਾ	ਨੇ	ਬ	ਰ	S	S	S	ਬੈ

							ਰ		
ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਨ਼
ਸੰ	ਤ	ਰ	ਕੀ	ਉ	ऽ	ਕ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਗੰ	ਗੰ				
ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਅ	ਗ	ਨਿ	ਅ	ਗ	ਨ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ
		ਰੰ					ਰੰ		
ਗੰ	ਰੰ	ਪੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਮ	ਧਿ	ਖਿ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਰੀ	ਛਾ	ਡੇ	ऽ
ਨ				ਪ			ਰ	ਰ	
ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਸ	—
ਬਿ	ਰਹ	ऽ	ਉ	ਸਾ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ਨੇ	ऽ
ਮ							ਰ		
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰਗ	ਸ	—	ਨ਼
ਫੰ	ਨ	ਗ	ਕੀ	ਫੂ	ऽ	ਕऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੬. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖ ਫਲ ਕਾਮ ਨਿਹਕਾਮ ਕੀਨੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਦਮ ਨਿਰੁਦਮ ਉਕਤਿ ਹੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਰਗਿ ਹੁਇ ਦੁਬਿਧਾ ਭਰਮ ਖੋਏ, ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਗਹੇ ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਹੈ ॥
ਦਰਸਨ ਪਰਸਤ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਥਕਿਤ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਹੈ ॥
ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਿਸਮ ਬਚਿਤ੍ਰਪਨ, ਚਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਚਿਤੇਰਾ ਕੋ ਬਸੇਰਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਹੈ॥੨੯੨॥
(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸੰ										ਰ	
ਨ	(ਸੰ)	—	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	ਸ
ਚ	ਚ	ऽ	ਨਾऽ	ऽ	ਚ	ਰਿ	ऽऽ	ਤ੍ਰऽ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਨ਼				ਮ							
ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਗ	(ਸ)	ਸ	—
ਬਿ	ਸ	ऽ	ਮ	ऽ	ਬ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰऽ	ਪ	ਨ	ऽ

ਰ											
ਮ	ਰ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਪ
ਚਿ	ਤ੍ਰ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਚਿ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਕੋऽ	ऽ	ਬ
							ਰ			ਰ	
ਨ	ਸੰ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਸੇ	ਰਾ	ऽ	ਸऽ	ऽ	ਤਿ	ਸ	ऽ	ਤਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਮੁ	ऽ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ऽ	ਫ	ਲ	ऽ
ਰੰ						ਨ					
ਗੰ	ਰੰ	ਪੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	(ਸੰ),	—	ਸੰ
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਹ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਮ	ਕੀ	ऽ	ਨੇ
						ਸੰ			ਧ		
ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਪ	ਧ	ਪ
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਮੁ	ऽ	ਖ	ਉ	ਦ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨਿ
ਮ											
ਰ	ਗ	ਰ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—	—
ਰੁ	ਦ	ऽ	ਮ	ऽ	ਉ	ਕ	ਤਿ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਕਬਿੱਤ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਝਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਉਗੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੧੦, 'ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ' ਝਪਤਾਲ (ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਗੀਤ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ		ਸ			ਗ				
ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	—	ਸ
ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ਚ	ਰਿ	ਤ੍ਰ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਗ	ਗ	ਰ			ਰ	ਗ		ਰ	
ਰ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਸ	ਮ	ऽ	ਬ	ਚਿ	ਤ੍ਰ	ਪ	ऽ	ਨ,
ਰ							ਪ	ਪ	
ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ
ਚਿ	ਤ੍ਰ	ਮੈਂ	ऽ	ਚਿ	ਤੇ	ਰਾ	ਕੋ	ऽ	ਬ

Page 231 www.sikhbookclub.com

					ਨ਼	ਗ		ਰ	
ਮ	ਗਰ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਸੇ	ਰਾS	ਸ	S	ਤS	ਸ	ਤਿ	ਹੈ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ			ਸਂ				ਨ		
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	S	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਫ	S	ਲ

ਸਂ		ਗਂ							
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਕਾ	ਮ	ਨਿ	ਹ	S	ਕਾ	ਮ	ਕੀ	S	ਨੇ

ਧ		ਪ			ਗ		ਰ		
ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	S	ਖ	ਉ	ਦ	ਮ	S	ਨਿ

ਸ		ਪ	ਪ		ਨ਼	ਗ		ਰ	
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਬੂ	ਦ	ਮ	S	ਉS	ਕ	ਤਿ	ਹੈ	S	S

SIKHBOOKCLUB.COM

—ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ

ਵਾਦੀ – ਗ	ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ - ਨ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨੇ ਹਨ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਪ, ਨ ਧ, ਸੰ।

ਧ

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨਪ, ਨਧ, ਸੰਨ, ਪ ਗ ਪ ਗ, ਰਸ।

ਧ ਪ ਰ

ਪਕੜ ਸੰ, ਨ—ਪ, ਨਧ ਸੰਨ, ਪ, ਗਪ, ਗ,—ਸ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦਾ ਉਲੇਖ ਲਗ-ਭਗ ਸਭੀ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤੇ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰਾ-ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਦਾ ਸੰਛਿਪਤ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਅਜ-ਕਲ ਜਿਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੰਕਰਾ (੧) ਓਡਵ, (੨) ਖਾਡਵ ਅਤੇ (੩) ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ।

ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਅਕਸਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਮੱਧਮ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ ਓਡਵ-ਓਡਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ

ਧ

ਸੁਰ-ਰੂਪ—ਸ ਗ, ਪ, ਨਧ, ਸੰ। ਸੰ, ਨ, ਧਪ, ਨਧ, ਸੰਨ, ਪ, ਗ ਪ ਗ, ਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੰਕਰੇ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਦੁਰਬਲ ਜਾਂ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ ਪ ਰ

ਜਿਵੇਂ—ਪਗ, ਗ ਪ ਗ, ਰਸ, ਗ ਪ, ਗ—ਸ। ਇੰਜ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਰਿਖਭ ਦਾ ਕਣ ਲਾ ਕੇ ਮੀਂਡ ਰਾਹੀਂ

ਧ

ਖੜਜ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ। ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ "ਸੰਨ, ਧਪ, ਨਧ, ਸੰਨ, ਪ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗਾਇਕ ਮੱਧਯ ਸਪਤਕ ਦੇ ਪੰਚਮ ਨੂੰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ

ਰ

ਪ, ਨਧ ਸੰ, ਜਾਂ ਪ ਸੰ, ਪਨਸੰ, ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨ, ਪ ਗ, ਗਪ, ਗ—ਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਹਾਗ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹੋਏ ਮੱਧਯ ਖੜਜ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

Page 233 www.sikhbookclub.com

ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਕਸਰ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਗਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਮੱਧਮ ਛੱਡਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ' ਨਾਮ ਦੇ ਬੰਗਾਲੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦਾ ਇਹੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ—

ਨ

ਪਪ ਗ ਪ, ਮੱਪਗ, ਰਗ, ਰਸ, ਪ.ਨ.ਪ., ਸ—ਸਗਪ, ਮੱਪਨ, ਸਂ—ਰਂਗਂਰਂ, ਪਂਮਂ ਪਂਗ, ਰਂਗਂਰਂਸਂ, ਧਨ ਧਪ, ਨਧ ਸਂਨ, ਪ ਗ ਪ, ਮੱਪਗ, ਰਗ, ਰਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਥਾਂ ਕਲਿਆਣ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਉਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਭਾਵ, ਓੜਵ, ਖਾੜਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ। ਪਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਅੰਗ-ਭੇਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ :—(੧) ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਰਨ, (੨) ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਰਨ ਅਤੇ (੩) ਸ਼ੰਕਰਾ ਕਰਨ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਯਮਨ ਦਾ ਅੰਗ ਮਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸ ਗਰਪ—ਗਰਸ, ਪ (ਪ) ਸਂ, ਸਂ ਨਧਨ, (ਪ) ਧਨਸਂ, ਰਂਮਂ ਗਂਰਂਗਂਸਂ, (ਪ) ਨਧਸਂਨ, ਧਪ, ਗ ਪ ਗ, ਰਸ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਰਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਅੰਗ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਬਣੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ—

ਸ ਧ

ਗ—ਸ, ਨ ਨ.ਪ.—ਨ.ਸ, ਗ, ਮਨ, (ਪ) ਮਗ, ਗਮਪਧ, ਗਪ—ਰਸ, ਨਧਸਂ, (ਸਂ) ਨਧਨ, (ਪ) ਗਪਗ—ਰਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਕਲਿਆਣ ਅੰਗ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸ਼ੰਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ,

ਮੱ ਮੱ

ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਂ ਨ ਪ, ਨਧਸਂਨ, ਪ—ਗ, ਪ—ਰਗ, ਰਸ ਸਰਸਗ, ਰਸ, ਨ.ਸਗ—ਪ, ਪਨਧਸਂ, ਨਰਂ—

ਪ

ਸਂ, ਸਂ ਧ, ਸਂ—ਸਂਰਂਗਂ—ਰਂਸਂ, (ਪ) ਨਧਸਂਨ, ਗਪ, ਮੱਪਧਪ, ਗਪਗ, ਰਸ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਂਜ

ਪ ਰ

ਜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ (੧) ਨ, ਧਪ ਨ ਧ ਸਂਨ, ਅਤੇ (੨) ਗਪ, ਗ—ਸ, ਇਹ ਦੋ ਸੁਰ-ਸਮੂਹ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਭਾਵ, ਰਾਗ ਦੇ ਬਾਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜੋੜ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੰਕਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ (ਨੌਂ-ਦਸ ਵਜੇ) ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਤੇ ਧੈਵਤ ਦੁਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ, ਗ, ਪ, ਅਤੇ ਨ, ਇਹ ਚਾਰ ਸੁਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸਾਤਮਕ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Page 234 www.sikhbookclub.com

ਰ ਪ ਰ
੧. ਸ—ਗ, ਰਸ, ਸਗ, ਗ—ਰਸ, ਗਪ—ਗ - ਸ, ਸਗ - ਗਰਪਗ—ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਪ਼—ਨ਼ਧ਼ਸ, ਸਨ਼ਪ਼
- ਨ਼ਧ਼ਸ—।

ਰ ਪ ਪਧਪ
੨. ਸਗ ਗਰਪਗ - ਪ (ਪ) ਗ—ਸ, ਗਰਪਗ, ਪਧਪ (ਪ) ਗ ਰਸ—ਸ ਗਪ - ਨ ਪ ਗ—
ਪ ਧਪ ਪ ਪ
ਗਪ ਨਧਸ੍ਹ਼ਨ - ਨ ਪ ਗ - ਰਗਰਸ—ਗ, ਪ ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਗ, ਰਸ—।

ਪ ਪ ਪ
੩. ਸਗ—ਗਰਪਗ ਪ (ਪ) ਗ - ਸ, ਨ਼ਧ਼ਸਨ਼—ਪ਼, ਨਧਸੰਨ ਪ, ਧਪ ਗਪਗ—ਸ, ਸ ਗ—
ਪ ਰ ਪ
ਗਰਪਗ—ਪ, ਨਧਸੰਨ - ਗਪਗ ਸ, ਗਪ—ਨਧਸੰ—ਨਧਨਪ - ਨਧਸੰਨਰਸੰ—ਨਧਨਪਗਪ
ਪ
ਗ—ਸ ਗਪਨਧਸੰ—ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਗ—ਰਸ।

ਪ
੪. ਸ—ਗਪ, ਨਧਸੰਨ—ਪਗਪ, ਪਧਪਗਪ, ਨਧਨਪ, ਨਧਸੰਨਧਪ, ਗਪਧਪਗ—ਰਸ, ਸ—ਪ਼—ਸ,
ਪ
ਸਪਗ—ਸ, ਗਰਪਗ, ਗਪਨਧਸੰ—ਸੰਰੰਸੰ—ਪਨਧਨੰ, ਪਸੰ, ਪਨਸੰਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ—ਸੰ, ਨਧਸੰਨ, ਧਪ
ਪ ਰ
(ਪ) ਗ, ਸਗਪਨਸੰ—ਨਧਨਪ, ਗਪ ਗ - ਸ—।

ਪ ਰ
੫. ਪ—ਸੰ, ਸੰਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ—ਸੰ, ਨਸੰ (ਸੰ) ਨ - ਪ, ਨਧਸੰਨ—(ਪ) ਗਪ, ਗਰਸ—ਗਪਨਨਸੰਨ—
ਰੰ
ਸੰ, (ਪ)—ਸੰ, ਸੰਗੰ—ਸੰ—ਨ, (ਪ) ਗਪਧਪਸੰ—ਨਧਸੰ, ਪਧਪਸੰ ਪਨਸੰ, ਨਸੰਗੰ, ਗੰਪੰ ਗੰ—ਸੰ—
ਪੰ ਪ
ਸੰਗੰ ਗੰਰੰਪੰਗੰ—ਸੰ, ਗੰਪੰਗੰ—ਸੰ, ਨ (ਪ) ਪਨਧਸੰਨ ਪ, ਗਪਗ - ਰਸ - ਗਪਨਧਸੰ—
ਪੰ ਪ ਰ
ਪਧਪ ਨਧ ਸੰਨ ਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ—ਗੰਪੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਨਧਨਪ, ਗ ਪ ਗ—ਸ।

 www.sikhbookclub.com

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧	ਕ ਰ ਆ ऽ	ਸਾ ऽ ਆ ऽ	ਸਗ ਪਨ ਧਸਂ ਨਧ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੨	· · · ·	ਨ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ ਗਪ ਨਧ	ਸਂਗਂ ਰਂਸਂ ਨਧ ਸਂਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੩	ਸਨ਼ ਧ਼ਨ਼ ਸਗ ਪਨ	ਧਸਂ ਗਂਪਂ ਗਂਰਂ ਸਂਨ	ਸਂਗਂ ਰਂਸਂ ਨਧ ਸਂਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੪.	· · · ·	· · · ·	· · · ·	ਸਗ ਪਨ ਧਪ, ਗਪ
	ਨਧ ਸਂਨ ਧਪ, ਗਪ	ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਨਧ ਪਪ,	ਗਪ ਨਸਂ ਗਂਰਂ ਸਂਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੫.	· · · ·	· · · ·	ਨ਼ਸ ਰਗ, ਸਗ ਪਪ,	ਗਪ ਨਨ, ਪਨ ਸਂਸਂ
	ਨਸ ਗਂਗਂ ਸਂਗਂ ਪਂਪਂ	ਗਂਗਂ ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ ਨਨ	ਧਧ ਪਪ ਗਪ ਨਧ	ਸਂਨ ਧਪ ਗਰ ਸਸ
੬.	ਸਸ ਗਗ ਰਸ, ਗਗ	ਪਪ ਗਰ, ਪਪ ਨਨ	ਧਪ, ਨਨ ਸਂਸਂ ਨਧ;	ਸਂਸਂ ਗਂਗਂ ਰਂਸਂ —
	ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਧਨ ਪਧ	ਗਪ ਰਗ ਸਰ ਨ਼ਸ	ਗਪ ਨਸਂ ਗਂਰਂ ਸਂਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਨੈ ऽ ਨ ਸੈ	ਤੋ ਖੇ ਪ੍ਰ ਭ	ਸਂਨ ਧਪ ਗਪ ਗਰ	ਸਸ ਗਪ ਨਧ ਸਂਨ
੨.	· · · ·	ਪਨ ਸਂਗਂ ਰਂਸਂ ਨਧ	ਪਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ	ਗਪ ਨਧ ਸਂਨ ਰਂਸਂ
੩.	ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ, ਗਪ	ਨਸਂ ਗਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ,	ਗਪ ਨਨ ਧਪ, ਗਰ	ਸਸ ਗਪ ਨਧ ਸਂਨ
੪.	· · · ·	· · · ·	· · · ·	ਨਨ ਧਪ ਗਪ ਨऽ
	ਨਨ ਧਪ ਗਪ ਨ਼ਧ	ਸਂਨ ਧਪ ਗਪ ਨऽ	ਨਨ ਧਪ ਗਪ ਨਸਂ	ਰਂਸਂ ਨਧ ਗਪ ਨऽ
੫.	· · · ·	· · · ·	ਪਪ ਗ,ਪ ਪਗ, ਪਪ	ਗਰ ਸਸ, ਨਨ ਪ,ਨ
	ਨਪ, ਨਨ ਧਪ ਗਪ	ਗਰ ਸਸ, ਗਂਗਂ ਰਂ,ਗਂ	ਗਂਰਂ ਗਂਗਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ	ਨਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੬.	ਨ਼ਸ ਗਗ ऽਗ, ਸਗ	ਪਪ ऽਪ, ਗਪ ਨਨ	ऽਨ, ਪਨ ਸਂਸਂ ऽਸਂ	ਸਂਗਂ ਰਂ,ਸਂ ਰਂਸਂ, ਨਧ
	ਨ,ਧ ਨਪ, ਪਧ ਪ,ਗ	ਪਗ, ਰਗ ਰ,ਸ ਰਸ,	ਗਪ ਨਧ ਸਂ, ਗਪ	ਨਧ ਸਂ, ਗਪ ਨਧ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਅਰਪਉ ਸਭੁ ਅਪਨਾ ॥
ਕਵਨ ਸੁਮਤਿ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥ ੧ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਆਇਓ ਪ੍ਰਭ ਮਾਗਨਿ ॥
ਤੁਮ੍ ਪੇਖਤ ਸੋਭਾ ਮੋਰੈ ਆਗਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਬਿਚਾਰਉ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਸੁ ਮਨਹਿ ਉਧਾਰਉ ॥ ੨ ॥
ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲਏ ਮਿਲਾਈ ॥ ੩ ॥
ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਫਲੁ ਸੋ ਆਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਨ਼		ਮ				ਪ		ਧ							
ਸ	ਮ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਸਂ	—	ਪ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਮ	ਮ
ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮਾ	ऽ	ਗ	ਨ
ਨ਼		ਨ਼				ਸ		ਸ							
ਸ	ਸ	ਪ਼	—	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ	—	ਗ	ਪ	ਗ	-ਰ	ਸ	ਸ
ਤੁ	ਮ	ਪੇ	ऽ	ਖ	ਤ	ਸੋ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਮੋ	ਰੈ	ਆ	ऽऽ	ਗ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

		ਪ													
ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	ਨ
ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ऽऽ	ਸ	ਭ	ਅ	ਪऽ	ਨਾ	ऽ
ਪ						ਧ		ਪ		ਪ				ਰ	
ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਮ	ਤ	ਜਿ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪ	ਨਾ	ऽ

www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੋਗੁ ਗਇਆ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਗਵਾਇਆ ॥
ਨੀਦ ਪਈ ਸੁਖ ਸਹਜ ਘਰੁ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਜਿ ਰਜਿ ਭੋਜਨੁ ਖਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਰਨਾਈ ॥
ਜਿਨਿ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੭)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩			
													ਨ	ਧ	ਸਂ
													ਰੋ	ਗੁ	ਗ
					ਪ			ਰ					ਨ਼		
ਨ	—	ਧਪ	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	—ਰ	ਸ	—	—	ਪ਼	ਨ਼	ਸ
ਇਆ	ऽ	ਪ੍ਰऽ	ਭ	*	ਆ	ਪ	ਗ	ਵਾ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ,	ਨੀ	ਦ	ਪ
		ਗ													
ਗ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਂ	—	ਰੰਸਂ	ਨਧ	ਪ			
ਈ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ਸਹ	ਜ	ਘ	ਰ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽऽ	ऽ			

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

													ਪ਼ਪ	ਸਂ	ਸਂ
													ਰਜ	ਰ	ਜੁ
				ਨ			ਧ						ਨ		
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੰਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਗਂ	ਪਂ
ਭੋ	ऽ	ਜ	ਨੁ	ਖਾ	ਵਹ	ਮੇ	ਰੇ	ਭਾ	ऽऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤੁ
		ਰੰ				ਧ									
ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸਂਨ	ਰੰਸਂ	ਨਧ	ਪ			
ਨਾ	ਮ	ਰਿ	ਦ	ਮਾ	ऽ	ਹਿ	ਧਿ	ਆऽ	ऽऽ	ਈऽ	ऽऽ	ऽ			

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤ੍ਰਿਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕਰ ਜੀਵੇ ॥ ਮਰਿ ਖੁਆਰੁ ਸਾਕਤ ਨਰ ਥੀਵੇ ॥੧॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੋਆ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ਝਖ ਮਾਰਉ ਸਾਕਤੁ ਵੇਚਾਰਾ ॥੨॥
ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਹਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ਮਿਰਤਕ ਫਾਸ ਗਲੈ ਸਿਰਿ ਪੈਰੇ ॥੩॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਪਹਿ ਜਨ ਨਾਮ ॥ ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਜਾਮ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
											ਨ		ਧ		
											ਸਂ	ਨ	ਪ	—	ਧ
											ਸ	ਰ	ਬ	ऽ	ਨਿ
				ਗ							ਧ		ਪ		
(ਪ)	—	—	—	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ
ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ,	ਪੂ	ਰਨ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਪ				ਪ											
ਗ	—	—	—	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—	—					
ਦੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ऽ	ऽ					

ਅੰਤਰਾ

੦															
								ਨ							
ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	ਨ	—
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਜ	ਪ	ਤ	ਨ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ਵੇ	ऽ
					ਰਂ	ਰਂ					ਧ	ਨ			
*	ਗਂ	ਗਂ	ਗਂਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—
*	ਮ	ਰ	ਖੁਆ	ऽ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਕ	ਤ	ਨ	ਰ	ਥੀ	ऽ	ਵੇ	ऽ
ਧ			ਨ												
ਪ	—	—	ਸਂ												
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਰਬ...											

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਖਾਲੀ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੪. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹੇ ਰਵਿ, ਹੇ ਸਸਿ, ਹੇ ਕਰੁਣਾਨਿਧ, ਮੇਰੀ ਅਬੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥
ਔਰ ਨ ਮਾਂਗਤ ਹਉ ਤੁਮ ਤੇ ਕਛੁ, ਚਾਹਤ ਹੋਂ ਚਿਤ ਮੈ ਸੋਈ ਕੀਜੈ ॥
ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਸੋਂ ਅਤਿ ਹੀ ਰਣ ਭੀਤਰ, ਜੂਝ ਮਰੋਂ ਤਉ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸ੍ਯਾਮ ਇਹੈ ਬਰ ਦੀਜੈ ॥੧੯੦੮॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਵੈਯਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
						ਧ		ਪ		ਪ		ਰ			
—	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—
ऽ	ਮੇ	ਰੀ	ਅ	ਬੈ	ऽ	ਬਿ	ਨ	ਤੀ	ऽ	ਸੁ	ਨ	ਲੀ	ऽ	ਜੇ	ऽ
				ਸ						ਪ					
—	ਸ	ਸ	ਸ	ਪ਼	—	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	-ਰ	ਸ	ਸ
ऽ	ਹੇ	ਰ	ਵਿ	ਹੇ	ऽ	ਸ	ਸਿ	ਹੇ	ऽ	ਕ	ਰ	ਣਾ	ऽऽ	ਨਿ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

				ਪ								ਨ			
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ
ऽ	ਔ	ਰ	ਨ	ਮਾਂ	ऽ	ਗ	ਤ	ਹਉ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਤੇ	ऽ	ਕ	ਛ
	ਸਂ			ਪਂ				ਨ					ਸਂ	ਧ	
—	ਗਂ	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
ऽ	ਚਾ	ਹ	ਤ	ਹੋਂ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਮੈ	ऽ	ਸੋ	ਈ	ਕੀऽ	ऽ	ਜੈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਸਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰ ਕੀਨਾ ॥੨॥
ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੂਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸ੍ਰਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥
ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				
																ਨ
																ਸਿ
								ਪ		ਪ						
ਧ	ਨ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਧਪ	ਪ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ	
ਮ	ਰ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਰਾऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਚਿ	ਤਾ	ऽ	ਰੇ,	ਬ	
	ਨ਼		ਨ਼					ਪ								
ਸ	ਪ਼	ਪ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਰ	ਸ	ਗ	ਪ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਸ		
ਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇ.	ਸਿ...	

ਅੰਤਰਾ

				ਨ								ਨ			
ਪ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
ਭੂ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਸਂ		ਪਂ				ਰਂ		ਨ							
ਗਂ	—	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਸਂ	ਨ	ਨ
ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽऽ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ,	ਸਿ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਆਪਹਿ ਮੇਲਿ ਲਏ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਏ ਤਬ ਤੇ ਦੋਖ ਗਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਅਰੁ ਚਿੰਤ ਬਿਰਾਨੀ ਸਾਧਹ ਸਰਨ ਪਏ ॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਨ ਤੇ ਰੋਗ ਖਏ ॥੧॥
ਮਹਾ ਮੁਗਧ ਅਜਾਨ ਅਗਿਆਨੀ ਰਾਖੇ ਧਾਰਿ ਦਏ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਆਵਨ ਜਾਨ ਰਹੇ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਨ		ਧ	
												ਧ	ਨ	ਪ	—
												ਆ	ऽ	ਪਹਿ	ऽ
												ਨ		ਧ	
—	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	—	—	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਪ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਲਿ	ऽ	ਲ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
					ਪ										
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	—
ऽ	ਜ	ਬ	ਤੇ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤੁ	ਮ੍ਹਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਏ	ऽ
	ਪ														
—	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	—	ਸਂ				
ऽ	ਤ	ਬ	ਤੇ	ਦੋ	ऽ	ਖ	ਗ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆਪਹਿ...			

ਅੰਤਰਾ

	ਪ			ਪ			ਨ	ਨ							
	ਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
	ਤਜ	ਅ	ਭਿ	ਮਾ	ऽਨ	ਅ	ਰ	ਚਿੰ	ऽ	ਤ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ
						ਰਂ		ਨ					ਸਂ	ਧ	
—	ਗਂ	—	ਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
ऽ	ਸਾ	ऽ	ਧਹ	ਸ	ਰ	ਨ	ਗ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ
					ਧ										
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ऽ	ਜਪ	ਜ	ਪ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਤੁ	ਮ੍ਹਾ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਮ

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

	ਧ											
—	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	—	ਸਂ	
ਡ	ੜ	ਨ	ਤੇ	ਰੱ	ਡ	ਗ	ਖ	ਏ	ਡ	ਡ	ਡ	ਆਪਹਿ...

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਹੀਤ ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਹਾਸਨਿ ਸੁ ਛਬਿ ਨਿਵਾਸਨਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪ੍ਰਕਾਸਨਿ ਗੂੜ੍ਹ ਗਤੇ ॥
ਰਕਤਾਸੁਰ ਆਚਨ ਜੁਧ ਪ੍ਰਮਾਚਨ ਨ੍ਰਿਦੈ ਨਰਾਚਨ ਧਰਮ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥
ਸ੍ਰੋਣੰਤ ਅਚਿੰਤੀ ਅਨਲ ਬਿਵੰਤੀ ਜੋਗ ਜਯੰਤੀ ਖੜਗ ਧਰੇ ॥
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸਨ ਧਰਮ ਕਰੇ ॥੫॥੨੧੫॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਦੀਰਘ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸਂ						ਧ			
ਨ	—	ਸਂ	—	ਨਧ	ਨ	ਪ	—	—	ਪ
ਜੈ	ਡ	ਜੈ	ਡ	ਹੋ	ਡ	ਸੀ	ਡ	ਡ	ਮਹਿ
ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਰਸ	ਸ	—	—
ਖਾ	ਡ	ਸੁ	ਰ	ਮ	ਰ	ਦਡ	ਨ	ਡ	ਡ,
ਸ	—	ਪ਼	ਪ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਪਾ	ਡ	ਪ	ਬਿ	ਨਾ	ਡ	ਸ	ਨ	ਡ	ਡ
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ
ਧ	ਰ	ਮ	ਕਡ	ਰੇ	ਡ	ਡ	ਡ	ਡ	ਡ

ਅੰਤਰਾ

ਗ									
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਦਾ	ਮ	ਨੀ	ਪ੍ਰ	ਹਾ	ਸ	ਨਿ	ਡ	ਡ	ਸੁ
ਖਂ	ਗਂ	—	ਪਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—
ਛ	ਬਿ	ਡ	ਨਿ	ਵਾ	ਸ	ਨਿ	ਡ	ਡ	ਡ
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਸ੍ਰਿ	ਡਸ	ਟੀ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ਸ	ਨਿ	ਡ	ਡ	ਡ

ਪ	ਨ	ਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ
ਗੂ	ऽ	ਝੂ	ਗऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੂੰ ਵਡਦਾਤਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿਆ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ ॥ ਹਉ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਜੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਪੂਰੇ ॥ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ਸੰਤਾ ਧੂਰੇ ॥੨॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਉਰਿਧਾਰੇ ॥ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੩॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਪਤ ਸੁਖੁ ਪਾਵਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੩)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸਂ						ਧ					
ਨ	—	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਮੇ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ਪ੍ਰਂ	ਭ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ	ਮ
ਧ											
ਪ	—	—	ਗ	—	ਪ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ਅ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ
											ਹਉ
ਸ	—	ਸ	ਗ	ਪ	ਗ	ਪ	—	—	ਪ	ਨ	ਧ
ਸੁ	ऽ	ਣ	ਸੁ	ऽ	ਣ	ਜੀ	ऽ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਗਂਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ਮ	ऽ	ਤੁ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	—
ਤੂੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਡ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ
				ਪਂ							
ਗਂ	—	—	—	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	—	ਰਂ	ਸਂ	—	—
ਅੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—	—	—
ਸ	ਭ	ਮ	ਹਿ	ਰ	ਵਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	[illegible]

 www.sikhbookclub.com

ਪ ਗ	—	ਪ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਧੂ	ऽ	ਰ.	ਨ	ਪੂ	ਭ	ਸ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਾ ਕਉ ਮੁਨਿ ਧ੍ਯਾਨੁ ਧਰੈ ਫਿਰਤ ਸਗਲ ਜੁਗ,
ਕਬਹੁ ਕ ਕੋਊ ਪਾਵੈ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਕਉ ॥
ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਸਹਿਤ ਬਿਰੰਚਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਜਾ ਕੋ,
ਸਿਵ ਮੁਨਿ ਗਹਿ ਨ ਤਜਾਤ ਕਬਿਲਾਸ ਕੰਉ ॥
ਜਾ ਕੌ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਨੇਕ ਤਪ,
ਜਟਾ ਜੂਟ ਭੇਖ ਕੀਏ ਫਿਰਤ ਉਦਾਸ ਕਉ ॥
ਸੁ ਤਿਨਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੁਖ ਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਜੀਅ,
ਨਾਮ ਕੀ ਬਡਾਈ ਦਈ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਉ ॥ ੫ ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਿਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸਂ ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ ਪ	—	ਪ ਗ	—	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ
ਜਾ	ਕਉ	ऽ	ਮੁ	ਨਿ	ऽ	ਧ੍ਯਾ	ऽ	ਨ	ਧ	ਰੈ	ऽ
ਸ	ਸ	—	ਨ ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਰ	ਸ	ਸ	—
ਫਿ	ਰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਸ	ਗ	ਲ	ऽऽ	ਜੁ	ਗ	ऽ
ਨ	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—
ਕ	ਬ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਕ	ਕੋ	ਊ	ऽ	ਪਾ	ਵੈ	ऽ
ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਗਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ
ਆ	ਤ	ऽ	ਮ	ऽ	ਪ੍ਰऽ	ਗਾ	ऽ	ਸ	ਕਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਬਾ	ऽ	ਣੀ	ਸ	ਹਿ	ऽ	ਤ	ऽ	ਬਿ
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—
ਰੰ	ਚ	ऽ	ਜ	ਸ	ऽ	ਗਾ	ਵੈ	ऽ	ਜਾ	ਕੋ	ऽ

			ਪੰ								
ਸੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਪੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਿ	ਵ	ऽ	ਮੁ	ਨਿ	ऽ	ਗ	ਹਿ	ऽ	ਨ	ऽ	ਤ
	ਧ										
ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—
ਜਾ	ऽ	ਤ	ਕ	ऽ	ਬਿ	ਲਾ	ऽ	ਸ	ਕਉ	ऽ	ऽ

-ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੌ ਸੁਰੇਸ ਦਾਨਵਾਨ ਕੌ
ਮਹੇਸ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕੌ ਅਭੇਸ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਰੰਗ ਮੈਂ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈਂ ਅਪਾਰ
ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤ ਹੈਂ ॥
ਹਾਥੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ
ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

SIKHBOOKCLUB.COM

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ			ਧ		ਪ				
ਸੰ	ਸੰ	ਨ̇	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਸੰ	ਨ	—
ਹਾ	ਥੀ	ਕੀ	ऽ	ਚਿੰ	ਘਾ	ਰ	ਪ	ਲ	ऽ
ਧ		ਪ			ਪ				
ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਪਾ	ਛੈ	ਪਹੁ	ऽ	ऽ	ਚ	ਤ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ
					ਪ				
ਸ	ਪ̣	ਸ	—	ਸ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਰਸ
ਚੀ	ਟੀ	ਕੀ	ऽ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ਪਹਿ
ਸ			ਧ		ਪ				
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਲੇ	ਹੀ	ਸੁ	ਨੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

		ਪ							
ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਦੇ	ਵ	ਦੇ	S	ਵ	ਤਾ	ਨ	ਕੌਂ	S	ਸੁ
					ਪਂ				
ਸਂ	ਸਂ	ਗਂ	—	ਗਂ	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਰੇ	ਸ	ਦਾ	S	ਨ	ਵਾ	ਨ	ਕੌਂ	S	ਮ
ਸਂ			ਪਂ						
ਪਂ	ਪਂ	ਪਂ	ਰੇਂ	ਪਂ	ਰੇਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਹੇ	ਸ	ਰੌ	S	ਗ	ਧਾ	ਨ	ਕੌਂ	S	ਅ
					ਪ				
ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰੇ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਛੇ	ਸ	ਕ	ਹੀ	S	ਅ	ਤ	ਹੈਂ	S	S

ਨੋਟ—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੇਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਓ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੧੧. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ—ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ,ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੩				੪		੫	
											ਨ	ਨ	-ਧ	ਸਂਸਂ
											ਜਿ	ਮ	Sਰ	Sਮ
	ਧ		ਪ				ਰੇਂ				ਪ			ਪ
ਨ	-ਪ	-ਪ	ਗ	—	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਧਪ	ਗ	ਗ	ਪਪ	ਗਪ
ਨਾ	Sਤ੍ਰਾ	Sਮ	ਨਾ	S	ਮ	ਚਿS	ਤ੍ਰਾ	S	ਰੇ	SS,	ਬ	ਸ	ਰਹੇ	ਹਿਰ
			ਸ		ਪ									
ਰਗ	-ਰ	ਸਸ	ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਂਨ	ਧਪ				
ਦੇS	Sਗੁ	Sਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	S	ਰੇS	SS				

ਅੰਤਰਾ

											ਪ	ਗ	-ਪ	ਨਧ
											ਝੂ	ऽ	ऽਲੇ	ऽऽ
			ਨ									ਸ'	ਪਂ	
ਸਂ	-ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨਧ	ਨਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਪਂ
ਮਾ	ऽਰ	ऽਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾऽ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ
ਰਂ	ਥਂ				ਧ			ਨ						
ਗਂ	ਗਂਸਂ	-ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸਂਨ	ਧਪ				
ਗੁ	ਰਵ	ऽਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ऽऽ	ਸਿਮਰ...			

ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਖਟ-ਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ :—ਇਹ 'ਛੰਤ' ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੭ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦		੪		੫		੬		੦	
ਨ										ਧ							
ਸਂ	—	ਸਂ	ਥਂ	ਨ	ਧਪਂ	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਜੈ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਹੈ	ऽऽ	ਸੀ	ਮਹਿ	ਖਾ	ऽ	ਸੂ	ਰ	ऽ	ਮ	ਰ	ਦ	ऽ	ਨ
ਸ				ਸ	ਪ					ਸ		ਧ					
ਪ	—	ਸ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਸ	ਸ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਪਾ	ऽ	ਪ	ऽ	ਬਿ	ਨਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ਨ	ਧ	ਰ	ਮ	ऽ	ਕ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

							ਸਂ					ਧ					
ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	ਨ	—
ਦਾ	ਮ	ਨੀ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਹਾ	ਸ	ਨਿ	ऽ	ਸੁ	ਛ	ਬਿ	ਨਿ	ਵਾ	ਸऽ	ਨਿ	ऽ	ऽ
ਨ				ਗਂ						ਨ		ਧ					
ਸਂ	ਸਂ	ਗਂ	—	ਪਂ	ਗਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਗ	ਗਪ	ਗ	—	ਸ
ਸ੍ਰਿ	ऽਸ	ਟਿ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ਸऽ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ऽ	ਝੂ	ऽ	ਗऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ

ਖਟ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਵਾਦੀ —ਗ	ਠਾਟ —ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ —ਨ	ਜਾਤੀ —ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਨਿਖਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ—ਨ਼ ਸ ਗ, ਮ ਪ ਨ, ਸਂ।

ਅਵਰੋ —ਸਂਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧ ਪ ਮ ਗ, ਰਸ।

ਧ

ਪਕੜ—ਸਗ, ਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਧ ਗਮਗ—ਸ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹਾਗੜਾ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਾਗ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਬਣੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੋ।" ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਹਾਗ ਅਤੇ ਖਮਾਜ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨਣ-ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹੰਗ, ਬਿਹੰਗੜ, ਬਿਹਾਗਰਾ ਜਾਂ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ। ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ 'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ' ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਤੇ ਬਿਹੰਗੜਾ ਦੋ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਾਗ, ਯਹ ਰਾਗ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨਮੋਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਿਹਾਗੜਾ ਸੇ ਹੂਈ ਹੈ, ਬਿਹਾਗ ਮੇਂ ਨਿਖਾਦ ਗ੍ਰਹ ਸੁਰ ਹੈ ਗੰਧਾਰ ਵਾਦੀ ਹੈ ਔਰ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰ ਹੈਂ, ਤੋ ਭੀ ਅਵਰੋਹ ਮੇਂ ਚਤੁਰਤਾ ਸੇ 'ਰੇ ਧਾ' ਸੁਰ ਲਗਾਨੇ ਕਾ ਪਰਿਣਾਮ ਬੁਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀ ਪੜਤਾ। ਬਿਹਾਗ ਕਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਖਿਹਾਗ ਜਾਂ ਬਿਹਗਰੀ ਹੈ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਵਿਵੋਧ, ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ ਆਦਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਬਿਹਾਗੜਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਹਾਗ, ਦੇਵ ਬਿਹਾਗ, ਪਟ ਬਿਹਾਗ, ਨਟ ਬਿਹਾਗ, ਮਾਰੂ ਬਿਹਾਗ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਬਿਲਾਵਲ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਕ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਦੋ ਨਿਖਾਦਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਹਾਗੜਾ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਇਸੇ ਬਿਹਾਗੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਬਿਹਾਗੜਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਬਿਹਾਗੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਅਕਸਰ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ "ਸਂ ਨ - ਪ,
ਸਂ
ਧਨੁਧਪ, ਜਾਂ ਗਮਪ, ਧ ਨੁਧਪ" ਇੰਜ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ
ਰ
ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ 'ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਕਦੀ ਵੇਰ ਗਾਇਕ "ਸ ਗ, ਗਮ ਗ, ਮਪਨ, ਧਨਸਂ"
ਪ
ਇੰਜ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ "ਗਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧ ਗਮਗ" ਇੰਜ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਗੜਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਸ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸੱਤਵਾਂ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਸ —(ਸ) ਨ਼ —ਪ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ – ਸਗ ਗਮਗ— ਰਸ – ਨ਼ਸਗਮ— ਗਮਗ—ਸ— ।

ਮ ਰ
੨. ਸ ਗਮਪ ਗਮ, ਗ—ਰਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਪ਼, ਗ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ—ਸਗਮਪ, ਗਮ, ਗ—ਸ, ਗਮਪ, ਧਨੁਧ ਪਮਗ, ਗਮਪ਼ਗਮਗ— ਰਸ।

ਰ ਪ ਸਂ ਪ
੩. ਸ —ਨ਼ਸਗਮ, ਪ—ਧਨੁਧਪ ਗਮਗ ਰਸ —ਨ਼ਸਰਨ਼ਸਗ—ਗ ਮਗ, ਗਮਪ, ਧ ਨੁਧ ਪ, ਧ ਗਮਗ
ਗ
—ਰਸ - ਗਮਪਨ —ਸਂ, ਸਂਨ—ਪ, ਧਨੁਧਪਮ, ਗਮਪਮਗ – ਰਸ, ਗਮਧਨੁਧਪਮਗ— ਸ, ਗਮਪਨ,
ਨ ਸਂ ਪ
ਸਂ —(ਸਂ) ਧ ਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਗਮਗ —ਰਸ — ।

ਮ ਸਂ ਪ
੪. ਗਮਪ, ਗਮਪਨ —ਸਂ – ਨਸਂ, ਧ ਨੁਧਪ, ਗਮਪਨ, ਸਂ —ਪਨਸਂਰਂਸਂ —(ਸਂ) ਨ, ਧਪ ਧਨੁਧਪਧ ਗਮ,
ਰਂ
ਪਨ—ਸਂ, ਗਮਪਨ, ਸਂ—ਸਂਗਂ —ਨਸਂਨ—ਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗ – ਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਸਂ—
ਸਂ ਰ ਧ ਪ
(ਸਂ) ਨ, ਧਪ, ਗਮਪਧ ਨੁਧਪਮਗ, ਨ਼ਸ —ਪ਼ਨ਼ਸਗ —ਗਮਪਨੁਧਪ, ਮੰਪਧ ਗਮ, ਪਮਗ, ਰਸ— ।

ਧ ਰੰ

੫. ਗਮਪਨ—ਸੰ, ਨਸੰ—ਨ—ਪ, ਗਮਪਗਮਪਨ—ਸੰ, (ਸੰ) ਨ, ਪਨ, ਨਸੰ—ਸੰਗੰ—ਗੰ—ਸੰ,

ਮ ਸੰ ਧ

ਨਸੰਗੰਮੰਗੰ—ਸੰ, ਪਨਸੰਰੰਨਸੰਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗ, ਗਮਪਨ, ਸੰ– ਨਸੰਗੰ—ਰੰਸੰ, (ਸੰ) ਨ, ਨਪ.

ਪ ਸੰ ਰੰ ਰੰ

ਗਮਪਨ, ਨਸੰ—ਸੰਗੰਮੰ ਗੰ—ਸੰ ਪਨਸੰ, ਨਸੰਗੰ, ਗੰਮੰਗੰ ਰੰਸੰ—(ਸੰ) ਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧਪਮਗ,
ਗਮਪਮਗ - ਰਸ— ।

ਨੁਸਗਰਸ, ਨੁਸਗਮਗਰਸ, ਨੁਸਗਮਪਮਗਰਸ, ਨੁਸਗਪਧਪਗਮਗਰਸ, ਨੁਸਗਮਪਧਨੁਧਪ ਗਮਗਰਸ, ਨੁਸਗਮਪਨਸੰਨਧਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗਰਸ, ਨੁਸਗਮਪਨਸੰਰੰਸੰਨਧਪਧਨੁਧਪਗਮਗਰਸ, ਨੁਸਗ ਮਪਨਸੰਗੰ, ਗੰਮੰਗੰਰੰਸੰਨਧਪ ਧਨੁਧਪਧਗਮਗਰਸ ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	*	ਅ	ਤਿ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੨.	•	•	•	•	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰ	ਨੁਸ
੩.	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨੁ	ਧਪ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਪ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਸਰ	ਨੁਸ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗ
	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗਗ	ਰਸ
੫.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨੁਸ	ਗਮ	ਗਰ,	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਰ,
	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨੁਸ	ਗਮ
	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੬.	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,
	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ
	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨੁਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	*	ਗਿਆ	S	ਨ	ਅੰ	S	ਜ	ਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰ
੨.	·	·	·	·	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰ
੩.	ਨਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ
੪.	·	·	·	·	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ,	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ,	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ
	ਧਪ,	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਮੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਗ,ਸ	ਗਮ.	ਗਮ	ਪ,ਮ	ਪਨ	ਪਨ
੫	ਸੰ,	ਗਿਆ	·	·	ਗੰ,	ਗੰਰੰ	ਸੰਨ,	ਰੰ,	ਰੰਸੰ	ਨਧ,	ਸੰ,	ਸੰਨ	ਧਪ,	ਨੁ,	ਨੁਧ	ਪਮ,
	ਧ,	ਧਪ	ਮਗ,	ਪ,	ਪਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਗਰ	ਮਗ	ਪਮੰ	ਧਪ	ਨਧ	ਸੰਨ	ਰੰਸੰ	ਗੰਰੰ	ਮੰਗੰ
	ਰੰਸੰ	ਨਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ,	ਸਗ	ਮਪ,	ਗਮ	ਪਨ,	ਮਪ	ਨਸੰ,	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ
੬.	ਪਨ	ਸੰ,ਪ	ਨਸੰ,	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨਸੰ	ਰੰਨ	ਸੰਰੰ,	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨਧ	ਪਮ
	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਮ,	ਪਧ	ਨੁਧ,	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਗੰਗੰ	ਰੰਸੰ,	ਰੰਰੰ	ਸੰਨ
	ਸੰਸੰ	ਨਧ,	ਨੁਨੁ	ਧਪ	ਧਧ	ਪਮ,	ਪਪ	ਮਗ,	ਮਮ	ਗਰ,	ਗਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰ

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ ਘਟ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ਰਾਮ ॥
ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਮਿਲਹੁ ਕੰਤ ਨਿਮਾਣੀਆ ॥
ਨੈਨ ਤਰਸਨ ਦਰਸ ਪਰਸਨ ਨਹ ਨੀਦ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥
ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਨਾਮ ਬਿੰਜਨ ਭਏ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਸੰਤ ਜੰਪੈ ਮੇਲਿ ਕੰਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਗ														
	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਧਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਪ	ਧ
	ਅ	ਤਿ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਮੋS	S	S	ਹ	ਨਾ	S	ਘ	ਟ
ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਗਰ	ਸਨ਼	ਸ
ਸੋS	S	S	ਹ	ਨਾ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਅ	ਧਾS	SS	ਰਾ	S	ਰਾS	SS	SS	S

						ਮ									
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਗ਼	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ
ਮ, ਸੁੰ		ਦ	ਰ	ਸੋ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਲ	ਗੋ	ਪਾ	ऽ	ਲ	ਦ
ਧਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ਼	ਮ	ਗਮ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਗ਼ਰ	ਸਨ਼	ਸ
ਇਆ	ऽ	ऽ	ਲ	ਕੀ	ਅਪ	ਰ	ਅ	ਪਾऽ	ऽऽ	ਰਾ	ऽ	ਰਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ
ਸ															
ਮ	ਅਤਿ...														

ਅੰਤਰਾ

ਗ															
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਗ਼ਂ	ਸਂ
ਗੋ	ਪਾ	ਲ	ਦ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ਗੋ	ਬਿੰ	ऽ	ऽ	ਦ	ਲਾ	ऽ	ਲ	ਨ
	ਧ														
—	ਨ	ਨ	—	ਨ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧਪ	—
ऽ	ਮਿ	ਲਹੁ	ऽ	ਕੰ	ऽ	ਤ	ਨਿ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਣੀ	ਆ	ऽ	ऽऽ	ऽ
												ਧ			
—	ਗ਼ਂ	—	ਮਂ	ਗ਼ਂ	ਗ਼ਂ	ਰਂਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਧਪ	ਪ
ऽ	ਨੈ	ऽ	ਨ	ਤ	ਰ	ਸऽ	ਨ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸ	ਪ	ਰ	ਸऽ	ਨ
	ਪ														
ਪ	ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਧਮ	ਗ਼ਰ	ਸਨ਼	ਸ
ਨਹ	ਨੀ	ऽ	ਦ	ਰੈ	ऽ	ਣਿ	ਵਿ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਣੀ	ਆऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ। ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

 www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਪਚਿਹਾਰੇ ਅਰੁ ਬਹੁ ਲੋਗ ਸਿਆਨੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਉ ਕਰਈ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥
ਰੀਤੇ ਭਰੇ ਭਰੇ ਸਖਨਾਵੈ ਯਹ ਤਾ ਕੋ ਬਿਵਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥ ੨ ॥
ਅਗਨਤ ਅਪਾਰੁ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਜਿਹ ਸਭ ਜਗੁ ਭਰਮਾਇਓ ॥
ਸਗਲ ਭਰਮ ਤਜਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਰਨਿ ਤਾਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਓ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੫੩੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਧ														
	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	ਸ
	ਹ	ਰਿ	ਕੀ	ਗ	ਤਿ	ਨ	ਹਿ	ਕੋ	ऽ	ਊ	ऽ	ਜਾऽ	ऽऽ	ਨੈ	ऽ
	ਨ਼							ਮ							
—	ਪ	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—
ऽ,	ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ਜ	ਤੀ	ऽ	ਤ	ਪੀ	ऽ	ਪ	ਚ	ਹਾ	ऽ	ਰੇऽ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਪ	ਧਨ਼	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ	ਲੋ	ऽ	ਗ	ਸਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ
—															
ऽ															

ਅੰਤਰਾ

	ਮ														
	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
	ਛਿ	ਨ	ਮਹਿ	ਰਾ	ऽ	ਉ	ਰੰ	ऽ	ਕ	ਕਉ	ऽ	ਕ	ਰ	ਈ	ऽ
								ਰਂ				ਧ			
—	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	—	ਧਪ	—
ऽ	ਰਾ	ਉ	ਰੰ	ऽ	ਕ	ਕ	ਰਿ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽऽ	ऽ
												ਮ			
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਨ	ਧ	—	ਧਮ	ਪ	ਗ	ਪ	ਮ	—
ऽ	ਰੀ	ऽ	ਤੇ	ਭ	ਰੇ	ऽऽ	ਭ	ਰੇ	ऽ	ਸ'	ਖ	ਨਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ

—	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਧ	ਹ	ਤਾ	ਕੇ	ऽ	ਬਿ	ਵ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ
	ਧ														
—	ਨੁ	ਧ													
ऽ	ਹ	ਰਿ ਕੀਆ...													

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥
ਇਛ ਪੁੰਨੀ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਤਪਤਿ ਬੁਝਾਇਆ ਰਾਮ ॥
ਸਫਲਾ ਸੁ ਦਿਨਸ ਰੈਣੇ ਸੁਹਾਵੀ ਅਨਦ ਮੰਗਲ ਰਸੁ ਘਨਾ ॥
ਪ੍ਰਗਟੇ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਕਵਨ ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਭਨਾ ॥
ਭ੍ਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਕਾਰ ਥਾਕੇ ਮਿਲਿ ਸਖੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਸੰਤ ਜੰਪੈ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੩)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਨ							
	ਸਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਧਨੁ	ਧਨੁ
	ਪ੍ਰਗ	ਟੇ	ਗੁ	ਪਾ	ऽ	ਲ	ਗੋ	ਬਿੰ	ऽ	ऽ	ਦ	ਲਾ	ऽ	ਲऽ	ਨऽ
ਧ															
ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—
ऽ	ਕ	ਵ	ਨ	ਰ	ਸऽ	ਨਾ	ऽ	ਗੁ	ਣ	ऽ	ਭ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ
				ਨ਼		ਸ									
—	ਨ਼ਸ	ਸ	ਸ	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ऽ,	ਸਫ	ਲਾ	ਸੁ	ਦਿ	ਨ	ਸ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਣੇ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ਵੀ	ऽ
—	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਧਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਅ	ਨ	ਦ	ਮੰ	ऽ	ਗऽ	ਲ	ਰ	ਸ	ऽ	ਘऽ	ਨਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ
—															
ऽ															

ਅੰਤਰਾ

	ਗ							ਨ				ਸੰ			
	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਨ	—	ਸੰ	—
	ਸੰ	ਤ	ਨ	ਕੈ	S	ਪ	ਰ	ਸਾ	S	S	S	ਦ	S	S	S
				ਰੰ				ਸੰ							
—	ਰੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਰੰਸੰ	—	ਨ	—	—	ਸੰ	ਧਨ	‿	ਧਪ	—
S	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਪਾ	S	ਇਆ	S	ਰਾ	S	S	S	ਮS	SS	SS	S
	ਪ														
—	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
S	ਇ	ਕ	ਪੁ	ਨੀ	SS	ਮ	ਨ	ਸਾਂ	S	S	ਤਿ	ਆ	S	ਈ	S
	ਗ														
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
S	ਛਪ	ਰ	ਬੂ	ਝਾ	S	ਇਆ	S	ਰਾ	S	S	SS	ਮS	SS	SS	SS

—

S —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਵਧੁ ਸੁਖੁ ਰੈਨੜੀਏ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗਾ ॥
ਘਟੁ ਦੁਖ ਨੀਦੜੀਏ ਪਰਸਉ ਸਦਾ ਪਗਾ ॥
ਪਗ ਧੂਰਿ ਬਾਂਛਉ ਸਦਾ ਜਾਚਉ ਨਾਮ ਰਸਿ ਬੈਰਾਗਨੀ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਮਾਤੀ ਮਹਾ ਦੁਰਮਤਿ ਤਿਆਗਨੀ ॥
ਗ੍ਰਹਿ ਭੁਜਾ ਲੀਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀਨੀ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਚ ਮਗਾ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਧਾਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਹਉ ਚਰਣਹ ਸੰਗਿ ਲਗਾ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ̣	
														ਸ	ਸ
														ਵ	ਧ
ਮ						ਸੰ		ਪ							
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਨ̲	ਨ̲	ਧ	—	—	ਪ	—	—	ਪ	ਪ
ਸੁ	ਖ	S	ਰੈ	S	ਣS	S	ੜੀ	ਏ	S	S	S	S	S	ਪ੍ਰਿ	ਅ

														ਨ਼	
—	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪਮੰ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ
S	S	S	ਪੂੰ	S	ਮS	S	ਲ	ਘਾ	S	S	S	S	S,	ਘ	ਟ
				ਧ਼										ਮ	
ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	—	ਗ	ਮ
ਦੁ	ਖ	S	ਨੀ	S	ਦ	S	ਝੀ	ਏ	S	S	S	S	S	ਪ	ਰ
			ਧ			ਮ									
ਪਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—		
ਸਉ	S	S	ਸ	S	ਦਾ	S	ਪ	ਗਾ	S	S	S	S	S		

ਅੰਤਰਾ

														ਪ	ਪ
														ਪ	ਗ
ਮ								ਨ							
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	—
ਧੂ	ਰ	S	ਬਾਂ	S	ਛਉ	S	S	S	S	S	S	S	S	ਸ	S
ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—	—	—	—	ਗ	ਮ
ਦਾ	S	S	ਜਾ	S	ਬਉ	S	S	S	S	S	S	S	S.	ਨਾ	S
			ਧ												
ਪਧ	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—		
ਮS	S	S	ਰ	ਸ	ਬੈ	ਰਾ	ਗ	ਨੀ	S	S	S	S	S	ਵਧੁ ਸੁ ..	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੫. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ, ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰੁ ਧਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ, ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ, ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੬)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਮ	
														ਗ	ਮ
														ਐ	ऽ
			ਪ	ਸਂ											
ਪ	—	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗ	—	—	ਗ	ਗ	ਪ
ਸੀ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਲਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਲ	ਤੂ	ਝ
					ਰ									ਨ	
ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ:	ਤੁ	ਝ
								ਨ						ਪ	
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

SIKHBOOKCLUB.COM

														ਪ	ਪ
														ਗ	ਰੀ
ਮ															
ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	ਸਂ	—	—	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ
ਬ	ऽ	ਨਿ	ਵਾ	ऽ	ਜ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ਸਈ
ਸਂ	—	—	ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਧਨ	—	—	—	—	—	ਰੰ	—
ਆਂ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ;	ਮਾ	ऽ
								ਨ							
ਰੰ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ		
ਥੈ	ऽ	ऽ	ਛ	ऽ	ਤ੍ਰ	ऽ	ਧ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਐਸੀ...	

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ, ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵੇਲੈ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ—"ਐਸੀ ਮੇਰੇ ਲਾਲ, ਹਾਂ ਜੀ ਮੇਰੇ" ਇਤਿਆਦਿ (ਸ਼ਬਦ) ਬੰਦਿਸ਼ ਦੀ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

Page 258 www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਹੋਰ ਥੈ ਸੁਖੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਭੇਦੀਐ ਸਦਾ ਵਸੈ ਹਰਿ ਨਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਤਿਨਾ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਜਿਨ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੫੪੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ੍	
														ਸ	ਸ
														ਗੁ	ਰ
ਮ								ਸਂ							
ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਧਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧ
ਸੇ	ਵਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਪਾ	ऽ	ऽऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ਹੋ	ਰ
ਸਂ			ਪ												
ਨ੍	—	ਧ	ਮ	—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—	—	ਸ		
ਥੈ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖऽ	ऽ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਲ		

ਅੰਤਰਾ

														ਪ	ਪ
														ਗੁ	ਰ
ਮ														ਧ	
ਗ	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ੍	ਨ੍
ਕੈ	ऽ	ਸ	ਬ	ਦ	ਮ	ऽ	ਨ	ਭੇ	ऽ	ऽ	ਦੀ	ਐ	ऽ,	ਸ	ਦਾ
					ਪ										
ਧ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—	—	ਸ		
ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਸੈ	ਹ	ऽ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਲ		

—ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

੭. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ—ਰੂਪਕ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥ (ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

੧		੨		⊕			੧		੨		⊕		
	ਪ			ਗ			⏜			ਰ			
ਗਮ	ਧ	ਪਧਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗਗ	ਮ	—	ਮ
ਹਰਿ	ਕੀ	ऽऽऽ	ऽऽ	ਗ	ਤਿ	ਨਹਿ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਉऽ	ਜਾ	ऽ	ਨੈ
ਗ		ਗ		ਸਂ	ਸਂ		ਧ			ਪ			
ਮ	ਮ	ਮ	ਧਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਨੁ	ਧਪ
ਜੋ	ਗੀ	ਜ	ਤੀऽ	ਤ	ਪੀ	ऽ	ਪ	ਚ	ਹਾ	ਰੇ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ
		ਧ											
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਗਸ	ਰ	ਸ							
ਲੋ	ऽ	ਗ	ਸਿ	ਆऽ	ऽ	ਨੇ	ਹਰਿ ਕੀ...						

ਅੰਤਰਾ

							ਨ		ਸਂ		ਧ		
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਛਿ	ਨ	ਮੈਂ	ऽऽ	ਰਾ	ਉ	ऽ	ਰੰ	ਕ	ਕਉ	ऽ	ਕ	ਰ	ਈ
							ਨ						
ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗਮ	(ਮ)	ਮ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਰਂਗਂਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ
ਰਾ	ਉ	ਰੰ	ਕ	ਕਰ	ਡਾ	ਰੇ,	ਰੀ	ऽ	ਤੇ	ऽऽऽ	ਭ	ਰੇ	ऽ
							ਸਂ						
ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗਮ	ਗਸ	ਰ	ਸ
ਭ	ਰੇ	ऽ	ਸऽ	ਖ	ਨਾ	ਵੈ	ਯਹ	ਤਾ	ਕਉ	ਬਿਵ	ਹਾऽ	ऽ	ਰੇ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਰੀਤ ਨੰ: ੨ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਚਲੰਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਂਗੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਤੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ ।

www.sikhbookclub.com

੮. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੁਨਹੁ ਬੇਨੰਤੀਆ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਭਰੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਚੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਦੂਖ ਹਰਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਮੋਹਨ ਕਲਿ ਕਲੇਸਹ ਭੰਜਨਾ ॥
ਸਰਨਿ ਤੇਰੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਮੇਰੀ ਸਰਬ ਮੈ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥
ਸੁਨਤ ਪੇਖਤ ਸੰਗਿ ਸਭ ਕੈ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰਹੂ ਤੇ ਨੇਰੇ ॥
ਅਰਦਾਸਿ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਸੁਆਮੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਘਰ ਕੇ ਚੇਰੇ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੫੪੭)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
ਸ	ਗ	-ਮ	ਪਧ	ਨ਼	ਧਪ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ऽਬਿ	ਨੰऽ	ऽ	ਤੀऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ											
ਪ	—	ਮ	ਗ	-ਰ	ਸਨ਼	ਸ	—	—	—	—	ਸ
ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ਮੇ	ऽऽ	ਰੇऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ	ਮ
ਕੋ	ਟਿ	ਅਪ	ਰਾ	ਧ	ऽਭ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ					ਮ						
ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	ਗ	ਰ	ਸ
ਭੀ	ਤੇ	ਰੇ	ਚੇ	ऽ	ਰੇ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ

ਅੰਤਰਾ

ਮਪ	ਮਗ	-ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਦੁਖ	ਹਰ	ऽਨ	ਕਿਰ	ਪਾ	ऽ	ਕਰ	ਨ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ਨ
ਪ	ਨ	-ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ
ਕ	ਲ	ऽਕ	ਲੇ	ऽ	ਸਹ	ਭੰऽ	ऽ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ
ਰਂ				ਰਂ					ਧ		
ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਨਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ
ਸਰ	ਨ	ऽ	ਤੇ	ਰੀ	ऽ	ਰਖ	ਲੇ	ਹੁऽ	ਮੇ	ਰੀ	ऽ
ਪ					ਮਂ	ਪ	ਪ				
ਗ	ਗ	ਮ	ਪਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ
ਸ	ਰ	ਬ	ਮੈਂऽ	ऽ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੯. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ॥
ਆਪੇ ਹਸੈ ਆਪਿ ਹੀ ਚਿਤਵੈ ਆਪੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥
ਆਪੇ ਜਲੁ ਆਪੇ ਥਲੁ ਥੰਮ੍ਨੁ ਆਪੇ ਕੀਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਾਸਾ ॥
ਆਪੇ ਨਰੁ ਆਪੇ ਫੁਨਿ ਨਾਰੀ ਆਪੇ ਸਾਰਿ ਆਪਿ ਹੀ ਪਾਸਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭੈ ਬਿਚਾਰਹੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ॥ ੨ ॥ ੧੨ ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਮੱ	ਧ	ਪ	—	—
ਵਾ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਵਾ	ਹੁ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਨੁਧ	ਪ
ਬ	ਡਾ	ऽ	ਤ	ਮਾ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ
ਮ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਹ	ਸੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
		ਪ							
ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਸ	—	—	—
ਆ	ਪ	ਹੀ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਚੰ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਸੂ
				ਸਂ					
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ
ऽ	ਰ	ਪ	ਰ	ਗਾ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਜ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਪੇ	ऽ	ਥ	ਲ	ਥੰ	ऽ	ਮ	ਨ	ऽ	ऽ,
ਗਂ	—	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਕੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

				ਸਂ					
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ
ਘ	ਟਿ	ਘ	ਟਿ	ਬਾ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗੋ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੋ ॥੩੪॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩ ਅਨੰਦੁ, ਪੰਨਾ ੯੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਮ					
						ਗ	ਮ	ਪ	—	ਪਧ	ਨਸਂ
						ਮ	ਨ	ਚਾ	ऽ	ਉऽ	ऽ
				ਪ							
ਨ	ਧ	ਪ	—	ਮ'	ਪ	ਗ	ਮ	—	ਗ	---	ਮ
ऽ	ਭ	ਇਆ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਮ
									ਮ		
ਧ	ਪਮ'	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ
ਸੁ	ਣਿऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਮੰ	ਗ	ਲ	ਗਾ
	ਸ				ਮ						
—	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ
ऽ	ਉ	ਸ	ਖੀ	ऽ	ਗ੍ਰਿ	ਹੁ	ਮੰ	ਦ	ਰ	ਬ	ਣਿ
				ਪ							
ਧੁਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮ'	ਪ	ਗ	ਮ	—			
ਆऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ऽ	ऽ...			

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

					ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ
					ਹਰਿ	ਗਾ	ऽ	ਉ	ਮਂ	ਗ	ਲ
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਨਿ	ਤ	ऽ	ਸਖੀ	ਏ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਦੂ	ਖ	ਨ
										ਸਂ	
ਨ	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਨ	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਨ਼	ਧ
ਵਿਆ	ऽ	ਪ	ਏऽ	ऽ,	ਗੁਰ	ਚऽ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗੇ
ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ	ਨ	ਧ
ਦਿ	ਨ	ਸ	ਭਾ	ਸ	ਗੇ	ਆ	ਪ	ਣਾ	ਪਿਰ	ਜਾ	ਪ
				ਪ							
ਧਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮਂ	ਪ	ਗ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ
ਏऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪੂ	ਝ	ਆ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽ	ਮ
ਧ	ਪਮਂ	ਪ	—	—	—						
ਸੁ	ਣਿऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।					

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਵਿਚ 'ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ 'ਪੰਚਮ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੰਦਿਸ਼ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੧੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾ ਰਸਨਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਤੇ ਸ੍ਰਵਨ ਭਲੇ ਸੋਭਨੀਕ ਹਹਿ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਣਹਿ ਹਰਿ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਸੋ ਸੀਸੁ ਭਲਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਜੋ ਜਾਇ ਲਗੈ ਗੁਰ ਪੈਰੇ ਰਾਮ ॥
ਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵਾਰਿਆ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥੨॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੪ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੫੩੯-੪੦)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੩			
					ਮ								
			ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ
			ਸਾ	ऽ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਧ	ਨ	ਧਂ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ						ਪ						
ਧ	ਨ̲	—	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ਰੀ	ਜਿੰ	ਦੁ	ੜੀ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਨ਼							ਧ਼			
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਨ	—	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	—
ऽ	ऽ	ऽ,	ਗਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ	ऽ
		ਗੁਣ											
					ਮ				ਸਂ				
ਸ	—	—	ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ̲	ਧ	—	ਪ	—
*	*	*	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਰ		ਮ								
ਮ	ਗ	—	ਸ	—	ਗ	ਮ							
ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਰ	ਸ...							

ਅੰਤਰਾ

		ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ
		ਤੇ	ਸੁ	ਵ	ਨ	ਭ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ਸੱ	ਭ	ਨੀ	ਕ
ਸਂ													
ਨ	ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	ਸਂ	—	ਗਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਮਂ
ਹਰਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ਰੀ	ऽ	ਜਿੰ	ऽ	ਦੁ	ੜੀ
			ਨ				ਸਂ	ਸਂ					
ਗਂ	—	ਰਂਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਧ	ਨ̲	—	ਧ	—	ਪ	—
ਏ	ऽ,	ਹਰਿ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨऽ	ਸੁ	ਣਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਪ				ਗ						
—	—	ਪਧ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ऽ	ऽ	ਹਰਿ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਰਾਂ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ऽ
					ਮ								
—	—	—	ਸ	—	ਗ	ਮ							
*	*	*	ਸਾ	ऽ	ਰ	ਸ...							

—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਜੈਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਮੋਹਨਾ (ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×					੨				੩		੪	
											ਗਮ	ਰਗ
											ਅS	ਤਿS
					ਮ					ਸ		
ਪਧਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸਰ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼
ਪ੍ਰੀSS	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ਨਾ	S	ਘਟਿ	ਸੋ	S	ਹ
		ਮ			ਸਂ		ਧ					
ਸ	—	ਗ	ਮਂ	ਮਪ	ਨ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪਧ	ਮਪ		
ਨਾ	S	ਪ੍ਰਾ	S	ਨਅ	ਧਾ	S	ਰਾ	S	ਰਾS	Sਮ		

ਅੰਤਰਾ

ਗ												
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਸੋ	ਭਾ	ਲਾ	ਲ	ਗੋ	ਪਾ	ਲਦ	ਇਆ	ਲ	ਕੀ
				ਰਂ			ਧ					
ਗਂ	ਗਂ	ਰਂਗਂਮਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪਧ	ਮਪ		
ਅ	ਪ	ਰSS	S	ਅ	ਪਾ	S	ਰਾਂ	S	ਰਾS	Sਮ	ਅਤਿ ਪ੍ਰੀ ..	

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਗਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੇਂ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖੀ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਜੈਤਾਲ ਦਾ ਠੇਕਾ—ਧੀਂ ਤਿਰਕੜ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਕੱਤ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨੱਤਾ ਤਿਰਕੜ
×	੨	੩	੪

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਪੜਤਾਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੂਤਨ ਸੰਗਰੀਆ ॥ ਭੁਇਅੰਗਨਿ ਬਸਰੀਆ ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਰੀਆ ॥੧॥
ਤਉ ਮੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰੀਆ ॥ ਤਉ ਸੁਖ ਸਹਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮਿਥਨ ਮੋਹਰੀਆ ॥ ਅਨ ਕਉ ਮੇਰੀਆ ॥ ਵਿਚਿ ਘੂਮਨ ਘਿਰੀਆ ॥੨॥
ਸਗਲ ਬਟਰੀਆ ॥ ਬਿਰਖ ਇਕ ਤਰੀਆ ॥ ਬਹੁ ਬੰਧਹਿ ਪਰੀਆ ॥੩॥
ਥਿਰੁ ਸਾਧ ਸਫਰੀਆ ॥ ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰੀਆ ॥ ਨਾਨਕ ਸਰਨਰੀਆ ॥੪॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੭)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

0				3				×				2			
	ਧ					ਪ		ਗ							
*	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰਸ	—
*	ਤਉ	S	ਮੈ	ਹ	ਤਿ	ਹ	ਰਿ	ਕ	ਰੀ	S	S	ਆ	S	SS	S
					ਧ										
—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮ	—	—	—
S	ਤਉ	S	S	ਸੁ	ਖ	ਸ	ਹ	ਜ	ਰੀ	S	S	ਆ	S	S	S

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ)

×		0		2		0		3		
ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	
ਦੂ	ਤ	ਨ	ਸੰ	ਗ	ਰੀ	ਆ	S	S	ਭੁਇ	
ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	
ਅੰ	ਗ	ਨਿ	ਬ	ਸ	ਰੀ	ਆ	S	S	S	
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ਼	ਧ	ਪ	—	
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਉ	ਪ	ਰੀ	ਆ	S	S	S,	
[illegible]	ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	×
ਢੂ	ਤ	S	ਮੈ	ਹ	ਰਿ	S	S	ਹ	ਰਿ	ਕਰੀ...ਤਿੰਨਤਾਲ—ਅਸ:

SIKHBOOKCLUB.COM

ਇਕਤਾਲ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ)

×		0		2		0		3		4	
			ਨ਼								
ਸ	ਸ	—	ਪ਼	—	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—
ਮਿ	ਥ	S	ਨ	S	ਮੈ	ਹ	ਰੀ	S	ਆ	S	S
ਨ਼											
ਸ	ਗ	—	ਮ	—	—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—
ਅ	ਨ	S	ਕਉ	S	S	ਮੈS	ਰੀ	ਆ	S	S	S
ਸ	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	—
ਵਿ	ਚ	ਘੂ	S	ਮ	ਨ	ਘਿ	ਰੀ	ਆ	S	S	S

ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

×			2				0			3			
			ਗ										
*	*	*	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
*	*	*	ਸ	ਗ	ਲ	ਬ	ਣ	ਰੀ	S	ਆ	S	S	S

							ਸਂ							
—	—	—	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	ਧ	
ऽ	ऽ	ऽ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਇ	ਕ	ਤ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
							ਰਂ							
—	—	ਪ	ਗਂ	—	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—	
ऽ	ऽ	ਬਹੁ	ਬੰ	ऽ	ਧਹਿ	ऽ	ਪ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
			ਮ									ਪ		
ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	—	ਨ਼	ਧ	ਮ	ਪ	
ऽ	ऽ	ऽ,	ਤਿਉ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ	

×
ਕਰੀ...ਅਸਥਾਈ ਤਿੰਨਤਾਲ—

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਦੂਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	—	—
	ਖਿ	ऽ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਧ	ਸ	[illegible]	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਧ			
—	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਨ	—	ਧ	ਪ
ऽ	ਜ	ਹ	ऽ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਹ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਠ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਨ			
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ
ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਨ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਪ					ਧ		ਗ							
—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ							
ऽ	ਤਉ	ऽ	ਮੈ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਕਰੀ ..ਅਸਥਾਈ ਤਿੰਨਤਾਲ—ਬਰਾਬਰ ਲਯ							

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲ ਦੀ ਲਯ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਦੀ ਲਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਠਾਅ, ਦੂਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯਾਂ ਵਿਚ ਵੱਜਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ— ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— 'ਰੇ ਪਾ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ ਮ ਪ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ— ਸਂ ਨੁ ਪ, ਧ ਪ ਮ ਗ, ਰਨ਼, ਸ।

ਮ ਸ

ਪਕੜ— ਰ ਮ ਪ, ਮਪਧਪ ਮਗ—ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਪ, ਮਗ, ਰਨ਼ਸ।

ਇਹ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਖੜਜ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਵਡਹੰਸ ਨੂੰ ਕਾਂਭੋਜੀ ਮੇਲ (ਖਮਾਜ ਠਾਟ) ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ —'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ' ਦਾ ਕਰਤਾ ਵਡਹੰਸ ਦਾ ਠਾਟ ਖਮਾਜ ਅਤੇ ਸੁਰ ਰੂਪ "ਪਮਰ, ਗਮਪਮਰ, ਮਗਰ, ਰਗਰ, ਸਰਨੁਧਪ, ਧਸ, ਰਮਗਰ, ਮਮਧਪ, ਸਂਸਂ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗ, ਮਗਰ, ਸਰਸ, ਨੁਪ, ਧ਼ ਸ॥" ਇੰਜ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। 'ਰਾਗ ਲੱਛਣ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕੰਪਨ ਡੇਇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—"ਸ, ਰ ਮਪ, ਧ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਰ ਮਗ ਸ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ' ਵਿਚ ਵਡਹੰਸ ਦਾ ਠਾਟ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰ ਮ, ਗਮਪ, ਧਪ, ਨਸਂ। ਸਂ ਨ ਧ ਨੁ ਪ, ਮਗਰ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੋਕ-ਧੁਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ—ਅਲਾਹਣੀਆਂ। ਭਾਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਲਾਹਣੀ ਦੀ 'ਧੁਨੀ' ਤੇ ਸਿਖਿਆ-ਭਰੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਅਲਾਹਣੀ ਉਸ 'ਧੁਨੀ' ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵੈਣ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੰਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਕੁਰੀਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਘੋੜੀਆਂ ਵੀ ਇਕ 'ਲੋਕ ਧੁਨਿ' ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੂਲਹਾ (ਲਾੜੇ) ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਕੇ ਭੈਣਾਂ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਲਾਂ ਬਹਲੀਮਾਂ ਕੀ ਧੁਨਿ ਗਾਵਣੀ, ਦਾ ਭਾਵ ਭੀ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ 'ਲੋਕ ਧੁਨਿ' ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਡਹੰਸ'

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਅਤੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਗੀਤ ਭੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ 'ਵਡਹੰਸ' ਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਡਹੰਸ' ਅਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਦੋ ਭਿੰਨ ਰਾਗ ਹਨ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠਾਟ, ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :—

(੧) ਠਾਟ ਕਾਫ਼ੀ, ਜਾਤੀ-ਓੜਵ-ਓੜਵ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ, ਰਿਖਭ-ਪੰਚਮ। ਸੁਰ ਰੂਪ "ਨ਼ਨ਼ਪ, ਮਪਨ਼ਪ, ਮ, ਰਸ, ਰਮ, ਮਪ. ਨ਼ਨ਼ਪਮਰ, ਸ—ਰਮ, ਰਮਪ, ਨ, ਸਂ, ਸਂਰਂਸਂਨ਼, ਮਪ, ਨ਼ਨ਼ਪਮਰਸ।" ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਪਰ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਉਤੇ ਥੋੜਾ ਠਹਿਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮ

(੨) ਠਾਟ ਖਮਾਜ, ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ। ਸਰੂਪ "ਸ, ਰਮਪ, ਨ਼ਪ, ਧਪਮ, ਪਮਰ, ਨ਼ਸ—ਰਮਪ, ਮਪ, ਨ਼ਧਪ, ਮਰਰ, ਸ, ਨ਼ਨ਼ਪ, ਧ਼ਪਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਮਮ, ਪ, ਨ਼ਧਪ, ਨ਼ਨ਼ਪ, ਮਰ, ਨ਼ਸ।" ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਵਡਹੰਸ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਮੱਧਜ ਵਿਚ ਦੇਸ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਨ਼ ਮ ਪ ਸ

"ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਪਮਗ—ਸ" ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ। "ਰਮਪ, ਮਪਧ ਮਗਰਨ਼, ਸ" ਦੇਸ ਅਤੇ "ਨਸਂਰਂਸਂਨ਼ਪ" ਸਾਰੰਗ। ਇਹ ਰਾਗ ਮੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਵਡਹੰਸ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਮੰਦ੍ਰ-ਮੱਧ੍ਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਨ਼ ਮ ਮ

ਚਲਣ "ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਮਗ—ਸ, ਨ਼ਪ਼, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਮਪ, ਮਪਧਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ—, ਰਪਮਗ, ਸਰਮਪ, ਮਗਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮਪਨ, ਸਂ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂਨ਼ਪ

ਪ

ਧਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ" ਇੰਜ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇ ਰਿਖਭ ਦੁਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ 'ਅਲਾਹਣੀਆਂ' ਦੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਸੀ, [illegible]

www.sikhbookclub.com

੧. ਸ—ਨ਼ਸਰਮਗ, ਸਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਪਮਗ, ਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਨ਼ਪ, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ— ।

੨. ਸ (ਸ) ਨ਼ਪ, ਪ਼ਨ਼ਪ਼, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਨ਼ਸਨ਼ਪ, ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਪ਼, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਮਗ, ਰਨ਼, ਸ— ਰਮਪ

ਮ ਸ
—ਮਪ, ਰਮਪ. ਧਪਮਗ, ਨ਼ਸਮਗ, ਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ ਰਮਗਰਨ਼, ਸ— ।

੩. ਸ—(ਸ) ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਰਮਗ, ਸਰਪਮਗ— ਰਨ਼, ਸ—ਨ਼ਸਰ, ਸਰਮ, ਰਮਪ,

ਮ
ਮਪਧਮਪਮਗ—ਸ, ਰਮਪ, ਨ਼ਪ, ਧਪਮ, ਮਪਧਪਮਗਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਮਗ, ਸਰਨ਼, ਸ—ਨ਼ਪ਼, ਨ਼ਨ਼ਪ਼,

ਮ਼ਪ਼ਧ਼ਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਨ਼ਸ, ਰਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ— ।

੪. ਸ - ਨ਼ਸਰਮਪ—ਮਪ, ਮਪਧਪ, ਨ਼ਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ ਸਰਨ਼, ਨ਼ਸਰਮਗਰਨ਼, ਸ—ਨ਼ਸ,

ਮ
ਪ਼ਨ਼ਸ, ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸ,ਸਰ, ਰਮ,ਮਪ, ਧਪਮਗਸ, ਰਮਪ, ਨ਼ਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨ਼ਪ, ਮਪਧਮਪਗੈਂ—ਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਨ਼ਸਰਮਪ, ਪ਼, ਨ਼ਸਰਮਪਧਪਮਗਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ— ।

ਮ
੫. ਰਮਪ, ਮਪ, ਮਪਧਪ, ਨ਼ਨ਼ਪ, ਮਪਧਮਪਮਗ, ਸਰਨ਼ਸਨ਼ਪ਼, ਪ਼ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—ਨ਼ਸਰਪਮਗ, ਸਰਨ਼ਸ,

ਮ ਮ
ਰਮਪ, ਮਪ, ਰਮਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂ, ਰਂਸਂ, ਨ਼ਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂਰਂਨਸਂ, ਨ਼ਪ, ਮਪਧਪਮਗ—ਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਧਪ, ਪਮ ਮਗ, ਰਨ਼, ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸ ਨ਼ਸਰਸ, ਰਮਗਰਨ਼ਸ, ਰਮਪਮਗਰਨ਼ਸ, ਗਮਪਧਪਮਗਰ

ਨ਼ਸ, ਰਮਪਨ਼ਪ, ਧਪਮਗਰਨ਼ਸ, ਮਪਨਸਂ, ਰਂਨਸਂਨ਼ਪ, ਧਪਮਗਰਨ਼ਸ । ਰਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ— ।

ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੦				੩				×			
	ਜ	ਪ	ਮ	ਨ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ਤੂ	ਏ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ
੧.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਸਰ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੨.	·	·	·	·	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ਼	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ
੩.	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ,	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨ਼ਸ	ਨ਼ੁਪ਼	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਰਪ
	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੫.	·	·	·	·	ਪ਼ਨ਼	ਸ,ਪ਼	ਨ਼ਸ	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਮਗ	ਰਸ,	ਮਪ	ਧ,ਮ	ਪਧ	ਮਪ
	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨਸਂ	ਰਂ,ਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਮਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ
੬.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਪ਼ਨ਼	ਨ਼,ਪ਼	ਨ਼ਨ਼	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਨ਼ੁਪ਼	ਮ਼ਪ਼
	ਨ਼ਸ,	ਮਪ	ਪ,ਮ	ਧਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ,	ਰਸ,	ਨਸਂ	ਸਂ,ਨ	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ
	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-	ਨ਼ੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—
	ਮ	ਮ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ऽ	ਮ	ਲ	ਉ	ऽ	ऽ	ਤ	ਰੈ	ऽऽ	ऽ	ऽ
੧.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-
੨.	·	·	·	·	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ.	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-
੩.	ਮਪ	ਨਸਂ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਰਂਮਂ	ਗਂਰਂ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ,	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ,	ਨਸ	ਰਸ
	ਨ਼ੁਪ਼,	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ,	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ,	ਸਰ	ਮਪ,	ਮਪ	ਨਸਂ,	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਸਂ-
੫.	ਨ਼ਸ	ਰ,ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ,	ਮਪ	ਧ,ਮ	ਪਧ	ਮਪ,	ਨਸਂ	ਰਂ,ਨ	ਧਂਰਂ	ਨਸਂ	ਰਂਰਂ	ਸਂਨ,	ਸਂਸਂ	ਨੁਪ,
	ਧਧ	ਪਮ,	ਪਪ	ਮਗ,	ਮਮ	ਗਰ,	ਗਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ	ਰਮ,	ਸਰ	ਮਪ,	ਰਮ	ਪਨ,	ਮਪ	ਨਸਂ
੬.	ਸਂਰਂ	ਰਂਸਂ	ਰਂਰਂ	ਸਂਰਂ,	ਨਸਂ	ਸਂ,ਨ	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ,	ਪਨੁ	ਨੁਪ,	ਨੁਨੁ	ਪਨੁ,	ਮਪ	ਪ,ਮ	ਪਪ	ਮਪ,
	ਸਰ	ਰ,ਸ	ਰਰ	ਸਰ,	ਨ਼ਸ	ਸ,ਨ਼	ਸਸ	ਨ਼ਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਰ,	ਸਰ	ਮਮ,	ਰਮ	ਪਪ,	ਮਪ	ਨਨ,
	ਪਨ	ਸਂਸਂ,	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਸਂ,	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਸਂ,	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਅਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥
ਇਹ ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥੧॥
ਜਪਿ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤੂ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਮੋ ਕਉ ਏਹੁ ਨਿਧਾਨੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਧਾ ਕੇ ਆਸਣ ਜੇ ਸਿਖੈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਕਰਿ ਕਮਾਇ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਇ ॥੨॥
ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਹੋਰੁ ਸੰਜਮੁ ਕੋ ਨਾਹੀ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੀ ਸਰਣਾਇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਇ ॥੩॥
ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਦੋ ਮਰੈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਫਿਰ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥
ਮਮਤਾ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਹਛਾ ਹੋਇ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੩, ਪੰਨਾ ੫੫੮)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਨ		ਪ				"									
ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਸ
ਜ	ਪ	ਮ	ਨ	ਮੋ	ऽ	ਰੇ	ਤੂ	ਏ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ
										ਪ					
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ਆ	ਮੋ	ਕਉ	ਏ	ऽ	ਹੁ	ਨਿ	ਧਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਨऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ਮ	ਨ	ਮੈ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਭ	ਕਿ	ਛੁ	ਮੈ	ऽ	ਲਾ	ऽ
ਸ								ਸ							
ਨ਼	ਨ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਸ
ਤ	ਨ	ਧੋ	ऽ	ਤੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਹ	ਛਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ऽ
ਸ															
ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	--
ਇ	ऽ	ਹ	ऽ	ਜ	ਗ	ਤ	ऽ	ਭ	ਰ	ਮ	ਭੁ	ਲਾ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ
						ਰਂ									
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਮਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	ਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ਕੋऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਇऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਮੁੰਧ ਕਟਾਰੇ ਜੇਵਡਾ ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੋ ॥
ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਮਾਣੁ ਕੀਆ ਹੈ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੋ ॥
ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ ॥
ਏਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀਏ ਮੁੰਧੇ ਸਹੁ ਰਾਤੋ ਅਵਰਾਹਾ ॥
ਨਾ ਮਨੀਆਰੁ ਨ ਚੂੜੀਆ ਨਾ ਸੇ ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥
ਜੋ ਸਹ ਕੰਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸਿ ਬਾਹੜੀਆਹਾ ॥
ਸਭਿ ਸਹੀਆ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਗਈਆ ਹਉ ਦਾਧੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਵਾ ॥
ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ ਤੈ ਸਹ ਏਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥
ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਂਗ ਸੰਧੂਰੇ ॥
ਅਗੈ ਗਈ ਨ ਮੰਨੀਆ ਮਰਉ ਵਿਸੂਰਿ ਵਿਸੂਰੇ ॥
ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੂ ॥
ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ ॥
ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ ॥
ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥
ਆਉ ਸੁਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ ॥
ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥
ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਜੀਅੜਾ ਨ ਦੀਜੈ ਜਾ ਸਹੁ ਭਇਆ ਵਿਡਾਣਾ ॥੧॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਪਧ ਮੇਂ	ਮਪ ऽऽ
ਨ ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ ਮ	—	ਗ	—	ਰ ਸ	—	ਨ਼ ਪ਼	—
ਰੀਂ	ऽ	ऽ	ਰੁ	ਣ	ਝੁ	ऽ	ਣ	ਲਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭੈ	ऽ
ਸ ਨ਼	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	ਸ	ਸ
ਣੇ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਣ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਤੇ	ਰੇ

www.sikhbookclub.com

ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ
ਮੁੰ	ਧ	ਕ	ਟਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਜੇ	ਵ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿ	ਨਿ
ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	—	—	ਪ਼	—
ਲੋ	ਭੀ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਭ	ऽ	ਲੁ	ਭਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭੌ	ऽ
ਸ								ਸ							
ਨ਼	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—		
ਰੌ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਣ	ਆਂ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ...		

ਅੰਤਰਾ

														ਨ਼	ਸ
														ਤੇ	ਰੇ
			ਪ		ਪ਼										
ਰ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਮ਼	—	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦਰ	ਸ	ਨ	ਵਿ	ऽ	ਟਹੁ	ऽ	ऽ	ਖੰ	ਨੀ	ਐ	ऽ	ਵੰ	ਞਾ,	ਤੇ	ਰੇ
ਰ	ਮ	—	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	ਮ	—
ਨਾ	ਮ	ऽ	ਵਿ	ਟਹੁ	ਕੁ	ऽ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ
ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਸਂ
ਤੂ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ਮੈ	ਮਾ	ਣ	ਕੀ	ਆ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੂ	ਧ
					ਰਂ			ਸਂ							
ਰਂ	ਰਂ	—	ਮਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	ਪਧ	ਮਪ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਕੇ	ਹਾ	ਮੈ	ऽ	ਰਾ	ਮਾ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੌऽ	ऽऽ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਖਟਾਨਾ ਰਾਮ ॥
ਸੰਗਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਨਾ ਰਾਮ ॥
ਸੰਮਾਇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਆਪਹਿ ਜਾਣੀਐ ॥
ਤਹ ਸੁੰਨ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਲਾਗੀ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਪਿ ਗੁਪਤਾ ਆਪਿ ਮੁਕਤਾ ਆਪਿ ਆਪੁ ਵਖਾਨਾ ॥
ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਗੁਣ ਬਿਨਾਸੇ ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਖਟਾਨਾ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੭੮)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×			०			×			०		
ਸ									ਪ̣		ਪ̣
ਨ̣	ਨ̣	ਨ̣	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨ̣ਸ	ਨ̣ਸ	ਰਸ	ਨ̣	—	ਮ̣ਪ̣
ਮਿਲ	ਜੰ	ਲ	ਜ	ਲਹਿ	ऽਖ	ਟਾऽ	ऽऽ	ਨਾऽ	ਰਾ	ऽ	ऽਮ
ਸ									ਪ̣		ਪ̣
ਨ̣	ਨ̣	ਨ̣	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨ̣ਸ	ਨ̣ਸ	ਰਸ	ਨ̣	-ਨ̣	ਮ̣ਪ̣
ਮਿ	ਜ	ਲ	ਜ	ਲਹਿ	ऽਖ	ਟਾऽ	ऽऽ	ਨਾऽ	ਰਾ	ऽਮ	ਸੰਗ
ਪ	ਪ	ਪਧ	ਪਮ	ਮ	-ਮ	ਗ	ਰਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗਗ
ਜੋ	ਤੀ	ऽऽ	ਜੋऽ	ਤ	ऽਮਿ	ਲਾ	ऽऽ	ਨਾ	ਰਾਂ	ऽ	ऽਮ

ਅੰਤਰਾ

			ਮ								
ਨ̣ਸ	—	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਮ	ਧਪ	ਪ	—
ਸੰਮਾ	ऽ	ਇ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਪੁਰ	ਖ	ऽऽ	ਕਰ	ਤੇ	ऽ
ਪ	—	-ਧ	ਪਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰਸ	ਨ̣	ਸ	ਸ
ਆ	ऽ	ऽਪ	ਆऽ	ਪਹਿ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽਣੀ	ਐ	ऽ	ਤਹ
ਮ											
ਰ	ਮ	—	ਪ	ਨ	-ਨ	ਸਂ	—	-ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਸੁੰ	ਨ	ऽ	ਸਹ	ਜ	ऽਸ	ਮਾ	ऽ	ऽਧਿ	ਲਾ	ਗੀ	ऽ
ਨ											
ਸਂ	ਸਂ	ਨਧ	ਪਧ	ਪਮ	-ਮ	ਗ	—	ਰਸ	ਰ	ਮ	ਗ
ਏ	ਕ	ऽऽ	ਏऽ	ਕऽ	ਕਵ	ਖਾ	ऽ	ऽਣੀ	ਐ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਜੋ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੈ ਤਿਨ ਭਾਵੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥੧॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ ਘੋਲੀ ਵੰਞਾ ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸਫਲਿਓ ਰੁਖੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥
ਜਿਨ ਪੀਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਹਉ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ ॥੨॥
ਮੈ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ ਵਸਹਿ ਹਭੀਆਂ ਨਾਲਿ ॥
ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ ਪਾਲਿ ॥੩॥
ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਬਾਣੀਆ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਰਾਸਿ ॥
ਮਨ ਤੇ ਧੋਖਾ ਤਾ ਲਹੈ ਜਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਅਸਥਾਈ

×				०				×				०			
ਨ਼									ਸ						
ਸ	ਙ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਰਸ	—	—	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	—
ਹਉ	ਵਾ	ऽ	ਰੀ	ਵੰ	ਞਾ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਘੋ	ऽ	ਲੀ	ਵੰ	ਞਾ	ऽ	ऽ
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	ਮਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਗ	—
ऽ	ਤਉ	ऽ	ਸਾ	ਹਿ	ਬ	ਕੇ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਨ਼			ਮ											
	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—	—
	ਅ	ਮ	ਲੀ	ਅ	ਮ	ਲ	ऽ	ਨ	ਅੰ	ऽ	ਬ	ੜੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—	ਗ	—	ਸ	—
ऽ	ਮ	ऽ	ਛੀ	ਨੀ	ऽ	ਰ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ਜੋ	ऽ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਸਹਿ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਪ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਗ	—
ऽ	ਤਿ	ਨ	ਭਾऽ	ਵੈ	ऽ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਰਸ
ਹਉ ਵਾਰੀ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਤੂ ਜਾਣਇਹਿ ਤਾ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ॥ ਤੇਰਾ ਦੀਆ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥੧॥
ਤੂ ਅਚਰਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ ਬਿਸਮਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਆਪੇ ਕਰਣਾ ॥ ਹੁਕਮੇ ਜੰਮਣੁ ਹੁਕਮੇ ਮਰਣਾ ॥੨॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਮਨ ਤਨ ਆਧਾਰੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਬਖਸੀਸ ਤੁਮਾਰੀ ॥੩॥

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੩-੬੪)

ਅਸਥਾਈ

×				○				×				○			
	ਸ							ਨ਼							
ਰਸ	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
SS	ਤੂ	ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਕੁ	ਦ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਬਿ	ਸ	ਮਾ	S
	ਮ														
ਗਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
SS.	ਤੂ	ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਕੁ	ਦ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਬਿ	ਸ	ਮਾ	S

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਤੂ	S	ਜਾ	ਣਾ	S	ਇਹਿ	S	ਤਾਂ	ਕੋ	S	ਈ	ਜਾ	S	ਣੈ	S
	ਨ			ਪ											
—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
S	ਤੇ	S	ਰਾ	ਦੀ	S	ਆ	S	ਨਾ	S	ਮ	ਵ	ਖਾ	S	ਣੈ	S

ਰਸ
SS —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ॥੧॥
ਸੇਵਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਪਿਆਰੇ ॥ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਪ੍ਰਭ ਚਰਣ ਤੁਮਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ॥ ਜਿਸਹਿ ਜਨਾਵਹੁ ਤਿਨਹਿ ਤੁਮ ਜਾਤੇ ॥੨॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਉ ਓਟ ਤੁਮਾਰੀ ॥੩॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਗੁਣ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਤਾ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਦੇਖਿ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
—	—	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ਼	—	—	ਪ਼	—	—
*	*	*	ਸੇ	ऽ	ਵ	ਕ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਪ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਅਰ	ਦਾ	ऽ	ਸ਼	ਪਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ,
—	—	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ
*	*	*	ਜ	ਪ	ਜੀ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ	ऽ
							ਸ						
—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਚ	ਰ	ਣ	ਤੁ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਮ										
			ਰ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	—
			ਤੂ	ऽ	ऽ	ਬੇ	ਅੰ	ਤ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਜਾऽ	ऽ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਦ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ
							ਸ						
—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ਼	ਬ	ਦ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ – ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਦੇ ਪੰਚਮ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ 'ਮੱਧਮ' ਸੁਰ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਯੋਗ ਰਹੇਗਾ।

 www.sikhbookclub.com

੭. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ਐਸਾ ਕੋਇ ॥
ਸੇਵਿਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਮ੍ਰਥੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥੁ ਸੁਹੇਲਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ॥
ਪੰਥਿ ਸੁਹੇਲੈ ਜਾਵਹੁ ਤਾਂ ਫਲੁ ਪਾਵਹੁ ਆਗੈ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ॥
ਭੇਟੈ ਸਿਉ ਜਾਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ਤਾਂ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਪਾਈ ॥
ਮਹਲੀ ਜਾਇ ਪਾਵਹੁ ਖਸਮੈ ਭਾਵਹੁ ਰੰਗ ਸਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ ॥
ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ॥੨॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਅਲਾਹਣੀਆ: ਪੰਨਾ ੫੭੯)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
—	—	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
•	•	•	ਮ	ਰ	ਣ	ਨ	ਮੰ	ऽ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਆ	ऽ	ਖੀ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸ	—	ਸ	ਰਸ	ਨ਼	—	—	ਨ਼ ⌐	ਪ ¬	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਜੇ	ऽ	ਮ	ਰऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਮ਼	—	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਪ				ਪ						
			ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਧ	ਨੁ ⌐	ਪ ¬	—	—
			ਸੇ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਹ	ਬ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽਮ	ਰ	ਥ	ਆ	ऽ	ਪ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂਨੁ	—	—	ਨੁ ⌐	ਪ ¬	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਪੰ	ऽ	ਥ	ਸੁ	ਹੇऽ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ

 www.sikhbookclub.com

							ਗ							
—	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—	
ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ	

ਰ	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ...

ਨੋਟ :—ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

੮. ਰਾਗ ਬਸੰਤ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੂਪ ਹੀਨ ਕੁਲ ਹੀਨ ਗੁਨ ਹੀਨ ਗਿਯਾਨ ਹੀਨ,
ਸੋਭਾ ਹੀਨ ਭਾਗ ਹੀਨ ਤਪ ਹੀਨ ਬਾਵਰੀ ॥
ਦ੍ਰਿਸਟ ਦਰਸ ਹੀਨ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਹੀਨ,
ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨ ਸੂਧੇ ਹਸਤ ਨ ਪਾਵਰੀ ॥
ਪ੍ਰੀਤ ਹੀਨ ਰੀਤ ਹੀਨ ਭਾਇ ਭੈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀਨ,
ਚਿਤ ਹੀਨ ਬਿਤ ਹੀਨ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵਰੀ ॥
ਅੰਗ ਅੰਗ ਹੀਨ ਦੀਨਾਧੀਨ ਪਰਚੀਨ ਲਗ,
ਚਰਨਿ ਸਰਨਿ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹ੍ਵੈ ਰਾਵਰੀ ॥ ੨੨੦ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ							ਪ		
ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸਨ਼	ਰਸ	ਨ਼	—	ਪ਼
ਰੂ	ਪ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਕੁऽ	ਲऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਪ਼	ਧ਼	ਮ਼	—	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਗਯਾ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਨ਼		ਮ							
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪਮ	ਧ	ਪ	ਪ
ਸੋ	ਭਾ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਭਾ	ਗऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਰ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਤ	ਪ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਬਾ	ਵ	ਰੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ									
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਦਿ	ऽਸ	ਟ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ
							ਪ		
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ
ਸ	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁ	ਰऽ	ਤਿ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ
ਬੁ	ਧਿ	ਬ	ऽ	ਲ	ਹੀ	ਨ	ਸੂ	ऽ	ਧੇ
ਨ									
ਸ	ਸ	ਰ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਹ	ऽਸ	ਤ	ऽ	ਨ	ਪਾ	ਵ	ਗੀ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਮਰਜੀਵੜੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਸਦਾ ਹੋਇ ॥
ਓਨਾ ਕਉ ਧੁਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੁ ਮਨਿ ਪਾਇਆ, ਏਕੋ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ॥੧॥

(ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ [illegible])

ਅਸਥਾਈ

੩		੪		×		੦		੨		੦	
				ਪ				ਪ	ਪ		
ਸਸ	ਰਮ	ਰਮ	-ਮ	ਸਂ	—	ਨ	ਪਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
ਭਗ	ਤਿऽ	ऽऽ	ऽਕ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ	ਮਰ	ਜੀ	ਵ	ੜੇ	ऽ
—	ਨਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਸਰ	ਨ	—	ਸ	—
ऽ	ਗੁਰ	ਮੂ	ਖ	ਭ	ਗ	ਤਿ	ਸਦਾ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਸਂ							
ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਨ	ਨਨ	ਨ	ਨ	ਸਂਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—
ਓ	ਨਾ	ਕਉ	ਧੁਰ	ਭਗ	ਤਖ	ਜਾ	ਨਾ	ਬਖ	ਸਿऽ	ਆ	ऽ

Page 282 www.sikhbookclub.com

ਪ				ਪ						ਰ		
ਨ਼	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਸ	—	
ਮੇ	ऽ	ਟऽ	ऽ	ਨ	ਸ	ऽ	ਕੇऽ	ਕੇ	ऽ	ਇ	ऽ	

—ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੧੦. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਮਨਸਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਜੀਉ ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ, ਕਿਤੁ ਮੁਖਿ ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹੀ ॥
ਗੁਣੁ ਅਵਗੁਣੁ ਮੇਰਾ ਕਿਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਬਖਸਿ ਲੀਆ ਖਿਨ ਮਾਹੀ ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ, ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੈ ਵਰੁ ਘਰਿ ਪਾਇਆ, ਲਾਥੇ ਜੋ ਸਗਲ ਵਿਸੂਰੇ ॥ ੪ ॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਛੰਤ ਪੰਨਾ ੫੭੭)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩		੦		੪		੦	
		ਸ				ਰ							
		ਪ਼	ਨ਼ਨ਼	ਸ	ਸ	ਮਗ	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਰ-	ਪਪ	ਮ-	ਗੁ,-ਰ	ਸਨ
		ਪੂ	ਰੀऽ	ਆ	ਸਾ	ਜੀऽ	ਮੇਰੀ	ਮਨ	ਸਾऽ	ਮਨ	ਸਾऽ	ਮੇ,ऽऽ	ਰੇऽ
		ਮ											
ਸ	-ਸ	ਰਰ	ਮਮ	ਪਪ	ਪਪ	ਪਪ	ਪਮ	ਮਪਧਪ	ਮਗਰਸ	ਰਪ	ਮਮ	ਗ,-ਰ	ਸਨ਼
ਰਾ	ऽਮ;	ਮੋਹਿ	ਨਿਰ	ਗੁਣ	ਜੀਓ	ਸਭ	ਗੁਣ	ਤੇऽऽऽ	ਰੇऽऽऽ	ਸਭ	ਗੁਣ	ਤੇऽऽ	ਰੇऽ

ਸ	-ਸ
ਰਾ	ऽਮ

ਅੰਤਰਾ

		ਮ											
		ਰਰ	ਮਮ	ਪ-	ਪ-	ਪ	ਪਮ	ਮਪਧ-	ਪ	ਪ,ਧਪ	ਮਮ	ਗਗ	ਸਰ
		ਸਭ	ਗੁਣ	ਤੇऽ	ਰੇऽ	ਠਾ	ਕੁਰ	ਮੇऽऽऽ	ਰੇ	ਕਿ,ਤऽ	ਮੁਖ	ਤੁਧ	ऽਸਾ
ਸ										ਮ			
ਨ਼	ਸ	ਮਮ	ਪਪ	ਨਨ	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ	ਰੇਸਂ	ਨੁ,-ਧ	ਪ	ਰਪ	ਮਮ	ਗ-	ਸਨ਼
ਲਾ	ਹੀ,	ਗੁਣ	ਅਵ	ਗੁਣ	ਮੇਰਾ	ਕਿਛ	ਨਬੀ	ਚਾ,ऽਰਿ	ਆ	ਬਖ	ਸਲੀ	ਆऽ	ਖਿਨ

ਸ	ਸ	
ਮਾ	ਹੀ	ਪੂਰੀ ਆਸਾ: ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਆਡਾ ਚੌਤਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਧੁਨਿ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਹ ਛੰਤ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਧੁਨਿ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ, ਅੰਤਰੇ ਸਹਿਤ ਗਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

੧੧. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਪੜਤਾਲ, ਮਣੀ ਤਾਲ, ੧੧ ਮਾਤ੍ਰੇ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਤਿ ਊਚਾ ਤਾਕਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਲਖ ਧਾਵੈ ॥ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਾਕਾ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥੧॥
ਸੁਹਾਵੀ ਕਉਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਲਾਖ ਭਗਤ ਜਾ ਕਉ ਆਰਾਧਹਿ ॥ ਲਾਖ ਤਪੀਸਰ ਤਪੁ ਹੀ ਸਾਧਹਿ ॥
ਲਾਖ ਜੋਗੀਸਰ ਕਰਤੇ ਜੋਗਾ ॥ ਲਾਖ ਭੋਗੀਸਰ ਭੋਗਹਿ ਭੋਗਾ ॥੨॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਸਹਿ ਜਾਣਹਿ ਥੋਰਾ ॥ ਹੈ ਕੋਈ ਸਾਜਣੁ ਪਰਦਾ ਤੋਰਾ ॥
ਕਰਉ ਜਤਨ ਜੇ ਹੋਇ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥ ਤਾ ਕਉ ਦੇਈ ਜੀਉ ਕੁਰਬਾਨਾ ॥੩॥
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਸੰਤਨ ਪਹਿ ਆਇਆ ॥ ਦੂਖੁ ਭ੍ਰਮੁ ਹਮਾਰਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇਆ ॥
ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇਆ ਪ੍ਰਭ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੂੰਚਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ਊਚਾ ॥੪॥
(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੨)

ਮਣੀ ਤਾਲ ਦਾ ਠੇਕਾ—	×			੨		੩		੪			
	ਧੀਂ	ऽਤਾ	ऽਕ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧਾ	ਧਾ	ਤਿਟ	ਕੱਤਾ	ਗਿਦੀ	ਗਨ
	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧

ਅਸਥਾਈ

×			੨		੩		੪			
										ਪ
							ਰਮ	ਪਨੁ	ਮਪ	ਸਂ
							ਹੰਸੁ	ਹਾऽ	ऽऽ	ਵੀ
ਪ				ਪ		ਰ				
ਨੁ	—	ਪਮ	ਪਧ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਰ
ਕਉ	ऽ	ਣੁ	ਵੇऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ;	ਜਿ	ਤੁ	ਪ੍ਰ	ਭੁऽ
ਸ										ਪ
ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—	ਰਮ	ਪਨੁ	ਮਪ	ਸਂ
ਮੇ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽਸੁ	ਹਾऽ	ऽऽ	ਵੀ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ									
ਰ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	ਧ	ਪ
ਅ	ਤਿ	ਊ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਕਾ	ऽ	ਦ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ;
ਸ									
ਪ਼	—	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	—	—	ਰ	ਪ
ਅੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕਿ	ਛ
ਮ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—
ਪਾ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਾਂ	ऽ	ਰਾ	ऽ
ਮ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਕੌ	ऽ	ਟਿ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਟਿ	ऽ	ऽ	ਕੌ
—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ਟਿ	ਲ	ਖ	ਧਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ਇ	ਕ	ਤਿ	ਲ	ਤਾ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ਮ	ਹ	ਲ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਨ਼	ਮ	ਪ	ਸਂ	—
*	*	*	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੀ	ऽ

×
ਕਉਨ ..ਅਸਥਾਈ

ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਦੂਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×			੨				੦			੩			
			ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—
			ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ਵ	ਸਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸ	—	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
*	*	*	ਜਾ	ऽ	ਣਹਿ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

			ਮ											
ਰ	ਸ	—	ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	—	ਪ	ਪ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ਕੋ	ਈ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਜ	ਣ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—
*	*	*	ਪ	ਰ	ਦਾ	ऽ	ਤੇऽ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਸ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ਰਉ	ऽ	ਜ	ਤ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
										ਪ			
—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ॒	—	—	—
ऽ	ऽ	ਸੋ	ਹੋ	ਇ	ਮਿਹ	ਰ	ਵਾऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ॒	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—
ਆ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਦੇऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਜੀ	ਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਸਂ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੀ	ऽ

×
ਕਉਨ...ਅਸਥਾਈ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

0				੩				×				੨			
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਫਿ	ਰ	ਤ	ਫਿ	ਰ	ਤ	ਸੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਪਹਿ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ॒	—	ਪ	—
ਦੂ	ਖ	ਭੁ	ਮ	ਹ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਸ	ਗ	ਲ	ਮਿ	ਟਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਨ								ਰਂ				ਸਂ			
ਸਂ	ਸਂ	ਨਂ	ਧਂ	ਰਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਬੁ	ਲਾ	ਇਆ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਭੁੰ	ऽ	ਚਾ	ऽ

੨੯੨

www.sikhbookclub.com

ਪ															
ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ਕ	ਹੁ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ		ਊ	ऽ	ਚਾ	ऽ
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਸਂ	—	×							
ਹੇ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੀ	ऽ	ਕਉਨ . ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਮਾਪਤਿ ।							

ਨੋਟ :—ਰਾਗ ਅਤੇ ਲਯ-ਤਾਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ (ਗਾਉਣਾ) ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ ।

(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸ੍ਵੈ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

 www.sikhbookclub.com

SIKHBOOKCLUB.COM

ਰਾਗ ਸੂਹੀ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ —ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —'ਨੀ ਪਾ' ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਮੱਧਮ ਅੰਦੋਲਿਤ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ ਮ, ਪ, ਨ ਧ ਨ ਸਂ।

ਪ ਗ ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ਼ ਪ ਮ, ਮ ਰ, ਸ।

ਮ ਪ ਗ ਗ ਗ
ਪਕੜ—ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਰਸ, ਗਮ; ਪ, ਨਧਨਸਂ, ਨ਼ਪ ਮ, ਮ; ਮਰ, ਸ।

ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਥੇ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕੱਤੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਰਾਗ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜਾਂ ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ: "ਆਸਾ, ਮਾਝ ਤੇ ਤੁਖਾਰੀ।" ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰਾਗ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਅਠਾਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ-ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾਟਕੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸਮਝੋ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਡ-ਵਡੇਰੇ ਸਮੇ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਸੱਤਰ-ਅੱਸੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੇਰੇ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਐਬਟਾਬਾਦ) ਅਤੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪਾਸ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਨੁਟੇਸ਼ਨ' ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਾਸ ਦੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ) ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਾ ਵੀ ਖੋਜੀ-ਜਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

 www.sikhbookclub.com

ਸੂਹੀ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਸੂਹੀ' ਨੂੰ ਸੂਹੋ, ਸੂਹਵ ਤੇ ਸੂਹਵੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—ਲੋਚਨ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ (ਤਰੰਗਣੀ) ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਸ਼ੁੱਧ ਸੂਹਵ' ਤੇ 'ਦੇਸੀ ਸੂਹਵ' ਐਸੇ ਦੋ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ 'ਮੇਘ ਸੰਸਥਾਨ' ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੁਰ-ਰੂਪ "ਸ ਰ ਗ ਮ, ਪ ਨੁ ਨ ਸਂ।" ਇਸੇ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਡਿਤ ਹਿਰਦੈ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਕੌਤੁਕ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਸ਼ੁੱਧ ਸੂਹਵ' ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :— "ਮਪਸਂ, ਸਂਰਂਸਂ, ਸਂਨੁਪ, ਮਮਰਸ, ਰਸਗ, ਮਪਗ, ਮਮਰਸ" ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 'ਦੇਸ਼ੀ ਸੂਹਵ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :—"ਸਮਪ, ਸਂਨਸਂ, ਧਪਗ, ਮਰਸ" ਇਸ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸੂਹਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸੂਹੀ' ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਆਧਾਰਤ ਬਿਲਾਵਲ ਜਾਂ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੂਹੀ ਤੋਂ ਸੂਹਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸੂਹੀ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਗ ਮ, ਪ ਨ, ਧਨ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਪ ਮ, ਗਮ, ਰ ਸ।

ਮ ਮ
ਸੂਹਾ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਗੁ ਮ, ਪਨੁਪ ਨਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਪ ਗੁਮ, ਰਸ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸੂਹੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਕੋਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੂਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।

ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਲਗ-ਭਗ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਹੀ, ਬਿਲਾਵਲ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗਾਇਕ ਨੇ 'ਸੂਹੀ' ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਕੋਮਲ ਕਰ 'ਸੂਹਾ' ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਸਿਖ ਵੀਰ 'ਸੂਹੇ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਸੂਹੀ' ਰਾਗ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ, ਜਦ ਕਿ 'ਸੂਹਾ' ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੂਹੀ' ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੂਹੇ ਨੂੰ ਸੂਹੀ ਕਹੀ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਸੂਹੀ ਰਾਗ

ਮ ਗ ਮ ਪ ਗ ਗ ਗ—
ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸ, ਨ੍ਹਧ੍ਹਨ੍ਹਸ, ਰਸ, ਗਮ, ਮਰ, ਸ, ਗਮ, ਪ ਨਧਨਸਂ—ਸਂਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਗ
ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮ, ਪਨ, ਧਨ ਸਂ, ਜਾਂ ਪ, ਨਧਨਸਂ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ, ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਅੰਦੋਲਿਤ ਰਹੇਗਾ।

ਸੂਹੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ-ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, 'ਲਾਵਾਂ' ਇਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਦਰਵਾਂ ਹੈ।

 www.sikhbookclub.com

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮ ਗ ਸ ਗ
੧. ਸ—ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਰਸ, ਗਮ, ਮਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਰਨ਼ਸਨ਼ੁਪ਼ਮ਼; ਪ਼. ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਗ, ਗਮ, ਮਰ, ਸ।

ਗ ਪ ਗ ਗ—ਸ ਗ ਪ ਗ ਗ
੨. ਸ, ਰਨ਼ਸਗ, ਗਮ, ਮਧ-ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਨਧਨਸਂ—ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ,
ਗ
ਮਪ, ਗਮਰਸ ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—।

ਗ ਪ ਗ ਗ— ਗ
੩. ਨ਼ਸਰਨ਼ਸਗਮ, ਮਪ, ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ—ਨ਼ਧ਼ਸਨ਼ਰਸਗਮ, ਮਪ, ਨ, ਨਧਨਸਂ—ਰਂਸਂ, ਨਸਂ
ਪ ਗ ਗ ਗ ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ—
ਨੁਪਮ, ਮ, ਮਪ, ਨਧਨਰਂਸਂ, ਨਸਂਨੁਪਮ, ਮ, ਮਪ, ਨੁਪ ਮ; ਮ ਮ ਰ, ਸ ਗਮਪ, ਨਧਨਸਂ ਸਂਰਂਨਸਂਨੁਪ
ਗ ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ ਮ
ਮ, ਮਪਨ, ਨਧਨਸਂ, ਰਂਨਸਂ ਨੁਪ ਮ—ਮ ਮ ਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—।

ਗਂ ਪ ਪ ਪ ਗ ਗ
੪. ਸਮ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਧਨਸਂ—ਸਂਰਂਨਸਂ, ਨਧਨਸਂ, ਗਂਮਂ, ਮਂਰਂ, ਸਂ—(ਸਂ) ਨੁਪਮ, ਨੁ ਨੁਪ ਮ, ਮ,
ਗ ਗ ਗ
ਮਪ, ਮਪਸਂ—ਨਸਂ, ਨਧਨਸਂ, ਸਂਰਂਨਸਂਨੁਪਮ, ਮ ਮਪ ਗਮਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਸਰਨ਼ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸ
ਗ ਸ ਨ ਪ ਗ
ਗਮ, ਮਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਸਂ, ਸਂਨਰਂਸਂ, ਗਂਮਂਰਂ, ਨਧਨਸਂ, ਨਰਂਸਂ—ਸਂ, ਨੁਪਮ, ਮ,
ਗ ਪ ਪ ਗ ਗ—
ਮ, ਪ, ਨੁਪ, ਮਪਸਂ—ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ—ਸਰਸ, ਗਮਰਸ, ਗਮਪਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਗਮਪ
ਨਧਨਸਂ, ਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਸਮ ਗਪ ਨਧ ਨਸਂ ਗਂਮਂਰਂਸਂ ਨਸਂ ਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—।

 www.sikhbookclub.com

ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧	• • • ਸੂ	ऽ ਹ ऽ ਬ	ਸੂ ऽ ऽ ऽ	ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ ਨ਼ਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ, •	• • • ੨.	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ	ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਨ਼ਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ. ੩.	ਮਗ ਮਪ ਧਨ ਸਂਰਂ	ਨਸਂ ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ	ਰਂਸਂ ਨ਼ਪ ਮਪ ਮਗ
	ਮਮ ਰਸ ਨ਼ਸ. •	• • • •	• • • ੪.	ਸਨ਼ ਧਨ਼ ਸਰ ਨ਼ਸ
	ਮਮ ਰਸ, ਗਮ ਪਧ	ਮਪ ਧਨ ਸਂਰਂ ਗਂਮਂ	ਰਂਸਂ ਰਂਰਂ ਸਂਨ, ਸਂਸਂ	ਨ਼ਪ, ਨ਼ਨ਼ ਪਮ, ਪਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ	ऽ ਹ ऽ ਬ	...	
੫.	• • • ਨ਼ਸ	ਸ,ਨ਼ ਸਸ ਨ਼ਪ, ਗਮ	ਮ,ਗ ਮਮ ਰਸ, ਨਸਂ	ਸਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਨ਼ਪ, ਗਂਮਂ
	ਮਂ,ਗਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ, ਨਸਂ	ਧਨ ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਪਨ਼	ਮਪ ਗਮ ਸਰ ਨ਼ਸ,	ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ ਨ਼ਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ	ऽ ਹ		
੬.	• • • ਧ਼ਨ਼	ਸ ਧ ਨ਼ਸ, ਧ਼ਨ਼ ਸਰ	ਨ਼ਸ ਗਮ ਰਸ, ਗਮ	ਪ,ਗ ਮਪ, ਗਮ, ਪਧ
	ਮਪ ਗਮ ਰਸ, ਧਨ	ਸਂ,ਧ ਨਸਂ, ਧਨ ਸਂਰਂ	ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ, ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ	ਨ਼ਨ਼ ਪਪ ਮਮ ਗਗ
	ਮਮ ਰਰ ਸਸ. ਸੂ	ऽ ਹ ऽ ਬ	...	

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਮਾ ਣ ਤਾ	ऽ ਣ ਅ ਹੈ	ਸਂਸਂ ਨ਼ਪ ਗਮ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ
੨.	* • • •	ਧਨ ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਨ਼ਪ	ਮਗ ਮਮ ਰਸ ਨ਼ਸ,	ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ ਰਂਸਂ
੩.	ਸਂਨ ਧਨ ਸਂਰਂ ਨਸਂ	ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਰਂਸਂ	ਨ਼ਪ ਮਪ ਗਮ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ
੪.	* • • •	• • • •	ਧਨ ਸਂ,ਧ ਨਸਂ, ਧਨ	ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਨ਼ਪ, ਗਮ
	ਪ,ਗ ਮਪ, ਗਮ ਪਧ	ਮਪ ਗਮ ਰਸ, ਨ਼ਸ	ਗ,ਸ ਗਮ, ਗਮ ਪ,ਮ	ਪਧ, ਪਧ ਨ,ਧ ਨਸਂ
੫.	* • • •	• • • •	ਗਂਮਂ ਮਂ,ਗਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ,	ਨਸਂ ਸਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਨ਼ਪ,
	ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਸ, ਸਗ ਮਗ,	ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧਪ,	ਪਧ ਨਧ, ਧਨ ਸਂਨ
	ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਸਂਗਂ ਮਂਗਂ	ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨ਼ਪ, ਮਪ	ਧਨ ਸਂ,ऽ ਮਪ ਧਨ	ਸਂऽ ਮਪ ਧਨ ਸਂऽ
੬.	* • • •	ਸਂਰਂ ਸਂ,ਨ ਸਂਨ, ਪਨ਼	ਪ,ਮ ਪਮ, ਗਮ ਗ,ਮ	ਰਸ, ਨ਼ਸ ਸ,ਸ ਗਗ,
	ਗਮ ਮ,ਮ ਪਪ, ਪਧ	ਧ,ਧ ਨਨ, ਨਸਂ ਸ,ਸ	ਰਂਸਂ, ਗਂਮਂ ਸਂਰਂ ਨਸਂ	ਪਨ਼ ਮਪ ਗਮ ਰਸ,
	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ	ਸਂ ਸ, ਨ਼ਸ ਗਮ	ਪਧ ਨਸਂ ਸਂ ਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ
	ਸਂ, ਮਾ ਣ ਤਾ	ऽ ਣ ਅ ਹੈਂ	ਬੁ...	

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਲਾਲਨੁ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ ॥ ਸਖੀ ਬਤਾਵਹੁ ਮੁਝਹਿ ਮਤੀ ਰੀ ॥੧॥
ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ ॥ ਜਹਾ ਪਠਾਵਹੁ ਜਾਂਉ ਤਤੀ ਰੀ ॥੨॥
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦੇਉ ਜਤੀਰੀ ॥ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ਰੀ ॥੩॥
ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਹਤੀ ਰੀ ॥ ਸਾ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਵਤੀ ਰੀ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਪ			
			ਪ	—	ਨ	—	ਧਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ਼	—	ਪ	—
			ਸੂ	ऽ	ਹ	ऽ	ਬऽ	ਸੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ऽ	ਬ	ऽ
ਗ								ਗ							
ਮ	—	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ।	ਸੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਵੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨੈ	ऽ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ऽ
			ਗ												
—	—	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ऽ	ਰ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—													
ऽ	ऽ	ऽ	ਸੂ...												

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਮਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਲਾ	ਲ	ਨ	ਰਾ	ਵਿ	ਆ	ऽ	ਕ	ਵ	ਨ	ਗ	ਤੀ	ऽ	ਰੀ	ऽ
—	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—
ऽ	ਸ	ਖੀ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਮੁ	ਝਹਿ	ऽ	ਮ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ															
ਨ਼	ਪ	—													
ਰੀ	ऽ	ऽ	ਸੂਹਬ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ ॥
ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੇ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ ॥੧॥
ਤੇਰਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਜੈ ਭਾਈ ਜੇ ਕੋ ਬਹੈ ਅਲਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੈਸਾ ਬੀਜੇ ਸੋ ਲੁਣੇ ਜੋ ਖਟੇ ਸੋੁ ਖਾਇ ॥
ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਣੁ ਨੀਸਾਣੈ ਜਾਇ ॥੨॥
ਤੈਸੋ ਜੈਸਾ ਕਾਢੀਐ ਜੈਸੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥
ਜੋ ਦਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਸੋ ਦਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥੩॥
ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਬੈ ਕਰੀ ਜੇ ਕੋ ਲਏ ਵਿਕਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਈ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੩੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ	
														ਸਂ	ਮ
														ਤੇ	ऽ
								ਨ				ਪ			
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਗ
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਸ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ਸੁ	ਣੀ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਭਾ	ਈ	ਜੇ	ऽ
ਮ	—	—	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	ਸ		
ਕੋ	ऽ	ऽ	ਬ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ਅ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ		

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—
	ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਜੋ	ऽ	ऽ	ਗ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਸਂ				ਪ			
—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨੁ	—	ਪ	—
ऽ	ਭੋ	ऽ	ਗੀ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ
	ਗ														
—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	—
•	ਤ	ਪੀ	ਆ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ਤ	ਪ	ਕ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

						ਪ		ਗ							
—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਮ
ऽ	ਠੀ	ਰ	ਥ	ਮ	ਲ	ਮ	ਲ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ,	ਤੇ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥੧॥
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਸੁ ਪਾਹਣ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹਤਾ ॥ ਓਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ ॥੨॥
ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ॥੩॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥੪॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੮)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
						ਸਂ					ਪ				
						ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ
						ਭ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ऽ	ਭੂ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ
ਪ											ਮ				
ਮ	—	—	—	—	—	ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸਨ਼
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਕ	ਤ	ऽ	ਫਿ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ऽऽ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ:	ਨੀ	ऽ	ਰ	ऽ	ਬਿ	ਰੋ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ऽ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖ	ਪ	ਖ	ਬ	ऽ	ਮ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—										
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ										

ਅੰਤਰਾ

						ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	—
						ਘ	ਰ	ਮ	ਹਿ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਕੁ	ਰ	ऽ
											ਸਂ				
ਸ	—	—	—	—	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ਦ	ਰ	ऽ	ਨ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਪ						ਮ									
ਨ਼	ਪ	—	—	—	—	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਰ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗ	ਲ	ਮ	ਹਿ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਹ	ਣ	ऽ
ਸ	-	—	—	—	—	ਸ	ਮ'	ਗ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ਲ	ਟ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—										
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭਰਮੈ...									

ਭਰਮੈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

[illegible]

੪. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥
ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਾਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਦੁ ਗਰੀਬੀ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥
ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ ॥ ੧ ॥
ਪੀਸਨੁ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ ਸੁਖੁ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖਾਏ ॥
ਐਸੋ ਰਾਜੁ ਨ ਕਿਤੈ ਕਾਜਿ ਜਿਤੁ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੨ ॥
ਨਗਨ ਫਿਰਤ ਰੰਗਿ ਏਕ ਕੈ ਓਹੁ ਸੋਭਾ ਪਾਏ ॥
ਪਾਟ ਪਟੰਤਰ ਬਿਰਥਿਆ ਜਿਹ ਰਚਿ ਲੋਭਾਏ ॥ ੩ ॥
ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਰਹਾ ਨਾਨਕ ਦਾਨੁ ਪਾਏ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੫)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩			
						ਨ਼		ਨ					ਮ		
						ਸ	ਸ	ਧ਼	—	ਨ਼·	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮ
						ਭ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾ	ਵੀ	ਛਾ	ऽ	ਪ
								ਨ਼					ਮ		
ਗ	—	—	ਮ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਧ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮ
ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਭ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾ	ਵੀ	ਛਾ	ऽ	ਪ
													ਪ		
ਗ	—	—	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	—	ਧ	ਪਧ	ਨਸਂ	ਨ਼	ਪ	ਪ
ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਮਹਿ	ऽऽ	ਗੁ	ऽ	ਨ

www.sikhbookclub.com

		ਮ													
ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਧ	ਧ	ਪ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਨ
ਗਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਕਿ	ਤ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨ

ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ
ਧਉ	ऽਲ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ਜਿ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਖਿ	ऽ	ਸ

ਸਂ						ਨ੍		ਨ੍			
ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	ਸ	ਸ	ਧ਼	—	ਨ਼	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾਵੀ ..

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	—
						ਅ	ਨ	ਦ	ऽ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬੀ	ऽ	ऽ

ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ
ਸਾ	ऽਧ	ਸੰ	ਗ	ऽ	ऽ	ਜਿ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਚਿ	ऽ	ਤ

ਸਂ															
ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	ਗਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	—	ਰਂ	—	ਸਂ	—	ਨ
ਆ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਜ	ਲ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ਏ	ऽ	ਹੁ

											ਪ				
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	(ਸਂ)	—	—	ਨ੍	—	ਪ	—	ਮ
ਬ	ਡਪ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ऽ	ਪ

		ਮ				ਨ੍	
ਮਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ
ਟਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਭ	ਲੀ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਜੀਵਾ ਗੁਰ ਤੇਰਾ ॥ ਪੂਰਨ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਇਹ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਅਪਣੇ ਚੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਪਣੀ ਸਰਣਿ ਰਾਖੁ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਤੇ ॥ ੨ ॥
ਸੁਨਹੁ ਬਿਨਉ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥ ਚਰਣ ਕਮਲ ਵਸਹਿ ਮੇਰੈ ਚੀਤਾ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਏਕ ਕਰੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੨)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਨ						ਪ			
ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	—	—
ਇ	ਹ	ऽ	ਬੇ	ਨੈ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਸੁ	ਣ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਦੇ	ऽ	ਹਿ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਕ	ਰ
								ਧ	
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ
ਅ	ਪ	ਨ	ऽ	ਚੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਦੇऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ	ਜੀ
ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਵਾ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੰ									
ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਨ	ਕ	ਰ	ਮ	ऽ	ऽ	ਹੋ
		ਧ							
ਨ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ
ਇ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਲਾਵਾਂ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੇਦੁ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਪਾਪ ਤਜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਹੁ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਗਵਾਇਆ ॥
ਸਹਜ ਅਨੰਦੁ ਹੋਆ ਵਡਭਾਗੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ॥
ਜਨੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਲਾਵ ਪਹਿਲੀ ਆਰੰਭੁ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ ॥੧॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੪ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੭੭੩)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
												ਸ	ਸ
												ਹ	ਰਿ
												ਨ	
ਸ	ਰ	ਸਨ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ
ਪਹਿ	ਲ	ੜੀऽ	ਲਾ	ਵ	ਪ	ਰ	ਵਿ	ਰ	ਤੀऽ	ਕ	ਰ	ਮ	ਦ੍ਰਿ
← ਬਾ	ऽ	ਣੀऽ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ਦऽ	ਧਰ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਹੁ
			ਧ										
ਸਂ	—	ਸਂ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	—	—
ੜਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ਬ	ਲਿ	ਰਾऽ	ऽਮ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ →
ਪਾ	ਪ	ਤ	ਜਾ	ਇਆ	ਬ	ਲਿ	ਰਾऽ	ऽਮ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

					ਨ								
ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਧਰ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਹੁ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰऽ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਆ	ਰਾ	ਧਹੁ	ਸ	ਭ
ਸਹ	ਜ	ਅऽ	ਨੰ	ऽ	ਦ	ਹੋ	ਆ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ਗੀ	ਮ	ਨ
ਕ	ਹੈ	ऽऽ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਲਾ	ऽ	ਵ	ਪਹਿ	ਲੀ	ऽ	ਆ
		ਨ					ਸਂ			ਪ			
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਪ	—	—
ਸਿ	ਮ੍ਰਿ	ਤਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਕਿਲ	ਵਿ	ਖ	ਪਾ	ऽ	ਪ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਮੀ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ਜ	ਨ
ਰੰ	ऽ	ਭ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਰ	ਚਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ਹ	ਤਿ
ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—
ਪਹਿ	ਲ	ੜੀऽ	ਲਾ	ਵ	ਹ	ਰਿ	ਪਹਿ	ਲ	ੜੀ	ਲਾ	ऽ	ਵ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੇ ਛੰਦ (ਲਾਵਾਂ) ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੭. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਝਪਤਾਲ ਤੇ ਇਕਤਾਲਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀਆ ਮਿਲੈ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰਾ ॥
ਤੁਠਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਤਾਪੁ ਗਇਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ੧ ॥
ਭਗਤਾ ਕੀ ਟੇਕ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕੀ ਓਟ ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਸਾਮਗਰੀ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੇ ਖਾਜੀਨਿਆ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ ॥ ੨ ॥
ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥
ਹਉ ਕੁਰਬਾਣੀ ਤੇਰਿਆਂ ਸੇਵਕਾ ਜਿਨੑ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ੩ ॥
ਸਭੇ ਇਛਾ ਪੂਰੀਆ ਜਾ ਪਾਇਆ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ॥
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤੇਰਿਆ ਚਰਣਾ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਾ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੬)

ਅਸਥਾਈ–ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਤੋਂ ਘਟ)

×		੨			੦		੩		
ਨ਼					ਮ				
ਸ	ਸਨ਼	ਰਸ	—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—
ਭ	ਗS	ਤਾS	S	ਕੀ	ਟੇ	ਕ	ਤੂੰ	S	S
		ਨ							
ਪ	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	—
ਸੰ	S	ਤਾ	S	ਕੀ	ਓ	ਟS	ਤੂੰ	S	S
ਨ		ਪ							
ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਪ	ਪ	ਮ	-ਗ	ਮਰ	—	ਸ
ਸ	ਚਾ	ਸਿਰ	ਜ	ਨ	ਹਾ	SS	ਰਾ	S	S

ਅੰਤਰਾ–ਇਕਤਾਲਾ (ਝਪ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੧		੨		੦		੩		੪	
ਪ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਪਾS	ਸ	ਬੇ	ਨੰ	S	ਤੀ	ਆ	S	S
		ਨ				ਸਂ			ਪ		
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	—
ਮਿ	ਲੈ	S	ਨਾ	ਮ	ਅ	ਧਾ	S	S	ਰਾ	S	S
ਮ	ਮ	—	.ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ
ਤੁ	ਠਾ	S	ਸ	ਚਾ	S	ਧਾ	S	ਤ	ਸਾ	S	ਹੁ

ਪ ਸੰ ਤਾ	ਸੰ ਪ	ਸੰ ਗ	ਪ ਨੁ ਇਆ	ਪ ऽ	ਪ ਸੰ	ਮ ਸਾ	— ऽ	ਗ਼ ऽ	ਮ ਰਾ	ਰ ऽ	ਸ ऽ...ਅਸਥਾਈ ਝਪ:

—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤਪਿ ਤਪਿ ਲੁਹਿ ਲੁਹਿ ਹਾਥ ਮਰੋਰਉ ॥ ਬਾਵਲਿ ਹੋਈ ਸੋ ਸਹੁ ਲੋਰਉ ॥
ਤੈ ਸਹਿ ਮਨ ਮਹਿ ਕੀਆ ਰੋਸੁ ॥ ਮੁਝੁ ਅਵਗਨ ਸਹ ਨਾਹੀ ਦੋਸੁ ॥ ੧ ॥
ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ਜੋਬਨੁ ਖੋਇ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਲੀ ਕੋਇਲ ਤੂ ਕਿਤੁ ਗੁਨ ਕਾਲੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਹਉ ਬਿਰਹੈ ਜਾਲੀ ॥
ਪਿਰਹਿ ਬਿਹੂਨ ਕਤਹਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ਜਾ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥
ਵਿਧਣ ਖੂਹੀ ਮੁੰਧ ਇਕੇਲੀ ॥ ਨਾ ਕੋ ਸਾਥੀ ਨ ਕੋ ਬੇਲੀ ॥
ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥ ਜਾ ਫਿਰ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੇਰਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩॥
ਵਾਟ ਹਮਾਰੀ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀ ॥ ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤੁ ਪਿਈਣੀ ॥
ਉਸ ਊਪਰਿ ਹੈ ਮਾਰਗੁ ਮੇਰਾ ॥ ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਪੰਥੁ ਸਮ੍ਹਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ,ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੯੪)

ਅਸਥਾਈ

SIKHBOOKCLUB.COM

×		੦		੨		੦		੩		੪	
			ਸ ਨੁ ਤੈ	ਧੁ ऽ	ਨੁ ਸਾ	ਸ ਹਿ	ਨੁ ਬ	ਰ ऽ	ਸ ਕੀ	— ऽ	ਸ ਮੈ
ਮ ਗ਼ ਸਾ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਗ ਰ	ਮ ਨ	ਰ ਜਾ	— ऽ	— ऽ	ਸ ਨੀ	— ऽ	ਨੁ ऽ
ਸ ऽ	— ऽ	— ऽ	ਗ ਮ ਜੋ	ਗ ਬ	ਮ ਨ	ਪ ਖੋ	— ऽ	— ऽ	ਪ ਇ	ਮ ऽ	ਪ ਪਾ
ਸੰ ਛੈ	ਨ ऽ	ਸੰ ऽ	— ऽ	ਪ ਨੁ ਪ	ਪ ਛ	ਗ ਮ ਤਾ	— ऽ	ਗ ऽ	ਗ ਮ ਨੀ	— ऽ	ਗ਼ ऽ
ਮ ऽ	ਰ ऽ	ਸ ऽ									

ਅੰਤਰਾ

			ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰਂ	ਸਂ	—
			ਤਪਿ	ਤ	ਪਿ	ਲੁ	ਹਿ	ऽ	ਲੁ	ਹਿ	ऽ
—	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	—	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ
ऽ	ऽ	ऽ	ਹਾ	ਥ	ਮ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ਰਉ	ऽ	ऽ
ਪ			ਮ	ਮ	ਮ						
ਨੁ	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	ਪ	—	ਪ
ऽ	ऽ	ऽ	ਥਾ	ਵ	ਲ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ਮੈ
ਪ				ਪ		ਗ			ਗ		
ਸਂ	—	—	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	ਗ
ਸੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਹੁ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ऽ	ਰਉ	ऽ	ऽ
ਮ	ਰ	ਸ	ਨੁ								
ऽ	ऽ	ऽ,	ਤੈ ਸਾਹਿਬ...								

ਨੋਟ :—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਲਾ ਕੇ ਅਸਥਾਈ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਸੂਹੀ ਰਾਗ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਚਾਰ ਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ			ਪ								
ਸਂ	—	—	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	—	ਪ
ਸੂ	ऽ	ऽ	ਹ	ऽ	ਬ	ਸੂ	ऽ	ऽऽ	ਹ	ऽ	ਬ
ਮ				ਪ		ਗ					
ਗ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	—ਗ	ਮਰ	—	ਸ
ਸੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਵੀ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ
				ਨੁ							
ਸ	ਸ	—	ਸ	ਧੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—
ਅ	ਪ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ऽ
ਗ									ਨ		
ਮ	—	—	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	—	—	ਧ	ਨ	ਸਂ
ਰੰ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਰऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

			ਨ						ਨ		
ਪ	—	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—
ਲਾ	S	S	ਲ	S	ਨ	ਰਾ	ਵਿ	S	ਆ	S	S
						ਸਂ			ਪ		
ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਪ	—
ਕ	ਵ	S	ਨ	S	ਗ	ਤੀ	S	S	ਰੀ	S	S
ਪ						ਗਂ					
ਸਂ	ਸਂ	—	ਗਂ	—	ਮਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—	—
ਸ	ਖੀ	S	S	S	ਬ	ਤਾ	S	S	ਵਹੁ	S	S
			ਪ					ਮ			
ਨ	ਸਂ	—	ਨੂ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ
ਮੁ	ਝਹਿ	S	S	S	ਮ	ਤੀ	S	S	ਰੀ	S	SS

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਵਿਚ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ।

੧੦. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਪੜਤਾਲ, ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਤਉ ਮੈ ਆਇਆ ਸਰਨੀ ਆਇਆ ॥ ਭਰੋਸੈ ਆਇਆ ਕਿਰਪਾ ਆਇਆ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ ਮਾਰਗੁ ਗੁਰਹਿ ਪਠਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਹਾ ਦੁਤਰੁ ਮਾਇਆ ॥ ਜੈਸੇ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਹੀ ਡਰਾਇਆ ॥ ਕਰਰੋ ਧ੍ਰਮਰਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਅੰਧ ਕੂਪਾਇਆ ॥ ਪਾਵਕੁ ਸਗਰਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਗਹੀ ਓਟ ਸਾਧਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ਅਬ ਮੈ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੩				੪		੫	
ਸਂ			ਪ									ਨ		
ਨ	ਸਂ	—ਸਂ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ
ਤਉ	S	Sਮੈ	ਆ	S	ਇਆ	S	ਸ	ਰ	ਣੀS	ਆ	S	ਇਆ	S	S
ਸਂ			ਪ											
ਨ	ਸਂ	—ਸਂ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	—
ਤਉ	S	Sਮੈ	ਆ	S	ਇਆ	S	ਸ	ਰ	ਣੀ	ਆ	S	ਇਆ	S	S

ਸੂਲਫਾਕ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	—	ਧ੍	ਨ੍	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—
ਭਰੋ	ऽ	ਸੈ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਗ	—	ਮ	—	—	—	ਮ	—
ਜਿਉ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿਉ	ऽ
ਪ	—	ਧ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ਮਾ	ऽ
ਨੁ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—
ਰ	ਗ	ਗੁ	ਰਹਿ	ऽ	ਪ	ਠਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ—ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ...

ਅੰਤਰਾ—ਇਕਤਾਲਾ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੌਗੁਨ)

×											
ਪ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—
ਮ	ਹਾ	ऽ	ਢੂ	ਤ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਪ	—
ਜੈ	ऽ	ਸੇ	ਪਵ	ਨ	ਝੂ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	ਪ	—	ਧ
ਸੁਨ	ਸੁ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਡ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਪ	—	ਧ
ਕ	ਰੰ	ਰੇ	ऽ	ਧੂ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ—ਅਸਥਾਈ ਪੰਜ:

ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਅਭੋਗ, ਰੂਪਕ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਤਿਗੁਨ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—
ਗ੍ਰਿ	ਹ	ऽ	ਅੰ	ऽ	ਧ	ਕੂ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ।
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਪਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਕ	ਸ	ਗ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×															
				ਨ											
•	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	—	—	—
•	ਗ	ਹੀ	ऽ	ੳ	ऽ	ਟ	ਸ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਪ			
—	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਨ਼	ਪ	—	—
•	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਹ	ऽ	ਰਿ	ऽ	ਧਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ਼	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ
•	ਅ	ਬ	ਮੈ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

×
ਸੰ
ਨ ਸੰ —
ਭਉ ऽ ऽ—ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੀਆ ਮੋਹਨ ਲਾਲਨਾ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਗੋਬਿੰਦ ਏਕੈ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਕੋ ਲੇਖੈ,
ਸੰਤ ਲਾਗੁ ਮਨਹਿ ਛਾਡੁ ਦੁਬਿਧਾ ਕੀ ਕੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਿਰਗੁਨ ਹਰੀਆ ਸਰਗੁਨ ਧਰੀਆ,
ਅਨਿਕ ਕੋਠਰੀਆ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਿਨ ਕਰੀਆ ॥
ਵਿਚਿ ਮਨ ਕੋਟਵਰੀਆ ॥ ਨਿਜ ਮੰਦਰਿ ਪਿਰੀਆ ॥
ਤਹਾ ਆਨਦ ਕਰੀਆ ॥ ਨਹ ਮਰੀਆ ਨਹ ਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਕਿਰਤਨਿ ਜੁਰੀਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਫਿਰੀਆ, ਪਰ ਕਉ ਹਿਰੀਆ ॥
ਬਿਖਨਾ ਘਿਰੀਆ ॥ ਅਬ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਰੀਆ ॥
ਹਰਿ ਦੁਆਰੈ ਖਰੀਆ ॥ ਦਰਸਨੁ ਕਰੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਰੀਆ ॥ ਬਹੁਰਿ ਨ ਫਿਰੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ			ਪ					ਮ			
ਸੰ	—	(ਸੰ)	ਨ਼	ਪ	ਧ	ਮ	ਧ	ਗ	ਮ	—	ਪ
ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤਿ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤਿ	ਗੁ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ

ਮ											
ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼ਧ਼	ਨ਼	ਸ	—	—
ਮੋ	ऽ	ऽ	ਹ	ऽ	ਨ	ਲਾ	ऽऽ	ਲ	ਨਾ	ऽ	ऽ—ਪ੍ਰੀਤ...

ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ)

ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਜ	ऽ	ਪ	ਮ	ऽ	ਨ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਏ	ऽ	ਕੈ
ਮ			ਮ								
ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ
ਅ	ਵ	ਰ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਖੈ,
ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਲਾ	ऽ	ਗ	ਮ	ਨਹਿ	ऽ	ਛਾ	ऽ	ਡ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਪ ਨ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਪ	—	ਧਨ
ਦੁ	ਬਿ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ਕੀ	ਕੁ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽऽ—ਪ੍ਰੀਤ...ਚਾਰ;

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

SIKHBOOKCLUB.COM

×									
ਸ	ਸ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—
ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਹ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਮ	ਪ ਨ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	—
ਸ	ਬ	ਗੁ	ਨ	ਧ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਕੋ	ਠ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ਭਿੰ	ਨ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸ	—
ਭਿੰ	ਨ	ਭਿੰ	ਨ	ਭਿ	ਨ	ਕ	ਰੀ	ਆ	ऽ
ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	—
ਵਿ	ਚ	ਮ	ਨ	ਕੋ	ਟ	ਵ	ਰੀ	ਆ	ऽ
ਪ									
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—
ਨਿ	ਜ	ਮੰ	ऽ	ਦ	ਰ	ਪਿऽ	ਰੀऽ	ਆ	ऽ
ਸੰ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਡ	ਹਾ	ਆ	ऽ	ਨ	ਦ	ਕ	ਰੀ	ਆ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਨ										
ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	
ਨ	ਹ	ਮ	ਰੀ	ਆ	ਨਹ	ਜ	ਰੀ	ਆ	ऽ—ਪ੍ਰੀਤ	ਅਸਥਾਈ

ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਚਾਰ: ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਤਿਗੁਨ ਵਿਚ)

×			੨				੦			੩			
ਗ													
ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	—
ਕਿ	ਰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਨ	ऽ	ਜੁ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
										ਪ			
ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ਬ	ਹੁ	ऽ	ਖਿ	ऽ	ਧ	ऽ	ਫਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ							ਮ						
ਗ	ਗ	—	ਮ	—	—	—	ਰ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਪ	ਰ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਨ਼	ਰਂ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਖ	ऽ	ਲਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਘਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਅ	ਥ
ਸ	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਸਾ	ਧੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਗ	ਪ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਹ	ਰਿ
ਮ	—	—	ਮ	—	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ਦੁਆ	ऽ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਧ	ਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂ	—	—	—
ਦ	ਰ	ऽ	ਸ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਰੀ	ऽऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
										ਪ			
ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਗੂ	ऽ	ਰ	ऽ	ਮਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ ਮ	ਮ	—	ਗ ਮ	—	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ਬ	ਹੁ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ਨ	ਫਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ
ਸਂ
ਪ੍ਰੀ .. ਸੂਹੀ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪੜਤਾਲ ਹੈ।

(ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਲਲਿਤ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰ ਮ ਗ, ਮੰ ਧੁ, ਨਸਂ।

ਅਵਰੋਹ ਰੁਂ ਨ ਧੁ, ਮੰ ਧੁ ਮੰ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰਮਗ, ਮੰਧੁ ਮੰਮਗ।

ਲਲਿਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭੈਰਉ ਠਾਟ (ਮਾਲਵ ਗੌੜ ਮੇਲ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਾਤੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ। ਸੰਪੂਰਣ, ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਖਾੜਵ ਅਤੇ 'ਰਿਖਭ-ਪੰਚਮ' ਵਰਜਿਤ ਓੜਵ, ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਦੋਹਾਂ 'ਮੱਧਮਾਂ' ਦਾ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ-ਕਲ 'ਲਲਿਤ ਪੰਚਮ' ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਲਲਿਤ ਹੈ।

ਲਲਿਤ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ—ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦਾ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਲਲਿਤ। ਭਾਵ, ਕੋਈ ਇਸ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਤੀਵਰ ਲਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕੋਮਲ। ਉਂਜ ਧ੍ਰੁਪਦੀਏ ਅਕਸਰ ਤੀਵਰ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਵਾਲੇ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਹੈ, ਪਰ ਆਲਾਪ, ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿਯਾਸ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਲਿਤ ਦਾ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ, ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਤੀਵਰ ਤੋਂ ਇਕ ਸੁਰਤੀ ਕਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਲਪ ਅਤੇ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ 'ਨ਼ ਗ' ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ 'ਧੁ ਸਂ' ਨਿਯਾਸ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮਮੰਮਗ, ਮੰਧੁ, ਮੰਮSਗ, ਮੰਧੁ, ਨਧੁਮੰਮਗ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧੁ ਗ ਧੁ ਨ ਧੁ

ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੰਧੁ, ਮੰਧੁ ਸਂ, ਜਾਂ ਮੰਗ, ਮੰਧੁ ਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ ਮੰਧੁਮੰਮਗ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਕਠਿਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਅਧਿਕਤਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

 www.sikhbookclub.com

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ   ਸ   ਮ   ਧੁ   ਗ   ਮ
੧. ਨ਼, ਰੁਗਮ, ਮਮ´ਮਗ, ਮ´ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮ—ਮ´ਮਗ, ਮ´ਧੁਮ´ਧੁ, ਮ´ਮਗ, ਮ´ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ— ।

ਸ   ਮ
੨. ਨ਼ਰੁਗਮਮ´ਮਗ, ਗ, ਮ´ਧੁ ਮ´ਮਗ, ਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ´ਮਗ, ਮ´ਧੁ ਨਮ´ਧੁਮ´ਮਗ, ਮ´ਗਰੁਸ ।

ਗ   ਗ ਗ   ਮ
੩. ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ´ਮਗ, ਮ´ਧੁ, ਨਧੁ, ਮ´ਧੁਮ´ ਮਗ, ਮ´ਧੁਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ, ਮ´ਧੁਮ´ ਮ, ਮਗ, ਮ´ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ,

ਗ   ਸ   ਮ´   ਗ   ਗ
ਮਮ´ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਧੁਮ´ਧੁਮ´ ਮ, ਗ—ਮ´ਧੁਸਂ ਸਂ (ਸਂ) ਨਧੁਮ´ਧੁਮ´ਮ ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ— ।

ਮ´ ਧੁ
੪. ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮ´ਧੁ, ਮ´ਧੁਮ´ਧੁ, ਮ´ਮਗ, ਗ, ਮ´ਧੁਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁ, ਨਮ´ਧੁਮ´ਮਗ, ਮ´ਧੁਸਂ

ਗ   ਗ
—ਨਰੁਂਨਧੁਮ´ਧੁਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁਮ´ਧੁਮ´ਮ, ਗ—ਮ´ਧੁਸਂ—(ਸਂ) ਨਧੁ, ਮ´ਧੁਰੁਂਨਧੁ, ਮ´ਧੁਮ´ਮ—ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ

ਗ   ਮ   ਮ ਗ
ਮ´ਮਗ, ਮ´ਧੁਮ´ਮ, ਗਮ´ਧੁ, ਮ´ਧੁਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ, ਮ´ਧੁਨਮ´ਧੁਮ´ਮ—ਗ, ਮ´ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ´ ਮਗ ।

ਧੁ
੫: ਮ´ਧੁ, ਮ´ਧੁਸਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਮਂ, ਮ´ਂਮਂਗਂ, ਮ´ਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁਮ´ਧੁਨਧੁ, ਮ´ਧੁਮ´ਮਗ, ਮ´ਗਰੁਸ— ।
ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮਮ´ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ´ਧੁਮ´ਮਗ, ਮ´ਗਰਸ, ਨ਼ਰੁਗ—ਮ´ਧੁਨਧੁ
ਮ´ਮਗ, ਮ´ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ´ਧੁਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ ਮ´ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ´ਧੁਨਰੁਂਨਧੁ ਮ´ਮਗਰੁਸ ।

ਸ   ਮ ਗ
ਨ਼ਰੁਗਮ´ਧੁਨਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਮਂ, ਮ´ਂਮਂਗਂ, ਮ´ਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁਮ´ਧੁਮ´ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ´ ਮ— ।

ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਅ ਬ ਮ ਨ	ਜਾ ऽ ਗ ਤ	ਮੱਧੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੨.	· · · ·	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਮੱਧੁ	ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ ਨਰੁੰ ਨਧੁ	ਮੱਧੁ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੩.	ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਮੱਮ ਧੁਧੁ	ਮੱਮ, ਨਨ ਧੁਮੱ ਧੁਨ	ਸੰਨ ਧੁਮੱ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧੁਮੱ ਮਗ ਰੁਸ,
੪.	· · · ·	· · · ·	ਗਮ ਮੱਗ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧੁਮੱ ਧੁਮੱ ਮਗ
	ਮੱਗ ਰੁਸ, ਰੁੰਰੁੰ ਨਧੁ	ਨਨ ਧੁਮੱ, ਧੁਮੱ ਮਗ	ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ	ਧੁਨ ਰੁੰਨ ਧੁਮੱ ਗਮ
੫.	· · · ·	· · · ·	ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮੱ, ਗਮੱ	ਧੁ,ਮੱ ਧੁਸੰ ਧੁਨ ਰੁੰ,ਨ
	ਰੁੰਗੰ, ਰੁੰਗੰ ਮੰ,ਗੰ ਮੰਗੰ,	ਰੁੰਗੰ ਰੁੰ,ਨ ਰੁੰਨ, ਧੁਨ	ਧੁ,ਮੱ ਧੁਮੱ, ਮਮੱ ਮ,ਗ	ਮਗ, ਰੁਗ ਰੁ,ਸ ਰੁਸ
੬.	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਮੱਮ,	ਗਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਮੱ, ਗਮੱ	ਧੁਨ ਧੁਮੱ ਮੱ,ਗ ਮੱਧੁ	ਨਸੰ ਨਧੁ ਮੱਮ, ਗਮੱ
	ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਮੱ	ਮ,ਗ ਮੱਧੁ ਨਰੁੰ ਗੰਗੰ	ਰੁੰਸੰ ਨਰੁੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਨਉ ऽ ਘ ਰ	ਦੇ ऽ ਖ ਜੁ	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸੰ-
੨.	· · · ·	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਨਰੁੰ ਗੰਗੰ	ਰੁੰਸੰ ਨਰੁੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸੰ-
੩.	ਨਰੁੰ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਸੰ	ਰੁੰਰੁੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਨ	ਧੁਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮੱ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰ-
੪.	· · · ·	· · · ·	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਧੁਨ ਰੁੰਸੰ	ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ,
	ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਮੱ,	ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਮੱਮੱ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਗਮੱ ਧੁਨ ਰੁੰਗੰ ਰੁੰਸੰ
੫.	· · · ·	· · · ·	ਮੱਮੱ ਗੰ,ਮੱ ਮੱਗੰ ਰੁੰਸੰ,	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰ,ਰੁੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ,
	ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਗ ਰੁਮ ਗਧੁ ਮੱਨ	ਧੁਸੰ ਨਰੁੰ ਨਗੰ ਰੁੰਮੱ	ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਮੱ ਧੁਸੰ
੬.	ਮਮ ਗਮ ਗਰੁ, ਮੱਮੱ	ਮਮੱ ਮਗ, ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਮੱ,	ਸੰਸੰ ਨਸੰ ਨਧੁ, ਰੁੰਰੁੰ
	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਗੰ	ਰੁੰਸੰ, ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਸੰ,	ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ, ਨਧੁ	ਮੱਧੁ ਮੱਮ, ਮੱਧੁ ਨਸੰ

੧. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥
ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਗਾਫਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਚੋਰੁ ਮੁਸੈ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥
ਚੇਤਿ ਸੁਚੇਤਿ ਚਿਤ ਹੋਇ ਰਹੁ ਤਉ ਲੈ ਪਰਗਾਸੁ ਉਜਾਰਾ ॥ ੨ ॥
ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੂਸੇ ਦਸਵੈ ਤਤੁ ਸਮਾਈ ॥ ੩ ॥

(ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
						ਰੁ		ਮ				ਧੁ	ਮ	ਗ	
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਮ	ਮੱ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ਅ	ਬ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਗ	ਤ	ਰ	ਹੁ	ऽ	ਰੇ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ऽ
				ਨ											
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—
ਗਾ	ऽ	ਫ	ਲ	ਹੋ	ਇ	ਕੈ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਮ		ਧੁ		ਸਂ										ਗ	
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ਚੋ	ऽ	ਰੁ	ਮੁ	ਸੈ	ऽ	ਘ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ				ਨ				ਨ				ਨ			
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਖ	ऽ	ਟ	ਨੇ	ऽ	ਮ	ਕ	ਰ	ਕੋ	ऽ	ਠ	ੜੀ	ਬਾਂ	ऽ	ਧੀ	ऽ
				ਸਂ	ਰੁਂ	ਧੁ		ਧੁ						ਗ	
ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—
ਬ	ऽਸ	ਤੁ	ਅ	ਨੂ	ਪ	ਬੀ	ਚ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
ਗ				ਮੱ											
ਮ	—	ਮ	—	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕੁੰ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਕੁ	ਲ	ਫ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਰ	ਰਾ	ऽ	ਖੇ	ऽ

ਸ				ਧੁ						ਧੁ				ਗ	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮ'	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਮ'	ਧੁ	—	ਮ'	ਮ	ਗ
ਕ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਹਥਿ ਮਾਲਾ ਬਾਨਾਂ ॥ ਲੋਗਨ ਰਾਮੁ ਖਿਲਉਨਾ ਜਾਨਾਂ ॥ ੧ ॥
ਜਉ ਹਉ ਬਉਰਾ ਤਉ ਰਾਮ ਤੋਰਾ ॥ ਲੋਗੁ ਮਰਮੁ ਕਹ ਜਾਨੈ ਮੋਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੋਰਉ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜਉ ਨ ਦੇਵਾ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ ਸੇਵਾ ॥ ੨ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਮਨਾਵਉ ॥ ਐਸੀ ਸੇਵ ਦਰਗਹ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥੩ ॥
ਲੋਗੁ ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥ ਕਬੀਰ ਕਾ ਮਰਮੁ ਰਾਮ ਪਹਿਚਾਨਾਂ ॥ ੪ ॥

(ਭੈਰਉ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੫੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
	ਗ	ਗ						ਸ				ਗ		ਗ	
—	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਮ	ਮ'	ਮ	ਗ
ऽ	ਮਾ	ਥੇ	ਤਿ	ਲ	ਕ	ਹ	ਥ	ਮਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਨਾਂ	ऽ
	ਗ			ਧੁ				ਨ	ਰੁੰ					ਗ	
—	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਮ	ਗ
ऽ	ਲੋਂ	ਗ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਖਿ	ਲਉ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਾਂ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ			ਧੁ		ਨ		ਨ				ਸੰ			
	ਮ'	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
	ਜਉ	ਹਉ	ऽ	ਬਉ	ऽ	ਰਾ	ਤਉ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਤੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ
	ਨ							ਨ	ਰੁੰ					ਗ	
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਮ	ਗ
ऽ	ਲੋ	ਗੁ	ਮ	ਰ	ਮ	ਕਹ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ਮੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਥਰਹਰ ਕੰਪੈ ਬਾਲਾ ਜੀਉ ॥ ਨਾ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਕਰਸੀ ਪੀਉ ॥ ੧ ॥
ਰੈਨਿ ਗਈ ਮਤ ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ ॥ ਭਵਰ ਗਏ ਬਗ ਬੈਠੇ ਆਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਚੈ ਕਰਵੈ ਰਹੈ ਨ ਪਾਨੀ ॥ ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਕਾਇਆ ਕੁਮਲਾਨੀ ॥ ੨ ॥
ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਗਾਰਾ ॥ ਕਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ਬਾਝੁ ਭਤਾਰਾ ॥ ੩ ॥
ਕਾਗ ਉਡਾਵਤ ਭੁਜਾ ਪਿਰਾਨੀ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਥਾ ਸਿਰਾਨੀ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਗ		ਰੁ									ਗ		ਗ	
ਗ	ਮੱਗ	ਗ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੱਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ऽ	ਰੈऽ	ਨ	ਗ	ਈ	ऽ	ਮ	ਤ	ਦਿऽ	ਨ	ਭੀ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਇ	ऽ
								ਨ	ਰੁੰ					ਮ	ਗ
—	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧਨਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਮ
ऽ	ਭਵ	ਰ	ਗ	ਏऽऽऽ	ऽ	ਬ	ਗ	ਬੈ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ														
	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
	ਥਰ	ਹ	ਰ	ਕੰ	ऽ	ਪੈ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਉ	ऽ
		ਰੁੰ													
—	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਨਧੁ	ਮੱਮ
ऽ	ਨਾ	ऽ	ਜਾ	ਨਉ	ऽ	ਕਿਆ	ऽ	ਕ	ਰ	ਸੀ	ऽ	ਪੀऽ	ऽऽ	ਉऽ	ऽऽ

ਗ
ऽ ਰੈਨ ਗਈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਾਮ ਸਰਨਿ ਬਿਸਰਾਮਾ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜੇ ਕੋ ਇਹ ਗੁਨ ਸਿਮਰੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਫੁਨਿ ਅਉ ਬਿਖਿਅਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਪਰਸੈ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਦੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਖੁ ਏ ਸਭ ਤਿਉ ਕੰਚਨ ਅਰ ਪੈਸਾ ॥
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਏ ਸਮ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹਿ ਫੁਨਿ ਤੈਸਾ ॥ ੨ ॥
ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਏ ਬਾਧੇ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਤੁਮ ਜਾਨਉ ਗਿਆਨੀ ॥
ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥ ੩ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
														ਧੁ	
														ਮੱ	ਧੁ
														ਸਾ	ਧੋ
ਨ				ਰੁਂ		ਧੁ				ਧੁ		ਗ			
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਮੱ	—	ਮ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਸ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ,	ऽ	ऽ
			ਗ					ਸ				ਗ			
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਪੁ	ਰਾ	ऽ	ਨ	ਪ	ੜੇ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ਹ	ਗੁ	ਨ
				ਗ				ਨ				ਰੁਂ		ਧੁ	
ਗ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ
ਸਿ	ਮ	ਰੇ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ,	ਸਾ	ਧੋ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ				ਨ											
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
ਲੋ	ऽ	ਭ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਮ	ਮऽ	ਤਾ	ऽ	ਫੁ	ਨ
ਸਂ											ਧੁ				
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—
ਅਉ	ऽ	ਬਿ	ਖਿ	ਅ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ															
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਹ	ਰ	ਖ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਪ	ਰ	ਸੈ	ऽ	ਜਿ	ਹ	ਨਾ	ऽ	ਹ	ਨ

www.sikhbookclub.com

				ਰ				ਨ				ਰੇਂ	
ਗ	—	ਮ	ਮੰ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧੁ
ਸੋ	ऽ	ਮੂ	ऽ	ਰ	ਤ	ਹੈ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਾ	ऽ.. ਸਾਧੋ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮੋਹ ਨ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਨ ਭੈ ਹੈ ॥
ਦੇਹ ਬਿਹੀਨ ਸਨੇਹ ਸਭੋ ਤਨ ਨੇਹ ਬਿਰਕਤ ਅਗੇਹ ਅਛੈ ਹੈ ॥
ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੈ ਹੈ ॥
ਕਾਹੇ ਕੋ ਡੋਲਤ ਹੈ ਤੁਮਰੀ ਸੁਧ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾ ਪਤਿ ਲੈ ਹੈ ॥ ੫ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ				ਗ			ਰ		
ਨ਼	ਰੇ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	—	ਮ
ਕਾ	ऽ	ਹੇ	ਕੋ	ਡੋ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ਤ
ਮ							ਗ		
ਗ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	ਮ	ਗ
ਹੈ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਧ	ऽ,
ਧੁ				ਨ					
ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੁੰ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸ੍ਰੀ	ऽ	ऽ	ਪ	ऽ	ਦ
ਨ	ਨ			ਧੁ					
ਸਂ	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	ਗਮ	ਗ
ਮਾ	ऽ	ਪ	ਤਿ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ				ਨ					
ਮੰ	—	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ऽ	ਧ	ऽ	ਨ
ਸਂ		ਰੇਂ							
ਨ	ਰੇਂ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ
ਲੋ	ऽ	ਭ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ

Page 314 www.sikhbookclub.com

ਧ̱									
ਮੱ	ਧ̱	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂਨ	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ਼	ਧ̱
ਰੇ	ऽ	ਗ	ਨ	ਸੋ	ऽऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਨ
ਧ̱				ਧ̱					
ਮੱ	ਧ̱	ਸਂ	ਸਂ	ਮੱ	ਧ̱	ਮੱ	ਮ	ਗਮ	ਗ
ਭੇ	ऽ	ਗ	ਨ	ਭੈ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੁਪੀਨ ਮਾਤ੍ਰ ਦਈ ਜਉ ਮੁਨੀਸਰਹਿ,
ਤਾਤੇ ਸਭਾ ਮਧਿ ਬਹਿਓ ਬਸਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੀ ॥
ਤਨਕ ਤੰਦੁਲ ਜਗਦੀਸਹਿ ਦਏ ਸੁਦਾਮਾ,
ਤਾਂਤੇ ਪਾਏ ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਅਥਾਹ ਜੀ ॥
ਦੂਖਤਿ ਗਜਿੰਦ ਅਰਬਿੰਦ ਗਹਿ ਭੇਟ ਰਾਖੈ,
ਤਾਕੈ ਕਾਜੈ ਚਕ੍ਰਪਾਨਿ ਆਨਿ ਗ੍ਰਸੈ ਗ੍ਰਾਹ ਜੀ ॥
ਕਹਾ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕਛੁ ਹੋਤ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ,
ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਿ ਲੇਹਿ ਸਭੈ ਸੁਖ ਤਾਹਿ ਜੀ ॥੪੩੫॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਏ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ						ਮ			ਗ		
ਨ਼	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	—	ਗ
ਕ	ਹਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਊ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ਕ	ऽ	ਛੁ
		ਧ̱		ਧ਼̱		ਧ̱					
ਗ	—	ਮੱ	ਧ̱	ਰ̱ਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਧ̱	ਮੱ	—	ਮ
ਹੋ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ	ਕਾ	ਹੂ	ऽ	ਕੇ	ਕੀ	ऽ	ਏ
		ਧ̱									
ਗ	—	ਮੱ	ਧ̱	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—
ਜਾ	ऽ	ਕੀ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭ	ਮਾ	ऽ	ਨऽ	ਲੇ	ਹਿ	ऽ
		ਨ				ਧ̱			ਗ		
ਸਂ	ਸਂ	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	—	ਮੱ	ਧ̱	ਮੱ	ਮ	—	ਗ
ਸ	ਭੈ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ	ਜੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ			ਧੁ			ਨ					
ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਦੂੰ	ऽ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਕੁ	ਪੀ	ऽ	ਨऽ	ਮਾ	ऽ	ਤੁ
ਸਂ									ਰੁਂ		
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਧੁ
ਦ	ਈ	ऽ	ਜਉ	ऽ	ਮੁ	ਨੀ	ऽ	ਸ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ
ਮੱ		ਧੁ									
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਤਾਂ	ऽ	ਤੇ	ਸ	ਭਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਧਿ	ਬ	ਹਿਓ	ऽ
ਨ			ਰੁਂ						ਗ		
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—	ਗ
ਬ	ਸ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪੂ	ਵਾ	ऽ	ਹ	ਜੀ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਹਜਰੁ ਝੂਠਾ ਕੀਤੋਨੁ ਆਪਿ ॥ ਪਾਪੀ ਕਉ ਲਾਗਾ ਸੰਤਾਪੁ ॥ ੧ ॥
ਜਿਸਹਿ ਸਹਾਈ ਗੋਬਿਦੁ ਮੇਰਾ ॥ ਤਿਸੁ ਕਉ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੋਲੈ ਕੂੜੁ ॥ ਸਿਰੁ ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਅੰਧਾ ਮੂੜੁ ॥ ੨ ॥
ਰੋਗ ਬਿਆਪੇ ਕਰਦੇ ਪਾਪ ॥ ਅਦਲੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ॥ ੩ ॥
ਅਪਨ ਕਮਾਈਐ ਆਪੇ ਬਾਧੇ ॥ ਦਰਬੁ ਗਇਆ ਸਭੁ ਜੀਅ ਕੈ ਸਾਥੈ ॥ ੪॥
ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ਰਾਖੀ ਪੈਜ ਮੇਰੈ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ੫ ॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੯੯)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ			ਗ				ਗ			ਗ		ਗ	
ਨ਼	ਨ਼	-ਰੁ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮੱ	ਮ	—	ਮ	ਗ
ਜਿ	ਸਹਿ	ऽਸ	ਹਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਗੋ	ਬਿ	ਦ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ
							ਧੁ			ਗ		ਗ	
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—	ਮ	ਗ
ਤਿ	ਸ	ਕਉ	ਜ	ਮ	ਨ	ਹੀ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ਨੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ̲			ਨ				ਨ						
ਮ̍	ਧ̲	ਮ̍ਧ̲	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰ̲ੰ	—	ਸੰ	—
ਮਿਹ	ਜ	ਰS	ਭੂ	S	ਠਾ	S	ਕੀ	ਤੇ	ਨ	ਆ	S	ਪ	S
ਸੰ			ਨ	ਰ̲ੰ			ਧ̲			ਗ		ਗ	
ਨ	ਸੰ	ਰ̲ੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ̲	—	ਮ̍	ਧ̲	ਮ̍	ਮ	—	ਮ	ਗ
ਪਾ	ਪੀ	S	ਕਉ	S	ਲਾ	S	ਗਾ	S	ਸੰ	ਤਾ	S	ਪ	S

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ—ਚੋਂਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਾਇ ਲਾਗਿ ਲਾਗਿ ਦੂਤੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤ ਹੁਤੀ,
ਮਾਨ ਮਤੀ ਹੋਇ ਕਾਹੂ ਮੁਖ ਨ ਲਗਾਵਤੀ ॥
ਸਜਨੀ ਸਕਲ ਕਹਿ ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਨਿਤ,
ਸੀਖ ਦੇਤਿ ਹੁਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਨਸਾਵਤੀ ॥
ਆਪਨ ਮਨਾਇ ਪ੍ਰਿਆ ਟੇਰਤ ਹੈ ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਿਆ,
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮੋਨਿ ਗਹਿ ਨਾਇਕਾ ਕਹਾਵਤੀ ॥
ਬਿਰਹ ਬਿਛੋਹ ਲਗਿ ਪੂਛਤ ਨ ਬਾਤ ਕੋਊ,
ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਸੁਨਤ ਠਾਢੀ ਦ੍ਵਾਰਿ ਬਿਲਲਾਵਤੀ ॥ ੫੭੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੩			
			ਸ				ਗ			ਗ			
			ਨ਼	ਨ਼	ਰ̲	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ̍	ਮ	ਮ	—	—
			ਬਿ	ਰ	ਹ	ਬਿ	ਛੋ	ਹ	S	ਲ	ਗ	S	S
							ਧ̲						
—	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ̍	ਧ̲	ਮ̍	—	ਧ̲	ਮ̍	ਮ	—	—
S	S	S	ਪੂ	ਛ	ਤ	ਨ	ਬਾ	S	ਤ	ਕੋ	ਊ	S	S
			ਧ̲										
—	—	ਗ	ਮ̍	ਮ̍	ਧ̲	ਧ̲	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰ̲ੰ	ਸੰ	—	—
S	S	S	ਬ੍ਰਿ	ਰ	ਥਾ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਤ	ਠਾ	ਢੀ	S	S

www.sikhbookclub.com

			ਸਂ	ਨ		ਧੁ				ਗ			
—	—	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਮੰ	ਧੁ	—	ਮੰ	ਮ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਦ੍ਵਾ	ਰ	ਬਿ	ਲ	ਲਾ	ऽ	ਵ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਗ	ਰੁ	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

					ਧੁ								
			ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰਧੁ	ਨਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
			ਪਾ	ਇ	ਲਾ	ਗਿ	ਲਾऽ	ऽऽ	ਗਿ	ਦੂ	ਤੀ	ऽ	ऽ
			ਸਂ										
—	—	—	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਬੇ	ਨ	ਤੀ	ਕ	ਰ	ਤऽ	ऽ	ਹੁ	ਤੀ	ऽ	ऽ
ਰੁਂ													
ਨ	—	ਧੁਮੰ	ਮ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	—	—
ऽ	ऽ	ऽऽ	ਮਾ	ਨ	ਮ	ਤੀ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ਕਾ	ਹੂ	ऽ	ऽ
			ਧੁ			ਧੁ							
—	—	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਮੁ	ਖ	ਨ	ਲ	ਗਾ	ऽऽ	ਵ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਗ	ਰੁ	ਸ	
ऽ	ऽ	ऽ	ਬਿਰਹ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ*)

੯. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹਾ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕਛੁ ਹੋਤੁ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ ॥ (ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੬ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

X		0		੨		0		੩		੪	
						ਗ				ਗ	
ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	ਮ
ਕ	ਹਾਂ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਊ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ਕ	ऽ	ਛੁ
			ਧੁ						ਗ		
ਗ	—	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	—	ਮੰ	ਮ	—	ਗ
ਹੋ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ	ਕਾ	ਹੂ	ऽ	ਕੇ	ਕੀ	ऽ	ਏ

www.sikhbookclub.com

ਗ			ਧੁ								
ਮ	—	ਗ	ਮ´	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੇਂ	—	ਸਂ
ਜਾਂ	ऽ	ਕੀ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਲੇ	ऽ	ਹਿ

ਨ						ਧੁ			ਗ		
ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਮ	—	ਗ
ਸ	ਭੈऽ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਤਾ	ऽ	ਹ	ਜੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ´											
ਗ	—	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਧੁ	ਸ	—	ਨ	ਰੇਂ	—	ਸਂ
ਦੇ	ऽ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਕੁ	ਪੀ	ऽ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਤ੍ਰ

ਨ						ਨ					
ਸਂ	ਨ	ਰੇਂ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੇਂ	ਨ	—	ਧੁ
ਦ	ਈ	ऽ	ਜਉ	ऽ	ਮੁ	ਨੀ	ऽऽ	ਸ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ,

ਮ´						ਨ					
ਧੁ	ਮ´	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰੇਂ	ਸਂ	—
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ਸ	ਭਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਧਿऽ	ਬ	ਹਿਓ	ऽ

ਨ						ਧੁ			ਗ		
ਸ	ਸਂ	ਨ	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਮ	—	ਗ
ਬ	ਸ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਵਾ	ऽ	ਹ	ਜੀ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਪੂਰਪਦ ਦੀ ਠਾਅ—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

(ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ

ਵਾਦੀ — ਮ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ — ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ - ਸ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਸ—ਧ ਤੇ ਪ – ਗ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ— ਸ, ਰੁ ਸ, ਗਮ, ਪ —-ਗ, ਮਧSਪ, ਮਂ ਧ ਸਂ।

ਅਵਰੋ—ਰੁਂਨ, ਧ, ਪ, ਮ—ਪ-ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸ — ਧS ਧ, ਪਮ, ਪ ਗ, ਪ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਭਟਿਆਰ ਜਾਂ ਭਟਿਹਾਰ ਬੜਾ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਅਤਿਅੰਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਦੰਦ-ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੋ ਭਰਥਰੀ ਤੋਂ ਭਟਹਰੀ, ਭਟਿਹਾਰੀ, ਭਟਿਹਾਰ ਤੇ ਭਟਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਕਈ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਭਟਿਆਰ, ਮਾਰਵਾ, ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਖਮਾਜ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਭਟਿਆਰ ਹੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਮਾਰਵੇ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਜਾਂ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਸਾਂ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਰਵੇ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ, ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਇਹ ਵਕ੍ਰ-ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਧੈਵਤ ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ :—"ਸ—ਧS ਧ ਪ ਮ, ਪ ਗ, ਮੰਧ ਸਂ, ਰੁਂਨ, ਧ, ਪ ਮ, ਪ ਧ ਨ ਪਮ, ਪਗ, ਰੁਸ — ਜਾਂ ਪਗ, ਮਧSSਪ, ਪਗ ਰੁਸ—ਸ ਧSS ਧਪਮ, ਪਗ, ਮੰਧ ਸਂ, ਰੁਂਨ, ਸਂਧ, ਨ ਪ, ਧ ਮ, ਪ ਗ, ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

ਭਟਿਆਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਭੰਖਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ। ਪਰ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ ਪੰਚਮ। ਨਾਲੇ ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਵੱਧ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪ, ਪਗ ਮੱਧ ਮੱਗ, ਪ ਗ ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪਗ, ਮੱਧ ਮੱਗ, ਪ ਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ 'ਸ ਗ ਪ' ਤੇ ਨਯਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ 'ਸ ਮ ਧ' ਉਤੇ ਨਯਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੇ "ਮੱ ਧ ਸਂ, ਮੱ ਧ ਰੁਂ ਸਂ, ਜਾਂ ਪ ਧ ਸਂ ऽ ਰੁਂ ਸਂ, ਰੁਂਨ, ਧऽਪਮ" ਇੰਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਸਮਾਂ ਆਦਿ ਤਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਭਟਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਤੀਵਰ। ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ 'ਸ —ਧ, ਧ ਪ ਮ, ਪਗ, ਰਸ; ਸਗਮਪ, ਮ ਧऽ ਪਧਨ ਪਮ, ਗਰਸ ਜਾਂ ਸ, ਗਮਪ, ਮ ਧ, ਪਧਨ ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ, ਸ – ਧ, ਨਧਪਮ, ਪਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਟਿਆਰ ਦੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਮਾਂਡ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਪਧਸਂ, ਸਂऽਧ, ਨऽਪ, ਧऽਮ, ਪ—ਗ" ਇੰਜ। ਪਰ ਅਗੋਂ "ਪਧਨ, ਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ" ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਂਡ ਤੋਂ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂਡ ਅੰਗ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੀਵਰ ਰਿਖਭ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਭਟਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਂਡ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਭਿੰਨ ਕਰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ)

੧. ਸ—ਰੁਸ, ਸਮ, ਮਪ, ਪਗ, ਪਗਰੁਸ—ਸਰੁਸਗਮ, ਮਪਗ, ਮਧ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁਸ।

੨. ਸ਼ਰੁਨ਼ਸਮ—ਮਪ, ਪ ਧਪਮ, ਪਮਪਗ, ਰੁਸ—ਗਮਪ, ਧਪਮ, ਧਸਂਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ—
ਸਧ—ਧ ਧਪਮ, ਰੁਂਨਧਪ, ਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਪਗਰੁਸ—।

੩ ਮੱਧਸਂ—ਸਂਰੁਂਸਂ, ਨ—ਰੁਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ—ਪਧਨਪ, ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ—ਸ ਧ—ਪਮ, ਪਧਨਪ,
ਧਮ, ਪਗ, ਧਪਮ, ਰੁਂਨਧਪਮ, ਪਗ, ਮੱਧਰੁਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁਸ—।

੪. ਸऽਧ—ਧ—ਮ, ਮਪ ਧ, ਮੱਧਸਂ—ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—ਰੁਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਧਨਪਮ—ਪਗ,
ਮੱਧਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗੰਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਰੁਂਨਧਪਮ, ਪਗ, ਮਧ, ਪਨਧਪਮ, ਪਗ, ਰੁਸ —।

ਨ ਨ ਨ
੫. ਸ—ਗਮ, ਮਪਮ, ਧਪਮ, ਨਧਪਮ, ਧਸਂ. ਰੁਸਂਨਧਪਮ, ਪਧਸਂ—ਧ ਧਮਂ, ਧਸਂ—ਨਰੁਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਰੁਸਂ—
ਧ
ਨਧਮਂਧਸਂ - ਸਂਰੁਂ, ਗਂਰੁਸਂਨ, ਰੁਂਨਧ, ਪਧਨ ਪਮ, ਪਗ, ਮਧ. ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁ, ਸ—ਸS ਧ—
ਨ ਨ
ਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰੁਸ—ਸਧ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਪਗਰੁਸ— ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ)

੧. ਸ—ਧ—ਨ ਪ ਧ ਮ,ਪ ਗਰਸ, ਜਾਂ ਗਰੁਸ—ਸਮ, ਮਪਧ, ਨਧਪਮ, ਪਗਰਸ— ।

੨. ਸ—ਗਮ, ਮਧ—ਪ, ਧਪਮ, ਪਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਮਧ—ਪ, ਧਨਧਪਮ, ਪਗਰਸ – ਨ਼ਸ, ਗਮ, ਮਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗ, ਮ—ਗਰਸ— ।

ਨ ਧ
੩. ਸਮ—ਮਪ, ਪਧ, ਧਨ, ਧਪਮ, ਧਸਂਧ, ਨਧਪਮ, ਮਧ—ਪ, ਪਗ, ਮਧਪਮਗਰਸ—ਸਧ—ਧ, ਪ,
ਪ ਪ ਮ
ਮ, ਗ, ਰ, ਗਰਸ, ਸਮ—ਮਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰ, ਗਰਸ— ।

ਨ
੪. ਸ—ਗਮਪ—ਧਸਂ—ਸਂਧ, ਨਪ, ਧਮ—ਪਧਸਂ—ਰਂਸਂਨ, ਧਨਧਪਮ—ਮਪਧ, ਪਧਨ, ਨਧ, ਧਪ, ਪਮ—ਸਧS ਪS ਮS ਗ, ਪਗਰਸ—ਗਮ, ਪਸਂ—ਰਂਸਂ—ਰਂਨ, ਸਂਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰਸ— ।

੫. ਸ—ਧS ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਧਸਂ—ਸਂਰਂਸਂ – ਨਧਨਪ, ਪਧਨਧ ਮ – ਪਧਰਂਸਂ—ਰਂਨ, ਸਂਧ, ਨਧਪਮ,
ਨ ਨ
ਪਧਨਪਮ, ਮ ਧ—ਧ ਧਪਮ, ਪਗਰਸ—ਸਮ, ਮਪ, ਪਧ ਧਸਂ—ਸਂਰ ਸਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ—ਪਧਨਧਪਮ, ਧਪਮਗ, ਮਗਨ, ਗਰਸ—**ਪਧਸਂ**—ਗਂਰਂਸਂ—ਗਂਮਂ ਪਂਗਂਰਂਸਂ—ਰਂਨ, ਸਂਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰਸ ।

ਨੋਟ—ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਰਿਸ਼ਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

www.sikhbookclub.com

ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੩	X	੨	੦
				ਦ
੧.	ਰ ਸ ऽ ਨ	ਗਮ ਪਧ ਨਧ ਮੰਧ	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਪ, ਨਨ	ਧਪ ਮਗ ਰੁਸ ਦਰ...
੨.	ਗਮ ਪਧ ਨਧ ਮੱਧ	ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਧ, ਸੰਨ	ਧਪ, ਨਧ ਪਮ, ਧਪ	ਮਗ. ਪਗ ਰੁਸ ਦਰ ..
੩.	. . . .	. . . .	ਨਸ ਰੁਨ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਪਪ ਗਪ ਗਰੁ ਸਸ,
	ਨਨ ਧਨ ਧਪ. ਗਪ	ਗਰੁ ਸਸ, ਮੰਧ ਨਰੁੰ	ਨਨ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਪਪ ਗਰੁ ਸਸ ਦਰ...
੪.	ਸਰੁ ਨੁਸ ਗਰੁ ਨੁਸ,	ਮਮ ਗਪ ਗਰੁ ਨੁਸ,	ਮੱਧ ਨਧ ਪਮ ਗਪ	ਗਰੁ ਨੁਸ ਮੱਧ ਨਰੁੰ
	ਨਧ ਪਮ ਗਪ ਗਰੁ	ਨੁਗ, ਮੱਧ ਨਸੰ ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਧ ਪਮ	ਗਪ ਗਰੁ ਨੁਸ ਦਰ...
੫.	ਸਸ ਰੁਸ ਗਗ ਰੁਸ,	ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਗਗ	ਪਗ ਰੁਸ, ਸਸ ਮਮ	ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ
	ਗਗ ਰੁਸ, ਸਸ ਮਮ	ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ	ਧਧ ਨਨ ਪਪ ਧਧ	ਮਮ ਪਪ ਗਗ ਰੁਸ
	ਸਸ ਗਗ ਮਮ ਪਪ	ਧਧ ਨਨ ਪਪ ਰੁੰਰੁੰ	ਨਨ ਧਧ ਪਪ ਮਮ	ਪਪ ਗਗ ਰੁਸ ਦਰ...
੬	ਸਨੁ ਰੁਸ ਗਰੁ ਮਗ	ਪਮ ਧਪ ਨਧ ਸੰਨ	ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਪਮ ਪਗ	ਰੁਸ, ਮਪ ਮਧ ਪਮ,
	ਮਪ ਮਨ ਧਨ ਧਪ,	ਮਪ ਮਸੰ ਨਰੁੰ ਸੰਨ	ਧਨ ਧਪ ਪਧ ਪਮ,	ਮਪ ਪ,ਪ ਧਧ ਧ,ਨ
	ਨ,ਨ ਰੁੰਰੁੰ ਰੁੰ,ਗੰ ਗੰ,ਗੰ	ਮੰਮੰ ਰੁੰਗੰ ਗੰ,ਨ ਰੁੰਰੁੰ	ਧਨ ਨ,ਪ ਧਧ ਮਪ	ਪ,ਗ ਪਗ ਰੁਸ ਦਰ...

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

				ਸੁ
੧.	ਣ ऽ ਸਾ ऽ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ ਧਪ	ਗਪ ਗਰੁ ਨੁਸ ਗਮ	ਪਧ ਮੱਧ ਸੰऽ ਸੁਣ...
੨.	ਸਸੰ ਨਧ, ਨਨ ਧਪ,	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਨੁਸ ਗਮ	ਪਧ ਮੰਧ ਰੁੰਸੰ ਸੁਣ...
੩.	. . . .	. . . .	ਮਮ ਧਧ ਮੰਮੰ ਨਨ	ਧਧ ਰੁੰਰੁੰ ਨਨ ਗੰਗੰ
	ਨਨ ਰੁੰਰੁੰ ਧਧ ਨਨ	ਮਮ ਧਧ ਗਗ ਪਪ	ਗਰੁ ਸਸ, ਗਮ ਪਧ	ਮੰਧ ਨਰੁੰ ਸੰऽ ਸੁਣ...
੪.	. . . .	. . . .	ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਧਨ ਪਧ	ਮਪ ਗਮ ਰੁਗ ਸਰੁ
	ਨੁਸ, ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ	ਗਰੁ, ਪਪ ਮਗ, ਧਧ	ਪਮ. ਨਨ ਧਪ, ਰੁੰਰੁੰ	ਨਧ. ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਸੁਣ...
੫.	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰ,ਰੁੰ ਰੁੰਸੰ ਨਸੰ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਪਧ,	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ,	ਪਪ ਮ,ਪ ਪਮ ਗਮ,
	ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰੁਗ,	ਗਗ ਰੁ,ਗ ਗਰੁ ਸਰੁ	ਗਮ, ਸਗ ਮਪ, ਗਮ	ਪਧ, ਮਪ ਧਸੰ ਸੁਣ...
੬.	. . . .	. . . .	ਮੱਧ ਨਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਪੰਪੰ	ਗੰਪੰ ਗੰਰੁੰ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਗੰ
	ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਨਰੁੰ ਨਧ,	ਨੰਨ ਧਨ ਧਪ, ਧਧ	ਪਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਪ	ਮਗ. ਮਮ ਗਪ ਗਰੁ,
	ਗਗ ਰੁਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ	ਨੁਰੁ ਨੁਧ, ਸਨੁ ਰੁਸ,	ਗਰੁ ਮਗ, ਪਮ ਧਪ	ਨਧ ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ ਸੁਣ...

 www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦਰਸਨ ਕਉ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਤਜਿ ਨੀਦ ਕਿਉ ਆਈ ॥ ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਦੂਤਾ ਲਾਈ ॥੧॥
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹਾ ਕਰਤ ਕਸਾਈ ॥ ਨਿਰਦੈ ਜੰਤੁ ਤਿਸੁ ਦਇਆ ਨ ਪਾਈ ॥੨॥
ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਬੀਤੀਅਨ ਭਰਮਾਈ ॥ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ ਦੁਤਰ ਮਾਈ ॥੩॥
ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਪਾਈ ॥ ਕਿਸੁ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਕਿਰਤੁ ਭਵਾਈ ॥੪॥
ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਜਨ ਭਾਈ ॥ ਚਰਣ ਸਰਣ ਨਾਨਕ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥੫॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੫)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਸ
															ਦ
ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਰ	ਸ	ऽ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਚੈ	ऽ	ਸ	ਭੁ	ਕੋ	ऽ	ਈ,	ਪੂ
—	ਮ	—	—	ਪ	ਗ	ਮ'	ਧ	ਸਂ	-ਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ऽ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਗ	ਪ	ਰਾ	ऽऽ	ਪ	ਤ	ਹੋ	ऽ	ਈ,	ਦ

ਅੰਤਰਾ

															ਮ
															ਸਿਆ
—	ਧ	—	ਮ'ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਨ
ऽ	ਮ	ऽ	ਸੁੰऽ	ਦ	ਰ	ਤ	ਜ	ਨੀ	ऽ	ਦ	ਕਿਉ	ਆ	ऽ	ਈ	ਮ
ਨ̣	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਹਾ	ऽ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਦੂ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਈ	ਦਰ:

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਗੁਰਸਿਖ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਬੂਝੈ ਸਬਦੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਸਾਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੧॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਨੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਰਸਿ ਰਹਿਆ ਅਘਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਇਸੁ ਜੁਗ ਕਾ ਲਾਹਾ ਭਾਈ ॥
ਸਦਾ ਜਨ ਨਿਰਮਲ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਈ ॥੨॥
ਸੁਖੁ ਸੀਗਾਰੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾਮਿ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਕਦੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਸਦਾ ਹਰਿ ਸੇਵਹੁ ਭਾਈ ॥੩॥
ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਤਿਸੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸਦਾ ਤੂ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ ॥੪॥

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ'	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰ̱ਂ	—	ਸਂ	—
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਜ	ਪਹੁ	ऽ	ਜ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ऽ
								ਗ							
ਸਂ	ਸਂ	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	ਰ̱	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਦ	ਮ	ਨ	ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ
ਨ਼															
ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ'	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	—
ਅ	ਨ	ਦਿ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਰ	ਸ	ਰ	ਹਿਆ	ऽ	ਅ	ਘਾ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ															
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ'	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰ̱ਂ	—	ਸਂ	—
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ
												ਨ			
ਨ	ਨ	ਰ̱ਂ	ਗਂ	ਰ̱ਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	ਸ	ਸਂਰ̱ਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਧ	—	ਪ	—
ਸ	ਬ	ਦੇ	ऽ	ਰ	ਹਿਆ	ऽ	ਸ	ਮਾऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
				ਨ								ਗ			
ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਧ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ̱	—	ਸ	—
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ਪਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ

www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਉ ॥
ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥੧॥
ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ, ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
											ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ
											ਗ	ਗ	ਨ	ऽ	ਦ
ਗ								ਗ							
ਮ	—	ਮ	—	—	—	ਗਮ	ਪਮ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਗਮ
ਮਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਾऽ	ਜਿऽ	ਓ	ऽ	ऽ,	ਪ	ਰਿ	ਓ	ऽ	ਨਿऽ
ਪ	—	ਧ	ਸਂ	ਧਸਂ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ			
ਸਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ਘਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਉ	ਗ	ਗ...			

ਅੰਤਰਾ

													ਪ		
													ਮੰ	ਮੰ	ਧ
													ਖੇ	ਤ	ਜੁ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ
ਮਾਂ	ऽ	ਡਿਓ	ऽ	ऽ	ਸੂ	ऽ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਅ	ਬ	ਜੂ
ਪ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਧਸਂ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ			
ਝ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਦਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਉ	ਗ	ਗ...			

ਨੋਟ :—ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਜਨ ਕਉਨ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ), ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬਿਖੈ ਬਨੁ ਫੀਕਾ ਤਿਆਗਿ ਰੀ ਸਖੀਏ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪੀਓ ॥
ਬਿਨੁ ਰਸ ਚਾਖੇ ਬੁਡਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਸੁਖੀ ਨ ਹੋਵਤ ਜੀਓ ॥
ਮਾਨ ਮਹਤੁ ਨ ਸਕਤਿ ਹੀ ਕਾਈ ਸਾਧਾ ਦਾਸੀ ਥੀਓ ॥
ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਰਿ ਸੋਭਾਵੰਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ ਕੀਓ ॥
(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦			
				ਧ		ਪ						ਗ			
ਧ	ਮ	ਪ	ਨ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—
ਬਿ	ਖੈ	ਬ	ਨ	ਫੀ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਤਿਆ	ऽ	ਗ	ਰੀ	ਸ	ਖੀ	ਏ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰਸ	—
ऽ	ਨਾ	ਮ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਰ	ਸ	ਪੀ	ऽ	ਓ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

													ਨ		
	ਪ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂਰਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਨ	ਨਸਂ	ਧ	—
	ਬਿਨ	ਰ	ਸ	ਚਾ	ऽ	ਖੇ	ऽ	ऽ	ਬੁਡਿ	ਗ	ਈ	ਸ	ਗऽ	ਲੀ	ऽ
				ਨ		ਪ				ਗ		ਗ			
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਧ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਮ	—	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ਸੁ	ਖੀ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਵ	ਤ	ਜੀ	ऽ	ਓ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ												
ऽ	ਨਾ	ਮ	ਮਹਾ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ), ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਮਾਤਾ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋਵਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਤਾ ॥
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਮਜਨੁ ਕੀਨੋ ਸਾਧੂ ਧੂਰੀ ਨਾਤਾ ॥੧॥
ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ ਜਿਨਿ ਕੀਨੋ ਸਉਤ ਬਿਧਾਤਾ ॥
ਸਗਲ ਸਮੂਹ ਲੈ ਉਧਰੇ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਤਾ ॥੨॥

(ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੨)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
			ਸ								
			ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਨ	—	ਸਂ
			ਰਾ	ਮ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ਣ
ਨ											
ਧ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	—
ਮਾ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਜ	ਨ	ऽ

ਮਗ ਰਗ ਰਸ
ऽऽ ऽऽ ऽऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

			ਪ								
			ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨਧ
			ਪ੍ਰੇ	ਮ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ਧਿ	ऽऽ
			ਨ			ਰਂ					
ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਰਂ	ਨ	ਨ	—	ਸਂ	ਧ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਕਉ	ਉ	ਪ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ऽ
ਪ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ
ऽ	ऽ	ऽ	ਛੋ	ਡ	ਨ	ਕ	ਤ	ऽ	ਹੂ	ऽ	ऽ
ਨ											
ਧ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	—
ਜਾ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਜ	ਨ	ऽ

ਮਗ ਰਗ ਰਸ
ऽऽ ऽऽ ऽऽ ਰਾਮ ਰ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ :— ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ ਇਕਤਾਲ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ ॥
ਐਸੋ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕੋ ਦੇਖਿਓ ਓਹੁ ਗਰੀਬੁ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੂਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
ਤੁਮਰੋ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੋ ਪਾਨ੍ਹੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਮੈ ਮਾਨਿਆ ॥੧॥
ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥
ਕਬੀਰ ਕੋ ਠਾਕੁਰ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜਾਤਿ ਨ ਕਾਹੂ ਕੀ ਮਾਨੀ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸ
						ਕਉ	ਨ	ਤੁ	ਮਾS	SS	ਰੈ
ਧ	—	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸ
ਆ	S	ਵੈ	S	ਰਾ	ਜਨ,	ਕਉ	S	ਤੁ	ਮਾS	SS	ਰੈ
ਸ	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪਮ
ਆ	S	ਵੈ	S	ਐ	ਸੋ	ਭਾ	ਉ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੋS
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਗਮ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਧ	ਪਗ	ਗਮ
ਦੇ	S	ਖਿਓ	S	ਓਹੁ	SS	S	S	ਗ	ਰੀ	ਬS	ਮੋਹਿ
ਪ	—	ਪ	—	ਧ	ਪ						
ਭਾ	S	ਵੈ	S	ਰਾ	ਜ...						

ਅੰਤਰਾ

			(ਪ)ਮ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਨ
			ਹ	Sਸ	ਤੀ	ਦੇ	S	S	ਖ	S	S
ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	—	ਨ	—	ਸਂ
*	*	*	ਭ	ਰਮ	ਤੇ	ਭੂ	S	S	ਲਾ	S	S
(ਨ)ਧ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ
S	S	S,	ਸ੍ਰੀ	ਭ	ਗ	ਵਾ	S	S	ਨ	S	ਨ
ਧਸਂ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸ
ਜਾS	SS	SS	SS	ਨਿਆ	S,	ਕਉ	ਨ	ਤੁ	ਮਾS	SS	ਰੈ ਆਵੈ...

ਨੋਟ : - ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀ 'ਚਾਰਤਾਲ' ਦੀ ਰੀਤ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫਿਰ (ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ) ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਰਕਰਣ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

੮ ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
			ਨ			ਗ					
ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਕਉ	ਨ	ਤੂ	ਮਾ	਽	ਰੈ	ਆ	਽	ਵੈ	ਰਾ	ਜ	ਨ
ਨ਼						ਧ					
ਸ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰਸੰ
ਐ	਽	ਸੌ	ਭਾ	ਊ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੌ	ਦੇ	਽	ਖਿਓ
ਸੰ	ਮੰ	ਸੰਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਪਮ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਓ	ਹੁ	ਗ਽	ਰੀ	ਬ	ਮੋਹਿ	ਭਾ	਽	ਵੈ	ਰਾ	ਜ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮੰਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ
ਹ	਽ਸ	ਤੀ	ਦੇ	ਖ	ਭ਽	ਰ	ਮ	ਤੇ	ਭੂ	਽	ਲਾ
ਸੰਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸ੍ਰੀ਽	ਭ	ਗ	ਵਾ	ਨ	ਨ	ਜਾ	਽	ਨਿਆ,	ਰਾ	ਜ	ਨ

੯. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੇਜ ਹੂੰ ਕੋ ਤਰੁ ਹੈਂ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਕੋ ਸਰੁ ਹੈਂ,
ਕਿ ਸੁੱਧਤਾ ਕੋ ਘਰ ਹੈਂ ਕਿ ਸਿੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਰ ਹੈਂ ॥
ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਖਾਣ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਧਨਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੈਂ,
ਬਿਰਕਤਤਾ ਕੀ ਬਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧਿ ਕੋ ਉਦਾਰੁ ਹੈਂ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਕਿ ਭੂਪਨ ਕੋ ਭੂਪ ਹੈਂ,
ਕਿ ਰੂਪ ਹੂੰ ਕੋ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਕੁਮਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੁ ਹੈਂ ॥
ਦੀਨਨ ਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਗਨੀਮਨ ਕੋ ਗਾਰਕ ਹੈਂ,
ਸਾਧਨ ਕੋ ਰੱਛਕ ਹੈਂ ਗੁਨਨ ਕੋ ਪਹਾਰੁ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ੨੫੯ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

x		੨			੦		੩		
							ਪ		
ਸ	ਸ	ਧ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ
ਦੀ	ਨ	ਨ	ऽ	ਕੇਂ	ਦਾ	ਤਾ	ਹੈਂ	ऽ	ਗ
ਮ॑	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੇਂ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
ਨੀ	ਮ	ਨ	ऽ	ਕੇ	ਗਾ	ਹਕ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ
ਧ		ਰੇਂ	ਨ						
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਨ	ਪ	ਮ	ਮ
ਸਾ	ਧ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਰੱ	ਛਕ	ਹੈਂ	ऽ	ਗੁ
ਗ									
ਮ	ਮ	ਧ	—	ਪ	ਮ	(ਮ)	ਰੇ	—	ਸ
ਨ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਪ	ਹਾ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ॑	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੇਂ	—	ਸਂ
ਤੇ	ਜ	ਪੁੰ	ऽ	ਕੇਂ	ਤ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ਕਿ
ਨ							ਧਂ		
ਸਂ	ਸਂ	ਰੇਂ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ
ਹਾ	ਜ	ਸੀ	ऽ	ਕੇਂ	ਸ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ
ਪ̣	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੇਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਸੁੱ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੇਂ	ਘ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ਕਿ
ਗ									
ਮ	ਮ̣	ਧ	—	ਪ	ਮ	(ਮਂ)	ਰੇ	—	ਸ
ਸਿ	ਧੁ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ਸਾ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਦੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰੇ ਵਧਾ ਕੇ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ।

(ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੂਰਜ ਉਦਯ)
ਸੰਵਾਦੀ – ਸ	ਜਾਤੀ —ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —'ਮ-ਧ, ਧ-ਰ ਤੇ ਨੁਰਂSਸਂ' ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ —ਨੁਰ—ਸ; ਰ ਮ ਪ ਧ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਨੁਧਪ, ਮਧ—ਪ, ਧਪਮਗਰਸ।

ਪਕੜ —ਮਧSSਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਪ —ਮਗਰਸ, ਨੁਰ — ਸ. ਨੁਧੁਸ।

ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਇਕ ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਖਮਾਜ, ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੂਰਜ-ਉਦਯ) ਹੈ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਪੰਡਿਤ 'ਵਡੇ ਬੱਵਾ' ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਰਾਗ ਆਸਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਰਮਪਧਸਂ, ਅਤੇ ਪਧਸਂਰਂਗਂਰਂਸਂ" ਇਹ ਆਸਾ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ। ਪਰ ਅਗੋਂ "ਨੁਰਂSਸਂ, ਨੁਧਪ, ਮਧSਪ, ਧਪਮਗਰਸ" ਇਹ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਵਿਚ ਖੰਭਾਵਤੀ ਅਤੇ ਝੰਝੋਟੀ ਦੇ ਅੰਸ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਨੁਹਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਵਾ ਅਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭਿੰਨ ਹੈ।

ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੱਧਯ ਰਾਤ ਦੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਅਤੀ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਵਰੋਹੀ ਵਰਣ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ "ਨੁਰਂSਸਂ, ਧਰਂSSਸਂ, ਮਧSSਪ, ਅਤੇ ਰਪSSਮ" ਆਦਿ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਉਦਯ ਸਮੇਂ ਹੀ ਅਕਸਰ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਰ

੧. ਸ, ਨੁਧੁ, ਨੁਧੁਸ – ਨੁਰ, ਨੁਧੁਰ, ਸ — ਸ, ਰਸ, ਨੁਧੁਸ – ਰਸਨੁਧੁ, ਨੁਰSਸ, ਰਨੁਧੁ, ਗSਰਸ — ।

ਸ

੨. ਸ — ਰਮ, ਨੁਧੁਸ, ਰਮ, ਨੁਰSਸ, ਰਮ, ਸਰਮ, ਰਮਗ, ਰਸਨੁਧੁ, ਨੁਰSਸ—ਸ, ਰਮਪ—ਮਗਰਸ, ਗਰਸ; ਰਸਨੁਧੁਸ—ਨੁਰSਸ — ।

੩. ਸ—ਰਮ, ਰਮਪ – ਮਗਰਸ, ਰਪ— ਮਗਰਸ, ਰਮਪ, ਮਧऽऽਪ, ਰਮਪਧ॰ऽਪ, ਮਧऽਪ, ਧਪਮਗ
ਸਂ ਸਂ
ਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ, ਰਸਨੁਧੁ; ਸ—ਸ, ਰਮਪਧ— ਨੁ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ,
ਸ
ਰਸਨੁਰऽਸ— ।

੪. ਰਮਪਧ—ਮਧ— ਮਧऽਪ, ਰਮਪਧਨੁਧਪ, ਧਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਮਪਧਸਂ— ਨੁਰਂ ਸਂ,
ਰਂਨੁਧਪ, ਮਧऽऽਪ, ਧਪਮਗਰ, ਪ —ਮਗਰਸ, ਨੁਧੁਰ—ਮਗਰਸ, ਨੁਰऽਸ— ਰਮ, ਰਮਪ; ਮਪਧ,
ਪਧਸਂ—ਨੁਰਂऽਸਂ, ਰਂਸਂਨੁਧ, ਪ— ਪਰਂऽਸਂ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ— ।

੫. ਰਮਪਧ, ਰਮਧ, ਸਂਧ —ਪ. ਧਪਮਗਰਸਧऽऽਪ, ਮਧऽਪ, ਨੁਧਪ, ਮਪਧਸਂ – ਰਮਪਧਸਂ—ਸ—
ਰਮਪਧ—ਪਧਸਂ, ਪਧਸਂਰਂਗਂਰਂਸਂ, ਨੁਰਂऽਸਂ, ਰਂਸਂਨੁਧ, ਮਧऽਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਸਰਮ, ਰਮਪ, ਮਪਧ,
ਪਧਸਂ, ਧਸਂਰਂ, ਸਂਰਂਮਂ ਗਂਰਂਸਂ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ— ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਸਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨਾ ॥੨॥
ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੂਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸ੍ਰਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥
ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥
(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩				X				੨				੦			
															ਪ ਮ ਸਿ
		ਸ													
ਗ	ਰ	ਨੁ	ਧੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਮ
ਮ	ਰ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਚਿ	ਤਾऽ	ऽऽ	ਰੇऽ,	ਬ

ਮ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ
ਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇऽ	ਸਿ

ਅੰਤਰਾ

												ਸਂ			
ਮ	—	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਸਂ	—
ਭੂ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ	
ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਦ	ਭ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ਸਿਮ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਗਨ ਅਪਰਾਧੀ ॥ ਕਰਣਹਾਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਸਾਧੀ ॥੧॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨੀਆਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥੨॥
ਸੁਆਦ ਬਾਦ ਈਰਖ ਮਦ ਮਾਇਆ ॥ ਇਨ ਸੰਗਿ ਲਾਗਿ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੩॥
ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਜਗਜੀਵਨ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਨਾਨਕੁ ਸਰਣਾਇਆ ॥੪॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੦-੪੧)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਮ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਤੁ	ਮਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਲੇ	ਹੁ	ऽ	ਮੋ	ਹਿ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨੀ	ਆ	ऽ	ਰੇ	ऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨੁ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਸਂ	—
ਲੋ	ऽ	ਭ	ਮੋ	ਹਿ	ऽ	ऽ	ਮ	ਗ	ਨ	ਅ	ਪ	ਰਾ	ऽ	ਧੀ	ऽ
ਪ	ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਕ	ਰ	ਣ	ਹਾ	ऽ	ਰ	ਕੀ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਵ	ਨ	ਸਾ	ऽ	ਧੀऽ	ऽऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮੈ ਮਨਿ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਮਨਿ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥
ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਬਿਰਥੀਆ ਪਿਆਰੇ ਰਾਖਨ ਕਉ ਤੁਮ ਏਕ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜੇ ਮਿਲੈ ਪਿਆਰੇ ਸੋ ਜਨੁ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲਾ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਸ ਨੋ ਹੋਇ ਦਇਆਲਾ ॥
ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰਦੇਉ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜੂਰੇ ॥੧॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਗ	—	ਰ	ਸ
ਮੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	—	—
ਟੇ	ਕ	ਮੇ	ਰੇ	ਪਿਆ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	—	ਪ	ਧ
ਮੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ
ਸੰ	—	—	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਟੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਸਿ	ਆ	ऽ	ਣ	ਪ	ऽ	ऽ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	—	—	—
ਬਿ	ਰ	ਥੀ	ਆ	ਪਿਆ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੰ
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੁ	ਮ
ਸੰਨੁ	ਧ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—	—
ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

 www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥੧॥
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਸੁ ਪਾਹਣ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹਤਾ ॥ ਉਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ ॥੨॥
ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ॥੩॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮ							ਸ				
ਰ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨ਼	ਧ਼	ਸ	ਸ	ਸ
ਭ	ਰ	ਮੇ	ਭੂ਽	ਲਾ	਽	ਸਾ	ਕ	ਤ	ਫਿ	ਰ	ਤਾ
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਨੀ	ਰ	ਬਿ	ਰੋ	਽	ਲੈ	ਖਪ	ਖ	ਪ਽	ਮ	ਰ	ਤਾ

ਅੰਤਰਾ

ਪਮ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਸ
ਘ	ਰ	ਮਹਿ	ਠਾ	ਕੁ	ਰ਽	ਨਦ	ਰ	ਨ਽	ਆ	਽	ਵੈ
			ਸਂ								
ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ
ਗ	ਲ	ਮਹਿ	ਪਾ	ਹ	ਣ	ਲੈ	ਲ	ਟ਽	ਕਾ	਽	ਵੈ਽

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

 www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਗਉੜੀ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਇਸ ਦੀ ਗਤਿ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨ, ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ਼, ਸ।

ਪਕੜ—ਸ, ਨ਼ ਧ਼ੁ ਨ਼, ਰੁ ਗ ਰੁ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ਼, ਧ਼ੁ ਨ਼ ਧ਼ੁ ਪ਼ ਮ਼ ਪ਼ ਨ਼, ਰੁਸ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਹੀ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਬੈਰਾਗਣ, ਦੀਪਕੀ, ਮਾਝ, ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਮਾਲਵਾ ਆਦਿ ਐਸੇ ਰਾਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਗਉੜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਦਾ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ - ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਗੰਧਾਰ ਧੈਵਤ' ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਰੁ-ਪ' ਕੋਈ 'ਰੁ-ਧੁ' ਕੋਈ 'ਪ-ਸ' ਅਤੇ ਕੋਈ 'ਮ-ਸ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਗਉੜੀ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਉਤ੍ਰ-ਭਾਰਤੀ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦੀ ਗਉੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਕਰਣ ਨਾਲ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਪਰਜ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸਰੁਨ਼ਸ, ਗਮਪਧੁਪ, ਮਗਰੁਗ,

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

ਮਗਰੁਸ" ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਅਤੇ "ਪਧਨ, ਸੰ —ਸੰਰੁੰ ਸੰਰੁੰਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ" ਇਹ ਪਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਗਉੜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਧਿਕਤਰ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਦ੍ਰ ਨਿਖਾਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਗਉੜੀ ਦੇ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ— "ਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਸਨ਼ ਰੁਗਰੁਮਗਰੁਸਰੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼,ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਿਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਸਰੁ, ਗਰੁਸ ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਸਰੁਨ਼ਸ ਨ਼ਧੁਨ਼, ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਰੁਸ :

੨. ਸਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁਮ ਗਰੁਸਰੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਧੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਧੁਮ਼, ਪ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ -ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ, ਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ — ।

੩. ਸਰੁਨ਼ਸਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ, ਮ਼ਧੁਪ਼ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਰੁਸ – ਸਰੁਗਮ, ਗਰੁਸਨ਼, ਰੁਗਰੁਮ, ਗਰੁਸਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਸ—-ਸਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਰੁ, ਨ਼ਸਨਧੁਨ਼, ਸਰੁਸਨ਼ ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼ਧੁਨ਼ਰੁਸ।

੪. ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ, ਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਗਮ, ਰੁਗਮ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਸ —ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰੁ, ਗਰੁਸਨ਼, ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਧੁਨ਼ਸਰੁਸ — ਸਰੁਗਮ— ।

੫. ਸਮ, ਮਪਧੁਪਮ, ਗਮਪਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁਮ, ਪਧੁਪ, ਨ, ਧੁਨਧੁਪ, ਮਪਧੁਮ, ਪਗਮ ਰੁਗ, ਮਗਮ, ਗਰੁਸ, ਰੁਸਰੁ, ਨ਼ਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਨ, ਸੰਰੁੰਸੰ, ਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਧੁਮਪਮਗ, ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਗੁ ਨ ਕੀ	ਰ ਤ ਨਿ ਧ	ਸਨ਼ ਧੁਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਨ
੨.	· · · ·	ਸਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ,	ਗਮ ਪਧੁ ਮਧ ਗਮ	ਗਰੁ ਮਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਮ ਗਰੁ ਸਰੁ	ਨ਼ਸ ਨਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਰੁਨ਼	ਧੁਪ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਨ਼
੪.	· · · ·	ਨ਼ਨ਼ ਧੁ,ਨ਼ ਨਧੁ, ਨ਼ਨ਼	ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ ਨ਼ਸ, ਮਮ	ਗ,ਮ ਮਗ, ਮਮ ਗਰੁ
	ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ	ਧੁਪ ਧੁਧੁ ਮਪ ਗਮ	ਗਰੁ ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪਨ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
੫.	ਨ਼ਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪੁ ਨ਼ਸ,	ਰੁਰੁ ਸਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ, ਮਮ ਗਰੁ ਸਨ਼	ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ, ਗਮ
	ਪਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਮਮ	ਗਰੁ ਸਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪਨ ਸਂਰੁਂ	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
੬.	· · · ·	· · · ·	ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ
	ਮਪ ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁ	ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਮਪ ਧੁਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼	ਸਰੁ ਮਪ ਨਸਂ ਨਧੁ
	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਮਪ	ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਨਨ	ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ਨਧੁ
	ਨ਼ਨ਼ ਗੁ ਨ ਕੀ			
੭	ਨ਼ਸ ਰੁ,ਨ਼ ਸਰੁ ਨ਼ਸ,	ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਰੁਨ਼ ਧੁਪ	ਮ਼ਪ ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪ,ਗ	ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ
	ਰੁਸ ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਸ, ਨਸਂ	ਰੁਂ,ਨ ਸਂਰੁਂ ਨਸਂ ਨਧੁ	ਨਨ ਰੁਂਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਰੁ,ਸ ਰੁਗ,
	ਰੁਗ ਮ,ਗ ਮਪ, ਮਪ	ਧੁ,ਪ ਧੁਨ, ਧੁਨ ਸਂਰੁਂ	ਨਸਂ ਧੁਨ ਪਧੁ ਮਪ	ਗਮ ਰੁਗ ਸਰੁ ਨ਼ਸ,
੮.	ਨ਼ਰੁ ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ	ਗਮ ਪਮ ਮਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ
	ਪਧੁ ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਪਧੁ	ਨਸਂ ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮ ਪਧੁ
	ਨਸਂ ਰੁਸ ਨਨ ਧੁਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ	ਪਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
	* ਗੁ ਨ ਕੀ...			

 www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਨ ਕੀਰਤਿ ਨਿਧਿ ਮੋਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੂੰਹੀ ਰਸ ਤੂੰਹੀ ਜਸ ਤੂੰਹੀ ਰੂਪ ਤੂਹੀ ਰੰਗ ॥ ਆਸ ਓਟ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀ ॥੧॥
ਤੂਹੀ ਮਾਨ ਤੂੰਹੀ ਧਾਨ ਤੂਹੀ ਪਤਿ ਤੂਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਗੁਰਿ ਤੂਟੀ ਲੈ ਜੋਰੀ ॥੨॥
ਤੂਹੀ ਗ੍ਰਿਹਿ ਤੂਹੀ ਬਨਿ ਤੂਹੀ ਗਾਉ ਤੂਹੀ ਸੁਨਿ ॥ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨੇਰ ਨੇਰੀ ॥੩॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਰੇ	ਮ	ਗ	ਰੇ	ਰੇ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਨ਼	ਰੇ	ਸ
ऽ	ਗੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਰੇ	ਮ	ਗ	ਰੇ	ਰੇ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਧੁ਼	—	ਪ਼	—
ऽ	ਗੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੇ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—
ऽ	ਗੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਰੇਂ	—	ਰੇਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
	ਤੂੰ	ऽ	ਹੀ	ਰ	ਸ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ਹੀ	ਜ	ਸ	ऽ	ऽ
—	ਨ	—	ਧੁ	ਨ	—	—	—	ਨ	ਨ	ਰੇਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ਹੀ	ਰੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ	ਤੂ	ऽ	ਹੀ	ਰੰ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੇ	ਗ	—	ਰੇ	—	ਸ	—
ਗ॰	ਆ	ਸ	ਓ	ऽ	ਟ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤੇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ਨਾਮ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ॥੧॥
ਮਰਿ ਨ ਜਾਹੀ ਜਿਨਾ ਬਿਸਰਤ ਰਾਮ ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੂਨ ਜੀਵਨ ਕਉਨ ਕਾਮ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਖਾਤ ਪੀਤ ਖੇਲਤ ਹਸਤ ਬਿਸਥਾਰ ॥ ਕਵਨ ਅਰਥ ਮਿਰਤਕ ਸੀਗਾਰ ॥੨॥
ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ ॥੩॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੮)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
ਸ															
ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ਮ	ਰ	ਨ	ਜਾ	ਹੀ	ऽ	ਜਿ	ਨਾ	ਬਿ	ਸ	ਰ	ਤ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ
ਗ												ਸ			
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਬਿ	ਹੂऽ	ऽऽ	ਨ	ਜੀ	ਵ	ਨ	ਕਉ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਮ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਦੁ	ऽ	ਲ	ਭ	ਦੇ	ਹ	ਪਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ
ਪ	—	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਜ	ਪਹਿ	ऽ	ਤੇ	ਆ	ऽ	ਤ	ਮ	ਘਾ	ऽ	ਤੀ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥
ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥੧॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ਼	
														ਧੁ	ਨ਼
														ਸਾ	ਧੋ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਧੁ	ਨ਼
ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਸਾ	ਧੋ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ ਨ਼	—	ਸ	—	ਨ਼	—	—	—
ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ
ਇ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ	ਇ	ਕ	ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ
ਸ	ਰੁ	ਸ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼		
ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਲ	ਖਿ	ਓ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾਧੋ...	

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ਬ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਮੂ	ऽ	ਰ	ਤ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਝੂ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਤ	ਨ	ਸਾ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨਿਓ	ऽ

www.sikhbookclub.com

														ਨ਼	
ਮ	—	ਪਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਧੁ਼	ਨ਼
ਜਿਉ	ऽ	ਸੁ	ਪ	ਨਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਸਾ	ਧੋ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋ ਪਰਾਇਓ ਸੋਈ ਅਪਨਾ ॥ ਜੋ ਤਜਿ ਛੋਡਨ ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਮਨੁ ਰਚਨਾ ॥੧॥
ਕਹਹੁ ਗੁਸਾਈ ਮਿਲੀਐ ਕੇਹ ॥ ਜੋ ਬਿਬਰਜਤ ਤਿਸ ਸਿਉ ਨੇਹ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਝੂਠੁ ਬਾਤ ਸਾ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਤੀ ॥ ਸਤਿ ਹੋਵਨੁ ਮਨਿ ਲਗੈ ਨ ਰਾਤੀ ॥੨॥
ਬਾਵੈ ਮਾਰਗੁ ਟੇਢਾ ਚਲਨਾ ॥ ਸੀਧਾ ਛੋਡਿ ਅਪੂਠਾ ਬੁਨਨਾ ॥੩॥
ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਖਸਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ਜਿਸੁ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਹੋਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸਰੁ	ਨ਼
														ਕਹਹੁ	ਗੁ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	—	—	—	ਸਰੁ	ਨ਼
ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽऽ	ऽ	ਮਿ	ਲੀ	ਐ	ਕੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕਹਹੁ	ਗੁ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧੁ਼	—	ਪ਼	—
ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽऽ	ऽ	ਮਿ	ਲੀ	ਐ	ਕੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ਼	—	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ऽ	ਜੋ	ऽ	ਬਿऽ	ਬ	ਰ	ਜ	ਤ	ਤਿ	ਸ	ਸਿਉ	ऽ	ਨੇ	ਹ		

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	—	ਪ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਨ	—
	ਜੋ	ऽ	ਪ	ਰਾ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨਾ	ऽ
—	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ऽ	ਜੋ	ਤ	ਜ	ਛੋ	ਡਨ	ਤਿ	ਸ	ਸਿਉ	ऽ	ਮ	ਨ	ਰਚ	ਨਾ	ਕਹਹੁ ਗੁ...	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ)

 www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਕਵਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰੂਪ ਹੀਨ ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨੀ ਮੋਹਿ ਪਰਦੇਸਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ ॥੧॥
ਨਾਹਿਨ ਦਰਬੁ ਨ ਜੋਬਨ ਮਾਤੀ ਮੋਹਿ ਅਨਾਥ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਮਾਈ ॥੨॥
ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਉ ਫਿਰਤ ਤਿਸਾਈ ॥੩॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਰੀ ਜਲਨਿ ਬੁਝਾਈ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸ	—
														ਹਾ	ऽ
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	ਨ਼	—
ਜੀ	ਮਿ	ऽ	ਲਉ	ऽऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੀ	ਮਾ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ਼	—	ਪ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਕਵ	ਨ	ਗੁ	ऽ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ	ऽ	ਤ	ऽ
			ਸ												
—	—	ਧੁ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—		
ऽ	ऽ	ऽ	ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	ऽ	ਰੀ	ਮਾ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ		

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

														ਸ	—
														ਰੂ	ऽ
ਸ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ
ਪ	ऽ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬੁ	ਧਿ
ਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਬ	ਲऽ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੋ	ਹਿ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ਪ	ਰ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਨ	ਦੂ	ऽ	ਰ	ਤੇ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ
ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਕਵ	ਨ	ਗੁ	ऽ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ	ऽ	ਤ	ऽ

			ਸ								
—	—	ਧੁ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ		
ऽ	ऽ	ऽ	ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	ऽ	ਰੀ	ਮਾ	ਈ ..		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਗਉੜੀ ਦੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੇ ਦਾੜੀਆਂ ਸਚੀਆਂ ਜਿ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ੍ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਸੇਵਨਿ ਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਅਨਦਿਨੁ ਅਨਦਿ ਰਹੰਨਿ੍ ॥
ਨਾਨਕ ਸੇ ਮੁਹ ਸੋਹਣੇ ਸਚੈ ਦਰਿ ਦਿਸੰਨਿ ॥੫੨॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੪੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਰੁ	—
														ਜਿ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	ਨ਼	—
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਚ	ਰ	ਨੀ	ऽ	ਲ	ਗੰ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਧੁ	—	—	ਪ਼	ਧੁ	ਨ਼	—	ਸ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—		
ऽ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ੜੀ	ਆ	ऽ	ਸ	ਚੀ	ਆ	ऽ		

ਅੰਤਰਾ

														ਸ	ਸ
														ਅ	ਨ
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ
ਦਿ	ਨ	ऽ	ਸੇ	ਵ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ਰ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਆ	ਧ	ऽ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਨ
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	ਨ਼	—
ਦਿ	ਨ	ऽ	ਅ	ਨ	ਦ	ऽ	ਰ	ਹੰ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	—	—	ਪ਼	ਧੁ	ਨ਼	—	ਸ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—		
ऽ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ੜੀ	ਆऽ	ऽ	ਸ	ਚੀ	ਆਂ	ऽ ..		

ਨੋਟ—ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਜਾ ਕਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ਵਿਸਰੀ ਤਿਸੈ ਪਰਾਈ ਤਾਤਾ ॥੧॥
ਬਿਨੁ ਗੋਬਿੰਦ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਈ ॥ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨਹਿ ਕਮਾਵੈ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ ॥ ਸੋ ਜਨੁ ਇਤ ਉਤ ਕਤਹਿ ਨ ਡੋਲੈ ॥੨॥
ਜਾ ਕੈ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੋ ਸਚ ਸਾਹੁ ॥ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਵਿਸਾਹੁ ॥੩॥
ਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ । ੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੯੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	—	—	ਮ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਗੋ	ਬਿੰऽ	ऽऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਨਾ
ਗ	ਰੁ	(ਗ)ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਦੀ	ऽ	ਸੈ	ऽ	ਕੋਂ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਨ਼	ਧੁ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ
ਕ	ਰ	ਨ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਵ	ਨ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	—
ਕ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	(ਪ)ਧੁ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਏ	ऽ	ਕ	ਸੁ	ਸਿਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ
ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	ਧੁ	ਪ
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਵਿ	ਸ	ਰੀ	ऽ	ਤਿ	ਸੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ
ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

www.sikhbookclub.com

੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਵਨ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਮ਼ਪ਼
ਕਵ	ਨ	ਗੁS	S	ਣS	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਪ	S	ਤS
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਰੁ	ਮ	ਪਗ	ਮ	—	ਗਰੁ
ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	S	ਰੀ	ਮਾ	SS	ਈ	S	SS

ਅੰਤਰਾ

		ਪ							
ਮ	—	ਧੁ	—	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—
ਰੂ	S	ਪ	S	S	ਹੀ	S	ਨ	S	S
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨਧੁ	ਨ	—	ਧੁਪ
ਬੁ	ਧ	ਬ	S	ਲ	ਹੀ	SS	ਨੌ	S	SS
ਗ									
ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ
ਮੋ	ਹਿ	ਪ	S	ਰS	ਦੇ	S	ਸ	S	ਨ
ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪਗ	ਮ	—	ਗਰੁ
ਦੂ	S	ਰ	S	ਤੇ	ਆ	SS	ਈ	S	SS

ਨੋਟ :—ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੯. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੈ ਬਉਰਾ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਉਧ ਘਟੈ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਭਇਓ ਲੋਭ ਸੰਗਿ ਹਉਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਤਨੁ ਤੈ ਅਪਨੋ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥
ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਤੇਰੋ ਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧॥
ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਅਪਨੋ ਤੈ ਹਾਰਿਓ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥
ਨਿਮਖ ਨ ਲੀਨ ਭਇਓ ਚਰਨਨ ਸਿਉ ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ ॥੨॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਨਰੁ ਸੁਖੀਆ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥੩॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੩			
			ਨ਼	ਨ਼	ਰੂ	—	—	—	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ
			ਮ	ਨ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ਭ
ਮ	—	—	ਗ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—
ਇਓ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੈ	ਬਉ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਮ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ,	ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਅਉ	ऽ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ
ऽ	ऽ	ऽ	ਘ	ਟੈ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ऽ	ऽऽ	ਨੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ऽ	ऽ	ऽ	ਭ	ਇਓ	ऽ	ਲੋਂ	ऽ	ਭ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਗ
ਗ	—	—	ਮ	—	—	—	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ
ਹੋ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	*	*	*	*	*	*	*
ਸ	—	—											
*	*	*											

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੩		੦		੪			੪		
ਸ	ਰੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਨਿਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ
ਕ	ਵ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ਜੋ	ऽ	ਤੁ	ਝ	ਲੇऽ	ਗਾ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਬੋ	ਲ	ਪਾ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ऽਰੀ	ਝਾ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ–ਸੂਲਫਾਕ (ਚਤੁਰ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਕ	ਵ	ऽ	ਨ	ਰੂ	ऽ	ਪ	ऽ	ऽ	ਤੇ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਆ	ਰਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—	ਗ
ਕ	ਵ	ऽ	ਨ	ਜੋ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ	ਕਾ
ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਇਆ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਪੂ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	ਰ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ਤੇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਕ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਬਿ	ਧ	ਜਿ	ਤ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਭ	ਵ	ਜ	ਲ	ਤ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅਗੋਂ ਅਸਥਾਈ...

ਤਾਲ–ਰੂਪ (ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮ	ਮ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸ	—	ਸਂ	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਤ	ਪ	ਜਿ	ਤ	ਤ	ਪੀ	ਆ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗ	ਰੁ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਕਵ	ਨ	ਸੁ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਹਉ	ਮੈ	ਮ	ਲ	ਖੰ	ऽ	ਇ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਗੁ	S	ਣ	ਪੂ	S	ਜਾ	S	ਗਿਆ	S	ਨ	ਧਿਆ	S	ਨ	S
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	—	ਧ਼	ਨ਼	—	—	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸ	ਗ	ਲ	S	ਘਾ	S	S	ਲ	S	S	S
ਸ	ਸ.	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਮ
ਜਿ	ਸ	S	ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	S	S	S	S	ਸ	ਤ
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਗੁ	ਰ	ਮਿ	ਲੈ	S	S	ਦ	ਇਆ	S	S	ਲ	S	S	S

ਅਸਥਾਈ ਦੂਜੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚੌਥੀ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੨				੦				੩			
*	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਧ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਸ	—
*	ਤਿ	ਸ	ਹੀ	ਘੂ	ਨ	ਤਿ	ਨ	ਹੀ	S	ਪ੍ਰ	ਭ	ਜਾ	S	ਤਾ	S
*	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
*	ਜਿ	ਸ	ਕੀ	ਮਾ	S	ਨ	ਲੇ	ਇ	S	ਪ੍ਰ	ਭ	ਦਾ	S	ਤਾ	S

ਅਗੋਂ 'ਚਤੁਰ ਤਾਲ' ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਗਾ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

—ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ

ਵਾਦੀ—ਰੁ | ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ | ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ।

ਸੰਵਾਦੀ—ਪ | ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੁ-ਪ', ਸ ਪ, ਤੇ ਸ ਧੁ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ - ਸ, ਰੁ ਗ ਰੁ, ਪ, ਮੱਪ, ਧੁ ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ, ਰੁਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਨ਼ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁਸ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਇਕ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਮਧੁਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਦੀ ਛਾਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕੁਝ ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ—ਬਸੰਤ, ਪਰਜ, ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਆਦਿ ਪੂਰਬੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਜੈਤਸ੍ਰੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ, ਮਾਲਸ੍ਰੀ, ਗਉੜੀ ਇਤਿਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ **ਅੰਤਰਗਤ** ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ "ਸ ਰੁ ਮੱ ਪ" ਇੰਜ ਸਿੱਧੀ ਤਾਨ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦੀ, ਸਗੋਂ "ਸ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਪ, ਧੁ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦੀ 'ਰ ਪ' ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ, ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ "ਪ, ਮੱਪ, ਧੁਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ, ਸਂ" ਇੰਜ ਸ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਸੁਰ ਲਾਈਦੇ ਹਨ। ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ "ਸਂਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਗਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ" ਇੰਜ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ "ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ" ਗਉੜੀ ਭੈਰਉ ਠਾਟ "ਰੁ ਗ ਰੁ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ" ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ-ਕੋਮਲ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ, ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ, ਸਰੁਨ਼, ਸਰੁ, ਰੁਗਰੁ, ਸ— ।

੨. ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰਪ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ, ਮੰਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ ।

੩. ਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਨ਼ਧ਼ੁਰੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਪ, ਮੰਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਮੰਧ਼ੁਨ਼,

ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਰੁਪ, ਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਰੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮੰਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਗਰੁਪ, ਧੁਪ, ਮੰਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਸਰੁਨ਼ਧ਼ੁਨ਼,

ਰੁਸ ।

੪. ਸਰੁਗਰੁ ਮੰਪ—ਮੰਗ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਪ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ, ਮੰਪ, ਧੁਪ,

ਮੰ

ਮੰਧੁਨ, ਸਂ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ ।

੫. ਪ, ਮੰਪ, ਮੰਧੁਨ, ਸਂ—ਸਂਰੁੰਨਸਂਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਪਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਗਰੁ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਗਰੁਸ,

ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਸਂਰੁਸਂ—ਸਂਨ, ਰੁੰਗਂਰੁੰਸਂਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਰੁਪ—

ਮੰਧੁਮੰਗਰੁ, ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

SIKHBOOKCLUB.COM

 www.sikhbookclub.com

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਕ	ਰ	ਡੇ	ਡਉ	ऽ	ਤ	ਪੁ	ਨ	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਧੁਨ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੨.	•	•	•	•	ਨ਼ਧੁ	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਧੁਪ	ਮੰਧੁ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਧੁਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੩.	ਸਨ਼	ਧੁਨ਼	ਮੰਧੁ	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਧੁ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁਪ	ਮਗ	ਰੁਸ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਸਨ਼	ਧੁਨ਼	ਮੰਧੁ	ਨ਼ਸ	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਧੁਪ
	ਮੱਧੁ	ਨਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਧੁ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਧੁਨ	ਧੁਪ,	ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਮੰ	ਗਰੁ	ਸਸ
੫.	•	•	•	•	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ
	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਨਸੰ	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਨਸੰ	ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੬.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨ਼ਨ਼	ਧੁਪ਼,	ਸਸ	ਨਧੁ,	ਰੁਰੁ	ਸਨ਼,	ਮੰਮੰ	ਗਰੁ
	ਧੁਧੁ	ਪਮੰ,	ਨਨ	ਧੁਪ,	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਨ,	ਗੰਗੰ	ਰੁੰਸੰ	ਮੰਮੰ	ਗੰਰੁੰ,	ਸੰਨ	ਨਧੁ	ਧੁਪ	ਪਮੰ	ਮੱਗ	ਗਰੁ
	ਰੁਸ,	ਪਪ	ਮੰਪ	ਨਨ	ਪਨ	ਸੰਸੰ	ਨਸੰ	ਗੰਗੰ	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਸੰ	ਨਨ	ਧੁਧੁ	ਪਪ	ਮੰਮੰ	ਗਗ	ਰੁਸ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਹ	ਮ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬ	ਮ	ਸ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨਧੁ	ਨਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੨.	•	•	•	•	ਮੰਧੁ	ਨਸੰ	ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਨਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੩.	ਮੰਧੁ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਪਪ	ਮੰਧੁ	ਨਨ	ਧੁਨ	ਸੰਸੰ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰ,ਰੁੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨਸੰ,	ਧੁਧੁ	ਪ,ਧੁ	ਧੁਪ	ਮੰਪ,
	ਰੁਰੁ	ਸ,ਰੁ	ਰੁਸ	ਨ਼ਸ,	ਸਮੰ	ਰੁਪ	ਮੱਧੁ	ਪਸੰ	ਰੁਮੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ	ਰੁਮੰ	ਗਰੁ	ਸਸ
੫	ਮੰਧੁ	ਨ,ਮੰ	ਧੁਨ,	ਮੰਧੁ	ਸੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਮੰ	ਗਰੁ,	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨਰੁ	ਗ,ਰੁ	ਮੰਪ,	ਮੰਧੁ
	ਨ,ਧੁ	ਨਸੰ,	ਨਰੁੰ	ਗੰ,ਰੁੰ	ਮੰਪੰ,	ਮੰਮੰ	ਗੰਗੰ	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਸੰ	ਨਨ	ਧੁਧੁ	ਪਪ	ਮੰਮੰ	ਗਗ	ਰੁਰੁ	ਸਸ
੬.	ਰੁੰਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ,	ਸੰਸੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ,	ਨਨ	ਨਧੁ	ਪਮੰ,	ਧੁਧੁ	ਧੁਪ	ਮੰਗ,	ਪਪ	ਪਮੰ	ਗਰੁ,	ਮੰਮੰ
	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਰੁ	ਗਰੁ	ਸਨ਼	ਸऽ,	ਰੁਗ	ਰੁਰੁ,	ਮਪ	ਮੰਮੰ,	ਪਧੁ	ਪਪ,	ਨਸੰ	ਨਨ,	ਸੰਰੁੰ	ਸੰਸੰ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰੁ ਬਹੁ ਭਰਿਆ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਖੰਡਲ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਤ ਲਿਖੇ ਗੁਰ ਪਾਇਆ ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਸਾਧੂ ਅੰਜੁਲੀ ਪੁੰਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਕਤ ਹਰਿ ਰਸ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਕੰਡਾ ਹੇ ॥
ਜਿਉ ਜਿਉ ਚਲਹਿ ਚੁਭੈ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਜਮਕਾਲੁ ਸਹਹਿ ਸਿਰਿ ਡੰਡਾ ਹੇ ॥੨॥
ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਣੇ ਦੁਖੁ ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਵ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥
ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਪਰਮੇਸਰੁ ਬਹੁ ਸੋਭ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਹੇ ॥੩॥
ਹਮ ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੇ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਟੇਕ ਹੈ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਹੀ ਸੁਖੁ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਗ							
ਸ	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਕ	ਰ	ਡੰ	ਡਉ	ऽ	ਤ	ਪੁ	ਨ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ															
ਨ਼	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	—
ਕਰਿ	ਸਾ	ऽ	ਸੂ	ਅੰ	ਜੁ	ਲੀ	ऽ	ਪੁਨ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਧੁ				ਨ							
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਕ	ਰੋ	ऽ	ਧ	ਨ	ਗ	ਰ	ਬਹੁ	ऽ	ਭ	ਰਿ	ਆ	ऽ
ਸਂ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਮਿਲ	ਸਾ	ऽ	ਧੂ	ਖੰ	ऽ	ਡ	ਲ	ਖੰ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਮ'							
ਪ	ਮ'	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ'	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਬ	ਲਿ	ਖ	ਤ	ਲਿ	ਖੇ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਨ਼	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਧੁ	ਮ'	—	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮਨ	ਹਰਿ	ਲਿ	ਵ	ਮੰ	ऽ	ਡ	ਲ	ਮੰ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਕੋਊ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਵਡਭਾਗੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਬੈਰਾਗੀ ॥੧॥
ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ਼ ਧੁ਼	ਨ਼
														ਪ੍ਰ	ਭ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	ਬੇ	ਕਉ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ਼	—	ਮੰ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਪਾ	ऽ	ਇ	ਲ	ਗਉ	ऽ	ਮੋ	ਹਿ	ਕ	ਰਉ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ਕੋਊ
ਪ	—	ਧ	ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਮਿ	ਲੈ	ऽ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰਭ	—

ਅੰਤਰਾ

ਨ਼ ਧੁ਼	ਧੁ਼	ਮੰ਼	ਧੁ਼	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ ਨ਼	—	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ऽ	ਧ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਖਉ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ
ਮ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਮ	ਤ	ਮੋ	ਹਿ	ਸੰ	ਗ	ਲ	ਤਿ	ਆ	ਗੀ,	ਪ੍ਰ	ਭ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉ।

www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਕਾਹਿ ਗਵਾਇਓ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਦੀਨ ਬੰਧ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਆਵਉ ॥
ਗਜ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸੁ ਮਿਟਿਓ ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਵਉ ॥੧॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਫੁਨਿ ਭਜਨ ਰਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਵਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮੁਕਤਿ ਪੰਥ ਇਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤੁਮ ਪਾਵਉ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
													ਸਰੁ	ਨ਼	ਸ
													ਸਾऽ	ऽ	ਧੋ
									ਗ						
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ॑	—	ਪ	ਧੁ	ਮ॑	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ	ਕੇ	ऽ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ਼	—	ਪ਼	—
ਮਾ	ऽ	ਨ	ਸ	ਜ	ਨ	ਮ	ਅ	ਮੋ	ऽ	ਲ	ਕ	ਪਾ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਮ਼॑	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	ਰੁ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ			
ਬਿ	ਰ	ਥਾ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਹਿ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ,	ਸਾਧੋ	—	

ਅੰਤਰਾ

×				੨				੦				੩			
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ॑	—	ਧੁ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪੁ	ਨੀ	ऽ	ਤ	ऽ	ਦੀ	ऽ	ਨ	ਬੰ	ऽ	ਧ	ਹ	ਰਿ
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਸ	ਰ	ਨ	ਤਾ	ਤਿ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਆ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ॑	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਗ	ਜ	ਕੋ	ऽ	ਤ੍ਰਾ	ऽ	ਸ	ਮਿ	ਟਿਓ	ऽ	ਜਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ
									ਗ						
ਨ	ਰੁ	ਪ	—	ਮ॑	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ॑	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ			
ਤੁ	ਮ	ਕਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ	ਸਾਧੋ...		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

 www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧੰਜ ਲਯ)

ਰਾਖ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਸਭ ਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥
ਖੇਦੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਹਿ ਆਇਓ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥
ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਤੀ ਮੰਤੁ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਨਿਰਭਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥੩॥
ਜੀਤਿ ਲਏ ਓਇ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ਪਾਇਆ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਸ	ਭ	ਗੁ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਧੁ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਪੰ	ऽ	ਚ	ਬਿ	ਖਾ	ऽ	ਦੀ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬਾ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	—	—	ਧੁ	ਪ
ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖ	ਨ	ਹਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਖੇ	ऽ	ਦ	ਕ	ਰਹਿ	ऽ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ	ऽ	ਤ	ਸੰ	ਤਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ
ਮੱ ਰੁ	—	ਪ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤੁ	ਹਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਰੀਝਾਵੈ ਤੋਹੀ ॥ ਤੇਰੋ ਰੂਪੁ ਸਗਲ ਦੇਖਿ ਮੋਹੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਰਗ ਪਇਆਲ ਮਿਰਤ ਭੂਅ ਮੰਡਲ ਸਰਬ ਸਮਾਨੋ ਏਕੈ ਓਹੀ ॥
ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤ ਸਗਲ ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਸਰਬ ਮਾਇਆ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੀ ਦੋਹੀ ॥੧॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਠਾਕੁਰ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਸੁਖਦਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸੀਤਲ ਲੋਹੀ ॥
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਾਨਕ ਵਡਿਆਈ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ਸਿਉ ਗਾਲ ਗਲੋਹੀ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੭)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਸ
ਤੁ	ਝ	ਬਿ	ਨੁ	ਕ	ਵ	ਨ	S	S	ਰੀ
ਨ਼	—	ਧੁ	—	ਨ਼	—	ਸਰੁ	—	—	—
ਝਾ	S	ਵੈ	S	ਤੋ	S	ਹੀS	S	S	S
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਤੇ	S	ਰੋ	S	ਰੂ	S	ਪ	S	S	ਸ
ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਗ	ਲ	ਦੇ	ਖ	ਮੋ	S	ਹੀ	S	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਸੁ	ਰ	ਗ	ਪ	ਇਆ	S	ਲ	S	S	ਮਿ
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	-	—
ਰ	ਤ	ਭੂਅ	S	ਮੰ	S	ਡ	ਲ	S	S
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਸ	ਰ	ਬ	ਸ	ਮਾ	S	ਨੋ	S	S	S
ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਏ	S	ਕੈ	S	ਓ	S	ਹੀ	S	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥
ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥੧॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ਸਾ	ऽ	ਧੋ	ऽ	ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਧੁ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ
ਇ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ਕ
ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ ਮੰ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਰੁਸ
ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਲ	ਖਿ	ਓ	ਨ	ਜਾ	ਈऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮੰ	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੋ	ਹ	ਬ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਹ	ਰਿ	ਮੂ	ऽ	ਰ	ਤਿ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ਈ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

www.sikhbookclub.com

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥
ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਹਾਪਾਰੁ ॥
ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥
ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥
ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੨			੩				
										ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	
										ਮੇ	S	ਰਾ	S	
ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧ਼	—	
ਟਾਂ	S	S	S	S	ਡਾ	S	ਲਾ	S	S	ਦਿਆ	S	S	S	
										ਸ				
ਨ਼	—	—	ਨ਼	—	—	ਨ਼	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	
ਜਾ	S	S	ਇ	S	S	ਰਾ	S	S	ਮ,	ਮੈ	S	ਰਾ	S	
ਸ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧ਼	—	
ਟਾਂ	S	S	S	S	ਡਾ	S	ਲਾ	S	S	ਦਿਆ	S	S	S	
ਨ਼	—	—	—	—	—	ਨ਼	ਨ਼	—	—	ਧ਼	—	—	—	
ਜਾ	S	S	S	S	S	ਇ	ਰੇ	S	S	S	S	S	S	
ਰੁ	—	—	ਰੁ	—	ਗੁ	—	ਰੁ	—	—	ਪ	—	—	—	
ਕੋ	S	S	ਬ	S	ਨ	S	ਜਾ	S	S	ਰੇ	S	S	S	
ਪ	ਮੱ	—	ਧੁ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	
ਰਾ	S	S	S	S	S	ਮ	ਕੋ	S	S	ਮੇਂ	S	ਰਾ	S	ਟਾਂਡਾ—

 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

			ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	
			ਘ	ਟ	ਅ	ਵ	ਘ	ਟ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
—	—	—	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਪ ਮ'	—	—	ਪ	—	—	—	
ऽ	ऽ	ऽ	ਝੂ	ਗ	ਰ	ਘ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਪ	ਪ	—	ਮ'	ਮ'	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	—	ਧੁ	—	—	ਧੁ	
ਇ	ਕ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਣ	ਬੇ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਹ	
ਪ	—	—	ਮ'	—	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—	
ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ	
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ'	ਧੁ	—	ਨ	—	—	—	
ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਮਈ	ਏ	ऽ	ਜਿਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਨ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਨ	—	—	—	
ਇ	ਕ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਧੁ	ਪ	—	ਮ'	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	
ਸੇ	ਰੀ	ऽ	ਪੂੰ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ	ਮੁ	
ਮ'	ਧੁ	—	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਟਾਂਡਾ...

ਨੋਟ —ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ

ਵਾਦੀ — ਰੁ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ ਧੁ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੁ—ਧੁ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਮੰ ਧੁ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ, ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੰ ਗ ਰੁ, ਧੁ—ਮੰ ਗ ਰੁ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ।

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕੱਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਦੋ ਅਜੇਹੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਅਜ-ਕਲ ਇਹ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਹੁਣ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਬੈਰਾਗਣ, ਚੇਤੀ ਇਤਿਆਦਿ ਗਉੜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਣੇ ਕਠਿਨ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਚਾਲੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੂਰਮਾ ਸਿੰਘ) ਤੋਂ ਜੋ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਐਬਟਾਬਾਦ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਨ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਅਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾ ਦਾ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਾਂ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰਾਗ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਰਾਗ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਸਗੋਂ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਬੰਦਿਸ਼) ਰਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਅਸਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਇਕ ਮੁਖ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੰ ਗ ਰੁ—ਧੁ, ਨ ਧੁ ਮੰ ਗ ਰੁ, ਸ ਰੁ ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਮੰਧੁ਼, ਨ਼ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

www.sikhbookclub.com

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸਨ਼, ਰਗਰ, ਮੰਗਰ, ਸਰਨ਼ਧ਼ਨ਼, ਰਸ—ਨ਼ਰਨ਼ਧ਼, ਮੰਧ਼ਨ਼, ਧ਼ਨ਼ਰ, ਗਰਮੰਗਰਸ— ।

੨. ਰਗਰ, ਸਰਨ਼ਸਨ਼ਧ਼, ਮੰਧ਼ਨ਼, ਰਨ਼ਧ਼, ਮੰਧ਼ਨ਼ਰ, ਸ—ਸਰਗਰ, ਮੰਗਰ, ਸਰਨ਼ਧ਼ ਮੰਧ਼ਨ਼ਰਸ— ।

੩. ਨ਼ਰਗਰ, ਮੰਗਰ, ਧ—ਮੰਗਰ, ਗਰਸ, ਨ਼ਰਮੰਗਰ, ਮੰਧ—ਨਧਮੰਗਰ, ਨ਼ਰਨ਼ਧ਼, ਨ਼ਰਸ—ਨ਼ਰਮੰਧ, ਮੰਧਮੰਗਰ, ਮੰਗਰ, ਗਰਸ— ।

੪. ਸਰ, ਗਰ, ਨ਼ਰਮੰਗਰ, ਧ—ਮੰਧਨ, ਰਂਨਧ, ਨਧਮੰ, ਧਮੰਗਰ, ਮੰਗਰ, ਸਰਨ਼ਧ਼ਨ਼, ਮੰਧ਼, ਮੰਧ਼ਨ਼, ਨ਼ਰ,

ਰਸ—ਸਰ—ਧ—ਮੰਗਰ, ਮੰਧਨਧ, ਮੰਧਨਸਂ—ਨਰਂਨਧ, ਮੰਧਨਰਂ—ਰਂਨਧ, ਨਧਮੰਗਰ, ਨ਼ਰਮੰਧ, ਮੰਧਨਸਂ—ਸਂਰਂਨਸਂਨਧਨ, ਰਂਨਧਮੰਗਰ, ਮੰਗਰ, ਨ਼ਰਸ— ।

੫. ਮੰਧ, ਮੰਧਨ, ਨਸਂ—ਨਰਂਗਂਰਂ, ਸਂਰਂਨਧ, ਮੰਧਨਸਂ—ਨਰਂ, ਰਂਗਂਰਂ, ਮੰਗਂਰਂ, ਨਰਂਨਧ, ਮੰਧਸਂ—ਨਰਂਸਂ, ਸਂਰਂਨਸਂ ਧਨਮੰਧ, ਮੰਗਰ, ਮੰਧਨਸਂ—ਨਰਂਸਂ, ਗਂਰਂ, ਮੰਗਂਰਂ, ਸਂਰਂਨਧ, ਨਧਮੰ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗਰ, ਗਰਸ, ਨ਼ਰਗਰਮੰਧਨਧਮੰਗਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼, ਰ—ਰਸ, ਰਧ—ਮੰਗਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼, ਰਸ— ।

www.sikhbookclub.com

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਮਿਲ ਜ ਗ	ਦੀ ऽ ਸ ਮਿ	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਧੁ	ਮੱਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਸऽ
੨.	· · · ·	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਸ	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ	ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਗ ਰੁਮੰ ਧੁਨ ਧੁਮੰ	ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ	ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	· · · ·	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਨ,	ਧੁਨ ਰੁਰੁ, ਨਰੁ ਮੱਮੰ,	ਰੁਮੰ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਨਨ,
	ਧੁਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ ਮੰਮੰ	ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਨ, ਸਂਸਂ ਨਧੁ, ਨਨ	ਧੁਮੰ, ਧੁਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੫.	ਨਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਮੰ	ਗਗ ਰੁਸ, ਧੁਧੁ ਮੱਮੰ	ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧੁਧੁ	ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਂਰੁਂ
	ਨਨ ਧੁਧੁ ਮੱਮੰ ਗਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁਂ ਗਰੁਂ ਮੰਮੰ	ਗਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ	ਧੁਧੁ ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਸ,
੬.	· · · ·	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਸ,	ਧੁਧੁ ਮੰ,ਧੁ ਧੁਮੰ ਧੁਧੁ
	ਮੱਧੁ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਮੱਧ ਮੱਮੰ,
	ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਨਸਂ ਨਨ,	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਮੰਮੰ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ ਧੁਧੁ	ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸऽ

ਅੰਤਰਾ

੧.	· ਜੋ ਕਿ ਛ	ਹੈ ऽ ਆ ਸੁ	ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ
੨.	· · · ·	ਸਂਸਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਮੰ,	ਧੁਧੁ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਧੁ ਨਸਂ
੩.	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ ਨਧੁ,	ਮੱਧੁ ਮੱਗ, ਰੁਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਗ, ਰੁਮੰ ਧੁਧੁ,	ਮੱਧੁ ਨਨ, ਧੁਨ ਸਂਸਂ
੪.	· · · ·	ਨਰੁਂ ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ	ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਮੰ,
	ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ	ਗਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗ,ਰੁ ਮੱਧੁ,	ਮੱਧੁ ਨ,ਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ
੫.	ਮੰਮੰ ਗਂ,ਮੰ ਮੰਗਂ ਰੁਂਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ,	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਮੱਗ,	ਧੁਧੁ ਮੰ,ਧੁ ਧੁਮੰ ਗਰੁ,
	ਮੱਮੰ ਗ,ਮੰ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਨਧੁ,	ਨਰੁ ਗਰੁ, ਗੁਮੰ ਧੁਮੰ,	ਮੱਧੁ ਨਧੁ, ਧੁਨ ਰੁਂਸਂ
੬.	ਧੁਨ ਸਂ,ਧੁ ਨਸਂ ਧੁਨ	ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਧੁ ਮੱਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ	ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ,
	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ, ਸਂਸਂ ਨਧੁ,	ਨਨ ਧੁਮੰ, ਧੁਧੁ ਮੱਗ,	ਮੱਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਮੱਮੰ ਧੁਧੁ ਨਨ
	ਸਂऽ ਜੋ ਕਿ ਛ	ਹੈ ऽ ਆ ਸੁ...		

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥੧॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥੨॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥
ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਝੂਠੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥੩॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਮ́							
—	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ
਽	ਮਿਲ	ਜ	ਗ	ਦੀ	਽	ਸ	ਮਿ	ਲ	ਨ	ਕੀ	਽	ਬ	ਰੀ	ਆ	਽
										ਧੁ਼					
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਮ਼́	ਧੁ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—
਽	ਚਿੰ	ਰੰ	ਕਾ	਽	ਲ	ਇ	ਹ	ਦੇ	ਹ	਽	ਸੰ	ਜ	ਰੀ	ਆ	਽

ਅੰਤਰਾ

	ਮ́														
	ਧੁ	ਮ́	ਮ́	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਭ	ਏ	ਕੀ	਽	ਟ	ਪ	ਤੰ	਽	ਗਾ	਽
—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—
਽	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਜ	ਮੀ	਽	ਨ	ਕੁ	ਰੰ	਽	ਗਾ	਽
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਮ́	—	ਗ	ਰੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ
਽	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਪੰ	਽	ਖੀ	਽	ਸਰ	ਪ	ਹੋ	਽	ਇਓ	਽
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ਼	—	ਸ	—
਽	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	਽	ਵ	ਰ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਜੋ	਽	ਇਓ	਽

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

 www.sikhbookclub.com

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ ॥ ਮਨ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ ॥
ਸਿਰਿ ਧਰਿ ਚਲੀਐ ਸਹੀਐ ਭਾਰੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੁ ॥੧॥
ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰਿ ॥ ਭੈ ਭਉ ਰਾਖਿਆ ਭਾਇ ਸਵਾਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ਭੈ ਨਾਲਿ ॥ ਭੈ ਭਉ ਘੜੀਐ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿ ॥
ਭੈ ਬਿਨੁ ਘਾੜਤ ਕਚੁ ਨਿਕਚ ॥ ਅੰਧਾ ਸਚਾ ਅੰਧੀ ਸਟ ॥ ੨ ॥
ਬੁਧੀ ਬਾਜੀ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਪਵੈ ਨ ਤਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਬੋਲਣੁ ਵਾਉ ॥ ਅੰਧਾ ਅਖਰੁ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸ														
	ਨ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	—
	ਭੈ	ਬਿ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ਨ	ਲੰ	ऽ	ਘ	ਸ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ऽ
—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ ,	ਭੈ	ਭਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਿਆ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਇ	ਸ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ							ਨ							
	ਮ'	ਮ'	ਮ'	ਧੁ	—	ਮ'	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਭਉ	ਮੁ	ਚ	ਭਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਤੋ	ऽ	ਲ	ऽ
	ਨ														
—	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਮਨ	ਮ	ਤ	ਹਉ	ऽ	ਲੀ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ਲ	ऽ
—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਗ
ऽ	ਸਿਰ	ਧ	ਰ	ਚ	ਲੀ	ਐ	ऽ	ਸ	ਹੀ	ਐ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਰ	ऽ
—	ਰੁ	ਰੁ	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਨ	ਦ	ਰੀ	ਕ	ਰ	ਮੀ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਬੀ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਰਬਾਬੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

 www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਪੰਡਿਤੁ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਪੜਿਆ ॥ ਜੋਗੀ ਗੋਰਖੁ ਗੋਰਖੁ ਕਰਿਆ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਪੜਿਆ ॥ ੧ ॥
ਨਾ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਗਤਿ ਰਾਮ ਹਮਾਰੀ ॥
ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਰੁ ਭਉਜਲੁ ਤੂ ਤਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਿਭੂਤ ਲਾਇ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਤਿਆਗੁ ਕਰੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਆਸ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਖਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੂਰਤਣੁ ਪਾਵੈ ॥ ਸੂਦੁ ਵੈਸੁ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵੈ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਛਡਾਵੈ ॥ ੩ ॥
ਸਭ ਤੇਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੂ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥
ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਹਰਿ ਟੇਕ ਟਿਕਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੬੩)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—
ऽ	ਨਾ	ਜਾ	ਨਾ	ਕਿਆ	ऽ	ਗ	ਤਿ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ
—	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਨ਼ਸ	ਨ਼	ਨ਼	(ਧ)ਪ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਸ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਭਜ	ਮਨ	ਮੇ	ਰੇ	ਤਰ	ਭਉ	ਜ	ਲ	ਤੂ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	(ਮੱ)ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
	ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ਸਾ	ऽ	ਸ	ਤ	ਸਿ	ऽਮ	ਰਿ	ਤ	ਪ	ੜਿ	ਆ	ऽ
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ऽ	ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ਗੋ	ऽ	ਰ	ਖ	ਗੋ	ऽ	ਰ	ਖ	ਕ	ਰਿ	ਆ	ऽ
—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	(ਨ)ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਮੈ	ऽ	ਮੂ	ਰ	ਖ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪੁ	ਪ	ੜਿ	ਆ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

 www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥
ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤਵੈ ਆਪੁ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ਧੰਧਾ ਕਰਤਿਆ ਅਨਦਿਨੁ ਵਿਹਾਨਾ ॥੧॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਰਮਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਰਸਨ ਰਸਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦੈ ਜਿਨਿ ਰਾਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਜਗਜੀਵਨੁ ਸੇਵਿ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਜਾਤਾ ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਤਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਮ ਬਿਧਾਤਾ ॥੨॥
ਸੇ ਜਨ ਸਚੇ ਜੋ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਧਾਵਤ ਵਰਜੇ ਠਾਕਿ ਰਹਾਇ ॥
ਨਾਮੁ ਨਵ ਨਿਧਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਏ ॥ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥੩॥
ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਤਿਆ ਸੁਖੁ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ ਨ ਲਾਗੈ ਜਮ ਪੀਰ ॥
ਆਪੇ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਿ ਵਜੀਰ ॥ ਨਾਨਕ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
		ਰੁ							
ਰੁ	ਰੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	—	ਰੁ
ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ਰ
ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	—
ਮਹੁ	ऽ	ਮੇ	ਰੇ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ						ਨ਼			
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਸ	ਧੁ਼	—	ਧੁ਼	ਧੁ਼
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਹ	ਰਿ
ਮ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਰ	ਸ	ਨ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ									
ਧੁ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਹਉ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਵਿ	ਚ	ਸ	ਭੁ	ऽ	ऽ
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਜ	ਗੁ	ਬਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਧੁ	—	—	—
ਦੂ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਞੰ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਭ	ਰ	ਮ	ਭੁ	ਲਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਹੀ ਹੋਤ ਛੁਟਾਰਾ ॥ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਆਗਲ ਭਾਰਾ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਮਲ ਹੇਤ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਦਰਗਹ ਸੋਭਾ ਸੇਤ ॥੧॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਗਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਓਲਾ ॥ ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਉ ਬੋਹਿਥੁ ਭੈ ਸਾਗਰ ਮਾਹਿ ॥ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀਪਕ ਦੀਪਾਹਿ ॥
ਅਗਨਿ ਸੀਤ ਕਾ ਲਾਹਸਿ ਦੂਖ ॥ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਮਨਿ ਹੋਵਤ ਸੂਖ ॥ ੨ ॥
ਉਤਰਿ ਜਾਇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਪਿਆਸ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਸਗਲੀ ਆਸ ॥
ਡੋਲੈ ਨਾਹੀ ਤੁਮਰਾ ਚੀਤੁ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਗੁਰਮੁਖ ਮੀਤ ॥ ੩ ॥
ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਸੋਈ ਜਨੁ ਪਾਵੈ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਵਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸੈ ॥ ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਤਿਹ ਨਾਨਕ ਨਸੈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੯)

ਅਸਥਾਈ

			੨				੦			੩			
										ਰੁ	ਗ	ਰ	ਸ
										ਮ	ਨ	ਮੋ	ਰੇ
ਨ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—	ਨ਼ਸ	ਨ਼	—	ਧ਼ ਮ'	ਧ਼
ਗ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਕਾ
ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਰੁ	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਓ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੁ	ਝੈ	ऽ	ਨ
ਮ'	ਗ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਰੁ	—
ਲਾ	ऽ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਰੁੰ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—				
ਝੋ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ				

 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

										ਧੁ			
										ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ
										ਅ	ਨਿ	ਕ	ਜ
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ
ਰ	ਨ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ਤ	ਛੂ
ਰੁਂ	—	—	ਸਂ	—	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ
ਟਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਹੁ	ऽ	ਤ	ਸਿ
ਨ	—	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ
ਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਪ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗ	ਲ
(ਰੁ) ਧੁ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—				
ਭਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਨ ਮੋਰੇ...			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਝਪਤਾਲ, (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਭੈ	ऽ	ਬਿ	ऽ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ऽ	ਨ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ	—
ਲੰ	ऽ	ਘ	ऽ	ਸ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਧੁ	ਨ਼	—	—	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਭੈ	ऽ	ਭਉ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਿਆ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	ਧੁ	—	ਧੁ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	—	—
ਭਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ਸ	ਵਾ	ऽऽ	ਰ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ–ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਧੁ ਮੰ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਭਉ	ਮੁ	ਚ	ਭਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ਤੋ	ऽ	ਲ	ऽ
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨ	—	ਧੁ	—
ਮਨ	ਮ	ਤ	ਹਉ	ऽ	ਲੀ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ਲੇऽ	ਬੋ	ऽ	ਲ	ऽ
ਮੰ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸਿਰ	ਧ	ਰ	ਚ	ਲੀ	ਐ	ऽ	ਸਹੀ	ऽ	ਐ	ਭਾ	ऽ	ਰ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਸ	—
ਨ	ਦ	ਰੀ	ਕ	ਰ	ਮੀ	ऽ	ਕੁ	ਰ	ਬੀ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਨੋਟ।—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਦਾਸ ਨੇ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੂਰਮਾ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

SIKHBOOKCLUB.COM

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਓੜਵ-ਓੜਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੇ ਪ, ਤੇ ਨ ਪ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਮੰ ਪ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਪ, ਮੰ ਰੁ, ਸ।

ਮੰ ਸ

ਪਕੜ—ਸ ਨ਼ ਪ਼, ਨ਼ ਸ ਰੁ ਸ, ਸ ਰੁ ਪ, ਮੰਪ ਰੁ, ਰੁਨ਼, ਸ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਜਾਂ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਖਯਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਅਸਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਣ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਮਾਰਵਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸਰੁ ਗਰੁ, ਮੰਪ, ਮੰ ਧ ਨ ਸਂ। ਸਂ ਨ ਰੁ ਨ ਧ ਮੰ ਗ ਪ, ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਬੀ, ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰੁ ਮੰ ਪ, ਮੰ ਧੁ ਨ ਸਂ। ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਪ ਮੰ ਧੁ ਮੰ ਗ ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ ਤੇ ਖੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਓੜਵ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਜਾਂ ਰਿਖਭ, ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਰੂਪ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਸੋਮਨਾਥ ਆਖਦਾ ਹੈ "ਗੌੜੀ ਚੈਤੀ ਚਾਪਗਾ, ਰੰਧਾਰ ਧੇਵਤ ਰਹਿਤ" ਅਸੀਂ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪੂਰਵੀ ਜਾਂ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

 www.sikhbookclub.com

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮੈਂ

੧. ਸ, ਨ਼ਸਰੁਨ਼ਪ਼ - ਮੇਂਪ਼ਨ਼, ਨ਼ਸ—ਨ਼ਸਰੁਸ—ਸਨ਼ਪ਼—ਪ਼ਨ਼, ਨ਼ਸਰੁ, ਰੁਸ ਪ—ਮੱਪ ਰੁ—ਸ।

ਸ

੨. ਸਰੁਪ—ਮੇਂਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਪ—ਨਪ, ਮੱਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਸਨ਼, ਪ਼—ਮੇਂਪ਼ਨ਼, ਰੁਨ਼ਪ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—ਰੁਸ—।

੩. ਸ—ਪ, ਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਪ—ਮੇਂਪਨ, ਨਪ—ਮੇਂਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਪ, ਮੇਂਰੁ, ਰੁਸ—ਰੁਸਨ਼, ਰੁਨ਼ਪ਼, ਮੇਂਪ਼—ਪ਼ਨ਼ਸਰੁਸ, ਪ—ਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਸ—ਨ਼ਸਰੁਪ - ਮੇਂਪਨ, ਰੁਂਨਪ, ਮੇਂਪਨ, ਪਨਪ, ਮੇਂਪਮੇਂਰੁ—ਰੁਸ।

ਮੈਂ

੪. ਸਨ਼ਪ਼, ਮੇਂਪ਼, ਪ਼ਨ਼, ਨ਼ਸ, ਸਰੁ, ਰੁਪ, ਮੇਂਪ ਰੁ—ਸਰੁਪ—ਪਨ, ਨਸਂ—ਸਂਨਪ—ਮੇਂਪਨਸਂਰੁਂ, ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ ਨਪ, ਪਮੇਂਰੁ, ਸਰੁਸਪ—ਮੇਂਪਨ, ਨਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਨ, ਨਪ, ਪਮੇਂ, ਮੇਂਰੁ, ਰੁਸ—ਸਰੁ ਰੁਮੇਂ, ਮੇਂਪ, ਪਨ, ਨਸਂ, ਸਂਰੁਂ, ਰੁਂਸਂਨਪ, ਮੇਂਪਨਸਂਰੁਂਨਸਂਨ—ਪ, ਪਮੇਂਪਨਸਂਨਪ, ਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਸ—।

ਮੈਂ

੫. ਸਰੁਸਪ—ਪਮੇਂਨ, ਪਨਪ, ਨਰੁਂਨਪ, ਮੇਂਪ ਰੁ, ਰੁਪ, ਮੇਂਨ, ਪਸਂ—ਸਂਰੁਂ ਨਸਂ ਪਨ, ਮੇਂਪ, ਰੁਮੇਂ ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਪ—ਪਮੇਂਪਨਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਸ—ਸਨ਼ਪ਼, ਮੇਂਪ਼ਨ਼ਸਰੁਸ—ਮੇਂਪਨ, ਪਨਪਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂਨ—ਪ, ਮੇਂਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਪ, ਪਨ, ਨਸਂ, ਸਰੁਂ, ਰੁਂਸਂ-ਸਂਰੁਂਨ, ਰੁਂਨਪ, ਪਮੇਂਰੁ, ਰੁਸ—ਸਰੁਸ—ਸਰੁਮੇਂਰੁਸ, ਸਰੁਮੇਂਪਮੇਂਰੁਸ, ਸਰੁ ਮੇਂਪਨਪਮੇਂਰੁਸ, ਸਰੁਮੇਂਪਨਸਂਨਪਮੇਂਰੁਸ, ਸਰੁਮੇਂਪਨਸਂਰੁਂਸਂਨਪਮੇਂਰੁਸ—ਸਨ਼ਪ਼, ਮੇਂਪ਼ਨ਼ਸਰੁਨ਼, ਸ—।

www.sikhbookclub.com

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੩	੦	×	੨
੧.	ਦੇ	ਖੋਂ ਭਾ ऽ ਈ	ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼	ਮ਼ੰਪ਼ ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਮੰਪ
੨.	ਨਪ ਮੰਰੁ ਸਸ, ਦੇ ਮੰਪ ਮੰਰੁ ਸਸ, ਦੇ	ਖੋਂ – ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਨ਼ਪ਼ ਖੋਂ ਭਾ ऽ ਈ	ਮ਼ੰਪ਼ ਨ਼ਸ, ਰੁਪ ਮੰਪ	ਨਸਂ ਰੁਸਂ ਨਸਂ ਨਪ
੩.	ਮ਼ੱਪ਼ ਪ਼,ਸ ਪ਼ਪ਼ ਮ਼ੱਪ਼,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ,	ਮੰਪ ਪ,ਮੰ ਪਪ ਮੰਪ	ਸਂਰੁਂ ਰੁਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਰੁਂ,
੪.	ਨਪ ਮੱਪ ਰੁਸ, ਦੇ ਨ਼ਸ ਰੁਰੁ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼,	ਖੋਂ . . . ਮ਼ੰਪ਼ ਨ਼ਸ ਪਪ ਮੰਪ	ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ ਰੁਰੁ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼	ਨ਼ਸ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼, ਮ਼ੰਪ਼ ਨ਼ਸ ਮੱਪ ਨਸਂ ਨਨ
੫.	ਪਪ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਦਿਖੋ ਸਰੁ ਮੱਪ, ਰੁਮੰ ਪਨ, ਰੁਰੁ ਸਰੁ ਸਸ, ਦੇਖੋ...	ਨ਼ਸ ਰੁਸ, ਪ਼ਨ਼ ਸਨ਼, ਮੱਪ ਨਸਂ, ਪਨ ਸਂਰੁਂ	ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਸ, ਸਂऽ ਨਸਂ ਨਨ, ਪਨ,	ਪ਼ਨ਼ ਸਰੁ, ਨ਼ਸ ਰੁਮੰ, ਪਪ, ਮੱਪ ਮੰਮੰ ਰੁਮੰ
੬.	ਪਨ਼ ਨ਼,ਪ ਨ਼ਨ਼ ਸਸ, ਮੱਪ ਪ,ਮੰ ਪਪ ਨਨ, ਰੁਰੁ ਸਸ ਨ਼ਸ ਦੇਖੋ...	ਨ਼ਸ ਸ,ਨ਼ ਸਸ ਰੁਰੁ, ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਸਸਂ,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਮੰਮੰ, ਨਸਂ ਸਂ,ਨ ਸਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਰੁਮੰ [illegible] ਮੰਮੰ ਪਪ, ਸਂਸਂ ਨਨ ਪਪ ਮੰਮੰ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਆ ऽ ਧੀ	ਧਾ ऽ ਰੌ ऽ	ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ ਪਪ	ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਪ
੨.	ਨਸਂ, ਆ ऽ ਧੀ	ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਪ ਨਨ,	ਪਮੰ ਪਪ, ਮੰਰੁ ਮੰਮੰ,	ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਮੱਪ ਨਸਂ
੩.	ਸਂਰੁਂ ਰੁਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਰੁਂ	ਮੱਪ ਪ,ਮੰ ਪਪ ਮੱਪ,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ,	ਨ਼ਰੁ ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ
੪.	. . . . ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਨ ਪਪ, ਸਂਸਂ ਆ ऽ ਧੀ	. . . . ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨ਼ਸ	ਮੱਪ ਨਨ ਪਪ, ਮੱਪ ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਮੰਮੰ, ਰੁਮੰ	ਨਸਂ ਨਨ ਪਪ, ਮੱਪ ਪਪ, ਮੱਪ ਨਨ, ਪਨ
੫.	ਸਂਰੁਂ ਰੁਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਰੁਮੰ ਮੰ,ਰੁ ਮੰਮੰ ਰੁਰੁ, ਨਸਂ ਆ ऽ ਧੀ	ਨਸਂ ਸਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਨਨ, ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਪਪ, ਨ਼ਸ ਰੁਸ, ਸਰੁ ਮੰਰੁ,	ਮੱਪ ਪ,ਮੰ ਪਪ ਮੰਮੰ, ਰੁਮੰ ਪਮੰ, ਮੱਪ ਨਪ,
੬.	. . . . ਮੱਰੁ ਮੰਮੰ, ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਮੱਪ ਨਨ, ਪਨ ਪਨ	. . . . ਸਨ਼ ਸਸ, ਨ਼ਸ ਨ਼ਸ ਸਂਸਂ, ਨਸਂ ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਸਂਨ ਸਂਸਂ, ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਸਰੁ ਮੰਮੰ, ਸਂਸਂ ਨਨ ਪਪ ਮੰਮੰ	ਨਪ ਨਨ, ਪਮੰ ਪਪ, ਰੁਮੰ ਰੁਮੰ ਪਪ, ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਪ ਨਸਂ

www.sikhbookclub.com

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੇਖੌ ਭਾਈ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਆਈ ਆਂਧੀ ॥
ਸਭੈ ਉਡਾਨੀ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਟਾਟੀ ਰਹੈ ਨ ਮਾਇਆ ਬਾਂਧੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ ਮੋਹ ਬਲੇਡਾ ਟੂਟਾ ॥
ਤਿਸਨਾ ਛਾਨਿ ਪਰੀ ਧਰ ਊਪਰਿ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਂਡਾ ਫੂਟਾ ॥ ੧ ॥
ਆਂਧੀ ਪਾਛੈ ਜੋ ਜਲੁ ਬਰਖੈ ਤਿਹ ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਭੀਨਾਂ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਨਿ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸਾ ਉਦੈ ਭਾਨੁ ਜਬ ਚੀਨਾ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਸ												
			ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ
			ਦੇ	ਖੌਂ	ਭਾ	਽	ਈ	ਗ੍ਯਾ	਽	ਨ	ਕੀ	ਆ	਽	ਈ	਽
ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ
ਆਂ	਽	ਧੀ,	ਦੇ	ਖੌਂ	ਭਾ	਽	ਈ	ਗ੍ਯਾ	਽	ਨ	ਕੀ	ਆ	਽	ਈ	਽
ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	—
ਆਂ	਽	ਧੀ	਽	਽	਽	਽	਽	਽	ਸ	ਭੈ	ਉ	ਡਾ	਽	ਨੀ	਽
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਪ	—	ਮੱ	—
ਭ੍ਰ	ਮ	ਕੀ	਽	ਟਾ	਽	ਟੀ	਽	਽	ਰ	ਹੈ	ਨ	ਮਾ	਽	ਇਆ	਽
ਰੁ	—	ਸ													
ਬਾਂ	਽	ਧੀ													

ਅੰਤਰਾ

								ਨ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਦੁ	ਚਿ	ਤੇ	ਕੀ	਽	ਦੁ	ਇ	ਥੂ	਽	ਨ	ਗਿ	ਰਾ	਽	ਨੀ	਽
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	—	—	ਸਂ	—	—	—
਽	ਮੋ	ਹੁ	ਬ	ਲੇ	਽	ਡਾ	਽	ਟੂ	਽	਽	਽	ਟਾ	਽	਽	਽
				ਸਂ				ਮੱ							
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਪ
਽	ਤ੍ਰਿ	ਸ	ਨਾ	ਛਾ	਽	ਨ	ਪ	ਰੀ	਽	ਧ	ਰ	ਊ	਽	ਪ	ਰ

www.sikhbookclub.com

								ਨ							
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	—	ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	—	ਮਂ	—
ऽ	ਦੁਰ	ਮ	ਤ	ਭਾਂ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਫੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਰੁ	ਸ	—	
ऽ	ऽ	ऽ	ਦੇਖੋ ਭਾਈ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੇਵਾ ਪਾਹਨ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥
ਰਾਮ ਕਹਤ ਜਨ ਕਸ ਨ ਤਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਾਰੀਲੇ ਗਨਿਕਾ ਬਿਨੁ ਰੂਪ ਕੁਬਿਧਾ ਬਿਆਧਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥
ਚਰਨ ਬਧਿਕ ਜਨ ਤੇਊ ਮੁਕਤਿ ਭਏ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਿਨ ਰਾਮ ਕਹੇ ॥ ੧ ॥
ਦਾਸੀ ਸੁਤ ਜਨੁ ਬਿਦਰ ਸੁਦਾਮਾ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕਉ ਰਾਜ ਦੀਏ ॥
ਜਪ ਹੀਨ ਤਪ ਹੀਨ ਕੁਲ ਹੀਨ ਕ੍ਰਮ ਹੀਨ,ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਤੇਊ ਤਰੇ ॥ ੨ ॥
(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਪ	—	ਪ	ਮਂ	—	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	—
	ਦੇ	ऽ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ਹ	ਨ	*	ਤਾ	ਰੀ	ਅ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਂ	ਮਂ	ਪ	ਪ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਰਾ	ਮ	ਕ	ਹ	ਤ	ਜ	ਨ	*	ਕਸ	ਨ	ਤ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ								ਸਂ						
	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—
	ਤਾ	ਰੀ	ਲੇ	ਕ	ਨਿ	ਕਾ	ऽ	*	ਬਿਨ	ਰੂ	ਪ	ਕੁ	ਬਿ	ਜਾ	ऽ
—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	—	ਮਂ	ਪ	ਮਂ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਬਿਆ	ਧ	ਅ	ਜਾ	ऽ	ਮ	ਲ	ऽ	ਤਾ	ਰੀ	ਅ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੂ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ ॥
ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥
ਕਹੇ ਨ ਜਾਨੀ ਅਉਗਣ ਮੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥ ੨ ॥
ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥
ਅਗਹੁ ਦੇਖੈ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥
ਤਟ ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਵ ਖੰਡ ਦੇਖੇ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ ॥
ਲੈ ਕੈ ਤਕੜੀ ਤੋਲਣਿ ਲਾਗਾ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੪ ॥
ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ ॥
ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥
ਜੀਅੜਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ ਭੀਤਰਿ ਵਗੈ ਕਾਤੀ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੬)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਰੁ ਮੇ	ਰੁ ਰੇ	ਸ ਸਾ	ਨ਼ ਹਿ
ਸ ਬਾ	ਪ ਕਉ	ਪ ਣ	ਪ ਜਾ	ਮੰ ਣੈ	— ऽ	ਪ ਗ	ਪ ਣ	ਨ ਤੇ	ṡ— ऽ	ਪ ਰੇ	— ऽ,	— ऽ	— ऽ	— ऽ	— ऽ
— ऽ	ਪ ਕ	ਪ ਹੇ	ਪ ਨ	ਮੰ ਜਾ	— ऽ	ਪ ਨੀ	— ऽ	ਮੰ ਰੁ ਅਉ	— ऽ	ਰੁ ਗ	ਰੁ ਣ	ਸ ਮੇ	ਨ਼ ऽ	ਸ ਰੇ	— ऽ
— ऽ	ਪ ਕਉ	ਪ ਣ	ਪ ਜਾ	ਮੰ ਣੈ	— ऽ	ਪ ਗੁ	ਪ ਣ	ਨ ਤ	— ऽ	ਪ ਰੇ	— ऽ	ਮੇਰੇ...			

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ॑	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਕ	ਤ	ਕੀ	ਮਾ	S	ਈ	S	ਬਾ	ਪ	ਕ	ਤ	ਕੇ	S	ਰਾ	S
—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	—
S	ਕਿ	S	ਦੂ	ਥਾ	S	ਵਹੁ	S	ਹ	ਮ	ਆ	S	ਏ	S	S	S
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ॑	ਮ॑	ਪ	ਪ	ਮ॑ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
S	ਅਗ	ਨ	ਬਿੰ	S	ਬ	ਜ	ਲ	ਭੀS	S	ਤ	ਰ	ਨਿ	ਪ	ਜੇ	S
—	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ॑	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
S	ਕਾ	S	ਹੇ	ਕੰ	S	ਮ	ਉ	ਪਾ	S	ਏ	S	ਮੋ	ਰੇ	ਸਾ	ਹਿ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਅਵਰ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰ ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥ ੧ ॥
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥
ਆਗੈ ਜਮ ਦਲੁ ਬਿਖਮ ਘਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾ ਧਨਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੨ ॥
ਢਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾ ਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
ਜਮ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੩ ॥
ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਰਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸ											ਮ॑			
	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	—	ਸ	—
	ਸ੍ਰੀ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	S	ਮਾ	S	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	S	S	S
								ਨ਼							
—	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	ਸ	—
S	ਆ	S	ਗੈ	ਜ	ਮ	ਦ	ਲ	ਬਿ	ਖ	ਮ	ਘ	ਨਾ	S	S	S
—															
S	ਸ੍ਰੀ...														

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
	ਅਵ	ਰ	ਪੰ	ऽ'	ਚ	ਹ	ਮ	ਏ	ऽ	ਕ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	—
ऽ	ਕਿਉ	ऽ	ਰਾ	ਖਉ	ऽ	ਘ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	—
ऽ	ਮਾ	ऽ	ਰਹਿ	ਲੂ	ऽ	ਟਹਿ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਤ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ
	ਮ'							ਮ'							
ਪ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਕਿਸ	ਆ	ऽ	ਗੈ	ਕ	ਰੀ	ऽ	ਪੂ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—
ऽ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਹਿ ਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ॥
ਬਾਤਨ ਹੀ ਅਸਮਾਨੁ ਗਿਰਾਵਹਿ ॥ ੧ ॥
ਐਸੇ ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਭਗਤਿ ਤੇ ਬਾਹਜ ਤਿਨ ਤੇ ਸਦਾ ਡਰਾਨੇ ਰਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਪਿ ਨ ਦੇਹਿ ਚੁਰੂ ਭਰਿ ਪਾਨੀ ॥
ਤਿਹ ਨਿੰਦਹਿ ਜਿਹ ਗੰਗਾ ਆਨੀ ॥ ੨ ॥
ਬੈਠਤ ਉਠਤ ਕੁਟਿਲਤਾ ਚਾਲਹਿ ॥
ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਘਾਲਹਿ ॥ ੩ ॥
ਛਾਡਿ ਕੁਚਰਚਾ ਆਨ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੂ ਕੋ ਕਹਿਓ ਨ ਮਾਨਹਿ ॥ ੪ ॥
ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਖੋਵਹਿ ॥
ਆਗਿ ਲਗਾਇ ਮੰਦਰ ਮੈ ਸੋਵਹਿ ॥ ੫ ॥
ਅਵਰਨ ਹਸਤ ਆਪ ਹਹਿ ਕਾਂਨੇ ॥
ਤਿਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਬੀਰ ਲਜਾਨੇ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ,ਪੰਨਾ ੩੩੨)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
(ਸ) ਨ਼	—	(ਸ) ਰ॒	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	—
ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਗ	ਨ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਪ਼	—	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—
ਜਿਉ	ऽ	ਕਿਆ	ऽ	ਕਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਰ॒	ਰ॒	(ਪ) ਮੱ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਜੋ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੀ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ਭ
ਮੱ	ਮੱ	ਪ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਕ	ਤ	ਤੇ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਹ	ਜ	ऽ	ऽ
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰ॒ਂ	ਨ	ਨ	ਪ	—	—	ਪ
ਤਿ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡ
ਮੱ	—	ਰ॒	—	(ਮੱ) ਪ	—	(ਮੱ) ਰ	—	ਸ	—
ਰਾ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਰਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਮੱ	ਪ	(ਨ) ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	ਸਂ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸੁ	ਨਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰ॒ਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਨ	—	ਸਂ	ਰ॒ਂ	(ਨ) ਸਂ	ਨ	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਥਾ	ऽ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਸ
ਮੱ	—	ਰ॒	ਰ॒	(ਮੱ) ਪ	—	(ਮੱ) ਰ॒	—	ਸ	—
ਮਾ	ऽ	ਨ	ਗਿ	ਰਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਕੋ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ॥ ਤਾ ਤੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਬਿਆਪੈ ਕਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਜੋ ਚਿਤਵੈ ਦਾਸੁ ਹਰਿ ਮਾਈ ॥ ਸੋ ਸੋ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਕਰਾਈ ॥੧॥
ਨਿਦਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭਿ ਪਤਿ ਗੁਵਾਈ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਰਭਉ ਗਾਈ ॥ ੨ ॥
(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ						ਮੰ					
ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ਬ	ਲ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ਈ
									ਨ਼		
ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ਬ੍ਰਿ	ਥਾ	ਨ	ਬਿਆ	ऽ	ਪੈ	ਕਾ	ऽ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਨ								
ਧ	ਪ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਜੋ	ਜ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ਦਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਮਾ	ऽ	ਈ
						ਮੰ					
ਨ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੋ	ਸੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਆ	ਪ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਈ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਤ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥੧॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥
ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥੨॥
(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

X		2			0		3		
ਸ									
ਨ਼	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਪ	—
ਝੂ	ਜ	ਬ	ऽ	ਲ	ਬੀ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮੱ									
ਰ਼	ਰ਼	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਰ਼	ਸ	—	ਸ
ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ਰ
ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	ਰ਼	ਸ	—	—
ਕ	ਰ	ਤ	ऽ	ਪ	ਰ	ਤ	ਗਹਿ	ऽ	ऽ
ਸ				ਮੱ					
ਨ਼	—	ਰ਼	—	ਪ	ਰ਼	ਰ਼	ਸ	—	—
ਲੇ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਅੰ	ਗੁ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ									
ਮੱ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ਸੂ	ਰ	ਨ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁਂ	—	ਮੱ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਨੈ	ऽ	ਨ	ऽ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਨ	ऽ	ਹੀ
					ਨ				
ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	—	—
ਆ	ऽ	ਰ	ऽ	ਤ	ਦੁਆ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
					ਮੱ				
ਮੱ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ	ਰ਼	ਰ਼	ਸ	—	—
ਰ	ਟ	ਤ	ऽ	ਪਿੰ	ਗੁ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ 'ਸੂਲਫਾਕ' ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਵੀ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

SIKHBOOKCLUB.COM
Page 382 www.sikhbookclub.com

੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਚੇਤੀ ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਕੌ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੬ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਪ			ਸਂ			ਸਂ					
ਮੱ	ਪ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਪ	—	ਪ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੌ	ਬ	ਲ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ਈ
			ਮੱ			ਮੱ					
ਪ	ਮੱ	ਪਧ	ਰੁ	–	ਮੱਪ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਤਾ	ਤੇ	ਬ੍ਰਿ	ਥਾ	ऽ	ऽਨ	ਬਿਆ	ऽ	ਪੈ	ਕਾ	ऽ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

			ਨ								
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ
ਜੋ	ਜੋ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ਦਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਮਾ	ऽ	ਈ
						ਮੱ					
ਨ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੋ	ਸੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਆ	ਪ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਈ

SIKHBOOKCLUB.COM

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ —ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ —ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਲਪ।

ਨ
ਆਰੋਹ—ਸ—ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ, ਧੁ ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ —ਸਂ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁਮਪਮ, ਗ ਰੁ ਸ।

ਨ ਨ
ਪਕੜ—ਮ, ਧੁ ਨ ਸਂ, ਰੁਂਨਸਂ ਧੁ ਨ, ਸਂ —ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ. ਨ੍ਧੁਨ੍, ਰੁਸ।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਇਕ ਐਸਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਜਾਂ ਘਰਾਣੇਦਾਰ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ ਰਬਾਬੀ) ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸੰਬੰਧੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਨੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਤੇ ਛਾਨ-ਬੀਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ :—

SIKHBOOKCLUB.COM

ਪਹਿਲਾ —ਠਾਟ-ਪੂਰਬੀ, ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ, ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਮੰਧਮ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ, ਨ੍ ਰੁ ਗ, ਮੱ ਪ ਨ, ਸਂ। ਸਂ ਰੁਂ ਨ ਸਂ ਨ ਧੁ ਨ, ਧੁ ਪ, ਮੱ ਗ, ਮੱਗਰੁਸ।"

ਦੂਜਾ— ਠਾਟ-ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਓੜਵ; ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ, ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ-ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ, ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦੋਵੇਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁਧ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰੁ ਮ ਧੁ, ਨ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਧੁ, ਮ ਰੁ ਸ"

ਤੀਜਾ— ਠਾਟ-ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਲਪ ਰਹੇਗਾ। ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ, ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ, ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਨ
ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪਧੁਪਮ, ਧੁ ਨ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਗਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨ੍ ਧੁ ਨ੍, ਰੁ ਸ।"

ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਲਗ-ਭਗ ਪੂਰਵੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕੁਝ

 www.sikhbookclub.com

ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ. ਅਸਾਂ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦੇ ਨਾਲ ਧੈਵਤ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲਖਣਤਾ

ਨ

ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੇਗਾ "ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ—ਧੁ ਨ ਸਂ, ਨ ਸਂ

ਨ

ਰੁਂ ਨ ਸਂ, ਧੁ ਨ, ਸਂ—ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਗ ਮ ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧ਼ੁ ਨ਼, ਸ ਰੁ ਸ।" ਅੰਤਰੇ ਦਾ

ਨ ਗ

ਉਠਾਣ "ਮ, ਧੁ ਨ ਸਂ, ਜਾਂ ਸਂ, ਨ ਧੁ ਨ, ਸਂ ਰੁਂ ਸਂ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਮ" ਵਿੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਗ

੧. ਸ. ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁ ਸ—ਨ਼ਸਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਰੁਸ—ਸਰੁਮ, ਗਮਧੁਪ, ਧੁਮਪਮ, ਗਰੁਸ।

SIKHBOOKCLUB.COM

ਨ

੨. ਸਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਮ, ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼. ਧ਼ੁਪ਼. ਮ਼. ਧ਼ੁਨ਼, ਸਰੁਸ, ਗਮਧੁਪਮ, ਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ।

ਨ ਨ

੩. ਮ. ਧੁਨਸਂ—ਨਸਂਨਧੁਨ, ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—ਮਪਧੁਮ, ਧੁਨਸਂ—ਸਰੁਂਨਸਂ ਨਧੁਨ, ਰੁਂਸਂ—ਨੁਧਪਧੁਮਪਮ, ਗਮਗਰੁਸ. ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼, ਸ—।

ਨ ਨ

੪, ਗਮ ਧੁਨਸਂ, ਨਧੁਨਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਗਂ. ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਨੁਧਪਧੁਮ, ਧੁਨਸਂ—ਸਂਨਧੁਨਸਂਰੁਂਸਂ —ਸਂਰੁਂਗਂ. ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮਗਰੁਗ. ਰੁਸ—।

ਨ ਨ

੫. ਸਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਮ. ਧੁਨਸਂ—ਨਸਂ. ਧੁਨਸਂ, ਮ, ਧੁ, ਨਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਮਂ, ਗਂਰੁਂਗਂ; ਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਧੁਨ

ਨ

ਧੁਪ ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁਮਪਗਮ. ਧੁਪਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ—ਮ ਧੁ, ਨਸਂ—ਨੁਧਪਧੁਮਪ ਗਮ ਰੁਗਸਰੁਨ਼ਸ— ਗਮ ਧੁਪਮ, ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਪ ਮਪ ਗਮ ਗਰੁ ਗਗ ਰੁਸ ।

੨. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰS, ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਗਰੁ ਸS ।

੩. ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।

੪. ਨ਼ਨ਼ ਧੁ਼,ਨ਼ ਨ਼ਧੁ਼ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਮਮ ਗਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਨਨ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।

੫. ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰS ਨੁਧ ਪਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ਼ ਧਪ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸS ।

੬. ਸਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਗ ਮਗ, ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧੁਪ, ਧੁਨ ਸੰਨ, ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ, ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰS, ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ, ਨੁਨੁ ਸੰਨੁ. ਧਧ ਨੁਧ, ਪਪ ਧੁਪ, ਮਮ ਪਮ, ਗਗ ਮਗ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ ਰੁਸ, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਰਾਮ ਕਾ ॥
ਮੂੜੇ ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਹਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਣੀ ਧਰੇ ਅਨਤ ਨ ਚਾਹਿਆ ਜਾਇ ॥
ਅਨਤ ਕਉ ਚਾਹਨ ਜੋ ਗਏ ਸੇ ਆਏ ਅਨਤ ਗਵਾਇ ॥ ੨ ॥
ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕੋ ਭਾਗਠੁ ਹੋਇ ॥
ਕਰਮਾ ਉਪਰਿ ਨਿਬੜੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰਣਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋਈ ਸਾਰ ਕਰੇਇ ॥
ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ ਖਸਮ ਕਾ ਕਿਸੈ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
				ਸਂ				ਨੁ				ਮ			
—	ਧ	ਪ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
ऽ	ਨਾ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨਿਆ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਗ							
ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	—	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ऽ	ਫਿ	ਰ	ਪਾ	ਛੈ	ऽ	ਪ	ਛੁ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਹਿ	ਮੂ	ऽ	ੜ	ऽ
								ਗ							
—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਫਿ	ਰ	ਪਾ	ਛੈ	ऽ	ਪ	ਛੁ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਹਿ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਨ											
	ਮ	ਮ	ਮ	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
	ਰੈ	ਣ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ऽ	ਇ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਨ														
—	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਦਿਵ	ਸ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ
—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
ऽ	ਹੀ	ऽ	ਰੇ	ਜੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ऽ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

								ਗ							
ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ऽ	ਕਉ	ऽ	ਭੀ	ਬ	ਦ	ਲੈ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਲ ਲਯ)

ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏਂ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ ॥
ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਉ ਪਾਵਹਿ ਕਊਆ ਕੂਕਰ ਖਾਹੀ ॥
ਮੋ ਕਉ ਕੁਸਲੁ ਬਤਾਵਹੁ ਕੋਈ ॥
ਕੁਸਲੁ ਕੁਸਲੁ ਕਰਤੇ ਜਗੁ ਬਿਨਸੈ ਕੁਸਲੁ ਭੀ ਕੈਸੇ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ॥
ਮਾਟੀ ਕੇ ਕਰਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਜੀਉ ਦੇਹੀ ॥
ਐਸੇ ਪਿਤਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹੀਅਹਿ ਆਪਨ ਕਹਿਆ ਨ ਲੇਹੀ ॥ ੨ ॥
ਸਰਜੀਉ ਕਾਟਹਿ ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਉ ਭਾਰੀ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਭੈ ਡੂਬੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜਹਿ ਡੋਲਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਅਕੁਲ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ ਬਿਖਿਆ ਸਿਉ ਲਪਟਾਨਾ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

੪				੩				×				੨			
														ਸ	ਰੁ
														ਮੋ	ਕਉ
ਗ															
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਨ਼															
ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਕੁ	ਸ	ਲ	ਕ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਜ	ਗ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਭੀ	ਕੈ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੋ	ਕਉ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

				ਨ											
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਜੀ	S	ਵ	ਤ	ਪਿ	ਤ	ਰ	ਨ	ਮਾ	S	ਨੇ	S	ਕੋ	S	ਊ	S
ਨ															
ਧੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	—	—	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੂ	ਏਂ	S	ਸਿ	ਰਾ	S	ਧ	ਕ	ਰਾ	S	S	S	ਹੀ	S	S	S
				ਸੰ				ਨੁ							
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪਿ	ਤ	ਰ	ਭੀ	ਬ	ਪ	ਰੇ	S	ਕ	ਹੁ	ਕਿਉ	S	ਪ	S	ਵਹਿ	S
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ		
ਕਊ	S	ਆ	S	ਕੂ	S	ਕ	ਰ	ਖਾ	S	ਹੀ	S	S	S	ਮੋਕਉ...	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦਯ ਗੁਸਾਈ ਮੀਤੁਲਾ ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਹਮਾਰੈ ਬਾਸੁ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਘਰੀ ਨ ਜੀਵਨਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਰਹਣਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਖਦਾਤਿਆ ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ ॥ ੧ ॥
ਹਸਤ ਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਗਰਤਹੁ ਉਧਰੁ ਗੋਪਾਲ ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਮਤਿ ਥੋਰੀਆ ਤੂੰ ਸਦ ਹੀ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ॥ ੨ ॥
ਕਿਆ ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਸੰਮਲਾ ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸਰਣਿ ਸਮਾਈ ਦਾਸ ਹਿਤ ਊਚੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ॥ ੩ ॥
ਸਗਲ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਮਾਹਿ ॥
ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਕੇਸਵਾ ਸੇ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਹਿ ॥ ੪ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਭਜੈ ਬਿਖੁ ਤਰਿਆ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੫ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×				0				×				0			
	ਨ਼								ਗ			ਗ			
—	ਧ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਦ	ਯ	ਗੁ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ਤੁ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ
ਤੂੰ	ਸੰ	ਗ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ਬਾ	ਸ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਨ											
	ਮ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
	ਤੁਝ	ਬਿ	ਨ	ਘ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਨ	ਜੀ	ऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਗਂ											
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਮਂ	—	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ਧ੍ਰਿ	ਗ	ਰਹ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ऽ	ਜੀ	ਅ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਣ	ਸੁ	ਖ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਤਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
									ਗ						
—	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਨਿਮ	ਖ	ਨਿ	ਮ	ਖ	ਬ	ਲਿ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਤੂੰ ਧਣੀ ਜੈਸੀ ਤੂੰ ਰਾਸਿ ਦੇਹਿ ਤੈਸੀ ਹਮ ਲੇਹਿ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਣੰਜਹ ਰੰਗ ਸਿਉ ਜੇ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਦੇਹਿ ॥ ੧ ॥
ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਰਾਮ ਕੇ ॥ ਹਰਿ ਵਣਜ ਕਰਾਵੈ ਦੇ ਰਾਸਿ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਧਨੁ ਖਟਿਆ ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਵਖਰੁ ਲਦਿਆ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਨੇੜਿ ਨ ਆਇਆ ॥੨॥
ਹੋਰੁ ਵਣਜੁ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਨੰਤ ਤਰੰਗੀ ਦੁਖੁ ਮਾਇਆ ॥
ਓਇ ਜੇਹੈ ਵਣਜਿ ਹਰਿ ਲਾਇਆ ਫਲੁ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ॥੩॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਣਜੁ ਸੋ ਜਨੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਫਿਰਿ ਲੇਖਾ ਮੂਲਿ ਨ ਲੇਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੬੫)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
ਨ਼				ਨੁ							
ਸ	ਧੁ	-ਧੁ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਮਮ	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁਸ
ਹਮ	ਵ	ऽਨ	ਜਾ	ਰੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽਮ	ਕੇऽ	ऽ	ਹਰਿ
						ਗ					
ਨ਼	ਸ	-ਸ	ਸਰੁ	ਮ	-ਮ	ਰੁ	—	-ਰੁ	ਸ	—	—
ਵਣ	ਜ	ऽਕ	ਰਾऽ	ਵੈ	ऽਦੇ	ਰਾ	ऽ	ऽਸ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਸ	-ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਪ	—	—
ਸਾ	ਹ	ऽਹ	ਮਾ	ਰਾ	ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ऽਧ	ਣੀ	ऽ	ऽ
		ਨ									
ਮ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਸਂਸਂ
ਜੈ	ਸੀ	ਤੂੰ	ਰਾ	ਸ	ਦੇਹਿ	ਤੈ	ਸੀ	ਹਨ	ਲੇਹਿ	ऽ	ਹਰਿ
	ਸਂ										
ਸਂਰੁਂ	ਨੁ	-ਨੁ	ਧਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗਰੁ	ਗ	—	ਰੁਸ
ਨਾऽ	ਮ	ऽਵ	ਣੰऽ	ਜਹ	ऽ	ਰੰ	ऽ	ऽਗ	ਸਿਉ	ऽ	ऽਜੇ
						ਗ					
ਨ਼	ਸ	-ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	—	ਸ	—	—
ਆ	ਪ	ऽਦ	ਇਆ	ਲ	ਹੋਇ	ਦੇਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।   (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ ਬਨਿ ਬਸਾ ਕੰਦ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਹਉ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥੧॥
ਮੈ ਬਨਜਾਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ॥ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੁ ਜੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕੋਕਿਲ ਹੋਵਾ ਅੰਬਿ ਬਸਾ ਸਹਜਿ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥੨॥
ਮਛੁਲੀ ਹੋਵਾ ਜਲਿ ਬਸਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਾਰਿ ॥
ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ਹਉ ਮਿਲਉਗੀ ਬਾਹ ਪਸਾਰਿ ॥੩॥
ਨਾਗਨਿ ਹੋਵਾ ਧਰ ਵਸਾ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਭਉ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੭)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨					੧		੨	
	ਪ		ਸਂ				ਨੁ						
ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਮ
ਮੈ	ਬ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਰ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੀ	ऽ	ਤੇ	ਰਾ
							ਗ						
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਰੁ
ਨਾ	ਮ	ਵ	ਖ	ਰ	ऽ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ਤੇ	ਰਾ
			ਨ਼				ਸ						
ਸ	ਸ	ਸ	ਧੁ	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਨਾ	ਮ	ਵ	ਖ	ਰ	ऽ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਨ						ਸਂ				
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਣੀ	ਹੋ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ਬ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਗਂ						ਸਂ				
ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਕੰ	ਦ	ਮੂ	ऽ	ਲ	ਚੁ	ਣ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨੁ			ਸਂ				ਨੁ						
ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	—
ਗੁਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਦੀ	ਮੇ	ਰਾ	ਸਹੁ	ऽ	ਮਿ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ऽ

							ਗ						
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਵਾ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਹਉ	ऽ	ਜਾ	ਉ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥
ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਯ੍ਯਾਪਾਰੁ ॥
ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥
ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥
ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
										ਸ	—	ਨ਼	—
										ਮੈ	ऽ	ਰਾ	
ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧ਼	—
ਟਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼
ਜਾ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਹਾ	ऽ
ਸ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧ਼	—
ਟਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	—	—	—	—	ਨ਼	ਰੁ	ਨ਼	—	ਧ਼	—	—	—
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਗ	—	—	ਮ	—	—	—
ਕੋ	ऽ	ऽ	ਬ	ऽ	ਨ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ऽ
							ਮ						
ਪ	—	—	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ ਟਾਂਡਾ...

ਅੰਤਰਾ

			ਸ	ਸ	ਗਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—	—	—	—	
			ਘ	ਟ	ਅऽ	ਵ	ਘ	ਟ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
			ਪ				ਸਂ							
—	—	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਨ਼	—	—	ਧ	—	ਪ	—	
ऽ	ऽ	ऽ.	ਡੂ	ਗ	ਰ	ਘ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ਕ	ऽ	
—	—	—	ਧ̱	ਧ̱	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰ̱	ਰ̱	
ऽ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਣ	ਬੈ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਹ	
					ਨ									
ਗ	—	ਗ	ਮ	ਮ	ਧ̱	—	ਨ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	
ਮਾ	ऽ	ਰ,	ਰ	ਮਈ	ਏ	ऽ	ਸਿਉ	ऽ	ऽ	ਇ	ਕ	ऽ	ऽ	
										ਨ				
—	—	—	ਰ̱ਂ	—	—	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	
ऽ	ऽ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	
—	—	—	ਨ̱	—	ਨ̱	—	ਧ	—	—	ਪ	—	ਧ̱	ਪ	
ऽ	ऽ	ऽ	ਪੂੰ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ	ਮੁ	
ਮ	—	—	ਰ̱ਗ	—	—	ਗ	ਰ̱	—	ਰ̱	ਸ	ਰ̱	ਸ	ਨ਼	
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	

ਸ
ਟਾਂ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਮਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਮੑ ਮ ਗ, ਪ ਧੁ ਨ, ਸਂ।

ਮ

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਮੑ ਧੁ ਮੑ ਮ, ਗ ਰੁ, ਸ।

ਮਕੜ—ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੱ ਮ ਗ, ਰੁਗਮਪਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨ਼ ਧ਼ੁ ਨ਼।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ, ਕਈ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਅਤੇ ਕਈ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁਧ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਧਿਕ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਦਾ ਅਲਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗਉੜੀ (ਪੂਰਵੀ ਗਉੜੀ) ਅਤੇ ਲਲਿਤ, ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਵੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਵਿਨਾਯਕ ਨਾਰਾਇਣ, ਪਟ ਵਰਧਨ, ਆਦਿ ਸੰਗੀਤਕਰਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਵੇਂ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਲਲਿਤਕਲੀ, ਲਲਿਤ-ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਅਹੀਰ-ਲਲਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਅਧਿਕ ਸੰਗਤੀਯੁਕਤਿ ਹੈ।

ਮੰ

ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਲਲਿਤ ਜਿਵੇਂ "ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰਮ, ਧੁਮੰਮ" ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ "ਪ, ਧੁਪ, ਮੰਧੁਸਂ, ਰੁੰਨਸਂ, ਨਧੁਨ" ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ ਸਮੂਹ "ਪ ਧੁ ਪ,ਧੁ ਮ, ਪ ਮ ਗ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ" ਵਿਚ ਜਦੋਂ "ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼" ਜੋੜ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਲਲਿਤਾ-ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਲਿਤ ਸੂਚਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ-ਪੰਚਮ, ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਭੈਰਉ ਨੂੰ ਵਖ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੰਜ ਮੱਧਮ, ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਇਸ ਦੇ ਨਯਾਸ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰਮ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮ,

www.sikhbookclub.com

ਕਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼ਧੁਨ਼" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਧੁ ਪ, ਮੰਧੁਸਂ, ਨਸਂਰੁਂਨਸਂਧੁਨ, ਜਾਂ ਮੰਧੁਨ, ਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂਨਧੁਨ, ਧੁਪ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ (ਉਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ) ਗਾਇਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

੨. ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮੰਮਗ, ਗਮਪਧੁ, ਪਧੁਮਪ, ਮਪਧੁਪ, (ਗ)ਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼, ਸਰੁਸ—ਨ਼ਧੁਨ਼, ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

੩. ਨ਼ਰੁਗਮ ਮੰਮ, ਮੰਧੁਮੰਮਗ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ-ਰੁ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਧੁਮੰ (ਗ)ਮਗ, ਰੁਗਰੁਨ਼, ਨ਼ਸਰੁ ਨ਼ਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗ, ਗਮਪਧੁਮਪ, ਧੁਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ।

੪. ਨ਼ਸਗ, ਰੁਗਮਮੰਮਗ, ਗਮਪਧੁਮਪ, ਪਧੁਨ, ਸਂ—ਨਧੁਮਪ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਸਂ—ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗਰੁ, ਨ਼ਸਨ਼, ਧੁ਼ਨ਼ਰੁਸ—ਸਗਮ, ਪਧੁਮਪਧੁ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਸਂਨ, ਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ ਰੁਸ—ਗਮਪਧੁਮਪਨ, ਸਂ—ਨਧੁਨ, ਸਂਨਧੁਪ, (ਗ)ਮ, ਮੰਮਗ, ਪਧੁਨਸਂਰੁਂਨਸਂ—ਨਧੁਪ, ਧੁਮਪਗਮ ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ— ।

੫. ਪਧੁਨਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਮਗ, ਰੁਗਮ, ਪਧੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਸਂਨਧੁਪ, ਪਧੁਨਸਂਰੁਂਨ, ਧੁਪ,ਗਮਪਧੁਮਪਨ, ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂਮਂ—ਗਂਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਸਂ—ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਸਂ ਰੁਂਸਂਨ, ਸਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਮ, ਗਮਰੁਗ, ਰੁਗਮਮੰਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਗਰੁਸ—ਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਨ਼ਸ—ਨ਼ਰੁਗਮ, (ਗ)ਗਮਮੰ ਮ, ਪਧੁਨਸਂ—ਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼— ।

ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਮੱਮ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸਂ ਨਧੁ ਨਨ ਰੁਂਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।

੨. ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਮੱਮ ਗਰੁ ਮਗ ਰੁਸ ।

੩. ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਗਮ ਗਗ, ਮਮੱ ਮਮ, ਪਧੁ ਪਪ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਨਸਂ ਨਨ, ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਨ ਧੁਧੁ ਪਪ ਮਮ ਧੁਧੁ ਮੱਮੱ ਮਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ ।

੪. ਨ਼ਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮਮ, ਗਮ ਪਪ, ਮਪ ਧੁਧੁ, ਪਧੁ ਨਨ, ਧੁਨ ਸਂਸਂ, ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਸਂਰੁਂ ਗਂਗਂ, ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਸਂ ਨਨ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਮੱਮੱ, ਗਮ ਗਗ, ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਸਸ ।

੫. ਨ਼ਰੁ ਰੁਰੁ ਗਗ, ਗਮ, ਮ.ਮ ਪਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ, ਧੁ, ਨਨ ਨਸਂ ਸਂ, ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਰੁਂਗਂ ਗਂ, ਗਂ ਮਂਮਂ ਰੁਂਗਂ ਗਂ, ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਸਂ ਸਂਧੁ, ਨਨ, ਪਧੁ ਧੁ, ਮ, ਪਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ, ਮ ਮੱਮੱ, ਗਮ ਮ ਰੁ ਗਗ, ਸਰੁ ਰੁਸ ।

੬. ਰੁਗ ਗ, ਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਮੱਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਧੁਨ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਨਰੁਂ ਰੁਂ, ਨ ਰੁਂ ਰੁਂ ਸਂਨ, ਰੁਂਗਂ, ਗਂ, ਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਗਂਮਂ ਮਂ, ਗਂ ਮਂਮਂ ਗਂਰੁਂ, ਧੁਨ ਨ, ਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਗਮ, ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਰੁਗ ਗ,ਰੁ ਗਗ ਰੁਸ ।

SIKHBOOKCLUB.COM

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਿਉ ਜਲ ਛੋਡਿ ਬਾਹਰਿ ਭਇਓ ਮੀਨਾ ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਹਉ ਤਪ ਕਾ ਹੀਨਾ ॥੧॥
ਅਬ ਕਹੁ ਰਾਮ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥ ਤਜੀ ਲੇ ਬਨਾਰਸ ਮਤਿ ਭਈ ਥੋਰੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਗਲ ਜਨਮੁ ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਗਵਾਇਆ ॥ ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਮਗਹਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ ॥੨॥
ਬਹੁਤੁ ਬਰਸ ਤਪੁ ਕੀਆ ਕਾਸੀ ॥ ਮਰਨੁ ਭਇਆ ਮਗਹਰ ਕੀ ਬਾਸੀ ॥੩॥
ਕਾਸੀ ਮਗਹਰ ਸਮ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ਓਛੀ ਭਗਤਿ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰੀ ॥੪॥
ਕਹੁ ਗੁਰ ਗਜ ਸਿਵ ਸਭੁ ਕੋ ਜਾਨੈ ॥ ਮੁਆ ਕਬੀਰੁ ਰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੈ ॥੫॥

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				X				੨				੦			
ਸ				ਮ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	(ਗ)ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਅ	ਬ	ਕ	ਹੂ	ਰਾ	S	ਮ	ਕ	ਵ	ਨ	ਗ	ਤਿ	ਮੋ	S	ਰੀ	S
ਪ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਧੁਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਤ	ਜੀ	ਲੇ	ਬ	ਨਾS	S	ਰ	ਸ	ਮ	ਤਿ	ਭS	ਈS	ਥੋ	S	ਰੀ	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਖ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਜਿ	ਉ	ਜ	ਲ	ਛੋ	S	ਡ	ਬਾ	ਹ	ਰ	ਭ	ਇਓ	ਮੀ	S	ਨਾ	S
ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	S	ਰ	ਬ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹਉ	ਤ	ਪ	ਕਾS	SS	ਹੀ	S	ਨਾ	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਧਨੁ ਓਹੁ ਮਸਤਕੁ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਨੇਤ ॥ ਧਨੁ ਓਇ ਭਗਤ ਜਿਨ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਹੇਤ ॥੧॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਸੁਖੁ ਲਹੀਐ ॥ ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਸੁ ਕਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤਿਨ ਊਪਰਿ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਨਿਰਬਾਣੁ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
		ਨ਼						ਗ							
—	[illegible]	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਮੱ	ਮ	ਗ	ਰੁ
S	ਨਾ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	S	ਕੈ	S	ਸੇ	S	ਸੁ	ਖ	ਲਹੀ	S	ਐ	S
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
S,	ਰ	ਸ	ਨਾ	ਰਾS	SS	ਮ	ਨਾ	S	ਮ	ਜ	ਸੁ	ਕਹੀ	S	ਐ	S

ਅੰਤਰਾ

				ਧੁ				ਨ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
	ਧ	ਨ	ਓਹੁ	ਮ	Sਸ	ਤ	ਕ	ਧ	ਨ	ਤੇ	ਰੇ	ਨੇ	S	ਤ	S
	ਨ														
—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
S	ਧ	ਨ	ਓਇ	ਭਗ	ਤ	ਜਿ	ਨ	ਤੁS	ਮS	ਸੰ	ਗ	ਹੇ	S	ਤ	S

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

www.sikhbookclub.com

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਤ ਨਹੀ ਠਉਰ ਮੂਲੁ ਕਤ ਲਾਵਉ ॥ ਖੋਜਤ ਤਨ ਮਹਿ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧॥
ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਏਕ ਭਾਇ ਦੇਖਉ ਸਭ ਨਾਰੀ ॥ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਸਹ ਕਉਨ ਪਿਆਰੀ ॥੨॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ॥ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸੁਹਾਗੁ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੭)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			ਸ ਨ੍ਹ ਲਾ
			ਮ							ਅ					
ਰੁ	ਗਮ	ਮੱ	ਗ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ
S	ਗੀS	S	S	ਹੋ	S	ਇ	ਸੁ	ਜਾ	S	ਨੈ	S	ਪੀ	S	ਰ,	ਰਾ
ਮ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਪ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਗ	ਰੁਗ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਨ੍
S	ਮS	SS	ਭ	ਗ	ਤ	ਅ	ਨੀS	ਆS	SS	ਲੇ	S	ਤੀS	SS	ਰS,	ਲਾ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਕ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ਠਉ	S	ਰ	ਮੂ	S	ਲ	ਕS	ਤ	ਲਾ	S	ਵਉ	S
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ	—	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ੍
ਖੋ	S	ਜ	ਤ	ਤ	ਨ	ਮਹਿ	S	ਠਉ	S	ਰS	ਨS	ਪਾ	S	ਵਉ	ਲਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥੧॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਰੋਸੇ ਤੇਰੇ ॥ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਚੜਾਇਆ ਬੇੜੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਵੈ ॥ ਇਸ ਬੇੜੇ ਕਉ ਪਾਰਿ ਲਘਾਵੈ ॥੨॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ਚੂਕਿ ਗਈ ਫਿਰਿ ਆਵਨ ਜਾਨੀ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਜੁ ਸਾਰਿਗ ਪਾਨੀ ॥ ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਸਭ ਏਕੋ ਦਾਨੀ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੭)

www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੰ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਜ	ਪਉ	ऽ	ਜੀ	ਅ	ऽ	ऽ
ਮ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮੰ	ਮ	—	—	—
ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ									
ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਧੂ	ऽ	ਪੂ	ਹਿ	ਲਾ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਜ
		ਮ							
ਮੰ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਪਿਓ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਜੇ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਦੀ	ऽ	ਨ	ਦ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਭ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਰੋ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ੜੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਪ
ਸ	ਭ	ਪ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ਚ
				ਮ					
ਗ	—	ਮ		ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਤ੍ਰਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ੜੇ	ऽ	ऽ	ऽ

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੪ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩			
			ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਨ਼	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ
			ਰਾ	ऽ	ऽऽ	ਮਜ	ਪਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜੀ	ਅ
ਗ								ਮ					
ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਐ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ

			ਧੁ										
ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ,	ਧ੍ਰੂ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਹਿ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਗ	—
ऽ	ऽ	ਬ	ਪਿਓ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਜੈ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਸ	ਨ਼											
ऽ	ऽ	ऽ											

ਅੰਤਰਾ

			ਪ	ਪਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ
			ਦੀ	ऽ	ਨ	ਦ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲ	ਭ
ਨ	—	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	—	—	—
ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	—	—	ਮਗ	ਗ
ਸ	ਭ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਚ
ਮ	—	—	ਮ	ਗ	!!	ਮੰ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਪ	ਮੰ	ਪ
ਭ੍ਰ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਥੇ	ऽ	ऽ	ਰ੍ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰੁ	—	—	ਗ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਨ਼	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅऽ	ਜ	ਪਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜੀ	ਅ
ਗ													
ਮ	—												
ਐ	ऽ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਮੂਲਵਾਕ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਭੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ।

(ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

www.sikhbookclub.com

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ)
ਸੰਵਾਦੀ - ਪ	ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਪ-ਗ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ

ਆਰੋਹ—ਸ. ਰੁ ਗ ਮੰ ਪ, ਮੰ ਧੁ ਸਂ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨ ਪ, ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਸ, ਗ ਮੰ ਧੁ ਸਂ, ਨ ਪ ਮੰ ਗ, ਪ ਗ, ਰੁ ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ ਨ਼, ਸ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ, ਗਉੜੀ ਮਾਲਵਾ: ਜਾਂ ਗਉੜੀ ਮਾਲਵੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਗੰਧਾਰ, ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਅਤੇ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਇਕ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੋਡੀ, ਜਾਂ ਗੁਜਰੀ ਟੋਡੀ ਭੀ ਇਕ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਕਈ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਜਾਂ ਆਲਾਪ ਰਾਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਰੂਪ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਜਾਂ ਆਲਾਪ ਰਾਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਰੂਪ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣਾ ਅਤੀ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ, ਗਉੜੀ-ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਮਾਲਵੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਖੜਜ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ) ਹੈ। ਇਹ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਮਾਲਵੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਜਾਂ ਅਲਪ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਜਿਵੇਂ "ਸਨ਼, ਮੰਧੁ ਸ, ਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਪ. ਗਰੁਸ" ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਮਾਲਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ "ਪ. ਮੰਧੁਸਂ, ਰੁਸਂ ਨ ਪ ਮੰਗ, ਪਗ" ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ. ਰੁਨ਼, ਪ—ਮੰਧੁਸਂ, ਗਰੁ. ਮੱਗਰੁਪ. ਮੰਗ. ਪ—ਗਰੁਸ" ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੰਧੁਸਂ. ਜਾਂ, ਮੰਗ, ਮੰਧੁਸਂ. ਰੁਸਂਨ, ਪਮੰਗ, ਪ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੌਦਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

 www.sikhbookclub.com

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਗਰੁਸਨ, ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸ, ਸਨ਼ਪ਼—ਮੰਧ਼ਰੁਸ—ਗਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।

੨. ਸਗ, ਰੁਸਨ਼; ਮੰਧ਼ੁਸ—ਨ਼ਸਗਰੁਪ, ਮੱਗ, ਪਗਰੁਸ—ਰੁਗਰੁਮੱਗਰੁਸਨ਼, ਰੁਸ—ਸਰੁਗਰੁਪ—ਮੰਗ, ਰੁਮੱਗਰੁਸ— ।

੩, ਸਗ, ਰੁਗਰੁਪ—ਮੱਗ, ਮੰਪਗ, ਮੰਧੁਸਂ—ਸਂਨਪਮੱਗ, ਪਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ—ਸਨ਼ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਧੁਸਂ—ਰੁਂਸਂਨ, ਪਗਪ, ਮੰਧੁਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਰੁਂਨਪ, ਮੰਪਗ, ਰੁਮੱਗਰੁਸ— ।

੪. ਸਰੁਗਰੁਪ—ਪਮੱਗ, ਪਗਰੁਸ—ਗਮੱਧੁਸਂ—ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ, ਗਂਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਨਪ, ਮੱਗ, ਮੱਧੁਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਰੁਂਨਸਂਨ, ਮੱਧੁਸਂ—ਸਂਗਂ, ਰੁਂਮੱਂ ਗਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਨਪਗ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁਸ—ਸਗ, ਰੁਮੱ, ਗਪ, ਮੱਧੁਸਂ—ਸਂਨ, ਰੁਂਸਂ, ਨਸਂਨਪ, ਮੰਗ ਰੁਮੱਗਰੁਸ— ।

੫. ਨ਼ਸ, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਪਗ, ਮੱਧੁਸਂਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਰੁਂ, ਨਸਂਨ; ਪਮੰਗਪ, ਪਗ, ਮੰਧੁਸਂ—ਗਂਰੁਂਮੱਂਗਂ ਰੁਂਪਂ, ਮੱਗਂਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਨਪ—ਮੱਗਪਸਂ—ਸਂਨਪਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਪ—ਮੰਧੁਸਂਨ, ਰੁਂਨਪਗ, ਮੱਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸਨ਼, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਮਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਸਗ	ਮੱਧੁ	ਸਂਨ	ਰੁਂਸਂ	ਨਪ	ਮੱਗ	ਰੁਗ	ਰੁਸ
੨.	•	•	•	•	ਰੁਗ	ਰੁਮੱ	ਗਰੁ	ਪਪ	ਮੱਧੁ	ਸਂਨ	ਰੁਂਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ	ਰੁਸ
੩.	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਰੁਗ	ਮੰਗ	ਗਮੱ	ਪਮੱ	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਪਪ	ਮੱਗ	ਰੁਮੱ	ਗਰੁ	ਸऽ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਸਰੁ	ਰੁ,ਸ	ਰੁਰੁ	ਸਨ਼,	ਮੱਪ	ਪ,ਮੱ	ਪਪ	ਮੰਗ,
	ਸਂਰੁਂ	ਰੁਂ,ਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਨ,	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ,	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਨ,	ਸਂਸਂ	ਨਪ,	ਪਪ	ਮੰਗ,	ਮੱਮੱ	ਗਰੁ,	ਗਗ	ਰੁਸ
੫.	•	•	•	•	ਸਰੁ	ਸਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਰੁਮੱ	ਗਰੁ,	ਗਮੱ	ਗਪ	ਮੰਗ,	ਮੱਪ	ਮੱਧੁ	ਪਮੱ,
	ਪਧੁ	ਪਸਂ	ਨਪ,	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ,	ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂਮੱਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ	ਨਨ	ਪਪ	ਮੱਮੱ	ਗਗ	ਰੁਰੁ	ਸਸ
੬.	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨ਼ਨ਼	ਸਨ਼	ਮੱਧ਼ੁ	ਸਰੁ
	ਸਸ,	ਨ਼ਨ਼	ਸਨ਼	ਮੱਧ਼ੁ	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਸਸ,	ਨ਼ਨ਼	ਸਨ਼	ਮੱਧ਼ੁ	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਨ਼	ਸਨ਼
	ਮੱਧ਼ੁ	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਪਪ	ਮੰਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਨ਼	ਸਨ਼	ਮੱਧ਼ੁ	ਸਗ	ਮੱਧੁ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ	ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ ਰਹੁ ऽ ਕ੍ਰਿ	ਧਾ ऽ ऽ ऽ	ਨਨ ਪਮੰ ਗਰੁ ਸਨ	ਸਗ ਮੱਧੁ ਸਰੁੰ ਸੰऽ
੨.	• • • •	ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਪਮੰ	ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨਸ	ਗਮੰ ਧੁਧੁ ਮੰਪ ਸੰऽ
੩.	ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਧੁਸੰ ਨਪ,	ਮੱਧੁ ਪਮੰ, ਗਪ ਮੰਗ,	ਰੁਮੰ ਗਰੁ, ਸਗ ਰੁਸ,	ਗਮੰ ਧੁਧੁ ਮੰਪ ਸੰऽ
੪.	• • • ਪਪ ਮੰਗ, ਮੰਮੰ ਗਰੁ,	• • • • ਗਗ ਰੁਸ, ਨਸ ਗਮੰ	ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਪਧੁ ਮੰਪ ਸੰऽ, ਪਧੁ	ਸੰਸੰ ਨਪ, ਨਨ ਪਮੰ ਮੰਪ ਸੰऽ ਪਧੁ ਮੰਪ
੫.	• • • • ਪਪ ਮੰ.ਪ ਪਮੰ ਗਰੁ,	ਗੰਗੰ ਰੁੰ,ਗੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਗਗ ਰੁਗ ਗਰੁ ਸਨ	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰ,ਰੁੰ ਰੁੰਸੰ ਨਪ, ਰੁਗ ਰੁਸ, ਗਮੰ ਗਰੁ,	ਨਨ ਪ,ਨ ਨਪ ਮੰਗ ਮੰਪ ਮੰਗ, ਪਧੁ ਪਸੰ
੬.	ਰੁੰਗੰ ਰੁੰਮੰ ਗੁੰਰੁੰ, ਸੰਰੁੰ ਗਪ ਮੰਗ, ਰੁਗ ਰੁਮੰ	ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਨਸੰ ਨਰੁੰ ਗਰੁ, ਸਰੁ ਸਗ ਰੁਸ,	ਸੰਨ, ਪਧੁ ਪਸੰ ਨਪ, ਨਸ ਨਰੁ ਸਨ, ਸਗ	ਮੱਪ ਮੰਧੁ ਪਮੰ, ਗਮੰ ਰੁਮੰ ਗਪ ਮੰਧੁ ਪਸੰ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋ ਕਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਜਨਾਵੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਅਨਜਾਨਤ ਕਿਛੂ ਇਨਹਿ ਕਮਾਨੋ ਜਪ ਤਪ ਕਛੂ ਨ ਸਾਧਾ ॥
ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ ਬਾਧਾ ॥੧॥
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹਉ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਮੇਰਾ ॥
ਭਰਮ ਮੋਹ ਕਛੁ ਸੂਝਸਿ ਨਾਹੀ ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ ॥੨॥
ਤਬ ਇਹੁ ਕਹਾ ਕਮਾਵਨ ਪਰਿਆ ਜਬ ਇਹੁ ਕਛੂ ਨ ਹੋਤਾ ॥
ਜਬ ਏਕ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪਹਿ ਕਰਤਾ ॥੩॥
ਅਪਨੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਚਨੁ ਰਚਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੈ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸ ਮੋ	ਨ ਕਉ
ਸ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਇ	ਹ	ਬਿ	ਧ	ਕੋ	ऽ	ਸ	ਮ	ਝਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ

ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਮੱ	—	ਧੁ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ		
ਕ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ਹੋਂ	ऽ	ਇ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ		

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਧੁ											
ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਅ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨ	ਤ	ਕਿ	ਛ	ਇ	ਨਹਿ	ऽ	ਕ	ਮਾ	ऽ	ਨੋ	ऽ
ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਜ	ਪ	ਤ	ਪ	ਕ	ਛੂ	ऽ	ਨ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦ	ਹ	ਦਿ	ਸ	ਲੋ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨ	ਦਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਨ਼															
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ਕ	ਵ	ਨ	ਕ	ਰ	ਮ	ਕ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੋ	ਕਉ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਧਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ॥
ਹਮ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਵੈ ਸੁਆਮੀ ਜਿਉ ਰਾਖਹੁ ਤਿਉ ਰਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਿਆ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਕਿ ਕਰਣੈਹਾਰਾ ਕਿਆ ਇਸੁ ਹਾਥਿ ਬਿਚਾਰੇ ॥
ਜਿਤੁ ਤੁਮ ਲਾਵਹੁ ਤਿਤ ਹੀ ਲਾਗਾ ਪੂਰਨ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਰਬ ਕੇ ਦਾਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਹਰਿ ਪਹਿ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮੱ												ਮੱ			
ਪ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਪ	ਮੱਗ	ਪ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿऽ	ਹ	ਰਿ	ਮੁ	ਖ	ਕਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ
										ਪ਼					
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਮੱ਼	ਧੁ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
ਹ	ਮ	ਤੇ	ऽ	ਕ	ਛੂ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ
												ਮੱ			
ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਿਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਕਿਆ	ऽ	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ਕਿ	ਕੁ	ਰ	ਣੈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ
ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	—	ਸਂ	—
ਕਿਆ	ऽ	ਇ	ਸ	ਹਾ	ऽ	ਬ	ਬਿ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਪ	—	ਧ	ਮੱਪ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਿ	ਤ	ਤੁ	ਮ	ਲਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਤਿ	ਤ	ਹੀ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਗਾ	ऽ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਪ	ਮੱ ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਨ	ਖ	ਸ	ਮ	ਹੇ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਾਇਆ ਲਾਲੁ ਰਤਨੁ ਮਨਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਨ ਸੀਤਲੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਥੀਆ ਸਤਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤ੍ਰਿਸਨ ਸਭ ਲਾਥੀ ਚਿੰਤਾ ਸਗਲ ਬਿਸਾਰੀ ॥
ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਧਰਿਓ ਮਨੁ ਜੀਤੋ ਜਗੁ ਸਾਰੀ ॥੧॥
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਰਹੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਡੋਲਨ ਤੇ ਅਬ ਚੂਕੇ ॥
ਅਖੁਟੁ ਖਜਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਤੋਟਿ ਨਹੀ ਰੇ ਮੂਕੇ ॥੨॥
ਅਚਰਜੁ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਿ ਐਸੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ॥
ਲਾਹਿ ਪਰਦਾ ਠਾਕੁਰੁ ਜਉ ਭੇਟਿਓ ਤਉ ਬਿਸਰੀ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥੩॥
ਕਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ਇਹੁ ਅਚੰਭਉ ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚ ਭਏ ਬਿਗਾਸਾ ਗੁਰਿ ਨਿਧਾਨੁ ਰਿਦੈ ਲੈ ਰਾਖਿਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੫)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਪ਼ਪ਼	ਸ	—	ਸ	—
ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ਲਾ	ऽ	ਲ	ਰ	ਤ	ਨ	ਮਨ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਰ	ਨ	ਸੀ	ਤ	ਲ	ਮ	ਨ	ਸੀ	ਤ	ਲ	ਥੀ	ऽ	ਆ	ऽ
										ਮੱ			
ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਬ	ਦ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਲਾ	ऽ	ਥੀ	ਭੂ	ऽ	ਖ	ਤ੍ਰਿऽ	ਸ	ਨ	ਸਭ	ਲਾ	ऽ	ਥੀ	ऽ
ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂ	—	—	ਸਂ	—	—	—
ਚਿੰ	ऽ	ਤਾ	ਸ	ਗ	ਲ	ਬਿऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ
							ਮੱ						
ਨ	ਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕ	ਰ	ਮਸ	ਤ	ਕ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ऽ	ਰੈ	ਧ	ਰਿ	ਓ	ऽ
ਨ਼										ਮੱ			
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਜੀ	ਤੇ	ऽ	ਜ	ਗ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜਨਮੁ ਕੁਭਾਂਤੀ ॥
ਰਾਮ ਗੁਸਈਆ ਜੀਅ ਕੇ ਜੀਵਨਾ ॥ ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ ॥ ਚਰਣ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ ॥੨॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ ॥ ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਂਬਾ ॥੩॥
(ਗਉੜੀ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ									
ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਗੁ	ਸਈ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਜੀ	ਅ	ਕੇ	ऽ	ਜੀ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

www.sikhbookclub.com

ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੋ	ਹਿ	ਨ	ਖਿ	ਸਾ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੈ	ऽ	ਜ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੇ	ਰੀ	ਸੰ	ਗਤਿ	ਪੰ	ऽ	ਚ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਸੋ	ਚ	ਦਿ	ਨ	ਚਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਮੇ	ਰਾ
ਗੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਮੱ'	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਕ	ਰ	ਮ	ਕੁ	ਟਿ	ਲ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਧੁੰ	ਨ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਜ	ਨ	ਮ	ਕੁ	ਭ੍ਰਾ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
([illegible] ਵੱਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ) ਤਾਲ–ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਦੇਸਰਾ ਅਖੀ ਤਾਰ ਲਗੰਨਿ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਸਜਣ ਮੇਲਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸਵੰਨਿ ॥੧॥
(ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੩੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩			
												ਧੁ ਮੱ	ਧੁ
												ਸੁ	ਣਿ
			ਨ		ਪ			ਮੱ					
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	—	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਸਾ	ਜ	ਨ	ਪ੍ਰੇ	ऽ	ਮ	ऽ	ਸੰ	ਦੇ	ਸ	ਰਾ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	—	—	ਨ	ਰੁੰਨ		
ਅ	ऽ	ਖੀ	ਤਾ	ऽ	ਰ	ਲ	ਗੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਿऽ	ਸੁਣਿ...	

ਅੰਤਰਾ

												ਪ	ਪ
												ਗੁ	ਰ
			ਧੁ										
ਗ	—	ਗ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ
ਤੁ	S	ਠੈ	ਸ	S	ਜ	ਣ	ਮੇ	S	ਲਿ	ਆ	S,	ਜ	ਨ
												ਧੁ	
ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰਨ	ਮੰ	ਧੁ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸੁ	S	ਖ	ਸ	ਵੈ	S	S	S	ਨS	ਸੁ	ਇ

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

SIKHBOOKCLUB.COM

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਮਿਸ਼ਰਤ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਰ-ਪ, ਪ-ਗੁ ਤੇ ਗੁ-ਸ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ ਪ, ਨ ਸं, ਜਾਂ ਮ ਪ ਧੁ ਨ ਸं।

ਮ
ਅਵਰੋਹ—ਸं ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਪ ਗ ਮ, ਰ ਪ ਗੁਰ, ਗੁ-ਸ।

ਮ
ਪਕੜ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਪ, ਮ ਪ ਗ ਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ, ਨ੍ਧੁਨ੍, ਰੁ ਸ।

ਇਹ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਤੇ ਮਾਝ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਰਿਖਭ, ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਖੜਜ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ) ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਦੋ ਠਾਟਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਠਾਟ ਵਿਚ ਨੀਅਤ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਖਮਾਜ ਜਾਂ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ, ਬਸੰਤ ਮੁਖਾਰੀ, ਅਹੀਰ ਭੈਰਉ, ਨਟ ਭੈਰਉ, ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ। ਐਸੇ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

ਇਕ ਸਪਤਕ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ। ਭਾਵ, ਖੜਜ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਤਕ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਂਗ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤਕ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਠਾਟ ਤੇ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਬਸੰਤ ਮੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਵੀ ਦਾ ਹੈ।
   ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨੁ ਸं। ਸं ਨੁ ਧੁ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ।

੨. ਅਹੀਰ ਭੈਰਉ ਦਾ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਹੈ।
   ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ— ਸ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧ ਨੁ ਸं। ਸं ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਟ ਭੈਰਉ ਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ, ਪਰ ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਆਰੋਹ ਬਹਾਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਬਸੰਤ, ਜਾਂ ਆਰੋਹ ਬਸੰਤ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਬਹਾਰ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ

 www.sikhbookclub.com

"ਸ ਮ, ਪ ਗ਼ ਮ ਨ ਧ, ਨ ਸਂ, (ਸਂ) ਨ ਧ ਪ, ਮੰਗਮੰਟਗ, ਗਮੰਧੁਗ, ਮੰਗਰੁਸ। ਸ, ਗ ਮੰ ਧ ਰੂੰ, ਸਂ, ਨ ਪ ਮ ਪ ਗ ਮ ਨ ਧ, ਨ ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਸੋ, ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਜਾਂ ਗਉੜੀ ਸੋਰਠ ਇਤਿਆਦਿ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਅਤੇ ਖੂਬ ਸੂਰਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ।

ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰ ਗ ਮ, ਪ ਧ ਪ ਮ ਪ,ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ । ਜਾਂ ਸ ਰ ਗ ਮ, ਪ ਧ ਮ ਪ, ਰ ਮ ਪ ਨ, ਸਂ" ਇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ ਨ੍ਧੁਨ੍, ਰੁਸ—ਗਮ ਪਧੁਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ।

੨. ਸ, ਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ, ਨ੍ਸਰੁ ਨ੍ਧੁਨ੍, ਰੁਸ—ਗਮਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ—।

੩. ਗਮਪਧੁਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਨ੍ਰੁਸ—ਸਰੁਗਮ, ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਨ ਸਂ—ਨਸਂਰੁੰਨਸਂ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁ ਮਪ,ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—।

੪. ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਨ, ਸਂ—ਸਂਰੁੰਨਸਂ ਧੁਨਸਂ, ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪ ਸਂ—ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਰਮਪ—ਧੁਮਪਨਸਂ—ਸਂਰੁੰਨਸਂ—ਸਂਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ੍, ਧੁਨ੍ਸਰੁਸ—ਗਮਪਧੁਪ, ਮਪਨ, ਸਂਰੁੰਸਂ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁਮਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—।

੫. ਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ ਮਪਸਂ—ਸਂਰੁੰਸਂ ਨਧੁਨ ਸਂਰੁੰਸਂ—ਸਂਰੁੰਗਂ—ਰੁੰਸਂ—ਸਂਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਸਂ—ਸਂਰੁੰਨਸਂ—ਗਂ, ਰੁੰਗਂਰੁੰਸਂ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨਸਂਰੁੰਨਸਂ ਸਂਰੁੰਗਂ, ਰੁੰਗਂਰੁੰਸਂ—ਨਸਂ, ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ, ਨੁਧਪ, ਸਂ, ਨੁਧਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਸਰੁਸ, ਸਰੁਗਰੁਸ, ਸਰੁਗਮਗਰੁਸ, ਸਰੁਗਮਪ ਗੁਰਸ, ਗਮਪਧੁਮਪ ਗੁਰਸ, ਗਮਪਨਸਂ, ਨੁਧਪ ਰਪ ਗੁਰਸ, ਮਪਨਸਂਰੁੰਨਸਂ ਨੁਧਪ ਮਪ,ਰਪ ਗੁਰਸ, ਨ੍ਸ਼੍ਨ੍ ਧੁਸ।

ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ਨੁਸ ।

੨. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਨਸਂ ਰੁਸਂ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ।

੩. ਸਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਨਸਂ ਰੁਸਂ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ।

੪. ਸਰੁ ਰੁ;ਸ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਨਸਂ ਸੁਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ਨੁਸ ।

੫. ਸਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮਮ, ਗਮ ਪਪ ਮਪ ਨਨ, ਪਨ ਸਂਸਂ, ਨੁਸਂ ਨੁ,ਧ ਨੁਧ, ਪਧੁ ਪ,ਮ ਪਮ, ਰਗੁ ਗੁਸ ਰਸ ਨੁਸ ।

੬. ਰੁਰੁ ਸਨੁ, ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ ਗਰੁ, ਪਪ ਮਗ, ਧੁਧੁ ਪਮ, ਨੁਨੁ ਧਪ, ਸਂਸਂ ਨੁਧ, ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨੁਨੁ ਧਧ ਪਪ ਮਮ ਗਗ ਰਰ ਪਪ ਗੁਗੁ ਰਸ ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮਾ ॥ ਜਪਿ ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਕਾਮਾ ॥੧ਰਹਾਉ॥
ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਜਪੇਦਿਆ ਹੋਆ ਮੁਖੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ॥
ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣੀਐ ਜਿਸ ਤੇ ਸੋਈ ਭਾਈ ਮਿਤ੍ਰੁ ॥੧॥
ਸਭਿ ਪਦਾਰਥ ਸਭਿ ਫਲਾ ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਜਿਸੁ ਮਾਹਿ ॥
ਕਿਉ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥੨॥
ਜਿਸੁ ਲੜਿ ਲਗਿਐ ਜੀਵੀਐ ਭਵਜਲੁ ਪਈਐ ਪਾਰਿ ॥
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ ਮੁਖ ਊਜਲ ਦਰਬਾਰਿ ॥੩॥
ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਗੋਪਾਲ ਜਸੁ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ॥
ਨਾਨਕ ਉਬਰੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਾਬਾਸਿ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸ ਰੁ	ਸ
														ਹ	ਰਿ
—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ ਨੁ	—	ਸ	—	—	—	ਗ	ਮ
ऽ	ਰਾऽ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਜ	ਪ
—	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਸ
ऽ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ...

Page 412 www.sikhbookclub.com

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	—	ਮ	ਧ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ऽ	ਜ	ਪੇ	ऽ	ਦਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਨ														
—	ਧੁ	—	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਗੁਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਹੋ	ऽ	ਆ	ਮੁ	ਖ	ऽ	ऽ	ਪ	ਵਿ	ऽ	ऽ	ਤ੍ਰ	ऽ	ऽ	ऽ
											ਮ				
—	ਸਂ	ਸਂ	ਧਂਸਂ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ऽ	ਹਰਿ	ਜ	ਸऽ	ਸੁ	ਣੀ	ਐ	ऽ	ऽ	ਜਿ	ऽ	ਸ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
									ਮ						
—	ਗ	ਰ	ਰ	[illegible]	ਰ	ਪ	—	—	ਗੁ	—	ਰ	ਗੁਸ	—	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ਮਿ	ऽ	ऽ	ਤ੍ਰऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ ..

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਾਲ–ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਚੋਜੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਚੋਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਚੋਜੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਕਾਨ੍ਹੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਖੋਜੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਭੋਗੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਸੁਜਾਣੁ ਨ ਭੁਲਈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ਜੀਉ ॥੧॥
ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਖੇਲੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਇਕਨਾ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਇਕਿ ਨਗਨ ਫਿਰਹਿ ਨੰਗ ਨੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਦਾਨੁ ਦੇਵੈ ਸਭ ਮੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੰਗਹਿ ਹਰਿ ਚੰਗੀ ਜੀਉ ॥੨॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਲੋਚ ਮਨਿ ਪੂਰੀ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਜਲਿ ਥਲਿ ਵਰਤਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਨਹੀ ਦੂਰੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਸਾਰਿਆ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਹਦੂਰੀ ਜੀਉ ॥੩॥
ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਵਾਜਾ ਪਉਣੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਵਜਾਏ ਤਿਉ ਵਾਜੈ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗਾਜੈ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਸਰਣਿ ਪਵਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਭਗਤ ਜਨਾ ਰਾਖੁ ਲਾਜੈ ਜੀਉ ॥
ਵਡਭਾਗੀ ਮਿਲੁ ਸੰਗਤੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਿਧਿ ਕਾਜੈ ਜੀਉ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੭੪)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	—	—
ਚੋ	ਜੀ	ऽ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਵਿੰ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਮ			ਮ					ਸ			
ਰ	ਪ	—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	—	—
ਚੋ	ਜੀ	ऽ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ਪਿਆ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ
ਨ਼			ਪ਼								
ਧੁ਼	ਪ਼	ਧੁ਼	ਮ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਹੁਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ਰਾ	ऽ	ਚੋ	ਜੀ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ ਪਹਿਲਾ

								ਸਂ				
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	
ਹਰਿ	ਆ	ਪੇ	ਕਾ	ਨ੍ਹ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਇ	ਦਾ	ऽ	ऽ	
ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	
ਮੋ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਵਿੰ	ਦਾ	ऽ	ऽ	
ਨ			ਸਂ					ਮ				
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁਸ	
ਆ	ਪੇ	ऽ	ਗੋ	ਪੀ	ऽ	ਖੋ	ਜੀ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽऽ	ਚੋਜੀ...

ਅੰਤਰਾ ਦੂਜਾ

ਪ								ਸਂ			
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
ਹਰਿ	ਆ	ਪੇ	ਸਭ	ਘ	ਟ	ਭੋ	ऽ	ਗ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ਮੋ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਵਿੰ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਨ			ਸਂ					ਮ			
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—
ਆ	ਪੇ	ऽ	ਰ	ਸੀ	ਆ	ਭੋ	ਗੀ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	—
ਹ	ਰਿ	ਸੁ	ਜਾ	ਣ	ਣ	ਭੁ	ऽ	ਲ	ਈ	ऽ	ऽ

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com

						ਗ					
ਗ	—	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਮੋ	S	S	ਰੇ	S	S	ਗੋਂ	S	ਬਿੰ	ਦਾ	S	S
			ਮ					ਸ			
ਸ	ਪ	—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	—	—
ਆ	ਪੇ	S	ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਜੋ	ਗੀ	ਥੀ	ਉ	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੂਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜੀ, ਦੂਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ॥
ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧੀਐ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਤੁ ਘਟਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਈ ਸੁਹਾਵਾ ਥਾਉ ॥
ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥੧॥
ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਨ ਜਾਣੀਆ ਨਾ ਜਾਪੈ ਆਰਾਧਿ ॥
ਓਟ ਤੇਰੀ ਜਗਜੀਵਨਾ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ॥੨॥
ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਸਾਈਆ ਨਠੇ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪ ॥
ਤਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਰਖੇ ਆਪਿ ॥੩॥
ਗੁਰੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਦਯੁ ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
											ਸਸ ਦੁਖ
ਮ								ਸਂ			
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਭੰ	ਜ	ਨੁ	ਤੇ	S	ਰਾ	ਨਾ	S	ਮ	ਜੀ	ਦੁ	ਖ
					ਮ				ਗ		
ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਭੰ	ਜ	ਨੁ	ਤੇ	S	ਰਾ	ਨਾ	S	S	ਮ	S,	S
ਸ	—	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਪ	—	—
ਆ	S	ਠ	ਪਹ	ਰ	ਆ	ਰਾ	S	ਧੀS	ਐ	S	S

www.sikhbookclub.com

			ਮ								
ਰ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਰ	ਰ	ਗੁ	—	ਸਨ਼	ਸ	—	ਸਸ
ਪੂ	ਰ	ਨ	ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਗਿਆ	ऽ	ऽऽ	ਨ	ऽ	ਦੁਖ

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਜਿਤ	ਘ	ਟ	ਵ	ਸੈ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ऽ
ਨ											
ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂਸਂ
ਸੋ	ਈ	ਸੁ	ਹਾ	ਵਾ	ऽ	ਥਾ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ਜਮ
ਨ			ਸਂ								
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਧ	—	—
ਕੰ	ਕ	ਰऽ	ਨੇ	ੜ	ਨ	ਆ	ऽ	ਵऽ	ਈ	ऽ	ऽ
			ਮ								
ਰ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਰ	ਰ	ਗੁ	—	ਸਨ਼	ਸ	—	ਸਸ
ਰ	ਸ	ਨਾ	ਹਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ऽ	ऽऽ	ਉ	ऽ	ਦੁਖ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

SIKHBOOKCLUB.COM

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਮਿਲਿਆ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹੋਰਿ ਸਾਦ ਸਭਿ ਫਿਕਿਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਕਰੇ ਫਿਟੁ ਸੁ ਜੀਵਣੁ ਸੋਇ ॥੧॥
ਅੰਚਲੁ ਗਹਿ ਕੈ ਸਾਧ ਕਾ ਤਰਣਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਆਰਾਧੀਐ ਉਧਰੈ ਸਭ ਪਰਵਾਰੁ ॥੨॥
ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ ਸੁਮਿਤ੍ਰੁ ਸੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥
ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ ॥੩॥
ਮਾਲੁ ਖਜਾਨਾ ਥੇਹੁ ਘਰੁ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਨਿਧਾਨ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

 www.sikhbookclub.com

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ
ਮੀਂS	S	ਠੇ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਉ	Sਜਿੰ	ਦੂ	S	ਤੂੰ	S
ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ਮੀ	S	ਠੇ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	S	S	ਉ	S	S	S
ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਸ	ਥੇ	S	ਸੇ	S	ੜੀ	S	ਰ	S	ਤਿ	ਆ	S	S	S
					ਪ		ਮ						
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—
ਮਿ	ਲਿਆ	ਨਿ	ਬਾ	S	ਵੇ	S	ਬਾ	S	S	ਉ	S	S	S

ਅੰਤਰਾ

									ਸਂ				
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਹੋ	ਰ	ਸਾ	S	ਦ	ਸ	ਭ	ਫਿ	S	ਕਿ	ਆ	S	S	S
ਨ													
ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਤਨ	ਮ	ਨ	ਫਿ	S	ਕਾ	S	ਹੋS	S	S	ਇ	S	S	S
			ਸਂ										
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਵਿ	ਣ	ਪਰ	ਮੋ	S	ਸ	ਰ	ਜੋ	S	ਕ	ਰੇ	S	S	S
ਗ							ਮ			⏜	⏜		
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਗੁ	ਸ	—	—
ਫਿ	ਟ	ਮੁ	ਜੀ	S	ਵ	ਣ	ਸੋ	S	S	ਇ	S	S	S

ਗਮ ਪ ਮ
ਮੀਂS S ਠੇ ਹਰਿ .. —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ*)

(ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

 www.sikhbookclub.com

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਟਿਊਨ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ।

SIKHBOOKCLUB.COM

www.sikhbookclub.com